

โครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ระดับการประเมินคุณภาพ

☐ ดีเยี่ยม

☒ ดีมาก

☐ ดี

☐ ปานกลาง

วิถีชีวิตมุสลิมกับเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านปิงหลวง
อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

อมรา อารีย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน
สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2550

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน

ชื่อเรื่อง

วิถีชีวิตมุสลิมกับเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษานบ้านปิงหลวง

อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

โดย

อมรา อารีย์

พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิสุทธิ เนียมทรัพย์)

วันที่ 15 เดือน ๗ พ.ศ. ๕๐

กรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์สมชาย องค์กรประเสริฐ)

วันที่ 15 เดือน ๗ พ.ศ. ๕๐

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.รัตนา โพธิ์สุวรรณ)

วันที่ 15 เดือน ๗ พ.ศ. ๕๐

ประธานกรรมการประจำหลักสูตร

(รองศาสตราจารย์สมชาย องค์กรประเสริฐ)

วันที่ 15 เดือน ๗ พ.ศ. ๕๐

สำนักงานบัณฑิตศึกษารับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช)

ประธานคณะกรรมการบัณฑิตศึกษา

วันที่ 16 เดือน ๗ พ.ศ. ๕๐

ชื่อเรื่อง	วิถีชีวิตมุสลิมกับเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษามัสยิดบ้านปิงหลวง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นางสาวอมรา อารีย์
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิสุทธิ เนียมทรัพย์

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องวิถีชีวิตมุสลิมกับเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษามัสยิดบ้านปิงหลวง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของมุสลิมในบ้านปิงหลวง รวมทั้งความสอดคล้องวิถีชีวิตของมุสลิมในบ้านปิงหลวง กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวิธีการศึกษาข้อมูล คือ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ สัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง การสนทนาพูดคุยทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ พบว่า ในอดีตมุสลิมในบ้านปิงหลวงทำการเกษตรเพื่อยังชีพ แต่ปัจจุบันมีชาวบ้านเพียง 18.33 % ที่ยังทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก คือ ปลูกลำไย เพราะเห็นว่าการทำอาชีพอื่นคุ้มค่ากว่า การทำนาปลูกข้าวกินเอง ปัจจุบันมุสลิมบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่ 81 % มีอาชีพหลัก คือ ค้าขายและรับจ้าง ประมาณครึ่งหนึ่งมีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน แต่ทั้งหมด 100 % มีรายจ่ายไม่เกิน 10,000 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน ส่วนใหญ่ คือ 78.30 % มีเงินออมสะสมต่ำกว่า 10,000 บาท และประมาณครึ่งหนึ่ง คือ 31 ใน 60 ครัวเรือนไม่มีหนี้สินเลย

ผลการศึกษาวิถีชีวิตด้านสังคม พบว่า มุสลิมผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน คือ มีอายุอยู่ระหว่าง 15 ถึง 60 ปี เกือบทั้งหมดมีการศึกษาชั้นประถมศึกษาและมัธยม ส่วนใหญ่สมรสแล้ว ประมาณ 2 ใน 3 ทำงานภายในชุมชน บรรพบุรุษของมุสลิมในบ้านปิงหลวง มาจากชมพูทวีป เมื่อประมาณ 200 ปี ที่ผ่านมา เริ่มแรกประกอบอาชีพการเกษตรและเลี้ยงปศุสัตว์ ปัจจุบันนี้มีถนนลาดยางผ่านหมู่บ้าน สามารถที่จะเดินทางไปตัวเมืองเชียงใหม่ได้ภายในเวลา 30 นาที มีน้ำประปาหมู่บ้าน และอยู่ใกล้กับโรงพยาบาล มีผู้นำชุมชนคือนายอดุลย์ พงษ์มณี มีศาสนสถานที่สำคัญ คือ มัสยิดนุรุลฮูดา ภายในชุมชนมุสลิมแท้ ๆ ไม่มีแหล่งอบายมุข ได้แก่ ร้านเหล้าตอง ร้านคาราโอเกะ ไม่มีการเล่นการพนันในงานศพ ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันมุสลิมบ้านปิงหลวง มี

ความสัมพันธ์ที่ดีทั้งภายในครอบครัว ภายในชุมชน และเพื่อนบ้าน อีกทั้งมีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันทั้งในกลุ่มมุสลิมด้วยกันและกับชาวไทยพุทธที่อยู่หัวและท้ายหมู่บ้านด้วย

ผลการศึกษาวิถีชีวิตด้านวัฒนธรรม พบว่า มุสลิมบ้านปิงหลวงมีความเชื่อว่า อัลลอฮ์ (ช.บ.) เป็นพระเจ้า และสร้างมนุษย์มาเพื่อทดสอบความภักดีต่อพระองค์ อีกทั้งมีความเชื่อว่าไม่ควรแบ่งชนชั้นกัน รวมทั้งมีความเชื่อว่ามนุษย์ถูกสร้างมาเพื่อเป็นตัวแทนของอัลลอฮ์ (ช.บ.) ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนโลกนี้

ผลการศึกษาวิถีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า บ้านปิงหลวง มีสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่มน้ำท่วมขังในฤดูฝน อีกทั้งเป็นบริเวณแอ่งกระทะของจังหวัดเชียงใหม่ มีแม่น้ำสาขาของแม่น้ำปิงเรียกว่า “ปิงน้อย” ไหลผ่านหมู่บ้าน มีลำเหมืองเพื่อใช้ในการเกษตร โดยมุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีการตั้งถิ่นฐานในชุมชนมาตั้งแต่เกิด มีลักษณะบ้านเรือนเป็นแบบदारในที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์เป็นโฉนดที่ดินของตนเอง มีขนาดน้อยกว่า 100 ตารางวา และมีการจัดการขยะโดยการแยกเพื่อนำส่วนที่ยังมีประโยชน์ไปใช้ใหม่ และเผาส่วนที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้แล้ว

โดยภาพรวมวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูง โดยมีความพอเพียงในด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในระดับสูง แต่มีความพอเพียงในด้านเศรษฐกิจในระดับกลาง ดังนั้นงานวิจัยนี้ค้นพบว่า ในการดำเนินชีวิตหากปฏิบัติตามวิถีชีวิตมุสลิมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์สุข ปฏิบัติแล้วมีความสุข

Title	Lifestyle of Muslim Community and Sufficiency Economy: A Case Study of Ban Pingluang, Sarapi District, Chiang-Mai Province
Author	Miss Amara Aree
Degree of	Master of Science in Geosocial Based Sustainable Development
Advisory Committee Chairperson	Assistant Professor Dr. Pisoot Niumsup

ABSTRACT

This study was conducted to investigate the following: 1) life styles of Muslim community at Ban Pingluang on social, economic, cultural and environmental aspects; and 2) relevance of Muslim life styles to the sufficiency economy. Participatory observation, non-participatory observation, finding of secondary data, structured and non-structured in-depth interview, formal and informal group discussion were conducted to find the data of this study. Obtained data were analyzed through the qualitative and quantitative analysis method.

Results of the study showed that the Muslims at Ban Pingluang in the past did subsistent farming. Nowadays, however, there are few of them (18.33 percent) do agricultural career by growing longan in which they reasoned that it is more worth while than greening rice for household consumption. At present, majority of the Muslim at Ban Pingluang (81 percent) are hired-workers and do merchandising. About half of them (52 percent) had an average monthly income of not more than 10,000 baht per family. However, all of them had an average monthly expenses of not more than 10,000 baht per family. More than half of them (78.30 percent) had a sum of saving less than 10,000 baht and about half of them (50.7 percent) had no debt.

For social life styles, it was found that most of the Muslim respondents were in working ages; 15-60 years old. Almost all of them finished elementary school and secondary school and married. Two-thirds of the Muslim respondents worked in their community. It was also found that their ancestors migrated from India about 200 years ago and did agricultural careers such as livestock rearing. Presently, people in the community can reach the city center of Chiangmai within 30 minutes through asphaltic road. There are water-work system, a hospital and

a mosque. There was no path of ruin places like liqueur shop, karaoke shop and gambling. Up to the present, the Muslim at Ban Pingluang have good relationship within themselves and neighboring communities. They also group themselves with the purpose of helping one another among the Muslim group and Thai people who are Buddhists.

In the case of cultural life styles, it was found that the Muslims at Ban Pingluang had a belief that Alloh was God who had built a man to inspect their royalty towards the God. They also believed that man should not be classified into social classes. Also, they had a belief that man had been built in order to be the representative of Alloh for the managerial administration of natural resources on earth.

Regarding on environmental life styles, results of the study revealed that Ban Pingluang was a wet land during the rainy season having a branch of Mae Ping river called “Ping Noi” flowing through the community which was useful to agriculture. The Muslim at Ban Pingluang had permanent houses built on their own legal land with an average size of land area of less than 100 square wa. It was also found that there was garbage management-sorting for recycling and the rest were burnt.

As a whole, the Muslim life styles at Ban Pinluang conformed to the concept of efficiency economy in a high level of all aspects except on the economic which fell in a moderate level.

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิสุทธิ เนียมทรัพย์ ที่กรุณาได้รับเป็นประธาน กรรมการที่ปรึกษา ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำในการวางแผนการดำเนินงานวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบแก้ไขจนกระทั่งงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์สมชาย องค์กรประเสริฐ และอาจารย์ ดร. รัตนา โพธิ์สุวรรณ กรรมการที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำ ตลอดจนช่วยตรวจสอบแก้ไขจนกระทั่งสำเร็จเป็นวิทยานิพนธ์อย่างสมบูรณ์

ขอขอบคุณอาจารย์อนันต์ ปัญญาวีร์ ที่ให้คำแนะนำในการเข้ามาเรียนในสาขาวิชานี้ จนได้มีโอกาสทำงานวิจัยเรื่องนี้

ขอขอบคุณ คุณยุнос วารีย์ ตลอดจนมุสลิมนิบ้านปิงหลวงทุกคน ที่กรุณาตลอดเวลาให้สัมภาษณ์ในงานวิจัยนี้ ตลอดจนขอขอบคุณ คุณภาคินวัฒน์ สุทธิสุข ที่กรุณาช่วยในด้านเอกสารให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ คุณรัตนภรณ์ มะหะหมัด และคุณวสันต์ เมฆาลัย ที่อนุเคราะห์เรื่องข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในงานวิจัย

และที่สำคัญที่สุดขอขอบคุณพระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) ที่ทรงให้ความกรุณาช่วยเหลือการวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบคุณบิดามารดาผู้ให้กำเนิด อบรมสั่งสอน และให้การศึกษา ขอขอบคุณทุก ๆ คนในครอบครัวที่คอยเป็นกำลังใจให้ตลอดระยะเวลาในการศึกษา

อมรา อารีย์

ตุลาคม 2550

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABTRACT	(5)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
ขอบเขตการทำวิจัย	3
นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
วิธีชีวิตมุสลิม	7
แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	33
ความสอดคล้องของวิธีชีวิตมุสลิมกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	39
ตัวอย่างชุมชนที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	47
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	52
กรอบแนวคิดในการวิจัย	59
สมมติฐานการวิจัย	59
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	60
สถานที่ดำเนินการวิจัย	60
ประชากรในการวิจัย	62
เครื่องมือในการวิจัย	62
การทดสอบเครื่องมือ	63
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	63
การตรวจสอบข้อมูล	66
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	66

บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	68
ผลการวิจัย	68
ตอนที่ 1 วิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงด้านเศรษฐกิจ	68
ตอนที่ 2 วิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงด้านสังคม	71
ตอนที่ 3 วิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงด้านวัฒนธรรม	78
ตอนที่ 4 วิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงด้านสิ่งแวดล้อม	80
ตอนที่ 5 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ	84
ตอนที่ 6 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผล	88
ตอนที่ 7 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีภูมิคุ้มกัน	90
ตอนที่ 8 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้เงื่อนไขของการมีความรู้	97
ตอนที่ 9 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้านภายใต้เงื่อนไขของการมีคุณธรรม	100
ตอนที่ 10 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม	105
วิจารณ์ผลการวิจัย	108
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	132
สรุปผลการวิจัย	132
ข้อเสนอแนะ	134
บรรณานุกรม	137
ภาคผนวก	142
ภาคผนวก ก ความหมาย ประเภท และอัตราษะกาศ	143
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์	149
ภาคผนวก ค ประมวลภาพวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของมุสลิมในบ้านปิงหลวง	160
ภาคผนวก ง ประวัติผู้วิจัย	165

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนและร้อยละระดับรายได้ รายจ่าย เงินออม และหนี้สินของมุสลิมในบ้านปึงหลวง	70
2 จำนวนและร้อยละการประกอบอาชีพของมุสลิมในบ้านปึงหลวง	71
3 จำนวนและร้อยละโครงสร้างพื้นฐานประชากรของผู้ให้ข้อมูลมุสลิมในบ้านปึงหลวง ในเรื่อง เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ และสถานที่ทำงาน	74
4 จำนวนและร้อยละ การตั้งถิ่นฐาน ลักษณะบ้านเรือน การถือครองที่ดิน ขนาดที่ดิน การใช้ ประโยชน์ที่ดิน และเอกสารสิทธิ์ และการจัดการขยะ ของมุสลิมในบ้านปึงหลวง	83
5 ร้อยละของมุสลิมในบ้านปึงหลวงที่มีวิถีชีวิตสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดย วิเคราะห์ในองค์ประกอบของความพอประมาณ	87
6 ร้อยละของมุสลิมในบ้านปึงหลวงที่มีวิถีชีวิตสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดย วิเคราะห์ในองค์ประกอบของความมีเหตุผล	90
7 ร้อยละของมุสลิมในบ้านปึงหลวงที่มีวิถีชีวิตสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดย วิเคราะห์ในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกัน	96
8 ร้อยละของมุสลิมในบ้านปึงหลวงที่มีวิถีชีวิตสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดย วิเคราะห์ในเงื่อนไขของการมีความรู้	99
9 ร้อยละของมุสลิมในบ้านปึงหลวงที่มีวิถีชีวิตสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดย วิเคราะห์ในเงื่อนไขของการมีคุณธรรม	104
10 วิเคราะห์ความพอเพียงในภาพรวม	107

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 โครงสร้างโดยรวมของอิสลาม	9
2 กรอบแนวคิดในการวิจัย	59
3 สถานที่ดำเนินการวิจัย	60
4 รายละเอียดพื้นที่วิจัย	61
5 ประมวลภาพวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ ของมุสลิมในบ้านปึงหลวง	161
6 ประมวลภาพวิถีชีวิตด้านสังคม ของมุสลิมในบ้านปึงหลวง	162
7 ประมวลภาพวิถีชีวิตด้านวัฒนธรรม ของมุสลิมในบ้านปึงหลวง	163
8 ประมวลภาพวิถีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ของมุสลิมในบ้านปึงหลวง	164

บทที่ 1

บทนำ

วิถีชีวิตของชาวไทยตั้งแต่สมัยอดีตมีความเรียบง่าย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นสังคมที่มีความไว้วางใจกัน มีหลักศาสนาและคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ แม้ว่ารายละเอียดของคำสอนแต่ละศาสนาจะมีความแตกต่างกัน อันนำไปสู่การปฏิบัติตนในรูปแบบและวิธีการที่ไม่เหมือนกันของศาสนิกชน โดยศาสนาพุทธสอนให้คนยึดหลักอิทธิบาทสี่ และเดินทางสายกลาง ศาสนาคริสต์สอนให้เผื่อแผ่ความรักให้กับเพื่อนมนุษย์ และเชื่อเรื่องการมีอยู่ของพระเจ้า เป็นเจ้า ขณะที่ศาสนาอิสลามสอนให้ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ดำรงตนในฐานะเป็น “ผู้ให้” สรรพว่า พระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) คือพระเจ้าเป็นเจ้า ปฏิบัติตามแบบอย่างของศาสดามุฮัมมัด และคำสอนของ คัมภีร์อัลกุรอาน ดังนั้นสรุปแล้วหลักใหญ่ๆ ของทุกศาสนาก็คือ การดำเนินชีวิตอยู่ในความพอดี และไม่เบียดเบียนผู้อื่น ฉะนั้นหากชุมชนใดที่มีการนำหลักการคำสอนของศาสนาที่ตนศรัทธามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตแล้ว ชุมชนนั้นก็จะมีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง มีการเกื้อกูลกัน และเกิดความสามัคคีในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสยุคโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน “ทางสายกลาง” โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต (กลุ่มพัฒนารอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, 2546: 33)

ความสำคัญของปัญหา

มุสลิมในบ้านปึงหลวง ในอดีตมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสิ่งยึดเหนี่ยว และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในชุมชน มีการมองด้านคุณค่ามากกว่าที่จะมองเพียงด้านมูลค่า ทำให้ครอบครัวอยู่ได้ด้วยพึ่งตนเอง ชุมชนมีการเกื้อกูลกันทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน สามารถรวมตัวกันเพื่อสร้างวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง มีความศรัทธา และปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนาอย่างเคร่งครัด

เนื่องจากสภาพการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้สังคมเมืองและรูปแบบของวัฒนธรรมตะวันตกได้แพร่เข้ามายังสังคมชนบทมากขึ้น ทำให้สังคมชนบทหลายแห่ง รวมทั้งชุมชนมุสลิมในบ้านปึงหลวงเริ่มมีวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ต้องพึ่งพิงปัจจัยในการดำรงชีพจากภายนอกชุมชนมากขึ้น อาจทำให้เกิดความไม่ยั่งยืนในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาถึงวิถีชีวิตของมุสลิมในบ้านปึงหลวงว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ เพื่อให้ชุมชนมุสลิมในบ้านปึงหลวงหาแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของมุสลิมในบ้านปึงหลวง
2. ศึกษาความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมในบ้านปึงหลวงกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ชุมชนทราบและเข้าใจถึงวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของมุสลิมในบ้านปึงหลวง
2. ชุมชนทราบถึงความสอดคล้องและไม่สอดคล้องในวิถีชีวิตกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของมุสลิมในบ้านปึงหลวง เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชน

ขอบเขตการทำวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ 4 ด้าน ดังนี้

ขอบเขตเชิงพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตของพื้นที่ศึกษา คือ บ้านปิงหลวง หมู่ 7 ตำบลสันทราย อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตเชิงเนื้อหา

ศึกษาวิถีชีวิต และความสอดคล้องของวิถีการดำเนินชีวิตกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของมุสลิมในบ้านปิงหลวง ตำบลสันทราย อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่ โดยการศึกษาวิถีชีวิตทั้ง 4 ด้านดังนี้

1. วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ จะศึกษาถึง รายได้ รายจ่าย เงินออม หนี้สิน การประกอบอาชีพ การผลิต และการบริโภคของมุสลิมในบ้านปิงหลวง ตำบลสันทราย อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่
2. วิถีชีวิตด้านสังคม จะศึกษาถึง ประวัติความเป็นมา โครงสร้างพื้นฐานประชากร สาธารณูปโภค ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสัมพันธ์ภายในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านและกลุ่มอื่น ๆ เช่น กลุ่มอุปถัมภ์ กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอาชีพ กลุ่มการเมือง กลุ่มอื่นๆ ที่ทางการเข้ามาจัดตั้ง เป็นต้น รวมทั้งการศึกษาถึง ผู้นำ และสถาบันที่สำคัญของมุสลิมในบ้านปิงหลวง ตำบล สันทราย อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่
3. วิถีชีวิตด้านวัฒนธรรม จะศึกษาถึง ความเชื่อเรื่องพระเจ้า ความเชื่อเรื่องการเกิดของสรรพสิ่งทั้งหลาย และความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตาย รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเอง และมนุษย์กับธรรมชาติ ของมุสลิมในบ้านปิงหลวง ตำบลสันทราย อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่
4. วิถีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม จะศึกษาถึง สภาพภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐานและสภาพทั่วไปของชุมชน การจัดการทรัพยากร ดิน น้ำ และการจัดการขยะของมุสลิมในบ้านปิงหลวง ตำบลสันทราย อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่

โดยมีแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 3 องค์ประกอบ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน และมี 2 เงื่อนไข คือ การมีความรู้ และการมีคุณธรรม (ตามหลักศาสนาอิสลาม) เป็นกรอบในการพิจารณา

ขอบเขตด้านประชากร

ตัวแทนครัวเรือนของมุสลิมในบ้านปิงหลวงทุกครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 60 ครัวเรือน

ขอบเขตระยะเวลา

การศึกษาครั้งนี้ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 ปี 5 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนเมษายน 2549 ถึงเดือน กันยายน 2550

นิยามศัพท์

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิต และวิถีปฏิบัติตนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางแก่พสกนิกรชาวไทย และได้ทรงเน้นย้ำแนวทางพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีหลักคิด และหลักปฏิบัติใน 3 องค์ประกอบ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์ โดยอาศัย 2 เงื่อนไข คือ ความรู้ และคุณธรรม ของมุสลิมในบ้านปิงหลวง ซึ่งนำไปสู่ความสมดุลของชุมชนใน 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจในการกระทำกิจกรรมต่างๆ โดยพิจารณาจากเหตุ ปัจจัย และข้อมูลที่เกี่ยวข้องตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี การอยู่บนทางสายกลาง ที่ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป ไม่โลภ และไม่กอบโกย

การมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงใช้ในวิถีชีวิต

ความรู้ หมายถึง มีความรู้ เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ อย่างรอบด้านโดยครอบคลุมเนื้อหา ของเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ความมีสติ และรู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ความสามารถที่จะนำความรู้ และหลักวิชามาพิจารณาให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กันประกอบการวางแผนก่อนที่จะนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับใช้ในวิถีชีวิต

คุณธรรม หมายถึง การตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม มีความอดทน ความเพียร สติปัญญา และความรอบคอบ รวมทั้งมีการนำหลักการของศาสนาอิสลามมาใช้ในวิถีชีวิต

วิถีชีวิตมุสลิมในบ้านปิงหลวง หมายถึง กิจวัตร และแนวทางในการดำเนินชีวิตของมุสลิมในบ้านปิงหลวงที่มีการนำหลักการของศาสนาอิสลามมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งประกอบไปด้วยวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ หมายถึง รายได้ รายจ่าย เงินออม และหนี้สิน การประกอบอาชีพ การผลิต และการบริโภค ของคนในชุมชน

วิถีชีวิตด้านสังคม หมายถึง ประวัติความเป็นมา โครงสร้างพื้นฐานประชากร สาธารณูปโภค ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสัมพันธ์ภายในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านและกลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่มอุปถัมภ์ กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอาชีพ กลุ่มการเมือง กลุ่มอื่นๆ ที่ทางการเข้ามาจัดตั้ง เป็นต้น รวมทั้งการศึกษาถึง ผู้นำ และสถาบันที่สำคัญ

วิถีชีวิตด้านวัฒนธรรม หมายถึง ความเชื่อเรื่องพระเจ้า ความเชื่อเรื่องการเกิดของสรรพสิ่งทั้งหลาย และความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตาย รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเอง หรือกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งมีชีวิตอื่นๆ โดยเฉพาะสิ่งที้นำมาใช้เป็นทรัพยากรในการดำรงชีพ

วิถีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง สภาพภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐานและสภาพทั่วไปของชุมชน การจัดการทรัพยากร ดิน น้ำ และการจัดการขยะ

การประกอบอาชีพ หมายถึงอาชีพที่มุสลิมบ้านปิงหลวงมีอยู่โดยแบ่งเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม

การผลิต หมายถึงมุสลิมบ้านปิงหลวงผลิตสินค้าและบริการเพื่อใช้ในครัวเรือนเมื่อเหลือใช้จึงขายให้กับคนในชุมชนหรือขายให้กับชุมชนอื่นใกล้เคียงหรือในจังหวัดเชียงใหม่

การบริโภค หมายถึงพฤติกรรมในการบริโภคของคนในชุมชนว่ามีพฤติกรรมในการบริโภคสินค้าและบริการในชุมชนหรือจากภายนอกชุมชน

ความสอดคล้องของวิถีการดำเนินชีวิตของมุสลิมในบ้านปิงหลวงกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การที่มุสลิมในบ้านปิงหลวงมีวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความมีเหตุผล ความพอประมาณ และการมีภูมิคุ้มกัน โดยอาศัยเงื่อนไขของการมีความรู้ และการมีคุณธรรม ซึ่งมีเกณฑ์ในการให้คะแนนเพื่อแบ่งข้อมูลเป็น 3 ระดับ ตามที่ประจักษ์ สดประเสริฐ (2531 :6) กล่าวไว้ คือ

มีการปฏิบัติ	ระดับคะแนน	ระดับความสอดคล้อง
ร้อยละ 80 -100	3	ระดับสูง
ร้อยละ 60 - 79	2	ระดับกลาง
ร้อยละ 0 - 59	1	ระดับต่ำ

อัลลอฮ์ (ช.บ.) หมายถึง พระเจ้าที่ผู้นับถือศาสนาอิสลามศรัทธาว่าเป็นผู้สร้างสรรพสิ่งทั้งหลายในจักรวาลนี้ และเป็นผู้ชี้นำทางที่เหมาะสมแก่มนุษย์ ควรกล่าวสวดต่อท้ายว่า ซุบฮานะฮูวะตะอาลา (ช.บ.) ซึ่งแปลว่า มหาบริสุทธิ์ยิ่งแด่พระองค์และผู้ทรงสูงส่งยิ่ง

อิสลาม หมายถึง ศาสนาที่มุสลิมศรัทธาว่าอัลลอฮ์ (ช.บ.) ประทานมาเป็นแบบอย่างแก่มนุษยชาติ เพื่อเป็นหลักประกันให้เกิดความผาสุกแก่ปัจเจกชนและส่วนรวม ทั้งทางสังขารและวิญญาณ ทางวัตถุและจิตใจ ตลอดจนถึงโลกนี้และโลกหน้า โดยมีศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.) เป็นผู้เผยแพรศาสนา

มุฮัมมัด (ช.ล.) หมายถึง ศาสดาท่านสุดท้ายในศาสนาอิสลาม เป็นผู้นำสาร(คัมภีร์อัลกุรอาน) จากพระเจ้าเป็นเจ้ามาเผยแพรแก่มนุษย์ และแนะนำทางที่ถูกต้องแก่มนุษย์ ซึ่งควรกล่าวคำต่อท้ายว่า ค็อลลัลลอฮูอะลัยฮิอะซัลลัม (ช.ล.) ซึ่งแปลว่า ขอความ โปรดปรานจากอัลลอฮ์ (ช.บ.) และความสันติจงมีแด่ท่าน

คัมภีร์อัลกุรอาน หมายถึง “สาร” ซึ่งศาสดาได้รับโดยการคลใจจากพระเจ้า เพื่อเป็นทางนำสำหรับประชาชาติ แนะนำทางที่ถูกต้องแก่มนุษย์ รวมทั้งวิทย์ปัญญา (wisdom) ต่างๆ ในคัมภีร์นั้น ศาสดาแจ้งแก่เราโดยคำพูด และการกระทำของท่าน คัมภีร์อัลกุรอาน เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์อยู่ในหนทางที่ถูกต้อง แม้ศาสดาจะตายไปแล้วก็ตาม

มุสลิม หมายถึง ผู้ที่ปฎิญาณตนว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจาก อัลลอฮ์ (ช.บ.) และมุฮัมมัดเป็นรอสูล (ศาสดา) ของพระองค์” โดยมีความเชื่อในความมีอยู่จริงของพระองค์อัลลอฮ์และยอมรับและปฏิบัติตามพระประสงค์ของพระองค์ในฐานะที่มนุษย์ที่ถูกสร้างปฏิบัติต่อพระองค์ผู้ทรงเป็นผู้สร้าง ผู้ทรงสูงสุด ผู้ศรัทธาเชื่อมั่นว่าพระเจ้าเป็นผู้ทรงรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง แม้เขาจะกระทำให้บาปมโนมหนึ่งซึ่งห่างไกล หรือในความมืดมิดแห่งราตรี พระองค์ก็ทรงทราบใจของเขาว่าดีเลวแค่ไหน เขาอาจจะหลบหนีไปจากทุกคน แต่เขาไม่อาจจะหนีหายไปจากพระหัตถ์ของพระเจ้าเป็นเจ้าได้ อีกทั้งมีการปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.) อย่างเคร่งครัด

อีดิลฟิตรี และอีดิลอัฎฮา หมายถึง วันปีใหม่ของทางศาสนาอิสลามซึ่งมีปีละ 2 วัน

ชะกาต หมายถึง การจ่ายทรัพย์สินในอัตราที่ศาสนากำหนดไว้จำนวนหนึ่งจากทรัพย์สินที่สะสมไว้เมื่อครบกำหนดเวลา โดยจะต้องจ่ายทรัพย์สินนี้ให้แก่คนที่มสิทธิได้รับ 8 จำพวกตามที่คัมภีร์อัลกุรอานได้กำหนดไว้อันได้แก่ 1) คนยากจน 2) คนที่อดคัดขัดสน 3) คนที่มีหัวใจโง่มาสู่อิสลาม 4) ผู้บริหารการจัดเก็บและจ่ายชะกาต 5) ไถ่ทาส 6) ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว 7) คนพลัดถิ่นหลงทาง 8) ใช้ในหนทางของอัลลอฮ์ (ช.บ.)

บทที่ 2

การตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิถีชีวิตของมุสลิมในบ้านปึงหลวง เพื่อดูความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนมุสลิมบ้านปึงหลวง ซึ่งการตรวจเอกสารประกอบไปด้วยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง คือ

1. วิถีชีวิตมุสลิม
2. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
3. ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
4. ตัวอย่างชุมชนที่มีความสอดคล้องกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิถีชีวิตมุสลิม

ยูนุส วารีย์ (2549: สัมภาษณ์) ได้อธิบายวิถีชีวิตของมุสลิมว่าสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. ความเชื่อความศรัทธาในเรื่องพระเจ้า ศาสดา (หลักศรัทธา 6 ประการ)
2. การปฏิบัติ ซึ่งได้แก่การปฏิบัติในด้านศาสนา การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไป และการใช้ชีวิตในโลกนี้

2.1 การปฏิบัติในด้านศาสนา

มุสลิมถือว่า โลกนี้เป็นเพียงแค่ทางผ่าน แต่โลกหน้าคือโลกที่แท้จริงที่เขาจะต้องอยู่อย่างตลอดกาล ด้วยเหตุนี้มุสลิมจะให้ความสำคัญกับการทำความดีเพื่อโลกหน้า มากกว่าการขวนขวายเพื่อจะอยู่ในโลกนี้ดังในคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลฮาศิฮฺ โองการที่20 ความว่า

“พึงทราบเถิดว่า แท้จริงการมีชีวิตอยู่ในโลกนี้มีไช้อื่นใด เว้นแต่เป็นการละเล่นและการสนุกสนานร่าเริงและเครื่องประดับและความโอ้อวดระหว่างพวกเจ้า และการแข่งขันกันสะสมในทรัพย์สินและลูกหลาน เปรียบเสมือนเช่น น้ำฝนที่การอกเงยพืชผลยังความพอใจให้แก่เกษตรกร แล้วมันก็เหี่ยวแห้งเจ้าจะเห็นมันเป็นสีเหลือง แล้วมันก็กลายเป็นเศษเป็นชิ้นแห้ง ส่วนในวันปรโลก มีการลงโทษอย่างสาหัส และมีการอภัยโทษและความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ และการมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ มีไช้อื่นใดนอกจากการแสวงหาผลประโยชน์แห่งการหลอกลวงเท่านั้น”

กล่าวคือการมีชีวิตอยู่ในโลกคุณยานี้เปรียบเสมือนเป็นเรื่องจินตนาการมีผลประโยชน์น้อย สุขหายอย่างรวดเร็ว นี่คือข้อเท็จจริงดังนั้นการเล่นก่ดี การสนุกสนานร่าเริงก่ดี การประกวดประชันโอ้อวดกันก่ดี และการแข่งขันกันสะสมทรัพย์สินและลูกหลานก่ดี ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่จะนำความยุ่งยาก ความเหนื่อยยากและความลำบากเข็ญมาสู่ตัวเองได้

การกระทำดังกล่าวข้างต้นนั้นเปรียบเสมือนนกสกรหรือชาวสวนที่มองดูพืชผลของเขา หลังจากได้รับน้ำฝนแล้ว มันจะออกเงยออกดอกออกผลนำความปลาบปลื้มมาสู่เขา หลังจากนั้นพืชผลเหล่านั้นก็จะเหี่ยวแห้งกลายเป็นสีเหลืองเป็นเศษเป็นชิ้นไปในที่สุด นี่แหละคือสภาพของโลกคุณยามีสภาพคล้ายคลึงกับพืชผลตามขั้นตอนดังกล่าว

ส่วนการตอบแทนในโลกอาคิเรธาณั้นมีการลงโทษอย่างเจ็บปวด หรือการอภัยโทษและความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ (ช.บ.) สำหรับผู้กระทำความดี การดำรงชีวิตอยู่ในโลกคุณยาเพราะความไร้เกียรติของมันเป็นั้น และความสูญเสียอย่างรวดเร็วของมันมิใช่อื่นใดเลย นอกจากเป็นการหลอกลวงแก่ผู้ที่หลงใหลกับมันเท่านั้น

2.2 การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไปนั้นวางอยู่บนรากฐานของหลักการต่อไปนี้ คือ

- 2.2.1 ความเท่าเทียมกัน เสมอภาคกัน
- 2.2.2 เห็นอกเห็นใจกัน
- 2.2.3 ประารถนาสิ่งที่ดีที่สุดให้กับผู้อื่น
- 2.2.4 เกื้อกูลกัน
- 2.2.5 ปกป้องกันและกันจากสิ่งที่ไม่ดีไม่งาม ทั้งด้านจิตใจ และอันตรายต่าง

๗

2.3 การใช้ชีวิตในโลกนี้ (โลกคุณยา) มุสลิมสามารถร่ำรวยได้ สามารถมีชื่อเสียงได้ และสามารถมีศตำแหน่งได้ แต่ต้องวางอยู่บนรากฐานของศาสนาทั้งหมด และต้องเป็นสิ่งที่ศาสนาอนุญาต

อับดุลเลาะ อับรฺ (2545: 17-18) ได้อธิบายความหมายของอิสลามไว้ว่า เป็นศาสนาที่อัลลอฮ์ (ช.บ.) ประทานมาเป็นแบบอย่างแก่นุญซาคี เพื่อเป็นหลักประกันให้เกิดความผาสุกแก่ปัจเจกชนและส่วนรวม ทั้งทางสังขารและวิญญาณ ทางวัตถุและจิตใจ ตลอดจนทั้งโลกนี้ และโลกหน้า อิสลามที่เผยแผ่โดยศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.) จึงเป็นแบบอย่างของชีวิตที่ครอบคลุมทั้งทางด้านการยึดมั่น คือวิธีการที่มนุษย์จะศรัทธามั่นต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) พระผู้เป็นเจ้าของพระองค์ ทางด้านการเคารพภักดี คือวิธีการที่มนุษย์จะมอบหมายตนเองต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) ทางศีลธรรม คือวิธีการที่มนุษย์จะหาคุณลักษณะชีวิตที่ดีงาม และห่างจากลักษณะชีวิตที่เลวร้าย ส่วนแบบอย่างของชีวิตทางด้านสังคม คือวิธีการที่มนุษย์ต้องดำเนินชีวิตในสังคม ไม่ว่าภายในครอบครัว เพื่อน

บ้านเรือนเคียง ภายในชาติ และความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นต้น อาจสรุปเป็นโครงสร้างโดยรวมของอิสลามได้ดังแผนภาพ 1

ภาพ 1 โครงสร้างโดยรวมของอิสลาม

ที่มา: บรรจง บินกาซัน (2543: 10)

หลักการอิสลามนั้นจะประกอบไปด้วยหลักศรัทธา หลักปฏิบัติ และหลักคุณธรรม โดยหลักการปฏิบัตินั้นจะแบ่งเป็นภาคศาสนาคือหน้าที่ในการปฏิบัติต่อพระเจ้า และภาคสังคมคือหน้าที่ในการปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ ซึ่งสามารถกล่าวถึงรายละเอียดได้ดังนี้

หลักศรัทธา

การศรัทธา (อีมาน) เป็นหลักการอันหนึ่งที่สำคัญของศาสนาอิสลามซึ่งมุสลิมจะต้องมีการศรัทธาอยู่ในจิตใจทุกคน การศรัทธาตามทัศนะอิสลามหมายถึง การเชื่อมั่นด้วยจิตใจ โดยปราศจากการระแวงสงสัยใดๆ การศรัทธาเปรียบได้กับเสาของบ้าน หักเสาองรับไม่มั่นคง บ้านอาจจะพังลงมาไม่วันใดวันหนึ่ง ความศรัทธานั้นเป็นรากฐานสำคัญที่มุสลิมจะต้องมีอยู่ในจิตใจอย่างเต็มเปี่ยมด้วยการศรัทธาทั้ง 6 ประการดังนี้

1. การศรัทธาในพระเจ้า

ในศาสนาอิสลามมีหลักสำคัญอยู่ข้อหนึ่งคือ การศรัทธาในอัลลอฮ์ (ช.บ.) พระเจ้าแห่งสากลโลก พระเจ้าผู้ทรงสร้าง ผู้ทรงดูแลรักษา และผู้นำทาง การศรัทธาคือพระเจ้านับได้ว่าเป็นหลักการที่สำคัญที่สุดสำหรับมุสลิม มุสลิมจะต้องปฏิญาณตนว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ (ช.บ.) และมุฮัมหมัดเป็นร่อซูลของพระองค์” โดยมีความเชื่อในความมีอยู่จริงของพระองค์

ยอมรับและปฏิบัติตามพระประสงค์ของพระองค์ในฐานะที่มนุษย์ที่ถูกสร้าง ปฏิบัติต่อพระองค์ ผู้ทรงเป็นผู้สร้าง ผู้ทรงสูงสุด ผู้ศรัทธาเชื่อมั่นว่าพระผู้เป็นเจ้าทรงรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ซ่อนเร้น หรือเปิดเผย และพระองค์อยู่ใกล้ชิดกับเขายิ่งไปกว่าเส้นเลือดที่ลำคอเสียอีก แม้เขาจะกระทำบาป มุมใดมุมหนึ่งซึ่งห่างไกล หรือในความมืดมิดแห่งราตรี พระองค์ก็ทรงทราบใจของเราว่าดีเลวแค่ไหน เราสามารถหลบหนีไปจากทุกคน แต่เราไม่สามารถหนีจากพระหัตถ์ของพระผู้เป็นเจ้าได้ ยิ่งมนุษย์มีความศรัทธาในคำกล่าวนี้นั่นคงเพียงใดเขาก็ยิ่งปฏิบัติตามคำสั่งของพระองค์ได้เคร่งครัดมากขึ้นเพียงนั้น เขาจะหลีกเลี่ยงสิ่งที่พระองค์ห้าม และเขาจะปฏิบัติตามพระบัญชา แม้จะอยู่เพียงลำพังในความมืด ซึ่งในคำสอนของท่านศาสดามุฮัมมัด (ซ.ล.) การศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้าองค์เดียวเป็นกฎพื้นฐาน และสิ่งที่สำคัญที่สุดนี้คือ หัวใจของอิสลามเป็นหัวใจสำคัญแห่งพลังของอิสลาม ศรัทธาอื่น ๆ คำสั่งและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของอิสลามตั้งมั่นอยู่ และได้พลังความแข็งแกร่งมาจากพื้นฐานแห่งศรัทธาที่ทั้งสิ้น ถ้าปราศจากศรัทธาแล้วก็ไม่มีความเชื่อเป็นอิสลามได้เลย (สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม, 2521: 37-50)

ทัศนะของศาสนาอิสลามระบุว่า อัลลอฮ์ (ซ.บ.) ให้วิญญาณของมนุษย์เป็นตัวแทนของพระองค์บนหน้าแผ่นดิน ทรงมอบสิทธิส่วนหนึ่งในการบริหาร ทรงมอบหน้าที่ และความรับผิดชอบให้ และเพื่อจะได้ปฏิบัติหน้าที่อันนี้ พระองค์ประทานร่างกายที่แข็งแรง สวยงาม และมอบวิญญาณให้อยู่คู่กับร่างกายเพื่อจะได้บริการใช้ร่างกายในสิ่งที่อัลลอฮ์ (ซ.บ.) มอบอำนาจมา เพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ เช่น ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ฯลฯ ทั้งนี้ตามความจำเป็นของธรรมชาติของการเป็นมนุษย์ วิธีการที่อิสลามกำหนดไว้เพื่อความเจริญก้าวหน้าทางจิต หรือวิญญาณของมนุษย์ ได้แก่ความศรัทธา (อิมาน) คือ ให้มนุษย์มีความเข้าใจซาบซึ้งว่า มีพระเจ้า มีผู้ถือกรรมสิทธิ์ มีผู้พิพากษาชี้ขาด คือ อัลลอฮ์ (ซ.บ.) ไม่มุงหวังสิ่งใดจากการทำงานต่างๆ ของเขา นอกจากความโปรดปรานของอัลลอฮ์ (ซ.บ.) ธรรมเนียมแห่งชีวิตของเขาคือ คำสั่งและการห้ามของพระองค์ มีการปฏิบัติตาม โดยให้มนุษย์สละเสรีภาพส่วนตัวในการประพฤติ และการกระทำ ของเขาทุกอย่าง มุ่งหมายเชื่อฟังอัลลอฮ์ (ซ.บ.) ผู้ซึ่งเขาศรัทธาและเชื่อมั่น และการยำเกรงต่ออัลลอฮ์ (ซ.บ.) ซึ่งแสดงถึงการรู้จักหน้าที่และมีความรู้สึกผิดชอบ อัด-ดักวา แปลว่า ให้มนุษย์ปฏิบัติภารกิจอันใดก็ตาม จะเป็นด้านหนึ่งด้านใดของชีวิตก็ตาม ด้วยความมั่นใจในตนเองว่า เขาถูกสอบสวน ต่อหน้าอัลลอฮ์ (ซ.บ.) ถึงหลักการศรัทธา วาจาและการกระทำของเขาทั้งหมด และให้ยกเลิกทุกสิ่งที่เขาถือว่าอัลลอฮ์ (ซ.บ.) ทรงห้าม พยายามปฏิบัติตามคำสั่งของพระองค์จนสุดความสามารถ ใช้ชีวิตด้วยการแยกสิ่งอนุมัติ (ฮะลา) กับสิ่งที่ถูกห้าม (ฮะรอม) แยกสิ่งที่ถูกกับสิ่งที่ผิด ความดีกับความชั่ว ทั้งนี้ ด้วยความสำนึกและความสมัครใจของเขาอย่างสมบูรณ์ โดยการทำความดี (อบู-อะฮฺลา เมาว์ดูดี, 2524: 1-87)

2. การศรัทธาในคำภีร์

คำภีร์ในทัศนะอิสลามหมายถึง “สาร” (message) ซึ่งศาสดาได้รับ โดยการคลอใจ (วะฮีย์) จากพระเจ้าเพื่อเป็นทางนำสำหรับประชาชาติของศาสนานั้น ๆ ศาสดาและคำภีร์มีหน้าที่และวัตถุประสงค์เดียวกันซึ่งจะต้องปฏิบัติให้สำเร็จคือการแนะทางนำที่ถูกต้องแก่มนุษย์วิทย์ปัญญา (wisdom) ที่เหมือน ๆ กันในคำภีร์นั้น ศาสดาแจ้งแก่เราโดยคำพูด และการกระทำของท่าน ไม่มีมนุษย์คนใดจะแสวงหาผลประโยชน์จากคำสอนนั้นได้ แต่มนุษย์กลับจะต้องเป็นผู้ที่ต้องการคำภีร์ ที่จะต้องมาพิสูจน์สิ่งต่าง ๆ แม้แต่ตัวคำภีร์ของคำภีร์เป็นที่มาของทางนำอันถาวร เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์อยู่ในหนทางที่ถูกต้อง แม้ศาสดาจะตายไปแล้วก็ตาม ซึ่งคำภีร์อัลกุรอานถูกเรียกว่า เป็นเครื่องจำแนกระหว่าง ความจริงกับ ความเท็จ เครื่องตักเตือนสติ (สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม, 2521: 51-54) ดังคำภีร์อัลกุรอานบทอัลลาอะฮ์ โองการที่ 76 ถึง 79 ความว่า “และแท้จริงมันคือการสาบานอันยิ่งใหญ่แน่นอน ถ้าผู้เจ้าได้รู้แท้จริง มันคืออัลกุรอานอันทรงกิตติคุณแน่นอน (จารึกไว้) ในคำภีร์ที่ถูกรักษาไว้ ไม่มีผู้ใดจะแตะต้องมันได้ เว้นแต่ผู้บริสุทธิ์แล้วเท่านั้น” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอูดิอารเบีย, 2541: 1436)

3. การศรัทธาต่อบรรดาศาสดา (ร่อซูล)

อัลลอฮ์ (ช.บ.) ทรงบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของมุสลิม ที่จะต้องศรัทธาต่อบรรดาศาสดาทั้งหมดที่กระทำหน้าที่เพื่อนำมนุษยชาติออกจากความมืดสู่แสงสว่าง ดังนั้นท่านเหล่านั้นจึงอยู่ในฐานะผู้เชิญชวนให้ประกอบความดี ในฐานะผู้ปรับปรุงฟื้นฟู และเป็นประทีปแห่งสังคมมนุษย์ แต่ละท่านถูกส่งทยอยมาเพื่อเสริมสร้างความสมบูรณ์ให้แก่สังคมมนุษย์ ต่อจากนบีท่านก่อน ซึ่งล่วงลับไปแล้วได้กระทำไว้ ในการนี้ยอมทำให้ฐานะของสังคมเพิ่มความมั่นคงและสมบูรณ์ขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งบรรลุความสมบูรณ์สูงสุดด้วยการปรับปรุงและฟื้นฟูของศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.) ซึ่งเป็นศาสดาท่านสุดท้าย ดังนั้นศาสนาของท่านจึงเป็นส่วนสรุปของบรรดาศาสนา ก่อน ๆ ทั้งหมด อันเป็นบัญญัติที่สมควรแก่การคงอยู่และเพื่อจรรโลงสังคมมนุษย์ทุกกาลสมัย トラบเท่าที่อัลลอฮ์ (ช.บ.) ทรงประสงค์ (สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม, 2521: 61-66) ดังคำภีร์อัลกุรอานบทอัลบะกอเราะฮ์ โองการที่ 4 ความว่า “และบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่อสิ่งที่ถูกประทานลงมาแก่เจ้า และสิ่งที่ถูกประทานลงมาก่อนเจ้า และต่อวันปรโลกนั้นพวกเขาเชื่อมั่น” และดังคำภีร์อัลกุรอานบทอัลมาอิดะฮ์ โองการที่ 3 ความว่า “...วันนี้ข้าได้ให้สมบูรณ์แก่พวกเจ้าแล้วซึ่งศาสนาของพวกเจ้าและข้าได้ให้ครบถ้วนแก่เจ้าแล้ว ซึ่งความกรุณาเมตตาของข้า และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเจ้าแล้ว...” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอูดิอารเบีย, 2541: 241)

4. ศรัทธาต่อวันโลกหน้า

อัลกุรอานสอนให้รู้ว่าคุณนั้นมิได้ถูกบังคับขึ้นมาโดยไร้จุดหมายปลายทาง เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นก็ย่อมแย้งกับคุณสมบัติของอัลลอฮ์ (ช.บ.) ที่แจ้งไว้ว่าพระองค์ทรงสมบูรณ์ และทรงมีเจตนารมณ์ เพราะฉะนั้น การที่พระองค์ได้ทรงให้มนุษย์บังเกิดขึ้นมานั้นก็ย่อมมีจุดหมาย โดยโลกหน้านั้นจะเริ่มตั้งแต่โลกนี้ได้สลายลง แล้วสิ่งมีชีวิตทุกอย่างก็จะต้องตาย แผ่นดินและฟากฟ้าก็จะต้องถูกเปลี่ยนแปลงไป แล้วอัลลอฮ์ (ช.บ.) ก็จะทรงให้มีขึ้นใหม่และทรงให้มนุษย์ชาติฟื้นคืนชีพขึ้นมาอีกครั้ง พระองค์ก็จะทรงชำระสอบสวนแต่ละคนในผลงานที่เขาได้ประกอบไว้ ดังนั้นผู้ที่ประกอบคุณงามความดีมากกว่าความชั่ว พระองค์ก็จะให้เขาเข้าสวรรค์ และถ้าผู้ใดกระทำความชั่วมากกว่าความดี ก็จะทรงให้เขาไปในนรก (สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม, 2521: 68-69) ดังในคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลบะเกาะเราะฮ์ โองการที่ 62 ความว่า “...ผู้ใดศรัทธาต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) และวันโลกหน้า และประกอบสิ่งที่ดีงามแล้วไซ้ร พวกเขาจะได้รับรางวัลของเขาจากพระผู้อภิบาลของพวกเขา และไม่มีความหวาดกลัวใด ๆ แก่พวกเขา และทั้งพวกเขาจะไม่เสียใจ” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 20)

การศรัทธาต่อวันโลกหน้านั้นทำให้ชีวิตมีเป้าหมายอันสูงส่ง และนั่นคือการประกอบสิ่งที่เป็นคุณธรรม และละทิ้งสิ่งที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนและเป็นภัยต่อร่างกาย ศาสนา เกียรติ ปัญญา และทรัพย์สินสมบัติ สรุปแล้วก็คือการที่ได้มาซึ่งความหมายของการเป็นผู้แทนของอัลลอฮ์ (ช.บ.) นั่นเอง คนเรานั้นจำเป็นต้องสร้างความรู้สึกละเอียดที่จะประกอบคุณงามความดีให้เข้มแข็งที่สุด ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม ความรู้สึกละเอียดนี้ย่อมจะไม่เข้มแข็งขึ้นมาได้ นอกจากจะด้วยการเตือนเป็นประจำ และมีการสร้างศิลปะในการสร้างภาพพจน์ และยกอุทาหรณ์นานาชนิด จนเกิดเป็นความประทับใจ และมีศรัทธาที่มั่นคงและกระทำกิจต่าง ๆ บรรลุเป้าหมายที่ถูกต้องและดีงามที่สุด ในการนี้ย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติสำนึกตน ผู้กระทำผิดกลับเนื้อกลับตัว และช่วยให้แต่ละคนได้กำหนดเป้าหมายอันสูงสุดของตนไว้ ซึ่งจะเป็นหนทางให้เขาไม่หลงทางได้อีกต่อไป (สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม, 2521: 70)

5. การศรัทธาต่อกฎศกาวการณ (อัลเกาะดร์)

วัตถุประสงค์ในการศรัทธาต่อกฎศกาวการณ นั้นก็คือต้องการให้มนุษย์ได้พลังแห่งร่างกายและสติปัญญาของตนค้นหาหาความรู้เกี่ยวกับกฎศกาวการณ ทั้งนี้เพื่อให้เขาสามารถนำทรัพยากรของโลกที่อัลลอฮ์ (ช.บ.) ได้ทรงประทานไว้ในแหล่งต่าง ๆ ให้มาเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมของมนุษย์ในทุกด้านของการดำเนินชีวิต ด้วยเหตุนี้การศรัทธาต่อกฎศกาวการณ จึงเป็นพลังอันจะก่อให้เกิดความต้องการอยากรู้ อยากเห็น อยากได้ และติดตามมาด้วยการค้นคว้า

และปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ความเป็นอยู่ นอกจากที่ได้กล่าวแล้วการศรัทธาต่อกฎศกาวการณยังผูกพันกับมนุษย์กับพระผู้อภิบาลแห่งโลกนี้ไว้อีกด้วย กล่าวคือทำให้มนุษย์สำนึกในบุญคุณของพระองค์อยู่เสมอ ยอมรับในเดชานุภาพและความปรีชาญาณของพระองค์ อันก่อให้เกิดความรัก ความนอบน้อม และศรัทธาในพระองค์อย่างซาบซึ้ง และปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์ด้วยความเลื่อมใสและจริงจัง ทำให้มนุษย์เห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ดำเนินไปตรงตามเจตนารมณอันสูงส่ง เมื่อมีอันตรายประสบแก่เขา เขาก็จะไม่ตีโพยตีพายให้เสียเวลา หากเขาจะเริ่มศึกษาหาสาเหตุและขจัดอันตรายนั้นโดยเร็ว และในทำนองเดียวกันเมื่อเขาได้รับความสำเร็จเขาก็จะไม่ดีใจจนเกินขอบเขต เพราะมิใช่ลาภลอยที่มาประสบแก่เขาโดยบังเอิญ หากแต่เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติอย่างถูกต้องตามกฎศกาวการณของอัลลอฮ์ (ช.บ.) เมื่อไม่ตีโพยตีพายเมื่อประสบอันตราย หรือไม่ได้รับความสมหวังในสิ่งที่ต้องการ และไม่ดีใจตื่นเต้นจนเกินขอบเขตแล้ว มนุษย์ก็จะตั้งอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ และบรรลุถึงความสูงส่ง (สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม, 2521: 75-76) ดังคำกิริยัลกูรอนบทอัลฮะซิด ใองการที่ 22 ถึง 23 ความว่า

“ไม่มีเคราะห์กรรมอันใดเกิดขึ้นในแผ่นดินนี้ และแม้แต่ในตัวของพวกเขาเอง เว้นแต่ได้มีไว้ในบันทึกก่อนที่เราจะบังเกิดมันขึ้นมา แท้จริงมันเป็นการง่ายสำหรับอัลลอฮ์ (ช.บ.) เพื่อที่พวกเขาจะได้ ไม่ต้องเสียใจในสิ่งที่หลุดมือเข้าไป และไม่ใจต่อสิ่งที่พระองค์ทรงประทานแก่เจ้า และอัลลอฮ์ (ช.บ.) มิไม่ทรงชอบผู้หยิ่งจองหอง และผู้คุยโวโอ้อวด” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอุดีอาระเบีย, 2541: 1449)

6. ศรัทธาในบรรดาโมลิกะฮ์

ศาสตามุฮัมมัด (ช.ล.) ได้สอนคนมุสลิมให้มีศรัทธาในทูตรับใช้ (มลาอิกะฮ์) ของอัลลอฮ์ (ช.บ.) โดยมุสลิมศรัทธาว่ามลาอิกะฮ์อยู่ใต้พระบัญชาของอัลลอฮ์ (ช.บ.) มลาอิกะฮ์ต้องเชื่อฟังพระองค์ และไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากพระบัญชาได้แม้แต่น้อย มุสลิมต้องเชื่อมั่นในมลาอิกะฮ์อย่างแน่นแฟ้นเพราะเหตุว่าศาสตามุฮัมมัด (ช.ล.) ของพระผู้เป็นเจ้าได้แจ้งเช่นนั้น (สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม, 2521: 79-80)

หลักปฏิบัติภาคศาสนา

หลักปฏิบัติภาคศาสนา คือ หน้าที่ในการปฏิบัติต่อพระเจ้า สิ่งสำคัญที่สุดของศาสนาอิสลามก็คือ การยอมรับในเอกภาพแห่งพระผู้เป็นเจ้าซึ่งนำไปสู่การยอมรับปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของพระองค์อันมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ความผาสุกของมนุษยชาติและสรรพสิ่งทั้งหลายในสากลจักรวาล โดยการปฏิบัติตามบุคคลที่พระองค์ทรงมอบหมายให้มีหน้าที่นำมนุษยชาติทั้งปวงไปสู่สัจธรรม

แห่งพระองค์ นั่นคือการยอมรับในการเป็นศาสนทูตของมุฮัมมัด (ช.ล.) ดังนั้นมุสลิมจึงต้องปฏิบัติตามหลักการ 5 ประการคือ

1. การปฏิญาณ

โดยปฏิญาณว่า “อัชชะคุอันลาอิลาฮะ อิลลัลลอ วะ อัชชะคุอันนะ มุฮัมมะดुरเราะซูลุลลอฮ์” ซึ่งแปลว่า “ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้า (อื่นใด) นอกจากอัลลอฮ์ (ช.บ.) และข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า มุฮัมมัด (ช.ล.) เป็นร่อซูล (ศาสนทูต) ของอัลลอฮ์ (ช.บ.)”

การปฏิญาณนี้มีใช้เป็นการยอมรับแต่เพียงลมปากเท่านั้น หากแต่จะต้องยอมรับซึบซาบลงไปส่วนลึกของจิตใจด้วย การยอมรับนี้ จะทำให้เขายอมรับ ยอมจำนนต่อพระผู้เป็นเจ้าอย่างสิ้นเชิง หลักการข้อนี้นับว่าเป็นหัวใจและรากฐานของอิสลามเลยทีเดียว เพราะจะนำไปสู่การยอมรับปฏิบัติในหลักการข้ออื่นๆ อย่างแน่วแน่และเต็มใจ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หลักการข้อนี้เป็นหัวใจของอิสลาม บรรดาหลักการต่างล้วนตั้งอยู่บนรากฐานแห่งการศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้าทั้งสิ้นและมีใช้เพียงแต่การกล่าวกันด้วยวาจาเท่านั้น หากแต่จะต้องเข้าใจความหมายและศรัทธาอย่างจริงจัง (สมาคมนิติศึกษามุสลิมไทยมุสลิม, 2521: 85-87)

2. การปฏิบัติละหมาด

การละหมาดเป็นศาสนกิจประการเดียวของมุสลิมที่เขาได้ปฏิบัติเป็นประจำอยู่ตลอดเวลา อย่างน้อยวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง เขาจะต้องเข้าเฝ้าพระเจ้าเป็นประจำวันละห้าเวลา การน้อมสการละหมาดของบุคคลหมายถึงการขอพรของเขาต่อพระองค์ ในเมื่อบุคคลปฏิบัติละหมาดอยู่ตลอดเวลา จะทำให้เขาตระหนักได้ถึงความใกล้ชิดระหว่างเขากับพระเจ้า เมื่อมุสลิมเริ่มปฏิบัติละหมาด เขาก็จะชำระร่างกายจนสะอาดหมดจด ทำการล้างมือและอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย เขาจะสวมเสื้อผ้าที่สะอาดและดีที่สุด เพื่อเข้าเฝ้าองค์พระผู้เป็นเจ้า พร้อมกับผินหน้าไปทางกิบละห์ (ทิศที่ตั้งของกะอ์บะฮ์ ซึ่งอยู่ในประเทศซาอุดีอาระเบีย)

เมื่อมุสลิมทำการละหมาดร่วมกัน เขาก็จะตระหนักถึงวิญญูณแห่งความเสมอภาคกันระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ณ องค์พระผู้อภิบาลของเขา และไม่มีการแบ่งชนชั้นวรรณะระหว่างกัน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นมหาเศรษฐี หรือจะเป็นยากผู้ไร้เกียรติ จะเป็นพระเจ้าแผ่นดิน หรือสามัญชน จะเป็นผู้ที่มียานพาหนะ หรือผู้ที่ไม่มีฐานะหรือตำแหน่งภายในสังคม เขาเหล่านั้นจะยืนละหมาดเคียงบ่าเคียงไหล่กันด้วยความสำรวมตนต่อพระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) พระองค์เดียว การที่มุสลิมทำการละหมาดร่วมกันอย่างเป็นระเบียบตามเวลาที่กำหนดไว้ก็เป็นภาพพจน์แสดงถึงความมีระเบียบวินัยของมุสลิมและการตรงต่อเวลาของเขาเหล่านั้นซึ่งสามารถจะประยุกต์ให้เป็นประโยชน์ในกิจการอื่นๆ ได้ การที่มุสลิมปฏิบัติละหมาดก็เท่ากับว่าเขาได้รำลึกถึงพระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) ดังที่

พระองค์ได้ทรงตรัสไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานบทอาฏอนา โองการที่ 14 ว่า “แท้จริงข้าคืออัลลอฮ์ (ช.บ.) ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากข้า ดังนั้นเจ้าจงเคารพภักดีต่อข้าและจงดำรงไว้ซึ่งการละหมาดเพื่อรำลึกถึงข้า” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักร ซาอุดีอาระเบีย, 2541: 741)

นอกจากนี้แล้ว การละหมาดวันศุกร์ยังมีความสำคัญมากกว่าการละหมาดอื่น ๆ ตรงที่ว่า พระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) ได้ทรงจัดระเบียบการละหมาดวันศุกร์เอาไว้ โดยให้มุสลิมได้พบปะกัน ณ มัสยิดเป็นประจำทุกสัปดาห์เพื่อการรำลึกถึงพระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) ร่วมกัน ร่วมพบปะสังสรรค์กันและหารือในกิจการต่าง ๆ พร้อมกับได้สดับรับฟังรสพระธรรมคำสอนของอิสลาม โดยเหตุนี้ บทเทศนาในวันศุกร์ (คุตบะห์ยุมอะห์) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดเพราะมันจะเสริมความรู้ความเข้าใจในหลักการของศาสนาให้กับบุคคล พร้อมกับจะขัดเกลาคติใจของผู้ฟังซึ่งหมกมุ่นอยู่กับภารกิจของโลกนี้ (ดุนยา) จนทำให้จิตใจมีความเคร่งเครียด ดังนั้น คุตบะห์วันศุกร์สามารถที่จะขัดเกลาคติใจของเขาให้พ้นจากกิเลสต่าง ๆ ได้ (สมาคมนิติศึกษามุสลิมไทยมุสลิม, 2521: 90-91)

การละหมาด เป็นการกระทำที่ฟื้นฟูการรำลึกต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) องค์เดียวขึ้นในสมองของมนุษย์วันละห้าครั้ง เป็นการกระทำที่เตือนให้เขามีความหวั่นกลัวต่อโทษที่รุนแรงของอัลลอฮ์ (ช.บ.) และเตือนให้เขามีความรักในการเข้าใกล้พระองค์ เป็นการที่ยื่นเสนอกฎต่าง ๆ ของพระองค์ ครั่งแล้วครั่งเล่า ฝึกฝนให้เขาเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของพระองค์ การละหมาดนี้มีใช้บังคับให้ปฏิบัติเฉพาะส่วนตัวเท่านั้น แต่ยังบังคับให้ปฏิบัติร่วมกันอีกด้วย (อนุ-อะอูลา เมารูดูดี แปลโดย ฮาซิม หนูนอนันต์, 2524: 85)

3. การถือศีลอด

การถือศีลอด มาจากภาษาอาหรับว่า “อัศ-เศามุ” หรือ “อัศ-ศิยาม” ในทางภาษามายังถึง การละ การงด การระงับยับยั้ง การควบคุม ครอบงำ เช่นการละความชั่ว ยับยั้งสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดจากอารมณ์ใฝ่ต่ำ ส่วนความหมายในทางศาสนา หมายถึงการละเว้นการบริโภคอาหาร เครื่องดื่ม การร่วมสังวาสระหว่างรุ่งสางจนตะวันตกขอบฟ้า งดเว้นการฟุดจาโกหกเหลวไหล ไร้สาระ เว้นจากการประพฤติชั่วทั้งโดยลับและเปิดเผย ถือปฏิบัติตามแบบอย่างที่ท่านศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.) ได้ทรงกำหนดไว้ โดยให้ควบคุมพร้อมทั้งมือ เท้า หู ตา ใจ ลิ้น และอวัยวะทุกส่วน มิให้ใช้ไปในทางไร้สาระ โองการหนึ่งของอัลกุรอานมีปรากฏว่า “โอ้ บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย การถือศีลอดนั้นได้ถูกกำหนดแก่ผู้เจ้า ดังที่ได้ถูกกำหนดแก่เขาเหล่านั้นก่อนหน้าผู้เจ้ามาแล้ว เพื่อว่าผู้เจ้าจะได้สำรวมตนจากความชั่ว” การถือศีลอดเป็นการทดลองและฝึกหัดร่างกายให้รู้จักอดกลั้น ให้รู้จักสภาพอันแท้จริงของผู้ที่อดคัดัดขัดสน ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน เป็นการขัดเกลาคติใจให้บริสุทธิ์ผ่องแผ้วพ้นจากอำนาจใฝ่ต่ำ และมีคุณธรรม

วันครบรอบการถือศีลอดภาคบังคับ (อีดีลฟิตร) เมื่อวันแห่งการถือศีลอดได้สิ้นสุดแล้ว รุ่งขึ้นวันที่ 1 เดือน เซาวาล เป็นวัน “อีด” ห้ามถือศีลอดในวันนี้เพราะเป็นวันแห่งการรื่นเริง ให้ทุกคนทั้งหญิงและเด็ก ๆ แต่งตัวด้วยเสื้อผ้าที่ดีที่สุดเท่าที่จะหาได้ แล้วไปชุมนุมกัน ณ ที่ที่กำหนดไว้โดยพร้อมเพรียงกัน มุสลิมที่อยู่ในฐานะเหลือกินเหลือใช้ ให้บริจาคชะกาตฟิเตราะห์ (เป็นชะกาตที่บริจาคในวันอีดีลฟิตร และต้องให้ก่อนที่จะทำการละหมาดวันอีด) ด้วยอาหารหลักที่ใช้บริโภคของประเทศนั้น ๆ ซึ่งสำหรับประเทศไทย คือ ข้าวสาร

ผลจากการถือศีลอด ประการแรกคือทำให้เกิดการสำรวมทั้งกายวาจาและใจ และเป็นการปกป้องตัวจากความชั่วทั้งมวล เพราะการถือศีลอดมิใช่เป็นการอดอาหารเท่านั้น แต่เป็นการอดกลั้นอวัยวะทุกส่วนมิให้พลุ่งพล่านไปในทางชั่วร้าย ประการต่อมาคือทำให้รู้จักความหิวโหย เป็นการฝึกความอดทน และยังทำให้รู้ซึ่งถึงสภาพของผู้ยากไร้เป็นอย่างดี เกิดความเห็นอกเห็นใจ และช่วยเหลือเกื้อกูลกันยิ่งขึ้น และประการสุดท้ายเมื่อถึงฤดูกาลแห่งการถือศีลอด มุสลิมทุกคนไม่ว่ายากดีมีจน จะอยู่ในสภาพเดียวกันหมด เป็นการยืนยันการศรัทธาโดยทางปฏิบัติอีกวิธีหนึ่ง มิใช่สักแต่ปากพูดว่าฉันศรัทธาฯ บรรดาเหล่านี้มิได้แข่งขันในการอดอาหารเท่านั้น แต่พวกเขาแข่งขันในการอดหรือละเว้นจากการชว่นานาชนิด ทำให้เกิดความสำนึกในการเป็นบ่าวของพระผู้เป็นเจ้าเหมือนกัน เป็นการยืนยันหลักการเสมอภาคและภราดรภาพในอิสลามอีกด้วย (สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม, 2521: 92-99)

4. การจ่ายชะกาต

ในทางภาษาแปลว่า ความจำเริญงอกเงย การขัดเกลาจิตใจ และคำ ๆ นี้ไปใช้ในทางศาสนา ชะกาต หมายถึงทรัพย์สินจำนวนหนึ่งที่อัลลอฮ์ (ช.บ.) ทรงกำหนดให้จ่ายแก่บรรดาผู้มีสิทธิ และหมายถึง การจ่ายหรือการบริจาค

อิสลามถือว่า จำนวนของทรัพย์สินที่ถูกนำไปจ่ายเป็นทาน ชะกาตนั้นยังความเจริญและความงอกเงยให้แก่ส่วนที่เหลือจากที่ได้จ่ายไป และเป็นการชำระกิเลสของผู้บริจาคนั้นด้วย อิบนิ ดัยมีนะฮ์ กล่าวว่า “จิตใจของผู้บริจาคบริสุทธิ์สะอาดและทรัพย์สินของเขางอกเงย” การงอกเงยและการขัดเกลามีได้จำกัดอยู่ที่ทรัพย์สินอย่างเดียว แต่กินความไปถึงจิตใจของผู้บริจาคอีกด้วย บทฮัดเตาบะฮ์ โองการที่ 103 กล่าวว่า “จงรับเอาทานจากสมบัติของพวกเขา เพื่อเจ้า มุฮัมมัด (ช.ล.) จะได้ชำระพวกเขาให้สะอาดและขัดเกลาพวกเขา (ด้วยทานนั้น)”

จึงเห็นได้ว่าชะกาตเป็นความเจริญ ความงอกเงย และการขัดเกลาทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับรูปธรรม คือทรัพย์สินสมบัติ และนามธรรมคือ จิตใจ หมายความว่า การบริจาคทรัพย์สินที่เป็นทานชะกาต นำมาซึ่งความเจริญ ความงอกเงยให้แก่ทรัพย์สินสมบัติและเป็นการขัดเกลาจิตใจของผู้บริจาคมิให้เห็นแก่ตัว มีความตระหนี่ ปราศจากความเมตตาค่อผู้ที่ยึดสนยาจน การจ่ายชะกาตหรือการสงเคราะห์

ช่วยเหลือบรรดาผู้ที่ขัดสนนั้นได้ส่งเสริมและชักชวนให้มุสลิมปฏิบัติโดยมิได้เป็นบทบังคับ แต่ขึ้นอยู่กับความศรัทธาของแต่ละคนที่จะบริจาคช่วยเหลือ(กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 471) อีกทั้งชะกาต เป็นการฝึกฝนจิตใจมุสลิมให้มีความรู้สึกเป็นพี่น้อง เท้าเทียมกันฝึกให้มุสลิมเสียสละเงินทองช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (อบูอะฮ์ลา เมาว์ดูดี, 2524: 86)

5. การบำเพ็ญฮัจญ์

การประกอบพิธีฮัจญ์ เป็นหลักสำคัญประการหนึ่งของหลักการปฏิบัติในอิสลามทั้ง 5 ประการ (สมาคมนิติคณิกศึกษาไทยมุสลิม, 2521: 118) ซึ่งพระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) ได้ทรงตรัสไว้ว่า

“และสำหรับสิทธิของพระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) ที่มีเหนือมนุษย์ คือ การประกอบพิธีฮัจญ์ ณ บัยตุลลอฮ์ สำหรับผู้ที่มีความสามารถ กฎเกณฑ์เกี่ยวกับความสามารถในที่นี้จำเป็นที่บุคคลจะต้องบรรลุนิติภาวะ ส่วนสตรีเพศนั้น จำเป็นจะต้องมีผู้ปกครองของนาง จำเป็นที่บุคคลจะต้องมีทุนทรัพย์อย่างเพียงพอสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการประกอบพิธีฮัจญ์ (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 130)

การบำเพ็ญฮัจญ์ เป็นสิ่งที่ทำให้บรรดาผู้ศรัทธาจากทุกมุม โลกเป็นกลุ่มระหว่างประเทศที่มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตั้งอยู่บนพื้นฐานเอกภาพ รักดีต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) องค์เดียว ดังนั้น ภารดรภาพทั่วไปและสากลเป็นสิ่งที่รวบรวมมุสลิม เสริมสร้างพื้นฐานขบวนการสากลขึ้นมาขบวนการหนึ่ง (อบูอะฮ์ลา เมาว์ดูดี, 2524: 87)

หลักปฏิบัติภาคสังคม

หลักปฏิบัติภาคสังคม คือ หน้าที่ในการปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ ทั้งการดำเนินชีวิต การดำรงหาแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ ทั้งในกิจการของศาสนา และสังคมก็เป็นอีกประการหนึ่งที่เป็นคุณลักษณะของการศรัทธาอันสมบูรณ์ โดยลักษณะบางประการของผู้มีศรัทธาคือ การขอรักขามีตั้งจะ มีความอดทน มีความบริสุทธิ์ใจ มีความปรองดอง มีการให้อภัย มีความนอบน้อม มีสำนึก มีความยุติธรรม และมีความขำเกรง ซึ่งจริยธรรมที่ได้นำมาซึ่งการมีศรัทธาอันสมบูรณ์มีมากมายหลายประการ ณ ที่นี้ขอนำมาทำความเข้าใจแต่เฉพาะสิ่งที่สำคัญ ๆ ตามที่อัลกุรอาน และอัล-ฮะดิษ ได้สอนไว้ ดังนี้

1. การขอลอภัย

การขอลอภัยจากความชั่วนั้น เป็นความจำเป็นเหนือผู้ศรัทธาทุกคน (อับดุลฮาติม วันแอะเลาะ, 2536: 20) ซึ่งคัมภีร์อัลกุรอานบทอันนุร โองการที่ 31 กล่าวว่า “และท่านทั้งหลายจงขอลอภัยโทษต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) กันเถิด โอ้บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย เพื่อที่ท่านทั้งหลายจะได้รับชัยชนะ” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นนาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 855)

อัตเตาบะห์ คือ การกลับคืนสู่อัลลอฮ์ (ช.บ.) โดยเงื่อนไข คือ เสียใจในความชั่วที่ได้กระทำไป เลิกกระทำโดยเด็ดขาด ตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่าจะไม่ย้อนไปกระทำอีก และคืนสิ่งที่ได้มาโดยธรรมให้แก่ผู้ที่เป็นเจ้าของ (อับดุลฮาติม วันแอะเลาะ, 2536: 21)

2. สัจจะ

การมีสัจจะนั้น เป็นความจำเป็นทั้งทางกาย วาจา ใจ ที่มีต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) หรือต่อเพื่อนมนุษย์ก็ตาม และการมีสัจจะนี้เป็นปัจจัยของการยำเกรงต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) (อับดุลฮาติม วันแอะเลาะ, 2536: 24-25) ดังคัมภีร์อัลกุรอานบทอัตเตาบะห์ โองการที่ 119 กล่าวว่า “โอ้ผู้ศรัทธาเอ๋ย จงมีความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) และจงอยู่พร้อมกับบรรดาผู้ที่มีสัจจะ” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นนาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 476)

3. ความอดทน

ความอดทนนั้น เป็นลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งที่ศาสนาถือเป็นความจำเป็นที่มุสลิมผู้ศรัทธาทุกคนต้องมี ไม่ว่าอดทนต่อสภาพแห่งความทุกข์ หรือความสุขก็ตาม กล่าวคือ ในตอนที่ประสบกับความทุกข์ต้องอดทน จึงจะถือว่าเป็นผู้ที่มีศรัทธาอันสมบูรณ์ที่มีต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) และต่อกฎสถานะการณ์ของพระองค์ และจะต้องมีความอดทนต่อการสนองตอบพระบัญชาแห่งพระองค์ (อับดุลฮาติม วันแอะเลาะ, 2536: 26) ซึ่งพระองค์ได้ทรงกล่าวไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลบะเกาะเราะฮ์ โองการที่ 153 ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงอาศัยความอดทน และการละหมาดเถิด แท้จริงอัลลอฮ์ (ช.บ.) ทรงอยู่ร่วมกับบรรดาผู้ที่อดทนทั้งหลาย” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นนาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 47)

4. ความบริสุทธิ์ใจ

จำเป็นบนมุสลิมผู้ศรัทธาทุกคนต้องมีความบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) ทั้งความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน หรือที่มีต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) โดยความสัมพันธ์ที่ไม่มีเงื่อนไข หรือ อำพรางใด ๆ และโดยต้องเจตนาเพื่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) เพียงพระองค์เดียว

ซึ่งจากรายงานของมุสลิมนั้น ท่านอนุสุรอยเราะห์ กล่าวว่า ท่านศาสดา กล่าวไว้ว่า “แท้จริงอัลลอฮ์ (ซ.บ.) จะไม่ทรงมองไปยังร่างกายและรูปพรรณของท่านทั้งหลาย แต่พระองค์จะทรงมองไปยังหัวใจของท่านทั้งหลาย” (อับดุลฮาгим วันแอเลาะ, 2536: 31-32)

5. ประองคอง (มีเมตตา)

การประองคองกัน หรือมีเมตตาต่อกันนั้น เป็นลักษณะที่สังคมจะขาดเสียมิได้ และเมื่อสังคมมีความประองคอง และมีเมตตาต่อกัน สังคมนั้นจะยืนยงอยู่ได้โดยแท้จริง (อับดุลฮาгим วันแอเลาะ, 2536: 32)

6. การให้อภัย

พระองค์อัลลอฮ์ (ซ.บ.) ทรงรักการให้อภัย และการสนองตอบความชั่วด้วยความดี ทั้งนี้เพื่อความอาบาค และการเป็นศรัทธกันจะได้ลดน้อยถอยลงอันทำให้สังคมมีความสุขโดยแท้จริง และพระองค์ได้ทรงรับรองไว้ว่า คุณธรรมดังกล่าวนี้ เป็นส่วนหนึ่งจากพฤติกรรมของบรรดาผู้มีขันติธรรม อันเป็นกลุ่มชนที่จะได้รับผลบุญตอบแทนอย่างงดงาม ดังในคัมภีร์อัลกุรอาน บทฟุศสิลัต โองการที่ 34 ความว่า “ความดีและความชั่วนั้นก็หาเท่าเทียมกันไม่ เจ้าจงจับไล่ (ความชั่ว) ด้วยสิ่งที่มันคิดกว่า แล้วเมื่อนั้นผู้ที่ระหว่างเจ้าและระหว่างเขาเคยเป็นอริกันก็จะกลับกลายเป็นเยี่ยงมิตรที่สนิทกัน” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอุดีอาระเบีย, 2541: 1231)

7. ถ่อมตน

การถ่อมตนคือ ความเป็นกลางระหว่างความด้าด้วยกับความอหังการ (คติถือตัวว่าเราเป็นเรา การถือตัว ความเย่อหยิ่ง ทนงตัว ความก้าวร้าวด้วยการถือตัว) องค์พระผู้เป็นเจ้าทรงปรามความอหังการทุกรูปแบบ กล่าวคือ จะออกมาในรูปของกริยาทำทาง เช่น การเดินอย่างโอหัง หรือคำพูด เช่น คุยโวก็ดาม ดังคัมภีร์คัมภีร์อัลกุรอานบทอัลอิสรอ์ โองการที่ 37 ความว่า “และอย่าเดินบนแผ่นดินอย่างเย่อหยิ่ง แท้จริงเจ้าจะแยกแผ่นดินไม่ได้เลย และจะไม่บรรลุความสูงของภูเขา” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอุดีอาระเบีย, 2541: 670)

8. การสำนึก

การมีสำนึกนั้นคือ การเชื่อว่าอัลลอฮ์ (ซ.บ.) นั้นทรงมองการกระทำ และคำพูด พระองค์อัลลอฮ์ทรงตรัสว่า

“ไม่มีวาจาใดเปล่งออกมานอกจากที่นั่นมีรอกิบ อะดีด (ผู้จดบันทึก)” ด้วยความเชื่อดังกล่าว มุสลิมผู้ศรัทธาต้องระมัดระวังทั้งคำพูด และการกระทำ โดยจะพยายามทำหรือพูด แต่สิ่งที่เป็นประโยชน์เท่านั้น จะไม่เป็นผู้ที่ห้อยลอย ในการที่จะมุ่งมั่นต่อการบำเพ็ญภานาและจะไม่กระทำ

หรือไม่ละเมิดสิ่งที่ต้องห้ามโดยเด็ดขาด กล่าวคือ เมื่อเกิดสำนักดังกล่าวมาแล้ว ต้องเป็นผู้หลีกเลี่ยงความชั่วโดยทุกประการ จะเป็นความชั่วที่เปิดเผย ที่อำพราง หรือที่เร้นลับก็ตาม ดังกล่าวนี้นี้ย่อมแสดงให้เห็นว่า การมีสำนักนั้นมีบทบาทมากต่อการที่จะสถาปนามุสลิมให้เป็นผู้ศรัทธาที่สมบูรณ์ (อับดุลฮาгим วันแอะเลาะ, 2536: 44)

9. การดำรงตนอยู่ในทางอันเที่ยงตรง

แนวทางที่เที่ยงตรงนั้น อัลกุรอานได้บ่งบอกในทุกแง่มุม เช่น ที่เกี่ยวกับหลักความเชื่อ หรือที่เกี่ยวกับเรื่องจริยธรรมายาท ซึ่งทั้งหมดนั้นก็เพื่อให้เกิดความสุข โดยแท้จริงต่อปัจเจกชน และชุมชน ทั้งบนโลกนี้ (โลกดุนยา) และในโลกลหน้า (สัมปรายภพ) (อับดุลฮาгим วันแอะเลาะ, 2536: 44-46) ดังอัลกุรอานบทอัลฟาติหะฮ์ โองการที่ 6 ความว่า “ขอพระองค์ทรงแนะนำพวกข้าพระองค์ซึ่งทางอันเที่ยงตรง” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการชี้นำราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 1)

10. ความยำเกรง

กล่าวคือ การที่ปวงบ่าวยึดมั่นอยู่ในกิจการต่างๆ ของศาสนานั้น จะเป็นสิ่งปิดกั้นระหว่างปวงบ่าวกับขุนนรก และกล่าวได้ว่าเป็นการป้องกันเพื่อให้พ้นจากความโกรธ กริ้วของพระองค์ อันผู้ที่มีความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) นั้น คือผู้ศรัทธาที่ปฏิบัติตนตามคำแนะนำของศาสดาโดยแท้จริงอัลกุรอานมากมายหลายโองการเน้นเกี่ยวกับเรื่องนี้ และเราได้ข้อมูลสรุปว่า ความยำเกรงนั้น คือกุญแจแห่งทางที่เที่ยงตรง หรือหนทางที่ถูกต้องที่ชัดเจนแล้ว (อับดุลฮาгим วันแอะเลาะ, 2536: 49-50) ดังคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลฟาติหะฮ์ โองการที่ 5 ความว่า “เฉพาะพระองค์เท่านั้นที่พวกข้าพระองค์เคารพอิบาดะฮ์ และเฉพาะพระองค์เท่านั้นที่พวกข้าพระองค์ขอความช่วยเหลือ” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการชี้นำราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 1)

11. แบบฉบับแห่งองค์พระศาสดา

อับดุลฮาгим วันแอะเลาะ (2536: 52-68) อธิบายถึงลักษณะของท่านศาสดาไว้ดังนี้

11.1 ความพอเพียงแห่งองค์พระศาสดา

รายงานจากท่านอนุษุรอยเราะห์ ความว่า “ชีวิตของท่านศาสดา ไม่เคยรับประทานขนมปังที่ทำจากข้าวสาลีจนอิ่มถึงสามวันต่อเนื่องกันเลย”

ในด้านการแต่งกายนั้น ปรากฏว่า ท่านศาสดานั้น ท่านทำไว้เป็นแบบฉบับไว้เช่นกันเกี่ยวกับเรื่องเครื่องนุ่งห่มที่ทำจากผ้าหยาบ ๆ ทั้งนี้เพื่อแสดงออกถึงความสมถะ ความพอเพียง ในด้านความสุขแห่งชีวิต ดังที่รายงานโดย ท่านฮาเก็มว่า จากอะนัส กล่าวว่า “ท่านศาสดา ท่านกินง่าย ท่านสวมใส่เครื่องนุ่งห่มหยาบ ๆ ท่านสวมใส่เครื่องนุ่งห่มที่ทำจากขนสัตว์” และดังคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลชะคีด โองการที่ 20 ความว่า

“พึงทราบเถิดว่า แท้จริงการมีชีวิตอยู่ในโลกนี้มีใช้อื่นใด เว้นแต่เป็นการละเล่น การสนุกสนานรื่นเริง และเครื่องประดับประดาความโอ้อวดระหว่างพวกเจ้า และการแข่งขันกันสะสมในทรัพย์สินและลูกหลานเปรียบเสมือนเช่น น้ำฝนที่ออกเจยพืชมายังความพอใจให้แก่กสิกร แล้วมันก็เหี่ยวแห้ง เจ้าจะเห็นมันเป็นสีเหลือง แล้วมันก็กลายเป็นเศษชิ้นแห่ง ส่วนในปรโลกนั้นมีการลงโทษอย่างสาหัส และมีการอภัยโทษและความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ (ช.บ.) และการมีชีวิตอยู่ในโลกนี้มีใช้อื่นใด นอกจากการแสวงหาผลประโยชน์จากการหลอกลวงเท่านั้น” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการชี้นำราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 1447-1448)

11.2 การให้อภัยของท่านศาสดา

รายงานจากหะดีษมุสลิม โดยท่านศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.) มีการให้อภัยเสมอ แม้จากการคิดปองร้ายของศัตรูในรูปแบบที่ทารุณหรือสยของขวัญศักปานใดก็ตาม เช่น ในกรณีที่หญิงชาวบิรวได้นำเอาแพะที่ใส่ยาพิษมาให้ท่านศาสดา รับประทาน ซึ่งในที่สุดท่านรู้ และหญิงผู้นั้นก็ยอมรับว่าต้องการจะฆ่าท่าน แต่ท่านก็ให้อภัย

11.3 ความใจบุญของท่านศาสดา

ท่านเสียดสเพื่อการบริจาคในหนทางแห่งอัลลอฮ์ (ช.บ.) ดังในคัมภีร์อัลกุรอาน พระองค์ทรงตรัสว่า “และในสิ่งที่ เราประทานเป็นปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา พวกเขาก็บริจาค” ซึ่งความใจบุญของท่านนั้น เป็นสาเหตุสำคัญที่จะทำให้มนุษยชาติยอมศรัทธา และยอมปฏิบัติตามในศาสนาที่ท่านนำมาเผยแพร่ เพราะท่านทำตนเป็นแบบฉบับอันดีเยี่ยมจนเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

11.4 การถ่อมตนของท่านศาสดา

ปรากฏจากประวัติศาสตร์ว่าผู้ที่มีความประสงค์สังกัดตนอยู่ในหลักการของศาสนาอิสลาม บางท่านไม่สามารถรู้ว่าคนไหน ในกลุ่มชนชั้นนั้นคือท่านศาสดา เช่น ในตอนที่อพยพสู่นครมะดีนะฮ์ ชาวมะดีนะฮ์บางคนก็ไม่อาจรู้ได้ว่า คนไหนคือท่านศาสดาเพราะอากัปกิริยา หรือการแสดงออกของท่านไม่เป็นที่บ่งบอกเลยว่าท่านคือท่านศาสดา ท่านนอบน้อมถ่อมตน

จากบันทึกทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับชีวประวัติของท่านศาสดา ความว่า “ท่านศาสดาได้ไปพบผู้ชายคนหนึ่ง ยังผลให้ผู้ชายคนนั้นเกิดความเกรงขามในบุคลิกของท่าน ท่านจึงกล่าวแก่ชายผู้นั้นว่า จงทำให้สบายแก่ตัวท่านเถิด (อย่าได้ออกสั่นขวัญแขวนเลย) ฉันมิใช่กษัตริย์ ฉันเป็นเพียงลูกของหญิงที่กินเนื้อหั่นเป็นชิ้น ๆ”

11.5 ความอายของท่านศาสดา

ความอายนั้นนอกจากจะส่งผลในแง่ดีแก่ผู้ที่มีความอายแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญยิ่งทั้งในด้านปัจเจกชน และชุมชนอีกด้วย คืออายต่อการที่จะทำความชั่ว และความอายที่ว่านี้ย่อมหมายถึงอายพระเจ้า ไม่ใช่อายมนุษย์ ซึ่งบางครั้งอาจต้องทำในสิ่งที่สังคมเห็นว่าน่าอาย แต่เราไม่ควรอาย เช่น การละหมาดในขณะที่สังคมเขาไม่ละหมาด หรือยับยั้งการพูดคุยที่ไร้สาระ เป็นต้น ท่านศาสดา เคยกล่าวไว้ว่า “หากท่านไม่มีมายอาย ก็จะทำให้เกิด อะไรก็ได้ที่ต้องการจะทำ”

รายงานจากท่านอะบิสะอิด อัลคุดรี๊ย์ กล่าวว่า ท่านศาสดา นั้นมีความอายมากกว่าสาว ๆ ที่อยู่แต่ในม่าน และเมื่อท่านเกลียดสิ่งใด เราจะได้จากสีหน้าของท่าน

11.6 ความเมตตาและความสงสารของท่านศาสดา

ความเมตตาและความสงสารเป็นคุณลักษณะของท่านศาสดาในทุกขณะ แม้ในยามสงคราม ยามที่ต้องปกป้องรักษาอาณาจักรแห่งศาสนา ท่านก็ยังคงมีความสงสารและเมตตาต่อศัตรู จากบันทึกทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับชีวประวัติของท่านศาสดา ความว่า “แท้จริงเคยพบศพหญิงคนหนึ่งในการสงคราม ท่านศาสดาไม่อนุญาตให้ฆ่าสตรีและเด็ก”

11.7 รักษาสัญญา

รายงานจากอับลุลลอฮ์ บุตร อะบิ อัลอาซฮ์ กล่าวว่า ฉันได้ขายของสิ่งหนึ่งแก่ท่านศาสดา ก่อนที่ท่านจะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นศาสนทูต และฉันยังมีเงินจำนวนหนึ่งที่ยังค้างอยู่ที่ท่าน ฉันได้ให้สัญญาต่อท่านว่า ฉันจะมาหาท่านในที่ของท่าน คือที่ที่ตกลงซื้อขายกัน แล้วฉันก็ลืม ต่อมาพอฉันนึกได้ ซึ่งเวลาก็ผ่านไปถึงสามวันแล้ว ฉันก็ได้มายังที่นั่น ซึ่งท่านก็อยู่ ณ ที่นั้น และ ท่านกล่าวว่า “โอ้ชายหนุ่ม แท้จริงท่านได้ทำความลำบากแก่ฉัน ฉันคอยท่านอยู่ที่นี่ถึงสามวันแล้ว”

ระบอบเศรษฐกิจ

ศาสนาอิสลามได้วางขอบเขตและหลักการต่าง ๆ เพื่อให้เศรษฐกิจของมนุษย์ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานศีลธรรมความจริง ความยุติธรรม และความไว้วางใจ ภายในกรอบที่ศาสนาอิสลามวางไว้และมีให้หันเหออกจากแนวทางนั้นเป็นอันขาด สำหรับวิธีการลงทุนและภาวะของการหมุนเวียนทรัพย์สินนั้น อิสลามปล่อยให้เกิดขึ้นและตัดแปลงตามยุคและวันเวลาเพราะเป็นเรื่องที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญ และการผันแปรที่เกิดขึ้นทุกวันเวลา จะจัดตั้งและกำหนดวิธีการต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม และความจำเป็น

ส่วนทรัพย์สินต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนทั่วไป อิสลามไม่อนุญาตให้เจ้าของปล่อยทิ้งไว้โดยไม่ทำประโยชน์ใด ๆ ผู้ถือกรรมสิทธิ์ต้องปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งในสองข้อ

คือ ให้ใช้ทำประโยชน์แก่ตนเอง หรือ สละสิทธิให้ผู้อื่นทำประโยชน์ ฉะนั้นตามกฎหมายอิสลามข้อนี้ บังคับมิให้ผู้ใดทิ้งที่ดินไว้โดยไม่ทำผลประโยชน์เกินกำหนดสามปี หากว่าเขาไม่ได้ทำผลประโยชน์เพื่อการก่อสร้างเพาะปลูกหรืออื่น ๆ แล้วเมื่อครบสามปี สภาพของที่ดินแปลงนี้เหมือนกับสภาพของที่ดินแปลงที่ว่างเปล่าและยังไม่ถูกจับจอง ซึ่งเมื่อผู้อื่นใช้ทำประโยชน์และเพื่องพุ่มแล้ว เจ้าของเดิมไม่มีสิทธิใด ๆ ที่จะฟ้องร้องต่อศาล

อิสลามต้องการสร้างระบอบเศรษฐกิจของสังคมบนหลักสุตธรรมชาตินี้ ให้ทุกคน ได้ใช้ความพยายามของตนเองเปิดโอกาสให้ทุกคนในสังคมได้ใช้ชีวิตเริ่มต้นจากสถานที่ และในฐานะที่อัลลอฮ์ (ซ.บ.) ทรงประทานให้แก่เขา และเริ่มจากสภาพที่เขาอาศัยอยู่ อิสลามแข่งขันกันทางด้านเศรษฐกิจเป็นการแข่งขันที่ยุติธรรม มีความเมตตาเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้ฝังแน่นอยู่ในความนึกคิดของมนุษย์เพื่อจะให้ผู้ที่เด่นและก้าวหน้าในสังคมได้เป็นที่พึ่งพาอาศัยของผู้ที่อ่อนแอ (อบูอะอัลา เมาว์ดูดี, 2524: 55-62)

ระบอบเศรษฐกิจอิสลามนั้น เมื่อกล่าวถึงภาคเกษตรกรรม การปลูสดัวภาคอุตสาหกรรม และภาคพาณิชย์กรรม สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ภาคเกษตรกรรมและการปลูสดัว

การปลูกพืชผัก ผลไม้ และธัญญาหารเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เป็นการแสดงให้เห็นเป็นนัยว่า คนต้องทำงานและพยายามหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติด้วยการพลิกแพลงผืนดินเพื่อให้ได้รับอาหารการกิน (อะห์มัด อัชฮาร์ บาซิริ, 2545: 57) ดังคำภีร์อัลกุรอานบทอะบะซะ โองการที่ 24 ถึง 32 ความว่า

“ดังนั้นมีมนุษย์จงพินิจอาหาร ของเขาเถิด แท้จริงเราได้หลั่งน้ำอันหลากหลาย ไหลลงมาประพรมพื้นดิน ทำให้พืชพันธุ์งอกงาม และเป็นอาหารในที่สุด แล้วเราก็ได้ทำให้เมล็ดพืชงอกงามขึ้นในนั้น และโดยเฉพาะองุ่น ตลอดจนผัก รวมทั้งมะกอกและอินทผลัม อีกทั้งบรรดาเรือสวนอันหนาที่บ และผลไม้จนกระทั่งหญ้า ทั้งนี้เพื่อเป็นปัจจัยอำนวยความสะดวกแก่พวกเจ้า และแก่ปลูสดัวของพวกเจ้า” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 1647-1648)

ตลอดจนประโยชน์ของสัตว์ที่มีต่อมนุษย์นั้น คือ การปลูสดัว ซึ่งเป็นปัจจัยในการตอบสนองความต้องการของชีวิตมนุษย์ (อะห์มัด อัชฮาร์ บาซิริ, 2545: 19-20) ดังคำภีร์อัลกุรอานบทพอฟิร โองการที่ 79 ถึง 80 ความว่า

“อัลลอฮ์ (ซ.บ.) ทรงบันดาลปลูสดัว บางชนิดให้พวกเจ้าเพื่อใช้เป็นพาหนะ และบางชนิดเพื่อให้พวกเจ้าใช้กิน และพวกเจ้าในตัวมันนั้นมีประโยชน์มาก

หลาย และเพื่อพวกเขาจะได้บรรลุสู่ความประสงค์ที่มีในทรงอกของพวกเขา
เจ้า และพวกเขาก็บรรลุทุกลงบนหลังมันเช่นเดียวกับใช้บรรลุทุกบนเรือ”
(กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักร
ซาอุดีอาระเบีย, 2541: 1217)

2. ภาคอุตสาหกรรม

อิสลามสนับสนุนให้มนุษย์สนใจในด้านหัตถกรรมหรืออุตสาหกรรม เพื่อจะได้รับ
ประโยชน์ทางด้านเครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้สอยภายในบ้าน เครื่องไม้เครื่องมือต่าง ๆ เครื่องประดับ
(อับลุลละอะ อับดุล, 2545: 59-60) ดังคำภีร์อัลกุรอานบทอันนะห์ โองการที่ 80 สอนไว้ความว่า

“และอัลลอฮ์ (ช.บ.) ได้บันดาลแก่พวกเขาทั้งหลาย จากบ้านเรือนของพวกเขา
เจ้าให้เป็นที่อยู่อาศัยและทรงบันดาลแก่พวกเขา จากหนังของปศุสัตว์นำมา
จัดทำเป็นบ้านคือกระโจม ซึ่งพวกเขาใช้มันอย่างเบาแรงก็สามารถพาไป
ไหนได้โดยสะดวก ในวาระแห่งการเดินทาง และการพักผ่อนของพวกเขา
และจากขนของมัน จากปุ๋ยของมัน และผมของมันซึ่งนำมันมาทำเป็น
เครื่องใช้และเครื่องอำนวยความสะดวกเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่ง” (กระทรวงกิจการ
อิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย,
2541: 647)

3. ภาคพาณิชย์กรรม

ความพยายามที่จะให้ได้มาซึ่งความพอเพียงในชีวิตความเป็นอยู่นั้นสามารถกระทำ
ได้ด้วยหนทางการค้าขายซึ่งตามด้วยปัจจัยต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ในโลกแห่งการค้าขาย เช่น
เครื่องมือในการขนส่งทั้งทางบก ทางทะเล แม้แต่ทางอากาศ เครื่องมือในการชั่งตวงสินค้าเพื่อการค้า
เครื่องมือในการจัดการ และบริหารการค้า อีกทั้งการค้าขายที่ทรงอนุมิตินั้นจะต้องวางอยู่บนหลักการ
แห่งความพอใจของทั้งสองฝ่าย ไม่มีการบีบบังคับ ไม่มีการขูดรีด ไม่มีการปลอมแปลง และการคด
โกงกัน (อับลุลละอะ อับดุล, 2545: 63) ดังคำภีร์อัลกุรอานบทอันนิซาอ์ โองการที่ 29 ความว่า

“โอ้บรรดาผู้มีศรัทธาทั้งหลาย พวกเจ้าจงอย่าบริโภคน (หรือรับ) ทรัพย์สิน
ระหว่างกันโดยไม่ชอบธรรม (เช่น การโกงกินดอกเบี้ย) นอกจากจะเป็น
การค้าจากความพอใจของพวกเขา (ซึ่งกันและกัน) และพวกเขาก็อย่าได้ฆ่าตัว
ของพวกเขาเอง แท้จริงอัลลอฮ์ (ช.บ.) ทรงเมตตาต่อพวกเขาอย่างยิ่ง”
(กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักร
ซาอุดีอาระเบีย, 2541: 183-184)

ระบอบสังคม

อบูอะฮ์ลา เมาว์ดูดี (2524: 42-54) กล่าวถึงสังคมแห่งความคิดและจริยธรรมว่า เป็นสังคมที่เปิดรับทุกคนที่มีความศรัทธาและระเบียบจริยธรรมอันเดียวกันให้ร่วมในสังคมและมีสิทธิเท่าเทียมกัน และสถาบันที่มีความสำคัญกับสังคมแห่งจริยธรรมนี้ ได้แก่ ครอบครัว ญาติผู้ใกล้ชิด ภรรยา และเพื่อนบ้าน

1. ครอบครัว

สถาบันแรกที่สำคัญที่สุดในสังคมมนุษย์ คือ บ้านซึ่งเป็นโครงสร้างของสังคม สมาชิกของครอบครัวจะรวมตัวกันเป็นหน่วยหนึ่งโดยการรวมกันของพ่อและแม่ ด้วยการสนับสนุนต่อกัน เชื้อสายใหม่ก็จะออกมาสู่โลก ความสัมพันธ์ทางด้านญาติมิตรก็จะแยกกระจายออกไป แ่และขยายเรื่อย ๆ ไปสู่สังคมที่กว้างใหญ่ บ้านเป็นสถานฝึกอบรมจริยธรรมให้รับผิชอบต่อความเจริญ ซึ่งศาสนาอิสลามให้ผู้ชายเป็นหัวหน้าควบคุมภรรยาและกิจการภายในบ้าน เพื่อให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่แข็งแกร่งและระเบียบที่ดี อิสลามสั่งให้ภรรยาเชื่อฟังและรับใช้สามีของนาง ทั้งยังกำชับให้ลูก ๆ เชื่อฟังและปฏิบัติตามพ่อแม่ อิสลามไม่ส่งเสริมระบบครอบครัวที่ไม่มั่นคง ไม่มีหัวหน้า ไม่มีผู้รับผิดชอบต่อจริยธรรม และความประพฤติดของสมาชิกในครอบครัว อิสลามถือว่าความรัก ความเมตตาเป็นพื้นฐานของการใช้ชีวิตคู่ครองร่วมกัน ถึงแม้ว่า หญิงจะต้องปฏิบัติตามและเชื่อฟังสามีของนางแล้วไซ้ สามีของนางก็จำต้องใช้อำนาจของเขาในสิ่งที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จและความผาสุกของครอบครัว ไม่ใช่อำนาจในทางอธรรม

2. ญาติผู้ใกล้ชิด และภรรยา

ให้ทำความดีต่อญาติผู้ใกล้ชิด และภรรยา ให้เมตตาสงสารต่อกัน และถือว่าเป็นคุณธรรมที่จะได้รับผลตอบแทนจากอัลลอฮ์ (ช.บ.) มากที่สุด แต่หากว่าข้าราชการท่านหนึ่งท่านใด นำเงินของรัฐไปใช้สอยให้ญาติของเขา หรือล่าเหยียดเข้าข้างฝ่ายญาติของตน คัดสินให้ฝ่ายญาติมีสิทธิเหนือผู้อื่นโดยปราศจากหลักการและข้อเท็จจริงแล้ว การกระทำความผิดกล่าวมิใช่เป็นส่วนหนึ่งจากความยุติธรรมของอิสลาม ส่วนการรักษาความสัมพันธ์ของการเป็นพี่น้องที่อิสลามบัญญัติไว้เงื่อนไขประการแรกคือ จะต้องเป็นคนดี และรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งต้องอยู่ในกรอบของสัจจะ และความยุติธรรม

3. เพื่อนบ้าน

ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดถัดออกไปได้แก่ การเป็นเพื่อนบ้าน ตามทัศนะของอิสลามมีสามประเภท คือ เพื่อนบ้านใกล้ชิด เพื่อนบ้านห่างไกล และมิตรผู้ใกล้ชิด ซึ่งเป็นผู้ติดตามท่าน เขาอาจเป็นเพื่อนร่วมเดินทาง คู่หุ้นส่วนอาชีพเดียวกัน หรือผู้ที่นั่งชิดกับท่านในที่ประชุมหรือมัสยิด ดังท่านศาสดากล่าวว่า “มิใช่ผู้ศรัทธา ผู้ซึ่งเขากินอิ่มในขณะที่เพื่อนบ้านของเขายังหิวโหย” และ

“โอ้ อนุชร์ เมื่อเวลาท่านหุงต้ม จงใส่น้ำแกงมาก ๆ แล้วนำไปให้เพื่อนบ้านของท่านเป็นประจำ หรือแบ่งให้เพื่อนบ้านของท่าน”

กล่าวโดยสรุปแล้ว อิสลามต้องการให้ติดต่อกับเพื่อนบ้านให้เรามีความทุกข์และสุขร่วมกัน มีการติดต่อกันด้วยความไว้วางใจและพึ่งพาอาศัยต่อกัน เพื่อทุกคนจะได้รับความปลอดภัยในทรัพย์สิน ศักดิ์ศรี และชีวิต นี่คือการสังคมและจริยธรรมของอิสลาม ส่วนการอยู่ร่วมกันแบบที่สอง เพื่อนบ้านอาศัยอยู่ติดกัน แต่ไม่เคยรู้จักกัน ไม่สนิทสนม ไม่มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่ไว้วางใจต่อกันนั้น ไม่ถือว่าเป็นการสังคมของอิสลามแต่อย่างใด ถัดจากความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและรองลงมาได้แก่ ความสัมพันธ์ในวงกว้าง ซึ่งครอบคลุมกลุ่มชนมุสลิมทั่วไป ซึ่งมีหลักการและพื้นฐานส่วนหนึ่งที่อิสลามใช้สร้างชีวิตทางสังคมในวงกว้าง ดังในคัมภีร์อัลกุรอาน บทอัลมาอิดะฮ์ โองการที่ 10 ความว่า “จงช่วยเหลือซึ่งกันและกันในคุณธรรมและการอำเกรงต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) และอย่าช่วยเหลือกันในเรื่องที่บาปและเป็นการรุกราน” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการชี้นำราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 244) และจากรายงานของท่านบัยฮะกี ความว่า “ผู้ใดเดินร่วมกับคนอธรรม เพื่อส่งเสริมให้เขาแข็งแรง ในขณะที่เขารู้ว่าเขาเป็นคนอธรรมผู้นั้นได้ออกจากศาสนาอิสลาม” อีกทั้งรายงานของบุคคอรีย มุสลิม อิบนิมาเยฮ์ ตีรมีซีฮ์ และนาซาอี ความว่า “คนหนึ่งคนใดในหมู่สุเจ้ายังไม่ศรัทธาจนกว่าเขาผู้นั้นจะรักให้พี่น้องของเขามี หรือเป็นในสิ่งที่เขาเองอยากจะมีหรือเป็น”

บรรจง บินกาชัน (2523, 334-336) กล่าวถึงแนวความคิดของอิสลามเกี่ยวกับเรื่องรัฐสวัสดิการนั้นเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณค่าทางสังคม ซึ่งมีลักษณะขอบข่ายที่กว้างขวางจนครอบคลุมพฤติกรรมของมนุษย์ตั้งแต่ส่วนบุคคล ครอบครัว เพื่อนบ้าน คนรับใช้ ไปจนถึงการจัดการส่วนทรัพย์สินของเด็กกำพร้าและอื่น ๆ อีกด้วย เพราะเป้าหมายของอิสลามที่วางไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานคือ การสร้างสังคมที่วางอยู่บนสวัสดิการอันถาวรให้แก่มนุษยชาติ

ความแตกต่างทางด้านสติปัญญา เผ่าพันธุ์ ภาษา และความมั่งคั่ง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อวัตถุประสงค์ในแผนงานทางสังคมของมนุษย์เป็นสัญญาณของพระเจ้าเป็นเจ้าสำหรับผู้ที่ได้อินและผู้ที่มีความรู้ ดังที่พระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) ทรงคริสต์ในคัมภีร์อัลกุรอานบทอิสรุม โองการที่ 22 ความว่า “และหนึ่งในสัญญาณทั้งหลายของพระองค์ คือ การสร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน และการแตกต่างของภาษาของสุเจ้า แท้จริงในนั้นมีสัญญาณสำหรับปวงผู้มีความรู้” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการชี้นำราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 1003)

กล่าวคือไม่มีที่ใดในคัมภีร์อัลกุรอาน ที่อ้างถึงอภิสิทธิ์หรือการเอาเปรียบผู้ที่ไม่มีความสามารถไว้ แต่คัมภีร์อัลกุรอานอธิบายถึงการที่ พระเจ้าเป็นเจ้าได้แบ่งมนุษย์ออกเป็นเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อความสะดวกที่จะรวมกัน ไม่มีสมาชิกของเผ่าพันธุ์ใดหรือหรือพลเมืองของรัฐใดที่จะอ้าง

อภิสัทธา หรือถือว่าตัวเองมีเกียรติกว่าเผ่าพันธุ์อื่นได้ เพราะอิสลามถือว่าเกียรติในทัศนะของอัลลอฮ์ (ช.บ.) นั้นคือการมีชีวิตอยู่ในคุณธรรม ดังคำภีร์อัลกุรอานบทอัลหุญรุด โองการ 13 ความว่า “มนุษย์เอ๋ย แท้จริงเราได้ให้กำเนิดเจ้าจากเพศชายและเพศหญิง และได้ทำให้เจ้าเป็นก๊ก เป็นเหล่า เพื่อเจ้าจะได้รู้จักกัน แท้จริง ผู้มีเกียรติยิ่งใหญ่ในหมู่เจ้าในทัศนะของอัลลอฮ์ (ช.บ.) นั้นคือผู้ที่ สรรวมตนยิ่ง...” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอุดี อารเบีย, 2541: 1352)

และในการกล่าวปราศรัยอำลาครั้งสุดท้ายของท่านศาสดา ท่านได้กล่าวว่า “ท่าน ทุกคนเป็นพี่น้องกัน และมีความเท่าเทียมกัน ไม่มีใครที่จะสามารถอ้างอิง อภิสัทธาหรือถือว่าตัวเอง ดีกว่าคนอื่น ชาวอาหรับมิใช่จะดีกว่าผู้ที่มิใช่อาหรับ และผู้ที่มิใช่อาหรับก็มิใช่จะดีกว่าคนอาหรับ”

ด้วยความสำนึกที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันและทุกคนต่างเป็นบ่าว ของอัลลอฮ์ (ช.บ.) และทุกคนต่างก็แสวงหาความ โปรดปรานจากอัลลอฮ์ (ช.บ.) เท่านั้น ดังนั้น สามารถทำให้มนุษย์ตระหนักถึงความ เป็นพี่น้องร่วมกันได้

อับดุลกะรีม ไชดาน (2525: 17-114) กล่าวถึงพื้นฐานของระบอบสังคมในอิสลามว่า เป็นพื้นฐานอันสำคัญในการสร้างสรรค์สังคม และเป็นกฎระเบียบของสังคมนั่นเอง เพื่อที่แต่ละ บุคคลจะได้ปฏิบัติตนตามหลักความเชื่อมั่นของตน และปฏิบัติหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นสมาชิก ของสังคม ดังท่านศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.) กล่าวไว้มีความว่า “พวกท่านทุกคนนั้นมาจากอาดัม และ อาดัมมาจากดิน”

ด้วยเหตุนี้จึงไม่มีความหมายใด ๆ ที่จะขีดเอาสภาพภูมิศาสตร์เดียวกันมาเป็นพื้นฐาน ของสังคมมนุษย์เพราะว่า พื้นแผ่นดินนั้นอัลลอฮ์ (ช.บ.) ได้ทรงสร้างขึ้นเพื่อมนุษยชาติทั้งมวล มันจึงเป็นแผ่นดินของทุกคน เป็นประเทศชาติของทุกคน และทุกคนมีกรรมสิทธิ์อยู่ด้วย อัลลอฮ์ (ช.บ.) ทรงตรัสไว้ในอัลกุรอานบทอัลเราะฮ์มาน โองการที่ 10 ความว่า “และแผ่นดินนี้อัลลอฮ์ (ช.บ.) ได้สร้างขึ้นเพื่อมนุษยชาติทั้งมวลและสรรพสิ่งทั้งปวง” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสน สมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอุดีอารเบีย, 2541: 1415)

ผลจากการนำหลักความเชื่อมั่นของอิสลามมาเป็นพื้นฐานในสังคม คือ

1. ความสัมพันธ์ทางการศรัทธา

อิสลามถือว่าผู้ที่ศรัทธาในหลักความเชื่อมั่นของอิสลามเป็นพี่น้องกันทางศาสนา อัลลอฮ์ (ช.บ.) ตรัสไว้คำภีร์กุรอานบทอัลหุญรุด โองการที่ 10 ความว่า “แท้จริง ศรัทธาชนนั้น เป็นพี่น้องกันดังนั้นพวกเจ้าจงไกล่เกลี่ยประนีประนอมกัน...” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสน สมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอุดีอารเบีย, 2541: 1350)

อีกทั้งจากรายงานของท่านบุคอรียะและมุสลิม กล่าวว่า ท่านศาสดากล่าวไว้ว่า “มุสลิมกับมุสลิมนั้นเป็นพี่น้องกัน” ซึ่งการเป็นพี่น้องกันทางการศรัทธา นับเป็นสายสัมพันธ์อันยิ่งใหญ่ระหว่างบรรดามุสลิม และบรรดาฐานอันนี้เอง ก่อให้เกิดความจงรักภักดีระหว่างกัน ผู้ที่ไม่ใช่มุสลิมยังได้รับความคุ้มครองจากมุสลิมเช่นเดียวกัน และจะได้รับความยุติธรรมของอิสลามและยังจะได้รับความดีจากสังคมมุสลิม

2. ไม่เห็นแก่พวกพ้องและไม่ข่มเหงผู้อื่น

การที่สังคมอิสลามปราศจากการเห็นแก่พวกพ้องด้วยประการต่าง ๆ ทำให้โอกาสที่จะทำร้ายกัน ข่มเหงรังแกกันมิได้น้อยลง และยังจะช่วยดึงผู้คนให้ไปสู่ความหมายของความจริงและความยุติธรรมได้มากขึ้น ย่อมเป็นความดีต่อสังคมและต่อส่วนบุคคลอีกด้วย

3. การยำเกรงต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) เป็นเครื่องวัดคุณค่าระหว่างมนุษย์ด้วยกัน

คุณค่าของคนนั้นไม่เกี่ยวกับการที่เขาจะมาจากเผ่าพันธุ์ใด หรือมาจากตระกูลใด แต่การกำหนดคุณค่าของมนุษย์ด้วยคุณความดี จริยธรรมอันดีงามที่มีอยู่ในตัวของผู้นั้น และการทำงานที่ดีที่เขาปฏิบัติไปเท่านั้นจะได้มาด้วยดีกว่า (ยำเกรง) ต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) เท่านั้น

4. บุคคลมีหน้าที่รับผิดชอบในการปรับปรุงแก้ไขสังคมให้ดีขึ้น

4.1 บุคคลมีหน้าที่ในการปรับปรุงแก้ไขสังคม ซึ่งส่วนหนึ่งจากลักษณะเฉพาะของระบอบสังคมอิสลาม ก็คือ การให้บุคคลแต่ละคนมีหน้าที่ในการปรับปรุงแก้ไขสังคม หมายความว่า ทุก ๆ คนในสังคมจะต้องมีหน้าที่ในการปรับปรุงแก้ไขสังคมและขจัดความเลวร้ายที่เกิดขึ้นในสังคมให้หมดสิ้นไปตามความสามารถของแต่ละบุคคล และให้ความร่วมมือช่วยเหลือกับบุคคลอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุผลในการดังกล่าว ดังคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลมาอิดะฮ์ โองการที่ 2 ความว่า “...และพวกเจ้าจงช่วยเหลือกันในสิ่งที่ดีและการดีกว่ายำเกรงต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) และจงอย่าช่วยเหลือกันในเรื่องที่เป็นบาป (สิ่งที่ไม่ดี) และก่อให้เกิดการเป็นศัตรูกัน...” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 239)

ดังนั้นความร่วมมือที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือ การร่วมมือกันในการแก้ไขสังคม หากว่าแต่ละคนมีหน้าที่ในการปรับปรุงแก้ไขสังคมให้ดีขึ้น จึงเป็นของธรรมดาที่เขามีหน้าที่ที่จะไม่ทำลายสังคมนั้นนั่นเอง ดังคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลอะฮ์รอฟ โองการที่ 56 ความว่า “และพวกเจ้าจงอย่าก่อความเสียหายขึ้นบนแผ่นดิน หลังจากที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว...” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 361)

4.2 หลักการที่แสดงให้เห็นว่าแต่ละบุคคลจะต้องรับผิดชอบสังคม

4.2.1 อัลลอฮ์ (ช.บ.) คริสต์ไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานบทอัดเตาบะฮ์ โองการที่ 71 ความว่า “และบรรดาผู้ศรัทธาทั้งชายและหญิงต่างก็เป็นผู้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เขาต่างก็ใช้กันให้กระทำในสิ่งที่ดี และห้ามปรามกันมิให้กระทำการที่ไม่ดีงาม...” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 461)

สิ่งที่ดีหมายถึงทุก ๆ สิ่งที่ยุคอิสลามใช้ให้กระทำ และสิ่งที่ไม่ดี หมายถึง ทุก ๆ สิ่งที่ยุคอิสลามห้ามมิให้กระทำ การปรับปรุงแก้ไขสังคมและการขจัดความชั่วร้ายก็ขึ้นอยู่กับคุณความดีดังกล่าวด้วย

4.2.2 จากแบบอย่างของท่านศาสดา(ภาษาอาหรับเรียกว่า ชุนนะฮ์) คำพูดของท่านมีความว่า

“ฉันขอสาบานต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) ว่า พวกท่านจะใช้ให้กระทำความดี และจะห้ามปรามกันมิให้กระทำความชั่ว และจะห้ามผู้ชั่วให้มีทำการอธรรม และจะบังคับให้เขากระทำแต่สิ่งที่เป็นธรรม หรืออัลลอฮ์ (ช.บ.) จะทำให้พวกท่านเกิดความขัดแย้งกัน หลังจากนั้นพระองค์ก็จะสาปแช่งพวกท่านเช่นเดียวกับที่ได้ทรงสาปแช่งพวกท่านก่อน ๆ”

หะดีษบทนี้ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า บุคคลมีหน้าที่รับผิดชอบในการแก้ไขปรับปรุงสังคม และขจัดความเลวร้ายให้หมดสิ้นไปจากสังคม

4.3 รายละเอียดของความรับผิดชอบของบุคคลในการแก้ไขปรับปรุงสังคม

เมื่อบุคคลมีความรับผิดชอบในการปรับปรุงแก้ไขสังคมและเขาจะกระทำได้เช่นใดบ้าง และทำไมจึงต้องกำหนดหน้าที่อันนี้ให้แก่เขาทั้ง ๆ ที่เขาก็มีความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาของเขายู่เพียงพอแล้วดังที่เราได้เห็นกันอยู่ ตามความเป็นจริงแล้วเรามีเหตุผลที่จะกระทำเช่นนั้น ดังต่อไปนี้

4.3.1 บุคคลได้รับอิทธิพลจากสังคม ซึ่งพ่อแม่เป็นผู้นับถืออิทธิพลต่อลูกในสังคมเล็ก ๆ เบื้องต้น และสังคมจะผลักดันให้เด็กกระทำความชั่วหรือกระทำความดี

4.3.2 ความจำเป็นจะต้องมีสังคมที่ดี ที่มีสติปัญญาทุกคนจะต้องให้ความสนใจกับสังคมที่เขาอาศัยอยู่ และขจัดสิ่งชั่วร้ายให้หมดสิ้นไปเมื่อมันเกิดขึ้น และจะไม่ถือว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยเป็นอันขาดเพราะความชั่วนั้นเปรียบเสมือนเชื้อโรคที่แทรกซ้อนอยู่ในร่างกายของมนุษย์ ถ้ามันไม่ทำให้เกิดโรค ก็จะทำให้ความต้านทานที่มีอยู่ในร่างกายลดน้อยลง และด้วยเหตุนี้จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่รัฐอิสลามจะต้องให้ความสนใจต่อสังคมอันประเสริฐ และขจัดสิ่งชั่วร้ายเลวทรามให้หมดสิ้นไป

ดั่งที่อัลลอฮ์ (ช.บ.) ตรัสไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลฮัจญ์ บทอัลฮัจญ์ โองการที่ 41 ความว่า “บรรดาผู้ที่หากเราอัลลอฮ์ (ช.บ.) ได้ให้พวกเขามีอำนาจในแผ่นดิน พวกเขาก็ปฏิบัติ ละหมาด จ่ายซะกาต และได้ใช้ให้กระทำความดี และห้ามปรามมิให้กระทำความชั่ว และยับยั้งปราม ของการทั้งปวงนั้นเป็นของอัลลอฮ์ (ช.บ.)” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการ ชี้นำราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 807)

4.3.3 เพื่อจะให้ทั้งหมดพ้นจากการถูกลงโทษ การที่ทุกคนทำหน้าที่ในการ ปรับปรุงแก้ไขสังคม จะทำให้ตัวเขาเองและสังคมรอดพ้นจากความพินาศซึ่งจะประสบกับสังคม โดยส่วนรวม

หลักคุณธรรมและจริยธรรม

ความรู้สึทางจริยธรรมในมนุษย์นั้น เป็นความรู้สึกที่บีบคั้นให้มนุษย์รักและเกลียด ลักษณะบางอย่าง จะมีความแตกต่างกันในระดับและปริมาณของแต่ละบุคคล เช่น ความซื่อสัตย์ ความไว้วางใจ ความยุติธรรม การซื่อตรงต่อสัญญา ความเมตตา ความโอบอ้อมอารี การให้อภัยซึ่ง กันและกัน สิ่งเหล่านี้มนุษย์ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งจากลักษณะจริยธรรมที่ดีที่ควรแก่การสรรเสริญ และมนุษย์ไม่เห็นด้วยการโกหก ความอธรรม การหลอกลวงและการทรยศ สังคมที่ดีนั้นคือ สังคมที่มีการบริหารงานดี มีระเบียบวินัย มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรักต่อกัน มีการ ตักเตือนซึ่งกันและกัน มีความยุติธรรมทางสังคม และมีความเสมอภาคระหว่างมนุษย์

สิ่งที่ทำให้ระบอบจริยธรรมต่างกันคือ ความแตกต่างกันในการมองดูโลก ในด้าน หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อระบบของโลกอันกว้างใหญ่ไพศาล และต่างกันในด้านเป้าหมายของชีวิต ในโลกนี้ เรื่องที่เป็นพื้นฐาน และจะกำหนดแนวทางชีวิตของมนุษย์ในโลกนี้คือ เรื่องที่ว่า มีพระเจ้า ในโลกนี้หรือไม่ ถ้าหากมีจริง มีหนึ่งหรือหลายองค์ และในบรรดาพระเจ้านั้น พระเจ้าทรงแนะนำ แนวทางแก่มนุษย์หรือไม่ มนุษย์จะถูกสอบสวนต่อหน้าพระองค์หรือไม่ อะไรบ้างที่จะถูกสอบสวน ถ้าเป็นเช่นนั้นอะไรเป็นเป้าหมายของชีวิตมนุษย์ ซึ่งหลักคุณธรรมและจริยธรรมของอิสลามนั้น มี พื้นฐานเรื่องของจรรยาบรรณ เรื่องคุณธรรมของสังคมอิสลาม และพื้นฐานทางด้านของกฎหมาย

1. พื้นฐานของอิสลามในเรื่องจรรยาบรรณ

ซึ่งมีจุดเด่นสามารถกล่าวได้ดังนี้

1.1 อิสลามได้กำหนดให้การแสวงหาความปรามาสของอัลเลาะห์ (ช.บ.) เป็น เป้าหมายสำหรับชีวิตของมนุษย์ และกำหนดให้เป็นเครื่องวัดที่มีเกียรติสำหรับจรรยาบรรณ ทั้งยัง เตรียมพลังที่มีประสิทธิภาพ คอยส่งเสริมให้มนุษย์ติดตามและปฏิบัติตาม โดยการยำเกรง ต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) ทั้งนี้ต้องไม่อาศัยปัจจัยที่อยู่ภายนอกร่างกาย เนื่องจากหลักการศรัทธาต่อ

อัลลอฮ์ (ช.บ.) และวันปรโลก อิสลามสามารถสร้างพลังขึ้นในจิตใจ คอยปราบปรามและชักชวนให้มนุษย์ปฏิบัติตามกฎหมายจรรยาบรรณโดยตนเอง

1.2 วิธีการปราบปรามและชักชวนดังกล่าวมิใช่เป็นการจัดตั้งหรือสร้างจรรยาบรรณขึ้นมาใหม่ซึ่งไม่เคยมีมาก่อน ทั้งยังมิได้พยายามลดหรือยกบางข้อของมารยาทที่ดีและเป็นที่รู้จักกัน อิสลาม มิได้กล่าวถึงข้อหนึ่งข้อใดของจรรยาบรรณนอกจากว่าข้อนั้นเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่มวลชนและอิสลามมิได้ตัดทิ้งข้อหนึ่งข้อใดถึงแม้ว่าเล็กหรือใหญ่ก็ตาม ยิ่งไปกว่านั้นอิสลามได้จัดวางทุกข้อให้อยู่ในที่ที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของมนุษย์และขยายการนำไปใช้ให้กว้างออกไปแก่กลุ่มกิจกรรมส่วนบุคคล ครอบครัว การแพทย์ การเมือง เศรษฐกิจ ตลาด โรงเรียน ศาสนพิธีกรรม ตำรวจ ทหาร สนามรบ ที่ประชุมระหว่างประเทศ ฯลฯ ทุกแง่มุมของชีวิต อิสลามให้จรรยาบรรณมีอำนาจและครอบคลุมทุกด้านของชีวิต

1.3 ในระบอบจรรยาบรรณอิสลามคือ อิสลามเรียกร้องและวิงวอนให้มนุษย์สร้างระบอบชีวิตขึ้นบนพื้นฐานของคุณธรรมที่ไม่เจือปนความเชื่อใด ๆ เรียกร้องให้มนุษย์แผ่ความดีงามให้ทั่วถึงกัน ความดีงามที่มนุษย์ทุกยุคทุกสถานที่ให้เกียรติและเคารพ เรียกให้มนุษย์ปฏิบัติและขัดขวางความชั่วช้า

2. พื้นฐานของสังคมอิสลามในเรื่องคุณธรรม

ลักษณะเฉพาะของสังคมอิสลามคือ การให้ความสำคัญต่อจริยธรรมและการรักษาความยุติธรรมอย่างเคร่งครัด ความยุติธรรมในคำพูด ความยุติธรรมในการเขียน การตัดสินด้วยความยุติธรรม ความยุติธรรมในการชั่ง ตวง วัด ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

2.1 การให้ความสำคัญต่อจริยธรรม เนื่องจากจริยธรรมนั้นมีความสำคัญมากในอิสลาม ความเกี่ยวพันกันของคนในสังคมโดยเฉพาะเรื่องเงินทอง การซื้อขาย จำเป็นจะต้องอยู่บนความบริสุทธิ์สะอาด และมีเจตนาดีต่อกัน มีความซื่อสัตย์ ไม่อนุญาตให้มีการโกหก หลอกลวงกัน

2.2 การรักษาความยุติธรรมอย่างเคร่งครัด ซึ่งนับเป็นส่วนหนึ่งของจริยธรรมอันประเสริฐ หรืออาจจะเป็นยอดของจริยธรรมอันประเสริฐก็ได้ สิ่งที่สำคัญเห็นถึงความสำคัญของความยุติธรรมในอิสลาม ดังคำภีร์อัลกุรอานบทอันนิชาฮ์ โองการที่ 135 ความว่า

“ผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงเป็นผู้ดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม จงเป็นพยานเพื่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) และแม้ว่าจะเป็นอันตรายแก่ตัวพวกเจ้าเอง หรือผู้บังเกิดเกล้า ทั้งสองและญาติที่ใกล้ชิดก็ตาม หากเขาจะเป็นคนมั่งมีหรือคนยากจน อัลลอฮ์ก็สมควรยิ่งกว่าเขาทั้งสอง ดังนั้นจงอย่าปฏิบัติตามความใคร่ใฝ่ต่ำในการที่พวกเจ้าจะมีความยุติธรรม และหากพวกเจ้าบิดเบือนหรือผินหลังให้ แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรอบรู้อย่างถ่องแท้ในสิ่งที่พวกเจ้ากระทำกัน” (กระทรวง

กิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอุดีอาระเบีย, 2541: 222)

2.3 นอกจากนั้นอัลลอฮ์ (ช.บ.) ยังคงใช้ให้มีความยุติธรรมในคำพูด ดังคำดำรัสของพระองค์ในคัมภีร์อัลกุรอานบทอันอาม โองการที่ 152 ความว่า

“...เมื่อพวกเขาส่งถึงหลายพูด ก็จงมีความยุติธรรม แม้ว่าจะเป็นญาติใกล้ชิดก็ตาม...” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอุดีอาระเบีย, 2541: 338)

2.4 ความยุติธรรมในการเขียน เช่น การเขียนสัญญาอันคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลบะกอเราะฮ์โองการที่ 282 ได้สอนไว้ ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย เมื่อพวกเขาส่งถึงกันจะด้วยหนี้สินใด ๆ ก็ตามจนกว่าจะถึงกำหนดเวลา (ใช้หนี้) ที่ถูกระบุไว้แล้ว ก็จงบันทึกหนี้สินนั้นเสีย และผู้เขียนก็จงบันทึกระหว่างพวกเขาด้วยความเที่ยงธรรม...” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอุดีอาระเบีย, 2541: 96-98)

2.5 การตัดสินด้วยความยุติธรรม ดังในคัมภีร์อัลกุรอานบทอันนิซาฮ์ โองการที่ 58 ความว่า “...และเมื่อพวกเขาส่งถึงกันระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ก็จงตัดสินด้วยความยุติธรรม...” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอุดีอาระเบีย, 2541: 195)

2.6 ความยุติธรรมในการชั่ง ตวง วัด ดังในคัมภีร์อัลกุรอานบทอันอาม โองการที่ 152) ความว่า “...และจงให้ครบเต็มซึ่งเครื่องตวงและเครื่องชั่งด้วยความเที่ยงตรง...” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอุดีอาระเบีย, 2541: 338)

3. พื้นฐานทางด้านกฎหมาย

พื้นฐานการสั่งสอนทางด้านกฎหมายในระบบเศรษฐกิจอิสลามนั้นก็ก็เป็นพื้นฐานคำสอนโดยทั่วๆ ไปของอิสลามเช่นกัน นั่นคือ คัมภีร์อัลกุรอาน สุนนะฮ์ (จริยวัตรของท่านศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.)) และเราะอฺยู (ความคิด สติปัญญา) หรืออิจญ์ติฮาด (การวินิจฉัย)

อัลกุรอานที่กล่าวถึงภาคเศรษฐกิจดังเช่นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางสังคมโดยทั่วๆ ไปนั้น ได้ชี้แนะลักษณะที่เป็นหลักการใหญ่ๆ เท่านั้นเช่น อนุญาตให้แสวงหาริสิก (ผลประโยชน์) จากการค้าขาย ห้ามเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย ห้ามใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือย กำชับให้ทำงานเพื่อหาปัจจัยยังชีพ ฯลฯ และสุนนะฮ์ยังได้ให้ความกระจ่างอย่างละเอียดอีก เช่น ได้วางระเบียบกฎหมายว่าด้วยการค้าขายชนิดใดบ้างที่อนุมัติ และชนิดใดบ้างที่ห้ามปราม อธิบายรายละเอียดของดอกเบี้ยที่อัลกุรอานห้าม อีกทั้งให้ความกระจ่างว่าการงานชนิดใดบ้างที่อนุมัติ และชนิดใดบ้างที่ไม่อนุมัติ เป็นต้น เราะอฺยู เป็นข้อวินิจฉัยโดยใช้สติปัญญาที่ได้รับการชี้แนะจากอัลกุรอาน และสุนนะฮ์ ที่

อัลกุรอาน สุนนะฮ์ไม่ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาสังคม เช่น ปัญหาการประกันภัย พันธบัตรรัฐบาล เป็นต้น การใช้สติปัญญาในการนำข้อชี้แนะจากอัลกุรอานและสุนนะฮ์มาใช้เรียกว่า อิจญ์ติฮาด (อับดุลเลาะ อับรู, 2545: 35-36)

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

หลักคิดและวิชาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความพอเพียง (sufficiency) หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ในการรองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมๆ กัน ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี กล่าวคือ กิจกรรมใดๆ ที่ขาดคุณลักษณะใดคุณลักษณะหนึ่งไปก็จะไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นความพอเพียง ซึ่งคุณลักษณะทั้ง 3 ประกอบด้วย

1. ความพอประมาณ (moderation) หมายถึง ความพอดี (dynamic optimum) ที่ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไปในมิติต่าง ๆ ของการกระทำ ตัวอย่างเช่น กิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การผลิตและการบริโภค ที่อยู่ในระดับพอประมาณ เพื่อนำไปสู่ความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลง

2. ความมีเหตุผล (reasonableness) หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอประมาณ ในมิติต่าง ๆ นั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุ ปัจจัย และข้อมูลที่เกี่ยวข้องตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ (expected results) อย่างรอบคอบ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีพอสมควร (self-immunity) เพื่อเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เนื่องจาก เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่มองโลกเชิงระบบที่มีลักษณะพลวัตดังได้กล่าวแล้วข้างต้น การกระทำที่จะสามารถเรียกว่า พอเพียง (systematic and dynamic optimum) นั้น จึงมิใช่แต่จะคำนึงถึงเหตุการณ์และผลในปัจจุบันเท่านั้น แต่จำเป็นที่จะต้องคำนึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ (scenario) ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตภายใต้ข้อจำกัดของความรู้ที่มีอยู่ (bounded rationality) และสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้พอเพียงที่จะสามารถพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ระดับของความพอประมาณต้องครอบคลุมมิติการจัดการความเสี่ยง (risk management) เชิงพลวัต (dynamic) จึงจะนับได้ว่าเป็นระดับพอเพียงที่สมบูรณ์ (กลุ่มพัฒนารอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง, 2546: 39-40)

โดยเงื่อนไข (condition of sufficiency actions) ของความพอเพียง ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน

1. เงื่อนไขกรอบความรู้ (set of knowledge) ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่อยู่ในระดับพอเพียง ต้องอาศัย

1.1 ความรอบรู้ คือ มีความรู้ (stock of all relevant knowledge) ในวิชาการต่างๆ อย่างรอบด้าน โดยครอบคลุมเนื้อหาของเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการนำไปใช้ในโอกาสและเวลาต่าง ๆ

1.2 ความรอบคอบ คือ ความสามารถที่จะนำความรู้และหลักวิชาต่าง ๆ เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน (connectivity of all acquired knowledge) ประกอบการวางแผนก่อนที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติทุกขั้นตอน

1.3 ความระมัดระวัง คือ ความมีสติ ในการนำแผนปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนหลักวิชาต่าง ๆ เหล่านั้นไปใช้ในทางปฏิบัติ (utilization of knowledge at any point of time with carefulness and attentiveness) เพราะในความเป็นจริงแล้ว สถานการณ์เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้น การนำความรู้และความรอบคอบมาใช้ จึงต้องอาศัยความระมัดระวังให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

2. เงื่อนไขคุณธรรม (ethical qualifications) ที่จะต้องเสริมสร้างใน 2 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านจิตใจ และปัญญา โดยเน้นการมีความรู้คู่ และการมีคุณธรรม กล่าวคือ ตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม

2.2 ด้านการกระทำ หรือแนวทางการดำเนินชีวิต โดยเน้นความอดทน ความเพียร สติ ปัญญา และความรอบคอบ ทั้งนี้ มีกลุ่มเป้าหมายที่เน้นเป็นพิเศษในการเสริมสร้างเงื่อนไข 2 ด้านข้างต้น คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ เนื่องจากการกระทำใดๆ ของคนกลุ่มนี้สามารถก่อให้เกิดผลกระทบในสังคมวงกว้างได้ (กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎี เศรษฐศาสตร์ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง, 2546: 41-42)

หลักปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปฏิบัติของเศรษฐกิจตาม 3 องค์ประกอบ และ 2 เงื่อนไข มีดังนี้

องค์ประกอบความมีเหตุผล (rationality) คือ การมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ไร่นาหรือหน่วยงานมีการผลิตที่ใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมตามสภาพภูมิศาสตร์ หรือสภาพตลาดทำให้เกิดต้นทุนที่แท้จริงลดต่ำลง และสามารถดำเนินการผลิตต่อไปได้อย่างดี

2. บุคคลมีการเรียนรู้และประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีอยู่ จึงสามารถพัฒนาเองได้อย่างเต็มที่

ซึ่งนักวิจัยอาจใช้คำถามเกี่ยวกับหลักความมีเหตุผล ดังนี้

1. ทำไมเราจึงทำสิ่งที่เรากำลังทำอยู่
2. สิ่งที่เราทำอยู่นั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้วใช่ไหม
3. ทำไมเราจึงไม่ทำในสิ่งอื่นนอกจากนี้
4. สิ่งที่เราเลือกนั้นเป็นสิ่งที่ดีที่สุดแล้วใช่ไหม

องค์ประกอบความพอประมาณ (moderation) คือ การมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. บุคคลมีการจัดสรรรายได้เหมาะสมเพื่อใช้จ่ายในปัจจุบันและอนาคต ระหว่างการบริโภค การออม การลงทุน

2. ไร่นาหรือหน่วยงานมีขนาดการผลิตที่สมดุลกับทรัพยากรที่ก่อให้เกิดต้นทุนต่อขนาดที่ต่ำลง และมีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงต่อเนื่อง ไม่ก้าวกระโดดแบบแปรปรวนอยู่เสมอ

ซึ่งนักวิจัยอาจใช้คำถามเกี่ยวกับหลักความพอประมาณ ดังนี้

1. สิ่งที่ทำอยู่นั้นทำอย่างไร
2. มีขนาดเล็กเกินไปหรือใหญ่เกินไปไหม
3. มีการขยายกิจการที่เร็วเกินไปหรือช้าเกินไปหรือไม่
4. เราสามารถที่จะก้าวกระโดดการเจริญเติบโตได้หรือไม่
5. อัตราการเจริญที่สูงนั้นเป็นทางที่ดีแล้วใช่ไหม

องค์ประกอบการมีภูมิคุ้มกัน (self-immunity) คือ การมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. บุคคลมีทัศนคติที่ดีต่อการดำรงชีวิต ยึดมั่นในศีลธรรม วัฒนธรรมที่ดี มีเพื่อนคอยช่วยเหลือเกื้อกูล และมีระบบประกันสุขภาพ

2. ไร่นาที่หน่วยงานมีความหลากหลายในการผลิตเพื่อลดความเสี่ยงภัยทางธรรมชาติ และทางเศรษฐกิจ มีการกระจายตลาด ลูกค้า และการลงทุน รวมทั้งมีระบบประกันราคา ผลผลิต และการซื้อขายล่วงหน้า

ซึ่งนักวิจัยอาจใช้คำถามเกี่ยวกับหลักภูมิคุ้มกัน ดังนี้

1. สิ่งที่ทำอยู่มีอะไรที่เป็นปัจจัยเสี่ยง
2. สิ่งที่ทำอยู่มีความเหมาะสมอย่างไรที่จะลดความเสี่ยง และความไม่แน่นอน

ที่เกิดขึ้น

3. ทำอย่างไรที่จะควบคุมและลดปัจจัยเสี่ยงให้ลดน้อยลง
4. มีระบบประกันความเสี่ยงที่จะเกิดในอนาคตหรือไม่

5. เราพยายามดีที่สุดในแล้วกับความพอประมาณ และความมีเหตุผล แต่ยังไม่ใช่ว่าสิ่งดีที่สุดในเพราะ

เงื่อนไขความรู้ คือ การมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีทัศนคติที่ดี เชื่อในกรรม เชื่อในเหตุและผล
2. เข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง
3. วิเคราะห์ เข้าใจและใช้ประโยชน์กระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้น
4. ขวนขวายหาความรู้ ข้อมูล แลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่เสมอ
5. ใช้สติคุณจิตใจให้เกิดปัญญาในการตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ

เงื่อนไขคุณธรรม คือ การมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. อดทน อดกลั้น ต่อปัญหาที่มี หรือความสำเร็จที่ยังมาไม่ถึง
2. ไม่โลภจนเกินเหตุ
3. มีความเพียรต่อสิ่งที่กระทำ
4. ไม่มัวเมาในการแสวงหาทรัพย์หรือหาความสุข
5. ไม่แสวงหากำไรบนพื้นฐานการเอาเปรียบคนอื่น (ธันวาคม จิตต์สงวน, 2547: ซีดี-

รวม)

หลักปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนนั้น มีกิจกรรม 3 กลุ่มหลัก คือ

1. กิจกรรมการผลิต

โดยเฉพาะในภาคการเกษตร ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม แต่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่า ด้วยการหมุนเวียนทุนธรรมชาติภายในพื้นที่ และด้วยวิธีการทำการเกษตรที่เน้นปลูกเพื่อกินเองก่อน ที่ผ่านมาชุมชนได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมการทำปุ๋ยชีวภาพ การปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษ การทำสวนสมุนไพรของชุมชน การคิดค้นสารสมุนไพรไล่แมลง การทำถ่านชีวภาพ การรวมกลุ่มขยายพันธุ์ปลา การแปรรูปผลผลิตและการทำการเกษตรผสมผสาน เป็นต้น

2. การรวมกลุ่มกัน

เพื่อทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในชุมชนด้วยทุนทางสังคมที่มีอยู่ ชุมชนได้รวมตัวกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากความรักและความเอื้ออาทรของสมาชิกในชุมชน เช่น กิจกรรมต่อต้านยาเสพติด การนมัสการพระให้มาช่วยสอนจริยธรรมและศีลธรรมในโรงเรียนของชุมชน กิจกรรมการรวมกลุ่มเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านศูนย์การเรียนรู้ หรือโรงเรียน เกษตรกรในหมู่บ้าน การร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในชุมชนทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัด การจัดตั้งร้านค้า

ที่เป็นของชุมชนการจัดทำแผนแม่บทชุมชน การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ การรวมกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมการผลิตของกลุ่มต่างๆ เช่น การรวมกลุ่มทำขนมของแม่บ้าน หรือรวมกลุ่มเพื่อปลูกพืชผักสวนครัว การจัดตั้งกองทุนข้าวสาร ร่วมกับชุมชนอื่นๆ ในต่างภูมิภาค เพื่อค้าขายหรือผลิตรายหว่างกัน รวมทั้งเพื่อการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และขยายผลการพัฒนาไปยังเครือข่ายชุมชนอื่น ๆ

3. กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จิตสำนึกท้องถิ่น

ส่งเสริมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนได้ริเริ่มกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังจริยธรรมความดีงาม และจิตสำนึกรักท้องถิ่นให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกของชุมชน เช่น กิจกรรมที่ปลูกฝังสมาชิกในชุมชนให้มีความเอื้ออาทรต่อกันมากกว่าคำนึงถึงตัวเงินหรือวัตถุเป็นพื้นฐานความสัมพันธ์ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้สมาชิกทำบุญซื้อของโปร่งใสและสุจริต กิจกรรมการพัฒนาครูในชุมชนให้มีคุณภาพและมีจิตผูกพันกับท้องถิ่นเป็นสำคัญ รวมทั้งกิจกรรมที่ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนพึ่งตนเองก่อนที่จะพึ่งหรือขอความช่วยเหลือจากคนอื่น (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547ก: 8-11)

การจะดำรงชีวิตอยู่ได้ตามหลักการพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น จำเป็นต้องเข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วตามอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ ควบคู่ไปกับการพยายามหาหนทางหรือวิธีการที่จะดำรงชีวิตตามหลักการพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ให้ดำเนินไปได้อย่างสมดุลและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในยุคโลกาภิวัตน์ โดยอาศัยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวสร้างภูมิคุ้มกัน ต่อผลกระทบที่ชุมชนอาจจะได้รับจากกระแสโลกาภิวัตน์ ไม่ให้กระแสเหล่านั้นเข้ามาทำลายเอกลักษณ์และวัฒนธรรมชุมชน จนชุมชนต้องล่มสลาย ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างกระแสโลกาภิวัตน์กับเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเมื่อพบทวนหรือมองย้อนกลับไปถึงวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2540 อันเป็นเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่สังคมไทยได้รับจากการเปิดรับกระแสโลกาภิวัตน์มากเกินไป โดยไม่ได้เตรียมความพร้อมของคนและระบบในสังคมจึงมีส่วนผลักดันให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547ก: 17-25)

แนวทางในการพัฒนาการเกษตรในชนบทเน้นให้มีความพอเพียง พอกินพอใช้ และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองก่อน เพื่อเป็นทางเลือกในการดำรงชีพของเกษตรกร แทนการมุ่งทำการเกษตรเพื่อการค้าแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งจะทำให้มีความเสี่ยงมากจากความผันผวนของปัจจัยภายนอกต่าง ๆ อย่างไรก็ดีการพัฒนาตามขั้นตอนบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้น หลังจากแต่ละครอบครัวและชุมชนสามารถพึ่งตนเองและอยู่อย่างพอกินพอใช้ได้แล้ว ก็พร้อมที่จะพัฒนาไปสู่ขั้นต่อไป คือ การผลิตเพื่อค้าขาย หรือการรวมกลุ่มกันเพื่อประกอบกิจกรรมอื่น ๆ บนพื้นฐาน

ของการแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามกำลังและความสามารถของตน ซึ่งจะทำให้ชุมชนโดยรวมเกิดความพอเพียงในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547ข: 25-26) และหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น คือการพัฒนาที่มุ่งสร้างความสมดุลใน 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ไปพร้อม ๆ กัน ไม่ใช่มุ่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้แล้วยังเป็นเรื่องของมิติเวลา คือการพัฒนาต่อเนื่องข้ามเวลาจากปีหนึ่งสู่ปีต่อไป หรือจากคนรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหลังไปเรื่อย ๆ อย่างไรก็ดี การพัฒนาบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายกว้างกว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนในความหมายที่ใช้กันอยู่ทั่วไป กล่าวคือ หลักเศรษฐกิจพอเพียงกำหนดเงื่อนไขในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับวิธีการใช้ความรู้อย่างรอบคอบ และระมัดระวัง ตลอดจนถึงคำนึงถึงคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความไม่โลภ ความรู้จักพอ ความขยันหมั่นเพียร การไม่เบียดเบียนกัน รู้จักแบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งระบบคุณค่านี้เป็นพื้นฐานของวิถีปฏิบัติที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ก่อให้เกิดสังคมแห่งความพอเพียงได้ในที่สุด ยกตัวอย่าง ชุมชนหรือองค์กรที่ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงจะมุ่งสร้างจิตสำนึก และความรู้ให้สมาชิกรู้จักใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างยั่งยืน สนับสนุนการรวมกลุ่มกันโดยอาศัยทุนทางสังคม และวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน สร้างองค์กรหรือเครือข่ายที่เข้มแข็งในระดับชุมชน ระดับเครือข่ายธุรกิจเอกชน เพื่อใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด พร้อมกับสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีให้แก่ทุกคน (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547ข: 53-54)

การศึกษา คือ เครื่องมือของการพัฒนา เมื่อการพัฒนาประเทศกำหนดทิศทางไปสู่สังคมแห่งความพอเพียง ระบบการศึกษาจึงมีหน้าที่จะต้องนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาให้ได้อย่างเหมาะสมด้วย ระบบการศึกษานบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องสอนให้นักเรียนนักศึกษาคำนึงถึง ความพอประมาณในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์ ฝึกให้มีการมองไปข้างหน้า และเตรียมตัวให้พร้อมกับความผันผวนของเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างรู้เท่าทัน รวมถึงการหมั่นแสวงหาความรู้ เพื่อให้เกิดความรอบรู้ในด้านต่าง ๆ ฝึกฝนตนเองให้มีความรอบคอบและระมัดระวัง โดยใช้สติปัญญาในการทำงานและดำเนินชีวิต และที่สำคัญเศรษฐกิจพอเพียงยังเน้นให้นักเรียนนักศึกษามีคุณธรรม มีความอดทน ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ การไม่เบียดเบียนผู้อื่น การแบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต เนื่องจากความรู้ต่าง ๆ จะไม่สามารถก่อประโยชน์ให้กับตนเองหรือผู้อื่นได้อย่างเต็มที่และถูกต้องหากผู้นำไปใช้ขาดคุณธรรม นอกจากนี้แล้ว การพัฒนาระบบการศึกษาไทยบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ควรมุ่งไปสู่การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่มีการบูรณาการความรู้ ทั้งเนื้อหา วิธีการ แหล่งเรียนรู้ และผู้รู้

อย่างกว้างขวาง ซึ่งไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่เฉพาะในระบบโรงเรียนเดิม แต่ควรพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและต่อเนื่องตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นเป็นการศึกษาตามศักยภาพของผู้เรียน ซึ่งก็คือการเรียนแบบมีเหตุมีผล หรือความพอดี พอประมาณ ไม่บังคับให้เรียนในสิ่งที่ผู้เรียนไม่มีศักยภาพ รวมทั้งการปลูกฝังระบบคุณค่าต่าง ๆ ดังเช่นที่กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดสติปัญญา ความรอบรู้ และศีลธรรม อันจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็ง และพอเพียง ภายใต้กระแสของโลกาภิวัตน์ (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547ข: 71-72)

ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ความพอประมาณ

มูสตอฟา หะซัน (2549: สัมภาษณ์) กล่าวว่า อัลลอฮ์ (ช.บ.) ส่งศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.) มาเพื่อชาวโลกทั้งหมด ไม่เฉพาะมุสลิม ดังนั้นมุสลิมในฐานะเป็นตัวแทนของพระเจ้าจำเป็นต้องมีความยุติธรรมแก่ทุกชนชั้น กล่าวคือ ไม่เอนไปทางด้านวัตถุนิยม แต่เป็นประชาธิปไตยกลาง ดังที่อัลลอฮ์ (ช.บ.) ตรัสไว้ในคัมภีร์กุรอ่านบทบอกระฮ์ โองการที่ 143 ว่า “และในทำนองเดียวกัน เราได้ให้พวกเขากลายเป็นประชาชาติที่เป็นกลาง เพื่อพวกเขาจะได้เป็นสักขีพยานแก่มนุษย์ทั้งหลาย และรอซูลก็จะเป็นสักขีพยานแก่พวกเขา...” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการชี้นำราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 43-44)

วิถีชีวิตดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณ คือ การเดินทางสายกลาง และความพอมี พอกิน พอใช้ ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ความว่า “การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้น หมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง” (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547ง: 92)

นอกจากนี้มูสตอฟา หะซัน (2549: สัมภาษณ์) ได้กล่าวอีกว่า มุสลิมทุกคนมีหน้าที่ต้องพัฒนา บริหาร โลกนี้ให้เจริญก้าวหน้า และรักษาให้มีความสมดุลทางนิเวศวิทยาตลอดไป ดังที่อัลลอฮ์ (ช.บ.) กล่าวไว้ในคัมภีร์อัลกุรอ่านบทอัลอะฮ์รอฟ โองการที่ 56 ความว่า “และพวกเขาก็อย่าก่อความเสียหายไว้ในแผ่นดิน หลังจากได้มีการปรับปรุงแก้ไขมันแล้วและจงวิงวอนขอต่อพระองค์ด้วยความยำเกรง และความปรารถนาอันแรงกล้า แท้จริงความเอ็นดูเมตตาของอัลลอฮ์นั้น ไกลแก่ผู้กระทำความดีทั้งหลาย” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการชี้นำราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 361-362)

วิถีชีวิตดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณ คือ ไม่โลภและไม่กอบโกย นึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2500 ความว่า “...กล่าวโดยทั่วไปมนุษย์เราย่อมปรารถนาจะประสบแต่สิ่งที่ดีงามเจริญตาเจริญใจ จึงควรจะได้มีอุดมคติด้วยกันทั้งนั้น แต่หากควรเป็นไปในทางไม่ก่อความเบียดเบียนแก่ผู้อื่น โดยพ่วงถึงถึงประโยชน์สุขของผู้อื่นหรือส่วนรวมด้วย...” (คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547: 134)

ความมีเหตุผล

ยูนุส วารีย์ (2549: สัมภาษณ์) กล่าวว่า มุสลิมมีการทำอะไรด้วยการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นก่อน ด้วยความรู้ไม่ใช่ว่าการคิดเอาเองว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ดังในคัมภีร์อัลกุรอาน บทอัลฮุญร็อต โองการที่ 12 ความว่า “โอ้ศรัทธาชนทั้งหลาย! พวกเจ้าจงปลีกตัวให้พ้นจากส่วนใหญ่ของการสงสัย (คิดเอาเอง) แท้จริงการสงสัยบางอย่างนั้นเป็นบาป...” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 1351)

ดังนั้นมุสลิมถือว่า โลกนี้เป็นเพียงแค่ทางผ่าน แต่โลกหน้าคือโลกที่แท้จริงที่เขาจะต้องอยู่อย่างตลอดกาล ด้วยเหตุนี้มุสลิมจะให้ความสำคัญกับการทำความดีเพื่อโลกหน้า มากกว่าการขวนขวายเพื่อจะอยู่ในโลกนี้ ดังที่คัมภีร์อัลกุรอานบทอัลบะเกาะเราะฮ์ โองการที่ 62 ได้ระบุไว้ว่า “...ผู้ใดศรัทธาต่ออัลลอฮ์ (ซ.บ.) และวันโลกหน้า และประกอบสิ่งที่ดีงามแล้วไซ้ พวกเขาจะได้รับรางวัลของเขาจากพระผู้อภิบาลของพวกเขา และไม่มีความหวาดกลัวใด ๆ แก่พวกเขา และทั้งพวกเขาจะไม่เสียใจ” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 20)

วิถีชีวิตดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความมีเหตุผล โดยแก่นแท้ของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ หลักคิดเพื่อการดำรงชีวิต ซึ่งการที่เราจะมีชีวิตอยู่บนโลกนี้ได้ เราต้องมีหลักคิดว่าเราจะดำรงชีวิตอย่างไร เพื่ออะไร และสุดท้ายเป้าหมายของชีวิตคืออะไร (ปรียานุช พินุลสราวุธ, 2549: ระบบออนไลน์)

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี

ยูนุส วารีย์ (2549: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ในวิถีชีวิตของมุสลิมนั้นมีความเชื่อว่าการเกิดมาในโลกนี้เพียงชั่วคราวเท่านั้น ดังนั้นมุสลิมจึงมีการคิด และกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยมองถึงโลกหน้าด้วย ดังที่อัลลอฮ์ตรัสในคัมภีร์กุรอานบทบะเกาะเราะฮ์ โองการที่ 201 ถึง 202 ความว่า

“และในหมู่พวกเขานั้น มีผู้ที่กล่าวว่า โอ้พระเจ้าของเรา โปรดประทานให้แก่พวกเรา ซึ่งตั้งงามในโลกนี้ และสิ่งดีงามในปรโลกและโปรดคุ้มครองพวกเรา ให้พ้นจากลงโทษแห่งไฟนรกด้วยเถิด และชนเหล่านี้แหละ พวกเขาจะได้รับส่วนดี จากสิ่งที่พวกเขาได้แสวงหาไว้ และอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงรวดเร็วในการชำระสอบสวน” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 64)

วิถีชีวิตดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ เตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ซึ่งการกระทำที่จะสามารถเรียกได้ว่า พอเพียงนั้น จึงมิใช่แต่จะคำนึงถึงเหตุการณ์และผลในปัจจุบันเท่านั้น แต่จำเป็นที่จะต้องคำนึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตภายใต้ข้อจำกัดของความรู้ที่มีอยู่ และสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้พอเพียงที่จะสามารถพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ระดับของความพอประมาณต้องครอบคลุมมิติการจัดการความเสี่ยงเชิงพลวัต จึงจะนับได้ว่าเป็นระดับพอเพียงที่สมบูรณ์ (กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, 2546: 39-40)

การมีความรู้

บุญส วารีย์ (2549: สัมภาษณ์) กล่าวว่า อิสลามสอนให้การกระทำสิ่งใดต้องมีความรู้ในสิ่งนั้น ดังในคัมภีร์อัลกุรอานบทมัมหมัด โองการที่ 14 ความว่า “ดังนั้นผู้ที่อยู่บนหลักฐานอันชัดแจ้งจากพระเจ้าของเขาจะเหมือนกับผู้ที่ความชั่วแห่งการงานของเขาได้ถูกทำให้เพริศแพร้วแก่เขา และพวกเขาก็ปฏิบัติตามอารมณ์ต่ำของพวกเขากระนั้นหรือ” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 1323)

วิถีชีวิตดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีทัศนคติที่ดี เชื่อในกรรม เชื่อในเหตุและผล เข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วิเคราะห์ เข้าใจ และใช้ประโยชน์กระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้น ขวนขวายหาความรู้ ข้อมูล แลกเปลี่ยนเรียนรู้ อยู่เสมอ และใช้สติคุมจิตใจให้เกิดภูมิปัญญาในการตัดสินใจใด ๆ (ธันวา จิตต์สงวน, 2547) และควรมีความรู้ในวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ครอบคลุมเนื้อหาของเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการนำไปใช้ในโอกาสและเวลาต่าง ๆ อีกทั้งมีความสามารถที่จะนำความรู้และหลักวิชาต่าง ๆ เหล่านั้น มาพิจารณาให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน และมีสติ ในการนำแผนปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนหลักวิชาต่าง ๆ เหล่านั้นไปใช้ในทางปฏิบัติ เพราะในความเป็นจริงแล้ว สถานการณ์เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นการนำความรู้และความรอบคอบมาใช้ จึงต้องอาศัยความระมัดระวังให้รู้เท่าทัน

เหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย (กลุ่มพัฒนารอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง, 2546: 39-40)

การมีคุณธรรม

1. ความพากเพียร

มุสตอฟา หะซัน (2549: สัมภาษณ์) กล่าวว่า สิ่งที่สำคัญที่ท่านศาสดาได้กล่าวไว้ คือ ผู้ที่มีความสุขอย่างแท้จริงคือผู้ที่รับอิสลามคือรับนำหลักการของอิสลามมาใช้ในการดำเนินชีวิต และได้รับปัจจัยยังชีพอย่างเพียงพอ และอัลลอฮ์ (ช.บ.) ให้เขาพอใจในสิ่งที่พระองค์ให้กับเขาดังที่ พระองค์อัลลอฮ์ทรงตรัสในคัมภีร์กรุอานบทอัลอิสรอฮ์ โองการที่ 30 ว่า “แท้จริง พระเจ้าของเจ้า ทรงเพิ่มพูนปัจจัยยังชีพแก่ผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์ และทรงให้คับแคบ แท้จริงพระองค์เป็นผู้ทรงรอบรู้ เป็นผู้ทรงเห็นปวงบ่าวของพระองค์” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการชี้นำราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 668)

กล่าวคือผู้ที่มีความสุข เพราะบางคนอัลลอฮ์ (ช.บ.) ให้ปัจจัยยังชีพแก่เขามากแต่เขาไม่พอ ไม่มีความสุข แต่ผู้ที่อัลลอฮ์ (ช.บ.) ให้ปัจจัยยังชีพแก่เขาเพียงน้อยนิด แต่เขาพอเพียงแล้ว พอใจแล้ว ถือว่าเป็นผู้ที่มีความสุขอย่างแท้จริง

มุสตอฟา หะซัน, (2549: สัมภาษณ์) กล่าวว่า สิ่งสำคัญมากอีกอย่างของมุสลิม คือ สิ่งที่อัลลอฮ์ (ช.บ.) ตรัสไว้ในคัมภีร์อัลกรุอาน ความว่า “เราคืออัลลอฮ์ (ช.บ.) ผู้เป็นเจ้าไม่ได้ส่งเจ้าทั้งหลายมาเพื่ออื่นใด นอกจากให้ทำอิบาดัตต่อเรา”

กล่าวคือต้องให้อัลลอฮ์เป็นหนึ่งเดียวในการทำการงานต่าง ๆ เพราะหากไม่มีหลักการนี้ เมื่อเกิดสิ่งใดขึ้นมนุษย์ก็จะเขวไปขอกับสิ่งอื่น กล่าวคือต้องทำทุกอย่างเพื่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) และไม่ว่างานนั้นจะสำเร็จหรือล้มเหลว ต้องไม่ท้อ โดยคิดเสมอว่าเป็นการทดสอบจากพระองค์วันหน้าต้องสำเร็จ และพระองค์ทรงมองดูเราอยู่ ดังนั้นเมื่อได้รับสิ่งที่เราต้องการก็ต้องขอบคุณพระองค์ ซึ่งผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) ต้องไม่หวั่นไหวในสิ่งที่เปลี่ยนแปลง เพราะทุกอย่างคือการกำหนดจากอัลลอฮ์ (ช.บ.)

ดังที่ท่านศาสดากล่าวว่า “อุปมาผู้ที่ศรัทธาแน่นอุปมาขี้ผึ้งที่หลวแล้วหลวสู่ลม ซึ่งมันจะโอนอ่อนไปตามการพัดพานของสายลม จนกระทั่งมันเหี่ยวเฉาไปเอง และอุปมาผู้ที่ไม่ศรัทธาแน่นอุปมาขี้ผึ้งที่แข็งที่ขึ้นหยักอยู่บนรากของมัน โดยไม่มีสิ่งใดทำให้มันโอนอ่อนจนกระทั่งโคนล้มลง มาที่เดียวด้วยกับตัวของมันเอง”

ดังนั้นพายุสามารถล้มต้นไม้ใหญ่ได้ แต่ไม่สามารถที่จะถอนหญ้าแพรกได้เลยสักต้นเดียว ดังนั้นมุสลิมต้องใช้ชีวิตอย่างง่าย ๆ ไม่อิงนาผู้ที่มีฐานะดีกว่า แต่ให้เป็นแรงผลักดันในการ

ต่อสู้ไปข้างหน้า ในขณะที่เดียวกันพิจารณาผู้ที่มีฐานะด้อยกว่าตนให้มาก ๆ เช่น คนนั้นขับสามล้อ คนนั้นขอทาน คนนั้นไม่มีข้าว คนนั้นหาพิการ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเราจะรู้สึกขอบคุณพระเจ้าที่ทรงเมตตาเราให้มีอวัยวะครบ 32 มีบ้านพักอาศัย มีอาหารการกิน มีญาติพี่น้องอยู่พร้อมหน้า

วิถีชีวิตดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของความมีคุณธรรมด้านความ پاکเพียร ที่ต้องอาศัยความตั้งใจ และเพียรพยายามจึงจะสามารถทำงานต่าง ๆ ได้สำเร็จ โดยตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ในการดำเนินชีวิต โดยเน้นความอดทน ความเพียร (กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, 2546: 41-42) ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2506 ความว่า

“ความจริงงานทุกอย่างถ้าทำด้วยน้ำใจรัก ย่อมมีทางสำเร็จได้ผลดี เมื่อพบอุปสรรคใด ๆ อย่าท้อแท้จะหมดกำลังใจง่าย ๆ จงตั้งใจทำให้ดี คิดหาทางที่จะแก้ไขผ่อนคลายอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยเหตุผลและหลักวิชาไตร่ตรองด้วยความสุขุมรอบคอบและเยือกเย็น งานจะลุล่วงไปด้วยดี การทำงานด้วยน้ำใจรักต้องหวังผลงานนั้นเป็นสำคัญ” (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547: 1)

2. ประหยัด มัธยัสถ์ ไม่สุรุ่ยสุร่ายเกินความจำเป็น

มุสตอฟา หะซัน (2549: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ความจำเป็นแท้ของมนุษย์นั้นคือ สิ่งที่ต้องใช้และมีความจำเป็นในการดำรงชีวิต ส่วนสิ่งที้นอกเหนือจากความจำเป็นคือไม่ใช่ความจำเป็นแท้ ได้แก่ อาหาร น้ำดื่ม เครื่องนุ่งห่ม และที่พักอาศัย ซึ่งเหล่านี้คือสิ่งจำเป็นแท้ของมนุษย์ แต่ทุกวันนี้ที่มนุษย์มีแต่ความวุ่นวาย และสร้างความเดือดร้อนให้กับโลกก็เพราะมนุษย์ดิ้นรนหานอกเหนือจากความจำเป็นแท้ กล่าวคือกินในสิ่งที่พอเหมาะพอควร ดื่มในสิ่งที่พอเหมาะ และสิ่งที่กินที่ดื่มนั้นก็ต้องเป็นสิ่งที่ศาสนาอนุญาต และชีวิตของมุสลิมต้องอยู่ในทางสายกลางระหว่างความฟุ่มเฟือยและความตระหนี่ ที่เราเรียกว่า “ความเพียงพอหรือความพอเพียง” ดังที่อัลลอฮ์ (ซ.บ.) ตรัสไว้ในอัลกุรอานบทอัลอิสรอะฮ์ โองการที่ 27 ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้สุรุ่ยสุร่ายนั้นเป็นพวกพ้องของเหล่าชัยฏอน และชัยฏอนนั้นเฝ้าคุณต่อพระเจ้าของมัน” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 667)

3. พอเพียง และเกื้อกูลผู้อื่น

มุสตอฟา หะซัน (2549: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ความร่ำรวยนั้นไม่ได้อยู่ที่มีทรัพย์สินเงินทองมากแต่อยู่ที่ความเพียงพอ ความพอใจ เช่น ออกไปรับจ้างทำงานตั้งแต่เช้ากลับมาได้ค่าตอบแทนเพียงเล็กน้อย แล้วก็กล่าว “อัลฮัมดุลิลลา” ซึ่งแปลว่ามวลการสรรเสริญทั้งมวลเป็น

สิทธิของอัลลอฮ์ (ช.บ.) พอใจแล้ว ถือว่าเป็นความร่ำรวยที่แท้จริง คือมีความสุข บางทีเรามองดูคนที่เขามีเงินมากมายแต่เขาไม่มีความสุขมีแต่ความทุกข์ มีเงินมากมาย มีเงินซื้ออาหารมาวางเต็มโต๊ะรับประทานได้แต่ซุบถั่วเขียวที่เหลือลูกข้างรับประทานหมด แต่บางทีเมื่อมองคนที่ไม่มีทรัพย์สินสมบัติ ไม่มีเงินทอง กินข้าวกับน้ำพริก แต่เขามีความสุข นี่ก็มีความสุขเพียงพอ มีความพอใจเขาจึงมีความสุข ดังท่านศาสดามุฮัมมัด กล่าวว่า “จงเพียงพอในสิ่งที่อัลลอฮ์ (ช.บ.) ทรงแบ่งปันท่านแล้วท่านจะเป็นผู้ที่ร่ำรวยที่สุด”

อีกทั้งมนุษย์เกิดมาในสภาพตัวเปล่า ตายไปก็ในสภาพตัวเปล่า มนุษย์ไม่เคยมี แต่พอมีแล้วกลับไม่อยากจะเสียไป ซึ่งอัลลอฮ์ (ช.บ.) ตรัสเตือนไว้ในคัมภีร์อัลกรุอานบทอิสรอฮ์ โองการที่ 29 ว่า “และอย่าให้มือของเจ้าถูกตรึงอยู่ที่คอของเจ้า และอย่าแบมันจนหมดสิ้น มิฉะนั้นเจ้าจะกลายเป็นผู้ถูกประณาม เสรีโสกลเสียใจ (คืออย่าเป็นคนตระหนี่และสุรุษสุร่าย แล้วท่านจะเสียใจภายหลัง)” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการชี้นำราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 668) กล่าวคือไม่ใช่มีทรัพย์สินแล้วเก็บไว้ด้วยความตระหนี่ เปรียบเหมือน น้ำที่ไหลในลำธารที่น้ำต้องมีการถ่ายเท ถ้าเป็นน้ำนิ่งเก็บน้ำนิ่งไว้นาน ๆ ก็เน่าเสีย ต้องมีการถ่ายเท โดยมีระบบชะกาดร้อยละ 2.5 เพื่อให้กับเด็กกำพร้า แม่หม้าย ผู้ยากไร้ และก็ไม่ใช่ว่าจ่ายสุรุษสุร่ายจนหมด

4. ความสามัคคี

ความเป็นพี่น้องกันในหมู่มุสลิมผู้ศรัทธานั้น ผลที่จะติดตามมาก็คือ ความรักใคร่ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การให้ความช่วยเหลือ และความร่วมมือกัน นี่คือจุดมุ่งหมายหลักของผู้ศรัทธา เป็นการบ่งชี้ว่าการเป็นพี่น้องกันในอิสลามนั้นเข้มข้นกว่าการเป็นพี่น้องทางสายเลือดหรือวงศ์ตระกูล คืออย่าให้การแตกแยกเข้ามาบีบคั้น และอย่าให้การเกลียดชังระหว่างกันอยู่ในหมู่คณะ ดังในคัมภีร์อัลกรุอานบทอัลหุญรุดโองการที่ 10 ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ศรัทธานั้นเป็นพี่น้องกัน ดังนั้นพวกเจ้าจงใกล้ชิดประนีประนอมกันระหว่างพี่น้องทั้งสองฝ่ายของพวกเขา และจงยำเกรงอัลลอฮ์เถิด หวังว่าพวกเขาจะได้รับความสะดวก” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการชี้นำราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 1350)

ดังนั้นชุมชนมุสลิมที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้นจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญตามความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงจากมุมมองของชุมชนซึ่งสรุปและแบ่งแยกความหมายของหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็น 3 ระดับดังนี้ คือ

1. ระดับจิตสำนึก

เกิดขึ้นจากการที่สมาชิกในชุมชนแต่ละคนตระหนักถึงความสุขและความพอใจในการใช้ชีวิตอย่างพอดี (ความสันโดษ) และรู้สึกถึงความพอเพียง คือ ดำเนินชีวิตอย่างสมถะ ประกอบสัมมาอาชีพหาเลี้ยงตนเองได้อย่างถูกต้อง ไม่ให้อวดอยาก ไม่โลภแล้วดักดวงเงินเบียดเบียน

ผู้อื่น แต่คิดเผื่อแบ่งปันไปยังสมาชิกคนอื่น ๆ ในชุมชนด้วย อย่างไรก็ตามแม้ว่าระดับความพอเพียงของสมาชิกแต่ละคนจะไม่เท่าเทียมกัน แต่สมาชิกทุกคนที่ดำเนินชีวิตตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียงเห็นสอดคล้องกันในการยึดมั่นหลักการ 3 ประการ คือ

1.1 การใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง รู้จักพัฒนาตนเองด้วยการพยายามทำจิตใจให้ผ่องใส รวมทั้งมีความเจริญ และมีความเย็นในจิตใจอยู่เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง

1.2 การคิดพึ่งตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ คือ เมื่อมีปัญหาจากการดำเนินชีวิต ก็ให้ใช้สติปัญญาไตร่ตรองหาสาเหตุของปัญหาและแก้ไขไปตามเหตุและปัจจัย ด้วยความสามารถและศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ ก่อนที่จะคิดพึ่งผู้อื่น และมีการปรึกษาหารือ ถ้อยทีถ้อยอาศัย ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน เป็นต้น

1.3 การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง รู้จักลดกิเลส และลดความต้องการของตน เพื่อให้เหลือแรงและเวลาในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากขึ้น

2. ระดับปฏิบัติ

แนวทางการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระดับปฏิบัติแบ่งได้เป็น 4 ขั้น คือ

2.1 พึ่งตนเองได้ คือ พยายามพึ่งตนเองให้ได้ในระดับครอบครัวก่อน ให้แต่ละครอบครัวมีการบริหารจัดการอย่างพอดี ประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย โดยสมาชิกแต่ละคนต้องรู้จักตนเอง เช่น รู้ข้อมูลรายรับและรายจ่ายในครอบครัวของตนเอง และสามารถรักษาระดับการใช้จ่ายของตนเองไม่ให้เกินหนี้ และสมาชิกจะต้องรู้จักตั้งศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ที่สุด โดยเฉพาะควรสามารถพึ่งตนเองในเรื่องของปัจจัย 4 ให้ได้ระดับหนึ่ง

2.2 อยู่ได้อย่างพอเพียง หลังจากสมาชิกพึ่งตนเองในด้านปัจจัยสี่ได้แล้ว สมาชิกทุกคนควรพัฒนาตนเองให้สามารถ “อยู่ได้อย่างพอเพียง” คือ ดำเนินชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ให้ตนเองอยู่ได้อย่างสมดุล คือมีความสุขที่แท้โดยไม่ให้รู้สึกขาดแคลนจนต้องเบียดเบียนตนเอง หรือดำเนินชีวิตอย่างเกินพอดีจนต้องเบียดเบียนผู้อื่น หรือเบียดเบียนสิ่งแวดล้อม แต่ให้ดำเนินชีวิตด้วยการทำเกษตรแบบ “แกงโฮะ” คือ ให้มุ่งทำเกษตรแบบผสมผสานและมีชีวิตอยู่อย่างพออยู่พอกิน คือ ปลูกไว้กินเองก่อน เหลือจึงขาย และขายพันธุ์ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการลงแขกเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกแทนการใช้เครื่องจักรเพื่อทุ่นแรง

2.3 อยู่รวมกันอย่างเอื้ออาทร คือ มีความคิดที่จะแจกจ่ายแบ่งปันไปให้ผู้อื่น ซึ่งจะทำให้ได้เพื่อนและเกิดเป็นวัฒนธรรมที่ดี ที่จะช่วยลดความเห็นแก่ตัว และสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในจิตใจ เช่น ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ สมาชิกที่อาศัยอยู่บริเวณป่าจะมุ่งเก็บผลผลิตจากป่าเพื่อมาใช้ในการยังชีพให้พออยู่พอกิน พอเหลือจึงค่อยแจกจ่ายออกไปด้วยวิธีให้ ไม่ใช่ด้วยวิธีขาย ซึ่งเมื่อทำได้ดังนี้ก็จะทำให้สมาชิกมีทรัพยากรใช้หมุนเวียนได้ตลอดทั้งปีอย่างพอเพียง

เพราะเก็บไปเพื่อกิน ไม่ได้เก็บไปขายเพื่อร่ำหาเงิน ซึ่งการมีจิตใจที่แบ่งปันกันนี้ จะเป็นพื้นฐานทำให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคม สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างสมาชิกต่อไป

2.4 อยู่ดียิ่งขึ้นด้วยการเรียนรู้ คือ ต้องรู้จักพัฒนาตนเองโดยการเรียนรู้จากธรรมชาติและประสบการณ์ในโลกกว้างด้วยตนเองหรือจากการแลกเปลี่ยนร่วมกับผู้อื่น ให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ทุกคนช่วยกันพัฒนาชีวิตตนเองและผู้อื่นร่วมกัน มีการสืบทอดและเรียนรู้เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนาให้เป็นสังคมที่มั่นคงและยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้คุณธรรมและวัฒนธรรมเป็นตัวนำ ไม่ใช่ใช้เงินเป็นตัวตั้ง

3. ระดับปฏิเวธ

คือผลที่เกิดจากการปฏิบัติของสมาชิกในแต่ละชุมชนได้พัฒนาชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น โดยเริ่มจากการพัฒนาจิตใจ ให้เกิดความพอเพียงในทุกระดับของการดำเนินชีวิต ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และขยายไปถึงในระดับสังคม ดังนี้

3.1 ความพอเพียงในระดับครอบครัว คือ การที่สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ในลักษณะที่พึ่งพาตนเองได้อย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ สามารถดำเนินชีวิตได้โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รวมทั้งไม่เป็นหนี้หรือมีภาระด้านหนี้สินของตนเองและครอบครัว แต่สามารถหาปัจจัย 4 มาเลี้ยงตนเองได้โดยที่ยังมีเหลือเป็นส่วนออมของครอบครัวด้วย

3.2 ความพอเพียงในระดับชุมชน เกิดขึ้นจากการที่สมาชิกจากแต่ละครอบครัวในชุมชนมีความพอเพียงในระดับครอบครัว ก่อนที่จะรู้จักรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เช่น บริหารจัดการปัจจัยต่าง ๆ เช่น ทรัพยากร ภูมิปัญญา หรือศักยภาพของสมาชิกในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้สามารถนำไปใช้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและสมดุล เพื่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่พอเพียงของชุมชนโดยรวมในที่สุด

3.3 ความพอเพียงในระดับสังคม เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของชุมชนหลาย ๆ แห่งที่มีความพอเพียง มาร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญา และร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547ก: 11-16)

ชุมชนมุสลิมมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการเป็นชุมชนเข้มแข็งตามที่แนวทางพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547ข: 21-22) กล่าวไว้ว่า ชุมชนจะต้องมีจิตสำนึกสาธารณะ มีความเอื้ออาทรกัน มีผู้นำที่ดี มีคุณธรรม เมตตาธรรม รู้จักวิเคราะห์ข้อมูลของตนเอง มีกระบวนการเรียนรู้ พัฒนากิจกรรมบนพื้นฐานของศักยภาพชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุล และมีกระบวนการพัฒนาและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นชุมชนที่เข้มแข็งจึงเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งด้านความคิดที่อยู่บนพื้นฐานของการคิดที่จะพึ่งตนเองให้ได้ก่อนในเบื้องต้น คิดที่จะแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกัน ตลอดจนตั้งอยู่บนเหตุผล และความสมดุลของแต่ละชุมชน

จากลักษณะที่กล่าวมาจะเห็นว่าแนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับครอบครัวและชุมชนนั้น ส่งเสริมการดำเนินชีวิตของครอบครัวและชุมชนที่พอกินพอใช้เป็นพื้นฐาน โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ขณะเดียวกันผู้ที่ฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองได้แล้วนั้น ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชุมชนและสังคมได้ บนพื้นฐานของการแบ่งปัน ร่วมมือ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งท้ายที่สุดแล้วก็จะนำไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแก่นของแนวความคิดในการสร้างเศรษฐกิจชุมชน และความเข้มแข็งของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 คือ การรวมกลุ่ม และขั้นที่ 3 ที่มีการขยายผลเป็นเครือข่ายที่กว้างขวางขึ้นในสังคม นอกจากนี้แล้ว แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ยังเน้นการสร้างรากฐานของประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมให้เกิดความเข้มแข็งและมีความสมดุล ซึ่งทำได้ด้วยการพัฒนาคน สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน สร้างองค์ความรู้ภายในเครือข่าย และพัฒนาระบบองค์การที่ส่งเสริมการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดี ทั้งหมดนี้สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาชุมชนเข้มแข็งทั้งสิ้น (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547ข: 21-22)

ตัวอย่างชุมชนที่มีความสอดคล้องกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

การศึกษาในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทยจำนวน 15 แห่ง ที่สอดคล้องกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547ค: เอกสารโรเนียว) สรุปได้ดังนี้

1. บ้านนาฮีสาน หมู่ 16 ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารข้าว ธนาคารพันธุ์ไม้ ธนาคารปลา ข้าวกล้องหอมมะลิแดง น้ำตาลอ้อย ปลุกหม่อน เลี้ยงไหม ทอผ้า กลุ่มวนเกษตร การลงแขกเกี่ยวข้าว กลุ่มแปรรูปสมุนไพร กลุ่มทำอิฐ ซึ่งความมีเหตุผลคือ มีแผนชุมชนพึ่งตนเอง มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเป็นประจำทุกวันๆ 15 ของเดือน และใช้เวทีประชาคมตัดสินใจ โดยมีภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ มีกองทุนสวัสดิการเกิด การเจ็บป่วย การศึกษา และกองทุนดำรงชุมชน อีกทั้งมีป่าชุมชน 600 ไร่ ชุมชนได้รางวัลลูกโลกสีเขียว มีกองทุน SIF และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

สยามบรมราชกุมารีให้การสนับสนุนโรงเรียนของชุมชน นอกจากนี้สมาชิกในชุมชนเริ่มลด ละ เลิก บุหรี่ เหล้า

2. บ้านหนองไผ่ หมู่ 4 ตำบลหนองแวง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดขอนแก่น มีกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปลูกพืชผักปลอดสารพิษ มีการออมทรัพย์ทุกเดือน มีกลุ่มเกษตรกรรมตามฤดูกาล ซึ่งความมีเหตุผลคือ จัดทำแผนชุมชนระดับตำบล มีการแบ่งบทบาทหน้าที่คณะกรรมการ โดยมีภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ มีระบบสวัสดิการดูแลผู้สูงอายุ เยาวชน ผู้เจ็บป่วย สมาชิกมีความเอื้ออาทรช่วยเหลือกัน รู้รักสามัคคี มีหอกระจายข่าวอย่างต่อเนื่อง

3. บ้านคลองขายกี้ หมู่ 8 ตำบลคลองเงิน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม มีกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ เป็นหมู่บ้านที่ยังดำรงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม มีการสื่อสารกันแนวราบเพราะพื้นที่น้อยเพียง 380 ไร่ ทำการเกษตรปลอดสารพิษร้อยละ 100 มีการทำน้ำดालมะพร้าวคุณภาพดี มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร มีกลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน ซึ่งความมีเหตุผลคือ มีแผนชุมชนพึ่งตนเอง ผู้นำชุมชนได้รับการยอมรับนับถือในเรื่องคุณวุฒิ วิทยุชุมชน มีภาวะผู้นำสูง มีเวทีการเรียนรู้เป็นประจำ และสมาชิกมีส่วนร่วมในงานพัฒนา โดยมีภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูคลอง สภาพแวดล้อมต่าง ๆ และมีกองทุนสวัสดิการ

4. บ้านหนองกลางดง หมู่ 7 ตำบลศิลาลอย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ ทำกลุ่มปลูกสับปะรด (ประกันราคา) กลุ่มแปรรูป (กล้วยกวน สับปะรดกวน) กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำประปาหมู่บ้าน กลุ่มร้านค้าชุมชน กองทุนชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนดีเด่น ซึ่งความมีเหตุผลคือ เป็นหมู่บ้านที่เป็นต้นแบบสำหรับการศึกษาดูงานเรื่องแผนที่ชุมชนพึ่งตนเอง มีเวทีการเรียนรู้ผ่านสภาผู้นำ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ หนี้สินลดลง ได้รับรางวัลหมู่บ้านพัฒนาจากกรมพัฒนาชุมชน หมู่บ้านนำอยู่จากกรมอนามัย และหมู่บ้านปลอดสารเสพติด โดยมีภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ มีกองทุนสวัสดิการ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน จัดงานทำบุญตามเทศกาลสำคัญทุกปี เช่น วันสงกรานต์ ลอยกระทง

5. บ้านทุ่งส้มป่อย หมู่ 4 ตำบลละมอ อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง มีกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ กิจกรรมร้านลอยฟ้าตามใบสั่ง กิจกรรมการผลิตเครื่องแกงตำมือ กลุ่มแปรรูปยางแผ่น และกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งความมีเหตุผลคือ มีเวทีการเรียนรู้ผ่านสภาผู้นำ มีการใช้กิจกรรมเป็นสื่อของการเรียนรู้ โดยมีภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ มีการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำพื้นที่ 1,500 ไร่ มีส้มป่อยซึ่งเป็นไม้พื้นเมืองมีสรรพคุณทางการรักษาโรค ชุมชนมีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ อย่างดี เอื้ออาทร มีกลุ่มออมทรัพย์ที่มีกองทุนสวัสดิการรักษาพยาบาล ทุนการศึกษา สวัสดิการผู้นำคนทำงาน

6. บ้านวังลุ่ม หมู่ 4 ตำบลละอุ่นเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง มีกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีกองทุนหมู่บ้าน มีกลุ่มกิจกรรมการเลี้ยงวัว ปลูกผักปลอดสารพิษ มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งความมีเหตุผลคือ มีการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง มีเวทีการเรียนรู้เป็นประจำ โดยมีภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ดำรงวิถีชีวิตกับธรรมชาติ มีน้ำตกห้วยตาเหล็ก อนุรักษ์พันธุ์ปลาน้ำจืด

7. บ้านห้วยยางขาม หมู่ 1 ตำบลห้วยยางขาม อำเภอชุม จังหวัดพะเยา มีกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย มีกลุ่มออมทรัพย์ มีกลุ่มถนอมอาหาร มีกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ มีศูนย์สาริตการตลาด (ร้านค้าสหกรณ์) ของหมู่บ้าน มีธนาคารหมู่บ้าน ซึ่งความมีเหตุผลคือ เป็นหมู่บ้านที่ได้จัดทำแผนชุมชนต้นแบบในระดับจังหวัด มีศูนย์การเรียนรู้ในระดับตำบล และเป็นศูนย์ฝึกอบรมผู้นำ อาชีพเสริม สมาชิกมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ มีกลุ่มสวัสดิการชุมชน เป็นหมู่บ้านปลอดสารเสพติด กลุ่ม อสม. เป็นตัวแทนสำรวจและประชาสัมพันธ์ให้กับกรมอนามัย และมีกลุ่มฌาปนกิจ

8. บ้านหนองแดง ตำบลชนแดน อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ มีกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย ได้แก่ กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด กลุ่มปุยหมัก กลุ่มเกษตรกรรมปลอดสารพิษ และพร้อมจะพัฒนาสู่การพึ่งตนเองอย่างจริงจังและตั้งใจ ผู้นำมีความโดดเด่นเป็นแบบอย่าง ซึ่งความมีเหตุผลคือ เป็นหมู่บ้านขนาดกลาง ผู้นำมีวิสัยทัศน์ สมาชิกมีความสามัคคี มีส่วนร่วมในกิจกรรมของส่วนรวม มีแผนชุมชนพึ่งตนเอง มีเวทีการเรียนรู้เป็นประจำทุกเดือน โดยมีภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ มีระบบกองทุนสวัสดิการทุนการศึกษา เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและผู้พิการ มีการอนุรักษ์ป่าชุมชน และมีฌาปนกิจสงเคราะห์

9. บ้านหนองปอน้อย ตำบลวังยาง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก มีกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีกลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน ปรับโครงสร้างทางการผลิตที่เป็นพืชเชิงเดี่ยวหวานคืนสู่วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งความมีเหตุผลคือ มีแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเอง เป็นหมู่บ้านที่เน้นการสร้างผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงโดยพัฒนาผ่านโรงเรียน แกนนำเกษตรกรรมระดับรากหญ้า มีกระบวนการในการพัฒนาความคิดอย่างต่อเนื่อง โดยมีภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ วางเป้าหมายสร้างชุมชนเป็นสุขภายใน 4 ปี และปรับสภาพดิน น้ำ ป่า ให้กลับคืนสู่ธรรมชาติเพื่อคนอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล

10. บ้านร่องกาใต้ หมู่ 5 ตำบลร่องกา อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ มีกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรม กลุ่มข้าวกล้อง กลุ่มปุยชีวภาพ ทำนาปลอดสารพิษ กลุ่มออมทรัพย์ กาดคนเมือง ซึ่งความมีเหตุผลคือ มีความสามัคคี มีการใช้ภูมิปัญญาในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนวัดร่องกาใต้ (โรงเรียนบุญผะยงค์) มีการจัดทำ

แผนชุมชนพึ่งตนเอง และมีวิทย์ชุมชน โดยมีภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ มีกองทุนสวัสดิการ กองทุนประกันชีวิต มีการรวมกลุ่มช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีกลุ่มฌาปนกิจ เขวชนอนุรักษ์ภาษาล้านนา คนตรีพื้นบ้าน “สะล้อ ซอ ซึง”

11. บ้านคอนนาดี ตำบลบ้านขาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ เป็นชุมชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการกองทุนชุมชน และธนาคารหมู่บ้าน มีองค์ความรู้ที่หลากหลายในกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเกษตรผสมผสาน การผลิตข้าวกล้อง การเลี้ยงไก่พื้นบ้าน และการทำขนม เป็นต้น และมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านคอนนาดี ซึ่งความมีเหตุผลคือ มีแผนแม่บทชุมชนที่มีกระบวนการมีส่วนร่วม และมีการประสานทำแผนไปร่วมดำเนินการกับแผนตำบล มีความพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ต่อสาธารณชน ทั้งในด้านการเรียนรู้ระหว่างชุมชน และการใช้สื่อท้องถิ่น (วิทย์ชุมชน) โดยมีภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ มีกองทุนสวัสดิการของหมู่บ้านไว้สำหรับฉุกเฉินและดูแลซึ่งกันและกัน

12. บ้านขาม หมู่ 2 ตำบลบ้านขาม อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ มีกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีกิจกรรมที่หลากหลาย เอื้อต่อกันและกันจนสามารถพึ่งตนเองได้ แม้ว่าอนาคตจะไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภายนอก ชุมชนสามารถระดมทรัพยากร การพัฒนาโดยสามารถทำให้เกิดการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพาจากกลไกการตลาดภายนอก และมีกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในระดับชุมชน ระดับเครือข่าย ได้แก่ กลุ่มร้านค้า โรงสี ปิมน้ำมัน กลุ่มซื้อขายผลิตภัณฑ์ การเกษตร กลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งความมีเหตุผลคือ มีกระบวนการจัดทำแผนที่มาจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง สามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิดต่อการจัดทำแผนตำบลได้อย่างเป็นรูปธรรม มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทั้งภายในชุมชน องค์กรที่ตำบล และผู้สนใจภายนอก โดยมีเวทีการประชุมกลุ่มย่อยในแต่ละกลุ่มที่มีอยู่ โดยมีภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ มีระบบการบริหารจัดการทุนชุมชน และทุนภายนอกให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน และจัดสวัสดิการได้อย่างมีระบบ มีคณะกรรมการรับผิดชอบ มีผลการดำเนินงาน และมีกระบวนการตรวจสอบภายในชุมชนที่ดี มีกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีฌาปนกิจหมู่บ้าน และมีศูนย์สงเคราะห์ราษฎร

13. บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ หมู่ 8 และ 15 ตำบลจันดุม อำเภอพลับพลาไชย จังหวัดบุรีรัมย์ มีกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีกลุ่มออมทรัพย์ที่ดำเนินการได้ผลดี และสามารถนำไปจัดระบบสวัสดิการช่วยเหลือคนภายในชุมชน มีการจัดการวิสาหกิจชุมชน มีโรงปุ๋ยอินทรีย์ กองทุนปุ๋ย มีกลุ่มอาชีพทำขนม ทอผ้าไหม ทำน้ำปลา แพทย์แผนไทย และธนาคารข้าว ซึ่งความมีเหตุผลคือ มีลักษณะทางสังคมที่สงบสุข ปลอดภัยและอบายมุข มีความสามัคคี มีกระบวนการแก้ไขปัญหาของชุมชน มีแผนชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จนสามารถบรรจุในแผน

ระดับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ มีการประชุมและจัดการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน ได้แก่ กลุ่มวัวควาย กองทุนโต๊ะเก้าอี้ กองทุนเพื่อการศึกษา และรถยนต์บริการชุมชน ฯลฯ อีกทั้ง มีเครือข่ายประสานกันทั้งตำบล และอำเภอ ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ คนส่วนใหญ่ในชุมชนสามารถดำเนินชีวิตภายใต้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างครอบคลุม มีระบบสวัสดิการชุมชน โดยนำผลกำไรจาก 12 กิจกรรม มาจัดทำเป็นกองทุนรักษาพยาบาล 300 บาท กองทุนการศึกษา กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ กองทุนสวัสดิการการเรียนรู้ และกองทุนกลุ่มอนุรักษ์ควายไทย

14. บ้านทุ่งนาเมือง หมู่ 6 ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี มีกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีกิจกรรมในการลดต้นทุนการผลิตคือการผลิตปุ๋ยชีวภาพ มีกลุ่มทอผ้าหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในระดับจังหวัด และกำลังส่งเข้าประกวดระดับประเทศ มีกลุ่มถนอมอาหาร ซึ่งความมีเหตุผลคือ คนในชุมชนมีความสามัคคีเอื้ออาทรต่อกัน มีการเชื่อมประสานความร่วมมือในงานพัฒนาชุมชน ระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และ อบต. ได้ดี โดยมีแผนแม่บทชุมชนเป็นเครื่องมือในการทำงานร่วมกัน โดยมีภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ ชุมชนมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน มีการจัดระเบียบปกครองแบบกลุ่มบ้านสื่อสารกันในแนวราบ มีลักษณะการใช้ทุนทางสังคมค่อนข้างสูง มีกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน แม่บ้านรักษาป่า หนูน้อยรักษาป่า กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม กลองยาว และดนตรีเขาวงกต กลุ่มฌาปนกิจ กองทุนผู้พิการ กองทุนผู้สูงอายุ ทุนการศึกษา และมีอ่างเก็บน้ำเพื่อทำการเกษตรผสมผสาน

15. ชุมชนคลองลำไทร หมู่ 5 ตำบลโคกแฝด อำเภอหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีเหตุผลในการทำเกษตรเพื่อบริโภค เพื่อ เป็นการลดรายจ่าย มีความพอประมาณ คือ สามารถมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมจากภายนอก โดยมีภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ มีสหกรณ์ร้านค้า มีกลุ่มเกษตรกรรม หัตถกรรม กลุ่มโรงสีข้าว กลุ่มคหกรรม ซึ่งแต่ละกลุ่มสร้างงานสร้างรายได้ อีกทั้งมีผู้นำทางปัญญาหรือปราชญ์ชุมชน คือ อีหาม่า ตลอดจนมีระบบกองทุนสวัสดิการ ส่วนใหญ่เน้นการพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือกัน มีศูนย์การเรียนรู้ มีโรงเรียนสอนศาสนา มีกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ และกองทุนชะกาด (กองทุนจากการบริจาคของผู้ที่มีฐานะดี โดยจ่ายเป็นจำนวนร้อยละ 2.5 ของรายได้) ประกอบกับการส่งเสริมความรู้ทางศาสนาให้เยาวชน และมีคุณธรรมด้วยการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทรงชัย ดิยานนท์ (2541: ระบบออนไลน์) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาทัศนะของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง” ผลการศึกษาปรากฏว่า ด้านอาชีพของเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพกสิกรรมเป็นหลักโดยมีรายได้ 10,001-20,000 บาท และส่วนใหญ่มีอาชีพเสริม คือการเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ต้องซื้ออาหาร มาบริโภค เนื่องจากสามารถผลิตเองได้น้อย ภาวะสุขภาพส่วนใหญ่แข็งแรง ด้านความรู้ของเกษตรกรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้นส่วนใหญ่รู้จักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยรับทราบจากแหล่งข้อมูลโทรทัศน์ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมและไปศึกษาดูงานด้านเกษตรทฤษฎีใหม่ ด้านการบริโภค พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าใจว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของการกินอยู่อย่างประหยัด และการบริโภคอาหารที่ปราศจากสารเคมี ทำให้ สุขภาพอนามัยดี เป็นการลดมลภาวะ มีผลทำให้สิ่งแวดล้อมดี ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรายได้ พบว่าเกษตรกรมีความรู้ว่าการทำการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงทำให้เกิดการงดใช้สารเคมีซึ่งเป็นการลดต้นทุนการผลิต ด้านความพึงพอใจในชีวิตเกษตรกร มีความรู้หากชุมชนทำการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้มีความพึงพอใจในชีวิต ด้านความสามัคคีในชุมชนพบว่า มีความรู้ความสามัคคี จะทำให้ชุมชนแข็งแรงพึ่งตนเองได้ และสามารถเป็นที่พึ่งของผู้ด้อยโอกาสในชุมชนได้ ในด้านการปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวมของการปฏิบัติพบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย โดยมี ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 0.8 และในภาพรวมของทัศนะในการประกอบอาชีพทางการเกษตรตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ของครอบครัว พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.9 มีทัศนะเห็นด้วยมาก ร้อยละ 18.1 มีทัศนะเห็นด้วยปานกลาง

อรสุดา เจริญรัต (2542: ระบบออนไลน์) ได้ศึกษา “การเกิดขึ้น การดำรงอยู่และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย” โดยเลือกพื้นที่ที่มีคุณลักษณะ ดาเมนิยามและขอบเขตของเศรษฐกิจพอเพียงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ 4 ประการ คือ การผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยนและการจัดสรรผลผลิต ตามที่ได้กำหนดไว้ ผลจากการวิจัยพบว่าเงื่อนไขสำคัญที่สุดของการเกิดขึ้น การดำรงอยู่และการปรับตัวของ เศรษฐกิจพอเพียงก็คือ การที่ชุมชนหรือหมู่บ้านยังคงมีอำนาจในการควบคุมดูแลจัดการทรัพยากร ต่าง ๆ ของตนเอง อำนาจดังกล่าวนับเป็นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่การสร้างและพัฒนาระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพสำหรับการดำรงชีวิตด้านต่าง ๆ ในรูปแบบบรรทัดฐานของหมู่บ้านที่ ปรากฏอยู่ในจารีตประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ หรือพิธีกรรม ซึ่งเป็นผลเชื่อมโยงจากอิทธิพล ของโลกทัศน์และระบบคุณค่า

ของชุมชน ปัจจัยดังกล่าวนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจพอเพียงสามารถปรับตัวไปตามบริบทสังคมที่เปลี่ยนผ่านจากสังคมประเพณีเข้าสู่สังคมทันสมัย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลจากการศึกษาพบว่า เมื่อหมู่บ้านต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงจากความทันสมัย ต่าง ๆ เช่น การที่มีถนนตัดผ่านเข้ามา การมีสาธารณูปโภคที่สะดวกสบาย หรือการเข้ามาแทรกแซง ของอำนาจรัฐ รวมทั้งระบบทุนนิยมที่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมหลายด้าน ทำให้อำนาจในการจัดการทรัพยากรของชุมชนต้องถูกกระทบกระเทือน ผลที่เกิดขึ้นก็คือ บรรทัดฐาน ที่เคยมีบทบาทในการกำหนดและควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจเหล่านี้ไว้ จำเป็นต้องปรับตัวไปภายใต้การจัดระเบียบสังคมใหม่ที่มีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม เป็นต้นว่า การสร้างบรรทัดฐานแบบพึ่งพาอาศัยกัน (norms of reciprocal) และการสร้างเครือข่ายที่ทำให้บุคคลมาสัมพันธ์กันในเรื่องเกี่ยวกับชุมชน (networks of civic engagement) ขึ้นมา เพื่อสนับสนุนและทดแทนความสัมพันธ์แบบพึ่งพาในระบบเครือญาติที่มีบทบาทน้อยลงเมื่อเทียบกับในอดีต ดังนั้น จึงพบว่าภายในหมู่บ้านได้เกิด การรวมกลุ่มกันในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งคณะกรรมการป่าชุมชน กลุ่มเกษตรกรนิเวศ กลุ่มทอผ้า กลุ่ม ธนาคารข้าว รวมทั้งกลุ่มออมทรัพย์ ภายใต้ระบบการจัดการรูปแบบใหม่ที่เกิดจากความร่วมมือ ทั้งกับหน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชนหรือแม้กระทั่งองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อสร้างศักยภาพในการปรับตัวโดยระดมหลากหลายทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็น ความรู้ ทุน เทคโนโลยีจากแหล่งต่าง ๆ นำมาสร้างกระบวนการเรียนรู้ใหม่ร่วมกันของชุมชนที่มีได้ตัดตอนจากภูมิปัญญาเดิมแต่กลับได้นำความรู้สมัยใหม่มาบูรณาการกันได้อย่างเหมาะสม ปัจจัยเหล่านี้เป็นเงื่อนไข สำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจพอเพียงยังคงสามารถดำรงอยู่ในชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของ บริบทแวดล้อมได้อย่างยั่งยืนตลอดมา อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากระบวนการปรับตัวเพื่อดำรงอยู่ของเศรษฐกิจพอเพียง จะมีไคอยู่บน เส้นทางที่ราบรื่นปราศจากอุปสรรคและปัญหาใดๆ ตรงกันข้ามกลับพบว่า ยังคงมีอุปสรรคและ ปัญหามานับประการที่ชาวบ้านจะต้องร่วมกันเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิธีการต่อสู้และเอาชนะปัญหาเหล่านี้ ต่อไป รัฐในฐานะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือและสนับสนุนชุมชนเหล่านี้ สามารถส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพดังกล่าวได้โดยการกำหนดนโยบายที่เอื้อต่อการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง ให้มากขึ้น พร้อม ๆ กับการช่วยเหลือและสนับสนุนให้ชุมชนสามารถพัฒนาความเข้มแข็งของ ตนเองด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายร่วมกันตามแต่สภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นบนความสัมพันธ์ที่อยู่บน พื้นฐานของทุนทางสังคม (social capital) ของชุมชน

พล สงคราม (2542: ระบบออนไลน์) ได้ให้ความสำคัญกับพื้นฐานของทุนทางสังคม เช่นกัน โดยศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธกับเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธมิได้เริ่มจากสมมติฐานทางเศรษฐศาสตร์ แต่

เป็นหลักคำสอนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ในฐานะเป็นบรรทัดฐานให้เกิดดุลยภาพ ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์กับสังคม และกายกับจิต ตามหลักปฏิบัติสัมมาอาชีวะ โดยใช้สติปัญญาควบคุมและกำหนดเป้าหมายของกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้ดำเนินไปสู่การมีคุณภาพชีวิต และจิตวิญญาณ ส่วนเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นความพอเพียงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เริ่มจากการผลิต บนพื้นฐานการพึ่งตนเอง ตามแนวทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 1 พึ่งตนเองระดับครอบครัว ด้วยการจัดสรร พื้นที่และแหล่งน้ำให้เหมาะสมกับการผลิต ขั้นที่ 2 การรวมกลุ่มระดับชุมชน ในรูปของสหกรณ์ ขั้นที่ 3 ธุรกิจชุมชน ขยายโครงสร้างการผลิตและการค้า ร่วมกับภาครัฐและเอกชน จุดรวมที่สำคัญ คือ มิติทางสังคมและจริยธรรม ได้แก่ ความสัมพันธ์ในชุมชน มีการพึ่งตนเอง การรวมกลุ่ม การแบ่งปัน เหล่านี้บ่งบอกถึงจริยธรรม คือ ความสามัคคี ความพอเพียง และความเสียสละ คุณสมบัติดังกล่าวทำให้ปัจเจกบุคคลสามารถพัฒนาศักยภาพและยกระดับคุณธรรม ตนเองได้ ขณะเดียวกันก็เป็นทุนทางสังคม ที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ ส่วนที่แตกต่างก็คือ เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ มีคำสอนที่แสดงถึงโครงสร้างของความสัมพันธ์ในระบบชีวิตที่อาศัยกันทั้งมนุษย์และสัตว์ ในฐานะสรรพชีวิตที่มีค่าแบบองค์รวม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีแนวคิดที่แสดงถึงระบบโครงสร้างการผลิตที่สอดคล้องกับการบริโภค บนพื้นฐานของการดำรงชีพได้อย่างยั่งยืน และสอดคล้องในระบบนิเวศ จะเห็นได้ว่า เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธได้เสนอหลักศีลธรรมเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตให้ เกิดความพอดี ส่วนเศรษฐกิจพอเพียง ได้เน้นระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกัน ระหว่างการผลิตกับการบริโภคบนพื้นฐานของการพึ่งตนเองระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม

กิริติวัฒน์ อักเส (2543: ระบบออนไลน์) ได้ศึกษาเรื่อง “การดำเนินงานตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านห้วยชัน” สภาพการดำเนินงานตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนบ้านห้วยชัน โรงเรียนบ้าน ห้วยชันดำเนินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยโครงการใหญ่ ๆ 3 โครงการคือ 1) โครงการ กิจกรรมสหกรณ์แบบครบวงจร โครงการนี้จะเป็นแหล่งเงินทุนให้โครงการเกษตรพอเพียงกู้ยืม คือ ทำการเกษตรและนำผลผลิตทางการเกษตรสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน และจำหน่าย เป็นรายได้ ผลการดำเนินการปีที่ผ่านมาได้กำไร 2) โครงการเกษตรพอเพียง ประกอบด้วย โครงการย่อย 8 โครงการคือโครงการเลี้ยง ไก่ไข่ โครงการเลี้ยงไก่พันธุ์เนื้อ โครงการเลี้ยงปลาในกระชังและบ่อดิน โครงการ เลี้ยงกบในกระชัง โครงการเลี้ยงหอยขม โครงการหนุ่ยรักผักสีเขียว โครงการปลูก ไม้ดอกไม้ประดับ และโครงการเพาะเห็ด ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาได้โครงการที่ได้กำไร คือ โครงการเลี้ยงไก่พันธุ์เนื้อ โครงการเพาะเห็ด โครงการที่คาดว่าจะได้กำไรคือ โครงการเลี้ยง ไก่ไข่ โครงการเลี้ยงปลาในกระชังและบ่อดิน โครงการที่

ขาดทุน คือ โครงการเลี้ยงกบในกระชัง 3) โครงการอาหารกลางวันเต็มรูป โรงเรียนบ้านห้วยชันสามารถจัดอาหารกลางวันให้นักเรียนทุกคนได้รับประทานอาหารกลางวันครบตลอดปี ซึ่งปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนบ้านห้วยชัน ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ คือ สภาพทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียนอยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับการทำการเกษตรและมีน้ำใช้เพื่อการเกษตรได้ตลอดปี ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มุ่งมั่นใน การทำงาน ขยันขันแข็งเอาใจใส่ในหน้าที่ และเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี ครูทุกคนในโรงเรียน เอาใจใส่ในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมาย และสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทุกประการ นักเรียนมีความรับผิดชอบงานในหน้าที่ของตนเอง กรรมการโรงเรียนให้ความร่วมมือกับ ทางโรงเรียนในการพัฒนาโรงเรียน และในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน และประการ สำคัญโรงเรียนบ้านห้วยชันได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วย งานทางราชการและหน่วยงานภาคเอกชน ทั้งทางด้านวิชาการและเงินทุน

ประทีป พรหมสิทธิ์ (2544: ระบบออนไลน์) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง” จากการศึกษาแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทราบว่าเป็นหลักจริยศาสตร์ในพุทธศาสนา คือหลักสันโดษ ซึ่งมีความหมายว่า ความพอดีพอเพียง พอประมาณ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น โดยพุทธศาสนายอมรับความสามารถของมนุษย์ซึ่งสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายในการ แก้ไขปัญหาของมนุษย์และสังคมที่มีอยู่ได้ ด้วยการศึกษาให้เข้าใจในชีวิต จิตใจของตนเอง และ ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างเข้าใจ และเป็นขั้นตอนซึ่งจะทำให้การจัดการเศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการศึกษาวิเคราะห์เชิงปรัชญาพบว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเชิงปรัชญาดังอยู่บน 3 ทฤษฎี คือ ประสพการณ์นิยม ปฏิบัตินิยม และธรรมชาตินิยม หลักเศรษฐกิจพอเพียง ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาจากภายในสู่ภายนอกที่มุ่งเอา ชะนะกิเลสที่มีอยู่ในจิตใจ คือความ โลภ ความโกรธ ความหลง เน้นการมีปัญญารู้เท่าทันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและเป็นการพัฒนาตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อมด้วยความสมดุล เมื่อศึกษา แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้แล้ว สามารถประยุกต์ใช้กับสังคม ชุมชนอื่น ๆ ได้ ไม่ใช่แค่สังคมเกษตรกรรมเท่านั้นสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตนเองและสังคมได้ ด้วย ความมีสติและมีปัญญา

สมศรี จินะวงษ์ (2544: ระบบออนไลน์) ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ในชุมชน ที่ใช้แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง” ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงในอดีตและในปัจจุบันมีทั้งสิ่งที่ เป็น จุดร่วมและจุดต่าง สำหรับจุดร่วมคือการเน้นในเรื่องพออยู่ พอกิน การพึ่งตนเอง การพึ่งพาซึ่งกันและกัน การมีความสุขตามอัตภาพโดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น และสิ่ง แวดล้อม จุดต่างคือ ในสภาพปัจจุบันการผลิตเป็นไปเพื่อสนองความต้องการในการบริโภค ของครัวเรือน

และเพื่อการค้า การบริโภคเป็นไปทั้งเพื่อสนองความต้องการในการดำรงชีวิต และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต การแลกเปลี่ยนเป็นไปทั้งในระดับชุมชน ระดับประเทศ และ ระดับโลก การจัดสรรหรือการแบ่งปันเป็นไปทั้งในระดับชุมชนและระดับรัฐ 2) กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอาศัยปัจจัยการเรียนรู้ ทั้งปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และปัจจัยสภาพแวดล้อม โดยมีลักษณะการเรียนรู้ทั้งใน ระดับปัจเจกบุคคลและการรวมกลุ่ม จากแหล่งเรียนรู้ทั้งจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชน โดยชุมชนบ้านสุขใจ จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้ศรัทธาที่มีต่อบุคคล และชุมชนพอเพียง จังหวัด มหาสารคาม ใช้ความศรัทธาในตนและกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นเครื่องหนุนนำการเรียนรู้ 3) เพื่อพิจารณาจากแหล่งที่มาของรายได้ทั้งรายได้หลักและรายได้เสริม พบว่า หลังจากที่ชุมชนใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง การกระจายรายได้ของคนในชุมชน ดีขึ้น

ภาคินวัฒน์ สุทธิสุข (2549: 134-136) การวิจัยเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับวิถีชีวิตของมุสลิมในบ้านหัวฝาย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ของมุสลิมในบ้านหัวฝาย รวมทั้งความสอดคล้องวิถีชีวิตของมุสลิมบ้านในหัวฝายกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่หล่อเลี้ยงให้มุสลิมในบ้านหัวฝายส่วนใหญ่สามารถดำรงชีวิตตามแนวทางของศาสนาอิสลาม และมีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้

1. มุสลิมในบ้านหัวฝายมีหลักศาสนาอิสลามเป็นพื้นฐานในจิตใจ ซึ่งถือเป็น “ภูมิคุ้มกัน” ที่สำคัญในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและพอดี เพราะการกลั่นกรอง หรือการเลือกในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม โดยมีศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่กำกับนั้น อาจไม่ต้องอาศัยกฎหมาย เพราะกฎหมายนั้นเป็นเครื่องมือรองรับเมื่อมนุษย์มีการละเมิดศาสนา พอมนุษย์มีศาสนาก็จะไม่ละเมิดกฎหมาย เพราะศาสนาจะครอบคลุมลึกเข้าไปข้างในจิตใจ จนถึงสังคมภายนอก มีความสอดคล้องเหมาะสมกับชีวิต ความเป็นอยู่ทุกสภาพสังคม

2. มุสลิมในบ้านหัวฝายมีความเชื่อว่าอัลลอฮ์ (ช.บ.) เป็นผู้สร้างมนุษย์ขึ้นมาทั้งในปัจจุบันและในอดีต โดยผ่านกระบวนการที่พระองค์ทรงกำหนดไว้ อีกทั้งเป็นผู้บันดาลแผ่นดินให้มนุษย์อาศัยตั้งหลักแหล่งและประกอบอาชีพ ให้มีพืชพันธุ์ธัญญาหารเพื่อหล่อเลี้ยงสิ่งมีชีวิตให้ดำรงอยู่ได้ ให้มีปัจจัยที่จำเป็นสำหรับสิ่งมีชีวิตมนุษย์เพื่อใช้เป็นอาหาร เป็นยารักษาโรค เป็นเครื่องนุ่งห่ม และก่อสร้างที่อยู่อาศัย

3. มุสลิมบ้านหัวฝายมีความเชื่อว่าตนมีหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของอัลลอฮ์ (ช.บ.) บนหน้าแผ่นดิน ให้เป็นประชาชาติสายกลาง และการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่บนโลกนี้ ให้มีความเจริญก้าวหน้า และมีการรักษาสภาพแวดล้อมให้มีความสมดุลทางนิเวศวิทยาตลอดไป

4. มุสลิมในบ้านหัวฟ่ายมีหลักศรัทธาข้อหนึ่งที่เรียกว่า “ศรัทธาต่อลิจิต” ทำให้ไม่ท้อแท้กับความลำบาก มีความอดทน พยายาม พากเพียร มีกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไป เพราะศรัทธาว่าพระองค์อัลลอฮ์ (ซ.บ.) จะให้ความช่วยเหลือแน่นอนอนหากตนพยายามแสวงหาปัจจัยยังชีพที่พระองค์ลิจิตไว้ให้แล้วอย่างสุดความสามารถ

5. วิถีชีวิตของมุสลิมในบ้านหัวฟ่ายส่วนใหญ่อยู่ในทางสายกลางระหว่างความฟุ่มเฟือยและความตระหนี่ ซึ่งเรียกว่า “ความเพียงพอหรือความพอเพียง” คือ ไม่มีความละโมภ รู้จักความพอเพียง ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ใช้ไม่หมด เพราะความร่ำรวยนั้นไม่ได้อยู่ที่มีทรัพย์สินเงินทองมาก แต่อยู่ที่ความพอเพียง และความพอใจ ดังนั้นเมื่อมุสลิมบ้านหัวฟ่ายมีความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ จึงรู้สึกว่าชีวิตมีความสุข ทำให้มีความซื่อสัตย์ สุจริต พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ พอเพียง ไม่ทับถมใคร เอื้อเฟื้อและแบ่งปันให้กับผู้อื่น

6. ประวัติศาสตร์อันเก่าแก่ของการต่อสู้และอพยพมาจากประเทศจีนด้วยกันของบรรพบุรุษ จึงทำให้เกิดความรักใคร่สามัคคีกัน ขณะเดียวกันก็เกิดเป็นความปรารถนาร่วมกันที่จะสานต่อปณิธานของบรรพบุรุษในการใช้ชีวิตอย่างเอื้ออาทรต่อกันและกัน และต่อธรรมชาติรอบข้าง

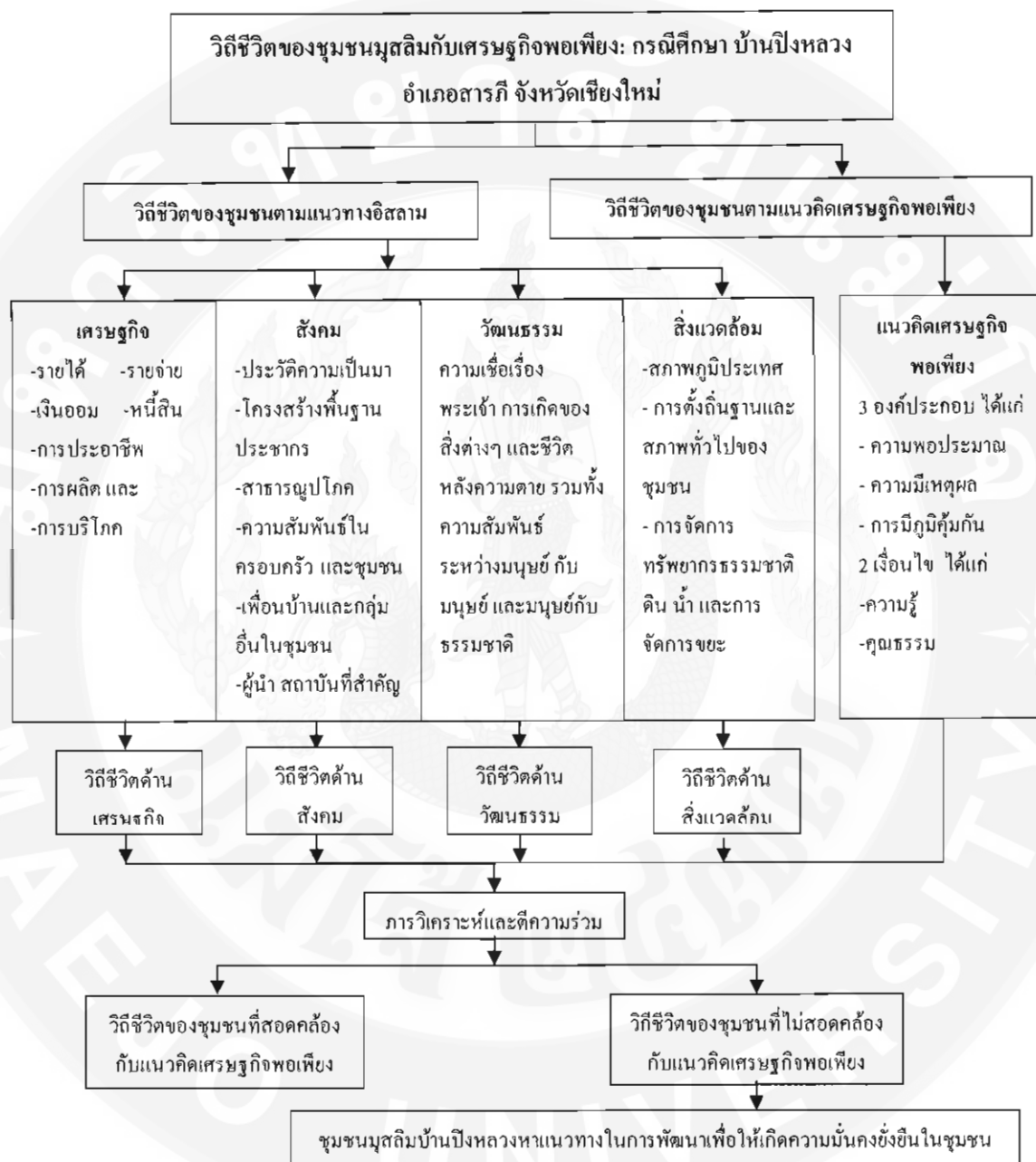
7. การให้ความสำคัญกับการศึกษามาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้เยาวชนรุ่นหลังเรียนจบคณะวิศวกรรมศาสตร์ นิติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และอื่น ๆ ทำให้มีโอกาเข้าไปทำงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐและภาคเอกชนได้มากขึ้น อีกทั้งมีความสามารถในการด้านภาษาจีน จึงเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ และต่างประเทศ กับบริษัทที่ต้องการผู้ที่มีความรู้ด้านภาษาจีน เนื่องจากมีโอกาสดีกว่า มีรายได้สูงกว่าการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในชุมชน และมีความรู้เท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกชุมชนมากขึ้น

8. ภายในชุมชนมุสลิมในบ้านหัวฟ่ายมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่าง ๆ เช่น การบริจาคเงินทอง ข้าว และปัจจัยยังชีพ ของผู้ที่มีฐานะดีให้กับผู้ที่ยากจน เด็กกำพร้า ซึ่งช่วยให้สังคมมีความสันติสุข เพราะถ้าหากกล่าวถึงชุมชนมุสลิมในบ้านหัวฟ่ายแล้ว ปัจจัยสำคัญที่สุดซึ่งเป็นหัวใจของการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขของชุมชนก็คือ หลักการบริจาค ซึ่งเงินในส่วนนี้ยังช่วยจรรโลงสังคมให้ที่เดือดร้อน เช่น เด็กกำพร้า แม่ม่าย ผู้ยากไร้ เจ็บป่วย และขัดสน หรือแม้แต่การนำไปช่วยบำรุงศาสนา บำรุงมัสยิด และเป็นการช่วยลดช่องว่างทางสังคม เป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ขาดปัจจัยยังชีพให้มีกำลังใจและสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้ ซึ่งบางคนก็สามารถจัดการเงินบริจาคด้วยตัวเองได้ โดยคำสอนเหล่านี้มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของมุสลิมจึงเป็นปรัชญาที่เรียกว่า “ผู้ให้” ซึ่งเรียกว่า “มือบน” คือมือที่หยิบยื่นให้ โดยการให้ไม่เฉพาะด้วยมือ แต่รวมถึงการอวยพร การขอพรจากพระองค์อัลลอฮ์ (ซ.บ.) การส่งกำลังใจไปให้ และการมอบสิ่งของเงินทองให้

9. มุสลิมในบ้านห้วยฝายมีความเชื่อว่า โลกนี้เป็นเพียงแค่ทางผ่าน แต่โลกหน้าคือโลกที่แท้จริงที่ตนจะต้องอยู่อย่างตลอดกาล ด้วยเหตุนี้มุสลิมในบ้านห้วยฝายจึงให้ความสำคัญกับการทำความดีเพื่อ โลกหน้า มากกว่าการขวนขวายเพื่อจะอยู่ในโลกนี้ และนี่คือหลักง่ายที่สุดที่มุสลิมในบ้านห้วยฝายมีการยึดเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต จึงอยู่ในกรอบ มีระเบียบวินัย และมีความเชื่อว่าถ้าปฏิบัติได้ก็จะอยู่ในสวรรค์อันสถาพรของพระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.)

จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ได้ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 2 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

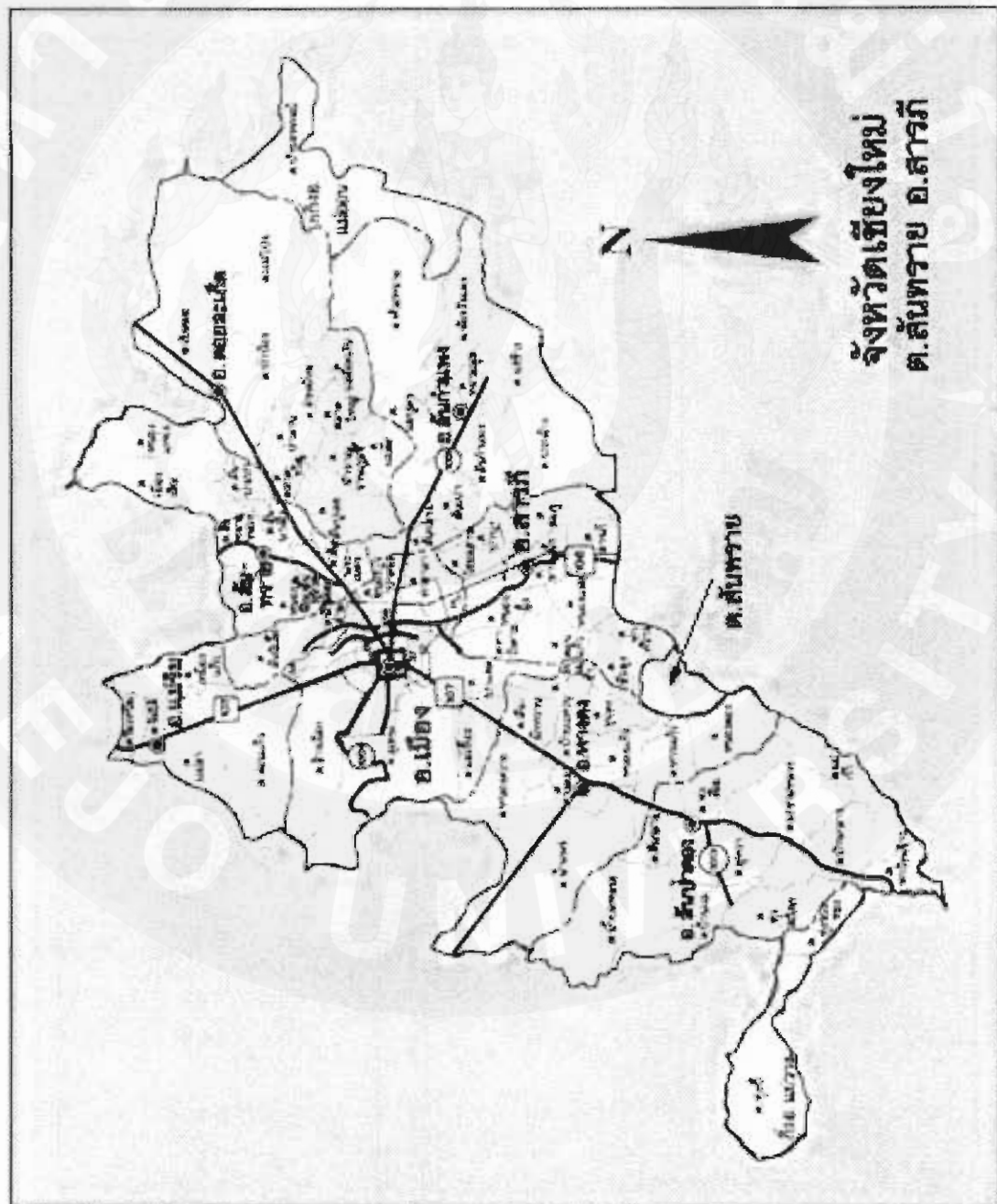
มุสลิมบ้านปิงหลวงมีวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

สถานที่ดำเนินการวิจัย

หมู่บ้านปิงหลวง หมู่ที่ 7 ตำบลสันทราย อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่

ภาพ 3 สถานที่ดำเนินการวิจัย

ลักษณะภูมิประเทศ

บ้านปิงหลวง มีสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่มน้ำท่วมขังในฤดูฝน อีกทั้งเป็นบริเวณแอ่งกระทะของจังหวัดเชียงใหม่ มีแม่น้ำปิงไหลผ่านหมู่บ้าน มีลำเหมืองเพื่อใช้ในการเกษตร ทำให้มีน้ำใช้ในการเกษตรอย่างสมบูรณ์ และมีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้าน และจังหวัดอื่นดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ บ้านหนองแบน หมู่ 6 อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

ทิศใต้ ติดต่อกับ บ้านปิงน้อย ม 8 อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันออกติดต่อกับ จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ บ้านเดื่องก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

(คำจันทร์ พงษ์มณี, 2550: สัมภาษณ์; ชาลามาต สหมิตร, 2550: สัมภาษณ์; อุดลย์ พงษ์มณี, 2550: สัมภาษณ์)

ลักษณะภูมิอากาศ

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม ถึงเดือน พฤษภาคม

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือน มิถุนายน ถึงเดือน ตุลาคม

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน ถึงเดือน กุมภาพันธ์

(คำจันทร์ พงษ์มณี, 2550: สัมภาษณ์; ชาลามาต สหมิตร, 2550: สัมภาษณ์; อุดลย์ พงษ์มณี, 2550: สัมภาษณ์)

ประชากรในการวิจัย

ตัวแทนครัวเรือนของมุสลิมในบ้านปิงหลวงทุกครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 60 ครัวเรือน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ลงพื้นที่ไปสำรวจพื้นที่เป้าหมายเพื่อสังเกตข้อมูลต่าง ๆ
3. ศึกษารูปแบบและเทคนิควิธีการสัมภาษณ์
4. ประมวลรายละเอียดจากเอกสารงานวิจัยและการสำรวจพื้นที่
5. สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

6. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ
7. นำข้อเสนอแนะไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขและทดสอบใช้ในพื้นที่เพื่อทดสอบความเที่ยงตรง (validity)
8. แล้วนำไปปฐกษการการที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของคำถาม ทั้งในส่วนองโครงสร้าง เนื้อหา และภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ รวมถึงความครอบคลุมวัตถุประสงค์
9. นำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แล้วมาใช้ในการสัมภาษณ์ต่อไป

การทดสอบเครื่องมือ

เพื่อให้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นใช้ในงานวิจัยครั้งนี้สามารถวัดสิ่งที่ต้องการวัด และมีความแม่นยำในการวัด ผู้วิจัยจะดำเนินการทดสอบเครื่องมือ คือ การทดสอบความเที่ยงตรง (validity) โดยสร้างแบบสัมภาษณ์ แล้วนำไปปฐกษการการที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของคำถาม ทั้งในส่วนองโครงสร้าง เนื้อหา และภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ รวมถึงความครอบคลุมวัตถุประสงค์

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. หัวข้อการเก็บข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีเก็บข้อมูลวิธีชีวิตด้านเศรษฐกิจ วิธีชีวิตด้านสังคม วิธีชีวิตด้านวัฒนธรรม และวิธีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีรายละเอียดในการเก็บข้อมูลแต่ละหัวข้อ ดังนี้

1.1 วิธีชีวิตด้านเศรษฐกิจ

1.1.1 รายได้ รายจ่าย เงินออม หนี้สิน

1.1.2 การประกอบอาชีพ

1.1.3 การผลิต และการบริโภค

1.2 วิธีชีวิตด้านสังคม

1.2.1 ประวัติความเป็นมา

1.2.2 โครงสร้างพื้นฐานของประชากร

1.2.3 สาธารณูปโภค

1.2.4 ความสัมพันธ์ในครอบครัว และชุมชน

1.2.5 เพื่อนบ้านและกลุ่มอื่นในชุมชน

1.2.6 ผู้นำและสถาบันที่สำคัญของชุมชน

1.3 วิถีชีวิตด้านวัฒนธรรม

1.3.1 ความเชื่อเรื่องพระเจ้า การเกิดของสรรพสิ่งทั้งหลาย และชีวิตหลัง

ความตาย

1.3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเอง และความสัมพันธ์

ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

1.4 วิถีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม

1.4.1 สภาพภูมิประเทศ

1.4.2 การตั้งถิ่นฐานและสภาพทั่วไปของชุมชน

1.4.3 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ และการจัดการขยะ

2. วิธีการเก็บข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบผสมผสาน (ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2546, 150-154) ดังนี้

2.1 วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ

การสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) และตัวแทนครัวเรือนของมุสลิมในบ้านปิงหลวงทุกครัวเรือน ในเรื่องรายได้ รายจ่าย เงินออม หนี้สิน การประกอบอาชีพ อีกทั้งการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ในเรื่องการผลิต และการบริโภค

2.2 วิถีชีวิตด้านสังคม

การสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) และตัวแทนครัวเรือนของมุสลิมในบ้านปิงหลวงทุกครัวเรือนในเรื่องประวัติความเป็นมาของชุมชน โครงสร้างพื้นฐานประชากร และสาธารณสุข

การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม อีกทั้งมีการสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) และตัวแทนครัวเรือนของมุสลิมในบ้านปิงหลวง ทุกครัวเรือน ในเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน เพื่อนบ้านและกลุ่มอื่นในชุมชน ผู้นำและสถาบันที่สำคัญ โดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมนั้นผู้วิจัยเข้าไปร่วมปฏิบัติศาสนกิจ (ละหมาด) ในมัสยิด ทั้งการละหมาดห้าเวลาในแต่ละวัน ทั้งในการ

ละหมาดวันศุกร์ และการละหมาดในวันอีดิ้ลฟิตรีและอีดิ้ลอัฎฮาที่มีปีละ 2 ครั้ง ตลอดจนการสังเกตการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของมุสลิมในบ้านปิงหลวง

2.3 วิธีชีวิตด้านวัฒนธรรม

สัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ที่มีความรู้ทางด้านศาสนาอิสลามของชุมชน และตัวแทนครัวเรือนของมุสลิมในบ้านปิงหลวงทุกครัวเรือน ในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับการเกิดของสรรพสิ่งทั้งหลาย สิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ (พระเจ้า) และชีวิตหลังความตาย รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเอง หรือกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ โดยเฉพาะสิ่งที่นำมาใช้เป็นทรัพยากรในการดำรงชีพ อีกทั้งสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในการเข้าไปร่วมประกอบศาสนกิจละหมาด ฟิธีแต่งงาน และพิธีฝังศพของมุสลิมในบ้านปิงหลวง

2.4 วิธีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม

การสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) และตัวแทนครัวเรือนของมุสลิมในบ้านปิงหลวงทุกครัวเรือน อีกทั้งสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในด้านสภาพภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐานและสภาพทั่วไปของชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ และการจัดการขยะ

2.5 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมในบ้านปิงหลวงกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.5.1 ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ จากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมุสลิมตามหลักการของศาสนาอิสลาม

2.5.2 การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม ในการประกอบศาสนกิจ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ การประกอบอาชีพ การผลิต และการบริโภคของมุสลิมในบ้านปิงหลวง

2.5.3 การสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และตัวแทนครัวเรือนของมุสลิมในบ้านปิงหลวงทุกครัวเรือน

2.5.4 การสนทนาพูดคุยทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ กับมุสลิมในบ้านปิงหลวง

การตรวจสอบข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมในข้อ 1 และข้อ 2 นำมาตรวจสอบข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลตามวัตถุประสงค์ และเข้าไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในกรณีที่ข้อมูลขาดความสมบูรณ์
2. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ที่ถูกต้องและสมบูรณ์แล้วมาใช้ประกอบในการวิเคราะห์ต่อไป
3. ประมวลรูปภาพวิถีชีวิตของมุสลิมในบ้านปิงหลวง ด้านต่างๆ เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบแล้วนำมาวิเคราะห์ดังนี้

1. การศึกษาเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ได้รับนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลและบรรณาธิการ แล้วจึงนำไปประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณและวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน คือ ร้อยละ (Percentage) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง จากการสัมภาษณ์ตัวแทนครัวเรือนทุกครัวเรือนของมุสลิมบ้านปิงหลวง ว่ามีการนำหลักการของศาสนาอิสลาม ไปใช้ในการดำเนินชีวิตมากน้อยเพียงใด และมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ โดยศึกษาในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

2. การศึกษาเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อสรุป โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละครอบครัว รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกับชาวบ้านในงานพัฒนาหรืองานพิธีต่างๆ หรืองานการผลิต และการสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชนและผู้นำแต่ละครอบครัว เพื่อมาประกอบการวิเคราะห์ ในเรื่องต่างๆ ดังนี้

2.1 วิถีชีวิตของมุสลิมบ้านปิงหลวงในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย รายได้ รายจ่าย เงินออม และหนี้สิน การประกอบอาชีพ การผลิต และการบริโภค ด้านสังคมนั้นประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา โครงสร้างพื้นฐาน ประชากร สาธารณูปโภค ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสัมพันธ์ภายในชุมชนความสัมพันธ์

ระหว่างเพื่อนบ้านและกลุ่มอื่น ๆ เช่น กลุ่มอุปถัมภ์ กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอาชีพ กลุ่มการเมือง กลุ่มอื่น ๆ ที่ทางการเข้ามาจัดตั้งเป็นต้น รวมทั้งการศึกษาถึง ผู้นำและสถาบันที่สำคัญของชุมชน ในด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย ความเชื่อเรื่องพระเจ้า ความเชื่อ เรื่องการเกิดของสรรพสิ่งทั้งหลาย และความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตาย รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเอง หรือกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ โดยเฉพาะสิ่งทีนำมาใช้เป็นทรัพยากรในการดำรงชีพ และในด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย สภาพภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐานและสภาพทั่วไปของชุมชน การจัดการทรัพยากร ดิน น้ำ และการจัดการขยะ

2.2 ความสอดคล้องของวิถีการดำเนินชีวิตของมุสลิมในบ้านปิงหลวงกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยวิเคราะห์วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของมุสลิมในบ้านปิงหลวง ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน โดยอาศัยเงื่อนไขของการมีความรู้ และการมีคุณธรรม โดยข้อมูลที่ได้จาก การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จะนำมาลงรหัสโดยให้รหัสกับคำตอบดังนี้

ไม่มี หรือ ไม่ปฏิบัติ แทนค่าด้วย 0

มี หรือ ปฏิบัติ แทนค่าด้วย 1

แล้วใช้สถิติวิเคราะห์ด้วยวิธีการแจกแจงความถี่ (frequency) โดยใช้ข้อมูลเป็นค่าร้อยละ แล้วนำค่าร้อยละมาวิเคราะห์ความสอดคล้องของวิถีการดำเนินชีวิตของมุสลิมในบ้านปิงหลวงกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีเกณฑ์ในการให้คะแนนเพื่อแบ่งข้อมูลเป็น 3 ระดับ ตามที่ประจักษ์ สดประเสริฐ (2531: 6) กล่าวไว้ คือ

มีการปฏิบัติ	ระดับคะแนน	ระดับความสอดคล้อง
ร้อยละ 80 - 100	3	ระดับสูง
ร้อยละ 60 - 79	2	ระดับกลาง
ร้อยละ 0 - 59	1	ระดับต่ำ

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่องวิถีชีวิตมุสลิมกับเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาบ้านปิงหลวง อำเภอสารภ จังหวัดเชียงใหม่ ได้แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 10 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 วิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงด้านเศรษฐกิจ

ตอนที่ 2 วิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงด้านสังคม

ตอนที่ 3 วิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงด้านวัฒนธรรม

ตอนที่ 4 วิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงด้านสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 5 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ

ตอนที่ 6 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผล

ตอนที่ 7 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีภูมิคุ้มกัน

ตอนที่ 8 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้เงื่อนไขของการมีความรู้

ตอนที่ 9 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้เงื่อนไขของการมีคุณธรรม

ตอนที่ 10 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม

ตอนที่ 1 วิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงด้านเศรษฐกิจ

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) และตัวแทนครัวเรือนของมุสลิมในบ้านปิงหลวงทุกครัวเรือน ในเรื่องรายได้ รายจ่าย เงินออม หนี้สิน การประกอบอาชีพ อีกทั้งการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ในเรื่องการผลิต และการบริโภคซึ่งสามารถอธิบายวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงด้านเศรษฐกิจได้ดังนี้

1. รายได้ รายจ่าย เงินออม และหนี้สิน

ผลการศึกษาดาราง 1 พบว่า

รายได้ต่อครัวเรือนต่อเดือน มุสลิมบ้านปิงหลวงร้อยละ 31.67 มีรายได้ 5001 ถึง 10,000 บาท รองลงมาร้อยละ 20.00 มีรายได้ 500 ถึง 5,000 บาท ร้อยละ 18.33 มีรายได้ 10,001 ถึง 15,000 บาท ร้อยละ 15.00 มีรายได้ 15,001 ถึง 20,000 บาท ร้อยละ 8.33 มีรายได้ 25,001 ถึง 40,000 บาท และร้อยละ 6.67 มีรายได้ 20,001 ถึง 25,000 บาท ตามลำดับ

รายจ่ายต่อครัวเรือนต่อเดือน มุสลิมบ้านปิงหลวงร้อยละ 51.67 มีรายจ่าย 500 ถึง 5,000 บาท รองลงมาร้อยละ 48.33 มีรายจ่าย 5001 ถึง 10,000 บาท ตามลำดับ

เงินออมสะสม มุสลิมบ้านปิงหลวงร้อยละ 78.30 มีเงินออมต่ำกว่า 10,000 บาท รองลงมาร้อยละ 13.30 มีเงินออมระหว่าง 10,001 ถึง 50,000 บาท และร้อยละ 8.30 มีเงินออมสูงกว่า 50,001 บาทตามลำดับ

หนี้สินสะสม มุสลิมบ้านปิงหลวงร้อยละ 51.67 ไม่มีหนี้สิน ร้อยละ 26.70 มีหนี้สินระหว่าง 10,001 ถึง 50,000 บาท รองลงมาร้อยละ 20.00 มีหนี้สินเฉลี่ยสูงกว่า 50,001 บาท และร้อยละ 1.66 มีหนี้สินต่ำกว่า 10,000 บาท

จะเห็นว่ามุสลิมบ้านปิงหลวงประมาณครึ่งหนึ่งมีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน แต่ทั้งหมด 100 % มีรายจ่ายไม่เกิน 10,000 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน ส่วนใหญ่คือ 78.30 % มีเงินออมสะสมต่ำกว่า 10,000 บาท และประมาณครึ่งหนึ่ง คือ 31 ใน 60 ครัวเรือนไม่มีหนี้สินเลย

เมื่อเปรียบเทียบรายได้ รายจ่าย เงินออม และหนี้สิน ของมุสลิมในบ้านปิงหลวงกับมุสลิมในบ้านหัวฝาย จะเห็นว่า มุสลิมบ้านปิงหลวงมีรายได้เฉลี่ยสูงกว่ามุสลิมในบ้านหัวฝาย มีรายจ่ายเฉลี่ยสูงกว่ามุสลิมในบ้านหัวฝาย มีเงินออมสะสมเฉลี่ยของมุสลิมในบ้านปิงหลวงมี 11,410 บาท แต่มุสลิมในบ้านหัวฝายไม่มีเงินออม ส่วนหนี้สินสะสมของมุสลิมในบ้านปิงหลวงอยู่ที่ 42,030 ซึ่งเป็นหนี้สินของผู้ให้ข้อมูลเพียงร้อยละ 48.33 เท่านั้น (ตาราง 1) ไม่ใช่หนี้สินของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ในขณะที่มุสลิมในบ้านหัวฝายมีหนี้สินที่ต้องผ่อนชำระจำนวน 20,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี (ภาควิชาสังคมศาสตร์ สุขศึกษา, 2549: 81-82)

2. การประกอบอาชีพ

ผลการศึกษาดาราง 2 พบว่า

อาชีพหลัก มุสลิมบ้านปิงหลวงร้อยละ 43.34 ประกอบอาชีพหลักคือค้าขาย รองลงมาร้อยละ 38.33 มีอาชีพรับจ้าง และร้อยละ 18.33 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ตามลำดับ

อาชีพเสริม มุสลิมบ้านปิงหลวงร้อยละ 55 ประกอบอาชีพเสริม และร้อยละ 45 ไม่ประกอบอาชีพเสริม

จะเห็นว่ามุสลิมบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่ 81 % มีอาชีพหลัก คือ ค้าขาย และรับจ้าง

3. การผลิตและการบริโภค

จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมพบว่าในอดีตมุสลิมบ้านปิงหลวงทำการเกษตรปลูกข้าว และเลี้ยงสัตว์ เพื่อยังชีพ แต่ปัจจุบันชาวบ้านไม่ได้ปลูกข้าวแล้ว ส่วนมากทำการเกษตรเพื่อการค้า โดยปลูกลำไย เพราะชาวบ้านเห็นว่าการทำอาชีพอื่นคุ้มค่ากว่าการปลูกข้าวกินเอง และสามารถนำเงินมาซื้อข้าวกินได้ (คำจันทร์ พงษ์มณี, 2550: สัมภาษณ์; ซาลามัต สหมิตร, 2550: สัมภาษณ์)

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละระดับรายได้ รายจ่าย เงินออม และหนี้สินของมุสลิมในบ้านปิงหลวง

รายการ	ระดับ	จำนวน (N=60)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
รายได้/บาท/เดือน/ ครัวเรือน	500 ถึง 5,000 บาท	12	20.00	12,212
	5001 ถึง 10,000 บาท	19	31.67	
	10,001 ถึง 15,000 บาท	11	18.33	
	15,001 ถึง 20,000 บาท	9	15.00	
	20,001 ถึง 25,000 บาท	4	6.67	
	25,001 ถึง 40,000 บาท	5	8.33	
	รวม	60	100.00	
รายจ่ายประจำ/บาท/ เดือน/ครัวเรือน	500 ถึง 5,000 บาท	31	51.67	4,640
	5001 ถึง 10,000 บาท	29	48.33	
	รวม	60	100.00	
เงินออมสะสม/บาท/ ครัวเรือน/ปี	ต่ำกว่า 10,000 บาท	47	78.30	11,410
	ระหว่าง 10,001 ถึง 50,000 บาท	8	13.30	
	สูงกว่า 50,001 บาท	5	8.30	
	รวม	60	100.00	
หนี้สินสะสม/บาท/ ครัวเรือน/ปี	ไม่มีหนี้สิน	31	51.67	42,030
	ต่ำกว่า 10,000 บาท	1	1.66	
	มีหนี้สิน ระหว่าง 10,001 ถึง 50,000 บาท	16	26.67	
	สูงกว่า 50,001 บาท	12	20.00	
	รวม	60	100.00	

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละการประกอบอาชีพของมุสลิมในบ้านปิงหลวง

รายการ		การประกอบอาชีพ	จำนวน (N=60)	ร้อยละ
อาชีพหลัก	รับจ้าง		23	38.33
	ค้าขาย		26	43.34
	เกษตรกรรม		11	18.33
	รวม		60	100.00
อาชีพเสริม	มีอาชีพเสริม		33	55
	ไม่มีอาชีพเสริม		27	45
	รวม		60	100.00

ตอนที่ 2 วิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงด้านสังคม

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) และตัวแทนครัวเรือนของมุสลิมในบ้านปิงหลวงทุกครัวเรือนในเรื่องประวัติความเป็นมาของชุมชน โครงสร้างพื้นฐานประชากร และสาธารณูปโภค

การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม อีกทั้งมีการสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) และตัวแทนครัวเรือนของมุสลิมในบ้านปิงหลวง ทุกครัวเรือน ในเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน เพื่อนบ้านและกลุ่มอื่นในชุมชน ผู้นำและสถาบันที่สำคัญ โดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมนั้นผู้วิจัยเข้าไปร่วมปฏิบัติศาสนกิจ (ละหมาด) ในมัสยิด ทั้งการละหมาดห้าเวลาในแต่ละวัน ทั้งในการละหมาดวันศุกร์ และการละหมาดในวันอีดิ้ลฟิตรีและอีดิ้ลอัฎฮาที่มีปีละ 2 ครั้ง ตลอดจนการสังเกตการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสามารถอธิบายวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงด้านสังคมได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมา

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ นายคำจันทร์ พงษ์มณี ซึ่งปัจจุบันมีอายุ 84 ปี พบว่า บรรพบุรุษของมุสลิมในบ้านปิงหลวง มีการย้ายถิ่นฐานมาจากชมพูทวีป เมื่อประมาณ 200 ปี ที่ผ่านมา เริ่มแรกประกอบอาชีพการเกษตร และเลี้ยงปศุสัตว์ และในอดีตนั้นมีแม่น้ำสาขาของแม่น้ำปิงสายใหญ่ผ่านบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านทำให้มี แพซุง และเรือแพของพ่อค้าผ่านมาจอดพักขายสินค้าอยู่ตลอด แต่ปัจจุบันแม่น้ำสายนี้ได้ตื้นเขินและแคบเข้ามามีสภาพเป็นลำเหมืองสายหนึ่งเท่านั้น แต่ชาวบ้านยังคงเรียกลำเหมืองนี้ว่า “แม่น้ำปิง” ตามชื่อของแม่น้ำสายใหญ่ และตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันมุสลิมที่อาศัยอยู่ใน

หมู่บ้านปิงหลวงมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน ทั้งผู้ที่เป็นมุสลิมและพุทธศาสนิกชน สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข (คำจันทร์ พงษ์มณี, 2550: สัมภาษณ์)

เมื่อเปรียบเทียบประวัติความเป็นมาของชุมชน และความแตกต่างทางเชื้อชาติของมุสลิมในบ้านปิงหลวงกับมุสลิมในชุมชนอื่นของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถอธิบายได้ดังนี้

บรรพบุรุษของมุสลิมในบ้านปิงหลวง มีการย้ายถิ่นฐานมาจากประเทศ อินเดีย ปากีสถาน และบังกลาเทศ เมื่อประมาณ 200 ปี ที่ผ่านมา ถือว่ายังเป็นชุมชนมุสลิมที่เก่าแก่ เช่นเดียวกับมุสลิมในชุมชนช้างคลาน ซึ่งเป็นมุสลิมที่อพยพมาจากประเทศปากีสถานและอินเดีย เมื่อปี พ.ศ. 2413 แต่ถือว่าชุมชนมุสลิมบ้านปิงหลวงมีความเก่าแก่มากกว่าชุมชนมุสลิมบ้านหัวฝาย ซึ่งเป็นมุสลิมที่อพยพมาจากมณฑลยูนนาน ประเทศจีน เข้ามาอยู่ในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2495 หรือเพียง 54 ปีที่แล้ว (ภาคินวัฒน์ สุทธิสุข, 2549: 70) อีกทั้งมุสลิมบ้านปิงหลวง (มัสยิดนุรุลฮูดา ตำบลสันทราย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่) มีเชื้อสายเดียวกับมุสลิมในชุมชนช้างคลาน (มัสยิดญามิอะฮ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่) และมุสลิมในชุมชนช้างเผือก (มัสยิดคุณนร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่) ซึ่งมีเชื้อสายปาตาน และอินเดีย แต่มีเชื้อสายต่างจากมุสลิมในบ้านหัวฝายและมุสลิมในชุมชนอื่นอีก 6 ชุมชน คือ มุสลิมในชุมชนท่าคอน (มัสยิด อัลเราะห์มะฮ์ อำเภอแม่สาย) มุสลิมในชุมชนบ้านยาง (มัสยิดอัลเอียะห์ซาน อำเภอฝาง) มุสลิมในชุมชนฝาง (มัสยิดอัลอิมานี อำเภอฝาง) และมุสลิมในชุมชนอ่างช้าง (มัสยิดอัลอิกซอ อำเภอฝาง) มุสลิมในชุมชนบ้านฮ่อ (มัสยิดฮิยาตุลอิสลาม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่) และมุสลิมในชุมชนสันป่าข่อย (มัสยิดอัดดักวา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่) ที่มีเชื้อสายจีน (สมชาย คุณาจารัตเดช, 2539: 1-4 อ้างในภาคินวัฒน์ สุทธิสุข, 2549: 70)

2. โครงสร้างพื้นฐานของประชากร

ปัจจุบันบ้านปิงหลวง หมู่ที่ 7 ตำบลสันทราย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน 135 ครัวเรือน เป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามจำนวน 60 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 44.44 เป็นเพศชาย 107 คน เพศหญิง 105 คน

ผลการศึกษาตามตาราง 3 พบว่า

เพศ มุสลิมบ้านปิงหลวงผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 51.70 เป็นเพศหญิง รองลงมา ร้อยละ 48.30 เป็นเพศชายตามลำดับ

อายุ มุสลิมบ้านปิงหลวงผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 65.00 มีอายุอยู่ระหว่าง 15 ถึง 60 ปี รองลงมา ร้อยละ 33.30 อายุสูงกว่า 60 ปี และร้อยละ 1.70 อายุต่ำกว่า 15 ปี ตามลำดับ

การศึกษา มุสลิมบ้านปิงหลวงผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 68.30 มีการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการในระดับ ชั้นประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 25.00 มีการศึกษาชั้น

มัธยมศึกษา รองลงมาร้อยละ 5.00 ไม่ได้รับการศึกษาร้อยละ 1.70 มีการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ตามลำดับ

สถานภาพ মুสลิมบ้านปิงหลวงผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 63.30 สมรสแล้ว รองลงมาร้อยละ 30.00 มีสถานภาพหม้ายหรือหย่าร้าง และ ร้อยละ 6.70 มีสถานภาพโสด ตามลำดับ

สถานที่ทำงาน মুสลิมบ้านปิงหลวงผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 68.30 ทำงานภายในชุมชน และร้อยละ 31.70 ออกไปทำงานนอกชุมชน

จะเห็นว่ามุสลิมบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่ผู้ให้ข้อมูลมีอายุอยู่ระหว่าง 15 ถึง 60 ปี มีการศึกษาชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่สมรสแล้ว ประมาณ 2 ใน 3 และมีสถานที่ทำงานภายในชุมชน

เมื่อเปรียบเทียบโครงสร้างพื้นฐานของประชากรของมุสลิมในบ้านปิงหลวงกับมุสลิมในชุมชนอื่นของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถอธิบายได้ดังนี้

มุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ค้าขาย และรับจ้าง ทำให้เยาวชนที่ศึกษาจบแล้วสามารถทำงานได้ภายใน ตัวอำเภอเมืองเชียงใหม่ ซึ่งใกล้กับชุมชนของตน สามารถเดินทางไปและกลับได้ทุกวัน ซึ่งแตกต่างกับมุสลิมในชุมชนบ้านหัวฝาย ที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม และเยาวชนที่ศึกษาจบแล้วต้องออกไปทำงานนอกชุมชน เช่น ในตัวอำเภอเมืองเชียงใหม่ และกรุงเทพฯ เป็นต้น ซึ่งห่างไกลกับชุมชนของตน ไม่สามารถเดินทางไปและกลับได้ทุกวัน (ภาคินวิวัฒน์ สุทธิสุข, 2549: 71)

3. สาธารณูปโภค

หมู่บ้านปิงหลวง หมู่ 7 มีถนนลาดยางผ่านหมู่บ้าน สามารถเดินทางไปตัวเมืองเชียงใหม่ในเวลา 30 นาทีที่มีน้ำประปาหมู่บ้าน และอยู่ใกล้กับโรงพยาบาล สามารถเข้ารับรักษาอาการเจ็บป่วยได้ที่โรงพยาบาลหลายแห่งในตัวอำเภอเมืองเชียงใหม่ อีกทั้งมีคลินิกจำนวนมากที่เปิดให้บริการ

เมื่อเปรียบเทียบสาธารณูปโภคของมุสลิมในบ้านปิงหลวง กับมุสลิมในชุมชนอื่นของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถอธิบายได้ดังนี้

มุสลิมในชุมชนบ้านปิงหลวงสามารถเข้ารับรักษาอาการเจ็บป่วยได้ที่โรงพยาบาลหลายแห่งในตัวอำเภอเมืองเชียงใหม่ อีกทั้งมีคลินิกจำนวนมากที่เปิดให้บริการ ซึ่งต่างจากมุสลิมในบ้านหัวฝายสามารถเข้ารับรักษาอาการเจ็บป่วยได้ที่โรงพยาบาลเพียงแห่งเดียว คือ โรงพยาบาลฝาง ซึ่งเป็นโรงพยาบาลประจำอำเภอฝาง และอยู่ห่างจากบ้านหัวฝาย 10 กิโลเมตร (ภาคินวิวัฒน์ สุทธิสุข, 2549: 85)

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละโครงสร้างพื้นฐานประชากรของผู้ให้ข้อมูลมุสลิมบ้านในปิงหลวง ในเรื่อง เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ และสถานที่ทำงาน

	โครงสร้างพื้นฐานประชากร	จำนวน (N=60)	ร้อยละ
เพศ	เพศชาย	29	48.30
	เพศหญิง	31	51.70
	รวม	60	100.00
อายุ	อายุต่ำกว่า 15 ปี	1	1.70
	อายุระหว่าง 15 ถึง 60 ปี	39	65.00
	อายุสูงกว่า 60 ปี	20	33.30
	รวม	60	100.00
การศึกษาตาม หลักสูตรของ กระทรวงศึกษาธิการ	ประถมศึกษา	41	68.30
	มัธยมศึกษา	15	25.00
	อุดมศึกษา	1	1.70
	ไม่ได้รับการศึกษา	3	5.00
	รวม	60	100.00
สถานภาพ	โสด	4	6.70
	สมรสแล้ว	38	63.30
	หม้าย/หย่าร้าง	18	30.00
	รวม	60	100.00
สถานที่ทำงาน	ภายในชุมชน	41	68.30
	ภายนอกชุมชน	18	31.70
	รวม	60	100.00

4. ความสัมพันธ์ในครอบครัว และชุมชน

มุสลิมบ้านปิงหลวงตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันมีความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว และกับเพื่อนบ้าน สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข คือ ญาติพี่น้องอยู่ใกล้กัน และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถึงแม้คนรุ่นหลังจะออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน แต่มีการกลับมาวันอิดีลฟิตรี และอีดิลอัฎฮา (วันปีใหม่ของทางศาสนาอิสลามซึ่งมีปีละ 2 วัน) อีกทั้งมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้านทั่วไปในหมู่บ้านปิงหลวง ทั้งผู้ที่เป็นมุสลิมและพุทธศาสนิกชน (คำจันทร์ พงษ์มณี, 2550: สัมภาษณ์; ชาลามาต สหมิตร, 2550: สัมภาษณ์; อดุลย์ พงษ์มณี, 2550: สัมภาษณ์)

เมื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และชุมชน ของมุสลิมในบ้านปิงหลวงกับมุสลิมในชุมชนอื่นของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถอธิบายได้ดังนี้

มุสลิมบ้านปิงหลวงตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันมีความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว และกับเพื่อนบ้าน ทั้งผู้ที่เป็นมุสลิมและพุทธศาสนิกชน เช่นเดียวกับมุสลิมในบ้านหัวฝายที่ภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดีเหมือนในอดีต คือ ญาติพี่น้องอยู่ใกล้กัน และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถึงแม้คนรุ่นหลังจะออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน แต่มีการกลับมาวันอีดิ้ลฟิตรี และอีดิ้ลอัฎฮา รวมทั้งวันสงกรานต์ เนื่องจากสถานที่ทำงานมีการหยุดติดต่อกันหลายวัน อีกทั้งมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้านทั่วไปในตำบลโป่งน้ำร้อน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ดังจะเห็นได้จากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และการตั้งศูนย์ฟื้นฟูคุณภาพชีวิตด้วยการรวมสมาชิกหลายเครือข่ายจากหน่วยงานต่าง ๆ ในตำบลโป่งน้ำร้อน ทั้งผู้ที่เป็นมุสลิมและพุทธศาสนิกชน ซึ่งเป็นการร่วมแรงร่วมใจกันโดยไม่มีการแบ่งแยกศาสนา (ภาตินวัฒน์ สุทธิสุข, 2549: 74) และเช่นเดียวกับมุสลิมในชุมชนบ้านฮ่อ และชุมชนสันป่าข่อย เมื่อ 90 ปีที่แล้ว ได้อพยพจากมณฑลยูนนาน ประเทศจีนเข้ามาค้าขายและตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ อีกทั้งมีกิจกรรมต่าง ๆ ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต และความสัมพันธ์อันดีของชาวบ้านทั้งผู้ที่เป็นมุสลิมและพุทธศาสนิกชน เช่น การปลูกต้นไม้เฉลิมพระเกียรติ การแสดงนิทรรศการ และการตรวจสุขภาพแก่บุคคลทั่วไปในบริเวณมัสยิดฮิญาตุลอิสลาม เพื่อช่วยเหลือฟื้นฟูคุณภาพชีวิตของผู้ที่อยู่ในชุมชน (สมชาย คุณาจรสเดช, 2539: 1-4 อ้างใน ภาตินวัฒน์ สุทธิสุข, 2549: 74)

5. เพื่อนบ้านและกลุ่มอื่นในชุมชน

มุสลิมบ้านปิงหลวงมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้านและมุสลิมในชุมชน อื่น ๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ และในต่างจังหวัด โดยมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ เช่น กีฬามุสลิมสัมพันธ์ งานรมน้ำใจสู่มัสยิดบ้านปิงหลวง เป็นต้น อีกทั้งมีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกัน เช่น กลุ่มผู้เลี้ยงแพะ ตลอดจนมีการจัดตั้งกองทุนชะกาตเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ยากจน แม่เฒ่า เด็กกำพร้าและผู้ที่ไม่มีความรู้ทุนทำการค้าในชุมชน (คำจันทร์ พงษ์มณี, 2550: สัมภาษณ์; ชาลามัด สหมิตร, 2550: สัมภาษณ์; อดุลย์ พงษ์มณี, 2550: สัมภาษณ์)

เมื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์มุสลิมบ้านปิงหลวงกับเพื่อนบ้านและมุสลิมในชุมชน อื่น ๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถอธิบายได้ดังนี้

มุสลิมบ้านปิงหลวงมีการความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้านและมุสลิมในชุมชน อื่น ๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ และต่างในจังหวัด โดยมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ และมีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันเช่นเดียวกับมุสลิมในบ้านหัวฝายมีความสัมพันธ์ที่ดีภายในบ้านหัวฝาย เช่น การปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ และรวมกลุ่มกันทั้งผู้ที่เป็นมุสลิมและพุทธศาสนิกชน เพื่อตั้งศูนย์ฟื้นฟูคุณภาพชีวิตภายในมัสยิดฮิญาตุลอิสลาม (หัวฝาย) สมาชิกประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ในตำบลโป่งน้ำร้อน อีกทั้งผู้ที่ปลูกหม่อนมีการรวมกลุ่มกับสหกรณ์ผู้ปลูก

หอมหัวใหญ่ผ่าง (จำกัด) นอกจากนี้มีการเชื่อมสัมพันธ์กับมุสลิมในชุมชนอื่นที่อยู่ใกล้เคียง ด้วยการ จัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กีฬามุสลิมสัมพันธ์ และการจัดงานเพื่อหารายได้เข้าชุมชน เป็นต้น ((กมลพร มะสุนัน, 2549: สัมภาษณ์; ขงบุทธิ์ ยานะ, 2549: สัมภาษณ์; อรุณ กันธา, 2549: สัมภาษณ์ อ้างใน ภาคินวัฒน์ สุทธิสุข, 2549: 73)

มุสลิมบ้านปิงหลวงมีการจัดตั้งกองทุนชะกาตเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ยากจน แม่ค้า เด็ก กำพร้าและผู้ที่ไม่มียกยัดทุนทำการค้าในชุมชน แต่มุสลิมในหมู่บ้านหัวฝายไม่มีการจัดตั้งกองทุนชะกาต จึงไม่มีกองทุนเพื่อการกู้ยืมแบบ ไม่มีดอกเบี้ยให้กับมุสลิมในหมู่บ้าน จึงต้องกู้เงินจากกองทุน หมู่บ้าน และจากธนาคาร ซึ่งดอกเบี้ยสูง ชาวบ้านจึง ยืมมีภาระหนี้สินมาก และเมื่อถึงเวลาก็ใช้หนี้ ไม่ทันจึงต้องกู้เพิ่มจากที่อื่นมาอีก เพื่อเอามาคืนหนี้สินในครั้งแรก ซึ่งทำให้เกิดวงจรหนี้สินเพิ่มขึ้น กลายเป็นหนี้สินเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ (ภาคินวัฒน์ สุทธิสุข, 2549: 81)

6. ผู้นำและสถาบันที่สำคัญของชุมชน

หมู่บ้านปิงหลวงมีการปกครองโดยผู้ใหญ่บ้านปิงหลวง คือ นายทองจันทร์ สุริยวงศ์ และมุสลิมบ้านปิงหลวงมีผู้นำชุมชน (อิหม่าม) คือ นายอดุลย์ พงษ์มณี และเนื่องจาก บ้านปิงหลวงประกอบด้วยผู้ที่นับถือศาสนาพุทธและผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ดังนั้นจึงมีศาสนสถานที่สำคัญของชาวไทยพุทธในบ้านปิงหลวง คือ วัดชัยชนะ และศาสนสถานที่สำคัญของมุสลิม ในบ้านปิงหลวง คือ มัสยิดนุรุลฮุดา ซึ่งเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจ การเรียนการสอน และ จัดกิจกรรมต่าง ๆ มีคณะกรรมการมัสยิดที่บริหารงานในชุมชนอย่างดี มีการประชุมเพื่อปรึกษากันและใช้ เหตุผลในการตัดสินใจร่วมกันในการดำเนินงาน และชาวบ้านมีการยอมรับในการตัดสินใจของ คณะกรรมการชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อีกทั้งภายในมัสยิดนุรุลฮุดายังมีการจัดการเรียน การสอนตามหลักการศาสนาอิสลาม ให้แก่เยาวชนในช่วงเวลาเย็นของทุกวันหลังจากเลิกเรียนที่โรงเรียน ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว ทำให้เยาวชนมีโอกาสเรียนรู้ทางด้านหลักการศาสนา อิสลามมากขึ้น เป็นการปลูกฝังจิตสำนึก คุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนหลักการดำเนินชีวิตที่ ถูกต้องให้แก่เยาวชน (ทองจันทร์ สุริยวงศ์, 2550: สัมภาษณ์; อดุลย์ พงษ์มณี, 2550: สัมภาษณ์)

เมื่อเปรียบเทียบการบริหารงานของคณะกรรมการมัสยิดของมุสลิมในบ้านปิงหลวง กับมุสลิมในชุมชนอื่นของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถอธิบายได้ดังนี้

มุสลิมในบ้านปิงหลวง มีคณะกรรมการมัสยิดที่บริหารงานในชุมชนอย่างดี และ ชาวบ้านมีการยอมรับในการตัดสินใจของคณะกรรมการชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่นเดียวกับมุสลิมบ้านหัวฝายในอดีตมีการจัดตั้งคณะกรรมการมัสยิดโดยการทำงานนั้นเป็นไปใน ลักษณะที่มีอะไรก็ช่วย ๆ กัน มาประชุม ปรึกษากัน ซึ่งคล้ายคลึงกับปัจจุบันที่ในการดำเนินงานของ คณะกรรมการนั้นจะใช้วิธีการประชุมเพื่อปรึกษากันและใช้เหตุผลในการตัดสินใจร่วมกัน และ

ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานชัดเจนแล้ว แต่การทำงานก็ยังคงเหมือนในอดีต คือ ช่วยกันทำงานสำเร็จ โดยไม่คิดว่าจะต้องเป็นหน้าที่ของใคร เช่นเดียวกับมุสลิมในชุมชนบ้านฮ่อ (มัสยิดฮิดายาตุลอิสลาม) ที่มีการประชุมเพื่อปรึกษากันและใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ร่วมกันในการดำเนินงานต่าง ๆ โดย คณะกรรม และมุสลิมในชุมชนบ้านฮ่อมีการปรึกษากันจนมีความเห็นเหมือนกันแล้วจึงมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน (สมชาย คุณาจรัดเดช, 2539: 9 อ้างใน ภาคินวัณนซ์ สุทธิสุข, 2549: 78)

เยาวชนมุสลิมในชุมชนบ้านปิงหลวงมีโอกาสทางการศึกษา ทั้งการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีสถานศึกษาจำนวนหลายแห่งในจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา ถึงระดับอุดมศึกษา และมีโอกาสเรียนรู้ทางด้านหลักการศาสนาอิสลาม ซึ่งมีการจัดการเรียนการสอนศาสนาอิสลามให้แก่เยาวชนในช่วงเวลาเย็นของทุกวันหลังจากเลิกเรียนที่โรงเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว เช่นเดียวกับดาหะด สกุดสัน (2549: สัมภาษณ์ อ้างใน ภาคินวัณนซ์ สุทธิสุข, 2549: 73) กล่าวว่า มุสลิมในชุมชนสันป่าข่อยมีโอกาสทางการศึกษา และมีความพร้อมด้านบุคลากรที่ดี ทั้งการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีสถานศึกษาจำนวนหลายแห่งในจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา ถึงระดับอุดมศึกษา โดยเยาวชนที่ศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้ว สามารถศึกษาศาสนาควบคู่ไปกับการเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาจากระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ได้ที่โรงเรียนจิตภักดี ซึ่งมีการสอนเยาวชนทั้งชายและหญิงจำนวนกว่า 80 คน ด้วยใช้หลักสูตรการสอนตามแบบประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งมีการแบ่งเป็นชั้นเตรียม (อิบติดาอี) ชั้นประถม (มุตตาวัชชิด) และชั้นมัธยม (ซานาวิย) สอนโดยบุคลากรที่จบจากต่างประเทศหลายท่าน ซึ่งเมื่อศึกษาจบหลักสูตรแล้วสามารถสอบเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาได้ อีกทั้งโรงเรียนจิตภักดีนี้ยังมีการใช้หลักสูตรขั้นพื้นฐานของครุสัมพันธ์ ในการจัดการเรียนการสอนศาสนาอิสลามให้แก่เยาวชนมุสลิมคนอื่น ๆ ในชุมชน ช่วงเวลาเย็นของทุกวัน แต่มุสลิมบ้านปิงหลวงมีโอกาสทางการศึกษาที่ดีกว่ามุสลิมในบ้านห้วยฝาย ดังที่ ภาคินวัณนซ์ สุทธิสุข (2549: 78) กล่าวว่า เยาวชนมุสลิมในบ้านห้วยฝายสามารถเรียนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ จนกระทั่งถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้ภายในตัวอำเภอฝาย ซึ่งห่างจากบ้านห้วยฝาย ประมาณ 10 กิโลเมตร จากนั้นต้องเข้าไปศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่ตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ และกรุงเทพฯ

จากการศึกษา พบว่า สภาพแวดล้อมภายในชุมชนมุสลิมแท้ ๆ ไม่มีแหล่งอบายมุข ได้แก่ ร้านเหล้าตอง ร้านคาราโอเกะ ไม่มีการเล่นการพนันในงานศพ ที่ทำให้เยาวชนเห็นตัวอย่างที่ไม่ดี เนื่องจากตามหลักศาสนาอิสลามแล้วห้ามบริโภคสุราและยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขต่าง ๆ ซึ่งต่างจากภายนอกชุมชนของมุสลิมในบ้านปิงหลวงที่มีร้านค้าขายสุราและมีร้านคาราโอเกะอยู่ เนื่องจากไม่กฎหมายหรือกฎเกณฑ์ของสังคมห้ามไว้

ตอนที่ 3 วิธีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงด้านวัฒนธรรม

จากสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ที่มีความรู้ทางด้านศาสนาอิสลามของชุมชน คือ นายอดุลย์ พงษ์มณี และผู้มีหน้าที่แสดงธรรมในวันศุกร์ (คอเตบ) ของชุมชน คือ นายชาลามัด สหมิตร ตลอดจนผู้รู้ทางศาสนาอิสลามซึ่งมาบรรยายศาสนาให้ชาวบ้านฟังเป็นประจำ คือ นายอิสฮาก พงษ์มณี ในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับการเกิดของสรรพสิ่งทั้งหลาย สิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ (พระเจ้า) และชีวิตหลังความตาย รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเอง หรือกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ โดยเฉพาะสิ่งที่นำมาใช้เป็นทรัพยากรในการดำรงชีพ ซึ่งสามารถอธิบายวิถีชีวิตมุสลิมในบ้านปิงหลวงด้านวัฒนธรรมได้ดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องพระเจ้า การเกิดของสรรพสิ่งทั้งหลาย และชีวิตหลังความตาย

1.1 ความเชื่อในเรื่องพระเจ้า

มุสลิมบ้านปิงหลวงมีความเชื่อในเรื่องพระเจ้าเนื่องจากคัมภีร์อัลกุรอานมีที่มาจากพระเจ้านี้เป็นข้อพิสูจน์อีกอย่างหนึ่งที่แสดงถึงการมีอยู่ของพระเจ้า รวมถึงศาสดาต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้ซื่อสัตย์และมีคุณธรรมที่น่ายกย่องสรรเสริญ ที่มีจำนวนหลายพันคนได้ให้ความสำคัญในการสั่งสอนเรื่องการมีอยู่ของพระเจ้าองค์เดียวกันทั้งสิ้น (ชาลามัด สหมิตร, 2550: สัมภาษณ์; อดุลย์ พงษ์มณี, 2550: สัมภาษณ์; อิสฮาก พงษ์มณี, 2550: สัมภาษณ์)

1.2 ความเชื่อในเรื่องการเกิดของสรรพสิ่งทั้งหลาย

มุสลิมบ้านปิงหลวงมีความเชื่อว่าสาเหตุที่อัลลอฮ์ (ช.บ.) สร้างมนุษย์เพื่อถูกทดสอบ ถูกขัดเกลาให้บริสุทธิ์และเตรียมตัวสำหรับความสุขอันนิรันดร์ในสวรรค์ และมีความเชื่อว่าสาเหตุที่อัลลอฮ์ (ช.บ.) สร้างจักรวาล เพื่อให้เราพิจารณาความหลากหลายแบบไม่ธรรมดา แสดงให้เห็นถึงความจริงบางอย่างต่อความคิดและความรู้สึก ซึ่งความจริงนี้แสดงถึงการมีอยู่ของผู้ที่ทำให้สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้น และแสดงให้เห็นสมบัติ อันลึกลับของพระองค์ซึ่งถูกซ่อนเร้นไว้ (ชาลามัด สหมิตร, 2550: สัมภาษณ์; อดุลย์ พงษ์มณี, 2550: สัมภาษณ์; อิสฮาก พงษ์มณี, 2550: สัมภาษณ์)

1.3 ความเชื่อในเรื่องชีวิตหลังความตาย

มุสลิมบ้านปิงหลวงมีความเชื่อว่าหลังจากตายแล้ววิญญาณของแต่ละคนจะถูกนำไปยังพระเจ้า ถ้าหากวิญญาณนั้นดำเนินชีวิตที่ดี เขาจะได้เข้าสวรรค์ หากกระทำชั่วต้องถูกลงโทษในนรก ซึ่งทุกคนจะถูกถามโดยมุนักร์และนะกิร ว่า ใครคือพระเจ้าของท่าน ใครคือศาสดาของท่าน ศาสนาของท่านคืออะไร บรรดาผู้ศรัทธาสามารถตอบคำถามได้อย่างง่ายดาย ส่วนบรรดาผู้ปฏิเสธจะไม่สามารถตอบได้ หลังจากคำถามเหล่านี้แล้วก็จะไปถามอื่น ๆ เกี่ยวกับชีวิต

ส่วนตัวของแต่ละคน (ชาลามัต สหมิตร, 2550: สัมภาษณ์; อุดลย์ พงษ์มณี, 2550: สัมภาษณ์; อิสฮาก พงษ์มณี, 2550: สัมภาษณ์)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเอง และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

มุสลิมบ้านปิงหลวงมีความเชื่อว่า มนุษย์ทั้งหมดที่อยู่บนหน้าแผ่นดินนี้มาจากตระกูลเดียวกัน อัลลอฮ์ (ช.บ.) ทรงสร้างมนุษย์ในขั้นแรกเป็นชนิดเดียวกัน ไม่มีอะไรต่างกัน แล้วแพร่ขยายไปทั่วโลก ในประเทศต่าง ๆ จะมี หลายเผ่า หลายภาษา ดังนั้นไม่ควรแบ่งชนชั้นระหว่างมนุษย์บนพื้นฐานความร่ำรวย ความยากจน เกียรติยศ ทรัพย์สิน เครือญาติ อันเกิดจากความแตกต่างของเชื้อสาย ครอบครัวและสังคม ฉะนั้นทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนี้และเป็นสมาชิกคนหนึ่ง ทุกคนมีสิทธิและฐานะทางสังคมเท่าเทียมกัน มนุษย์ทุกคนเหมือนกันหมด มิให้ยึดถือการสืบตระกูลหรือทรัพย์สินว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ตนมีเกียรติยศ แต่ผู้ที่มีเกียรติและควรแก่การยกย่องมากที่สุด นั้น คือ ผู้ที่มีจริยธรรมและความขยันหมั่นเพียรต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) มากที่สุด

มุสลิมในบ้านปิงหลวงมีความเชื่อว่าทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ นั้นพระเจ้าสร้างมาเพื่อตอบสนองความต้องการในชีวิตของตน และต้องแสวงหาความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ (ช.บ.) ด้วยการประกอบกิจการงานที่สุจริต และมีการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมส่วนรวม เพราะมนุษย์ถูกสร้างมาเพื่อเป็นตัวแทนของอัลลอฮ์ (ช.บ.) ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่บนโลกนี้ (ชาลามัต สหมิตร, 2550: สัมภาษณ์; อุดลย์ พงษ์มณี, 2550: สัมภาษณ์; อิสฮาก พงษ์มณี, 2550: สัมภาษณ์)

เมื่อเปรียบเทียบวิถีชีวิตด้านวัฒนธรรมของมุสลิมในบ้านปิงหลวงกับมุสลิมในชุมชนอื่นของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถอธิบายได้ดังนี้

จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นเมืองที่มีวัฒนธรรมประเพณีเป็นของตนเองที่เรารู้จักกันทั่วไปว่า “วัฒนธรรมล้านนา” ซึ่งประชาชนมีความเคร่งครัดในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเองมาก ทั้งทางด้านภาษา การแต่งกาย ภาษามารยาททั้งหลาย โดยยึดถือคำสอนของพุทธศาสนาเป็นรากฐานการดำเนินชีวิตเหมือนกับพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป (สมชาย คุณาจารย์เดช, 2539: 9 อ้างใน ภาคินวัฒน์ สุทธิสุข, 2549: 80)) แต่มุสลิมในบ้านปิงหลวงมีความเชื่อและศรัทธาในศาสนาอิสลามและสามารถรักษาวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมของตนได้ เช่นเดียวกับมุสลิมในบ้านห้วยฝาย ที่มีเพียงร้อยละ 24.40 ดังนั้นจึงถือว่าเป็นชนกลุ่มน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมดของตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเชื่อมความสัมพันธ์กับสังคมใหญ่ ซึ่งมีวัฒนธรรมและความเชื่อที่แตกต่างกัน แต่มุสลิมในบ้านห้วยฝายก็สามารถรักษาและมีวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมของตนได้ ตั้งแต่อดีตสมัยบรรพบุรุษมาจนกระทั่งถึงคนรุ่นใหม่

ในปัจจุบัน เช่นเดียวกับมุสลิมในชุมชนสันป่าข่อยที่อยู่ในตัวอำเภอเมืองเชียงใหม่ ที่มีวัฒนธรรมและความเชื่อที่แตกต่างจากประชากรส่วนใหญ่ แต่ปัจจุบันมุสลิมในชุมชนสันป่าข่อยก็สามารถรักษาและมีวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมของตนได้ (ภาคินวัฒน์ สุทธิสุข, 2549: 80-81)

ตอนที่ 4 วิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงด้านสิ่งแวดล้อม

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) และตัวแทนครัวเรือนของมุสลิมในบ้านปิงหลวงทุกครัวเรือน ในเรื่องสภาพภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐานและสภาพทั่วไปของชุมชน ตลอดจนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ และการจัดการขยะ ซึ่งสามารถอธิบายวิถีชีวิตมุสลิมในบ้านปิงหลวงด้านสิ่งแวดล้อมได้ดังนี้

1. สภาพภูมิประเทศ

บ้านปิงหลวง มีสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่มน้ำท่วมขังในฤดูฝน อีกทั้งเป็นบริเวณแอ่งกระทะของจังหวัดเชียงใหม่ มีแม่น้ำปิงไหลผ่านหมู่บ้าน มีลำเหมืองเพื่อใช้ในการเกษตร ทำให้มีน้ำใช้ในการเกษตรอย่างสมบูรณ์ โดยทิศเหนือ ติดต่อกับ บ้านหนองแบน หมู่ 6 อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดต่อกับ บ้านปิงน้อย ม 8 อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดลำพูน ทิศตะวันตก ติดต่อกับ บ้านเคื่องก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ (คำจันทร์ พงษ์มณี, 2550: สัมภาษณ์; ชาลามัต สหมิตร, 2550: สัมภาษณ์; อดุลย์ พงษ์มณี, 2550: สัมภาษณ์)

เมื่อเปรียบเทียบสภาพภูมิประเทศ ของมุสลิมในบ้านปิงหลวง กับมุสลิมในชุมชนอื่นของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถอธิบายได้ดังนี้

สภาพแวดล้อมของบ้านปิงหลวงมีลักษณะเป็นที่ลุ่มน้ำท่วมขังในฤดูฝน ซึ่งแตกต่างจากสภาพแวดล้อมของบ้านห้วยฝายมีลักษณะเป็นภูเขาเตี้ย เป็นม่อนดอย อีกทั้งสภาพแวดล้อมของบ้านปิงหลวงเป็นบริเวณแอ่งกระทะที่ต่ำที่สุดในเชียงใหม่ มีแม่น้ำปิงไหลผ่าน ซึ่งในอดีตมีเรือสินค้าขนาดใหญ่ผ่าน และปัจจุบันหมู่บ้าน มีลำเหมืองเพื่อใช้ในการเกษตร ทำให้มีน้ำใช้ในการเกษตรอย่างสมบูรณ์ และชาวบ้านนิยมปลูกกล้วย เช่นเดียวกับบ้านห้วยฝาย ทรัพยากรน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำมาว และห้วยน้ำใจไหลผ่านในอดีตมีสัตว์น้ำพวก กุ้ง และปลา ปริมาณมาก แต่ปัจจุบันเนื่องจากการปลูกสวนส้มกันมาก โดยเฉพาะสวนส้มขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ทางต้นน้ำ ทำให้มีสารเคมีเจือปนในน้ำ คุณภาพของน้ำไม่ดีจำนวนสัตว์น้ำจึงไม่มากเหมือนในอดีตแล้ว(ภาคินวัฒน์ สุทธิสุข, 2549: 85) แต่แตกต่างกับมุสลิมในชุมชนบ้านฮ่อ ที่มีสภาพแวดล้อมเป็นชุมชนเมืองเต็มไปด้วยอาคารพานิช ประกอบกับอยู่ในบริเวณ ย่านไนท์บาร์ซาร์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมธุรกิจ มีทั้ง ชาวไทย และชาวต่างประเทศมาเที่ยวเสมอ ดังนั้นตั้งแต่ในสมัยอดีตมุสลิมในชุมชนบ้านฮ่อจึงประกอบอาชีพค้าขาย และทำธุรกิจเป็นหลัก ดังที่สมชาย คุณาจารัตเดช (2539: 9 อ้างใน ภาคินวัฒน์ สุทธิสุข,

2549: 86) กล่าวว่า ท่านเจิ้งชงหลิงได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณศูนย์การค้าเวียงพิงค์ หรือย่านไนท์บาร์ซาร์ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นแผ่นดินที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผ่านเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ บริเวณที่ตั้งบ้านเรือนของท่านจึงกลายเป็นศูนย์กลางการรวมตัวของพ่อค้าชาวจีนยูนนานมุสลิม และเป็นจุดพักของกองคาราวานสินค้า ที่ใช้ม้าและล่อเป็นพาหนะ

2. การตั้งถิ่นฐานและสภาพทั่วไปของชุมชน

ผลการศึกษาดูตามตาราง 4 พบว่า

การตั้งถิ่นฐาน มุสลิมบ้านปิงหลวงร้อยละ 86.70 มีการตั้งถิ่นฐานตั้งแต่เกิด และร้อยละ 13.30 ย้ายเข้ามา

ลักษณะบ้านเรือน มุสลิมบ้านปิงหลวงร้อยละ 96.70 มีบ้านเรือนแบบถาวรและร้อยละ 1.70 เป็นแบบกึ่งถาวรและอีกร้อยละ 1.70 แบบชั่วคราว

จะเห็นว่ามุสลิมบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีการตั้งถิ่นฐานตั้งแต่เกิด มีลักษณะบ้านเรือนเป็นแบบถาวร

3. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ และการจัดการขยะ

ผลการศึกษาดูตามตาราง 4 พบว่า

การถือครองที่ดิน มุสลิมบ้านปิงหลวงร้อยละ 86.70 มีที่ดินเป็นของตนเองส่วนร้อยละ 6.70 เช่า และร้อยละ 6.70 อยู่อาศัยในที่ดินของญาติ ตามลำดับ

ขนาดของที่ดิน มุสลิมบ้านปิงหลวงร้อยละ 51.70 ถือครองที่ดินในขนาดน้อยกว่า 100 ตารางวา รองลงมาร้อยละ 40.00 ถือครองที่ดินระหว่าง 101 ถึง 500 ตารางวา และร้อยละ 8.30 ถือครองที่ดินมากกว่า 501 ตารางวาตามลำดับ

การใช้ประโยชน์ที่ดิน มุสลิมบ้านปิงหลวงร้อยละ 91.70 ใช้ประโยชน์จากที่ดินเป็นที่พักอาศัยอย่างเดียว และร้อยละ 8.30 ใช้ประโยชน์จากที่ดินเป็นที่พักอาศัยและประกอบอาชีพ

เอกสารสิทธิ์ มุสลิมบ้านปิงหลวงร้อยละ 100 มีเอกสารสิทธิ์เป็นโฉนดที่ดิน

การจัดการทรัพยากรดิน จากการศึกษา พบว่า ชาวบ้านในชุมชนนอกจากจะใช้ที่ดินเป็นที่พักอาศัยแล้วยังใช้เป็นพื้นที่ปลูกผักสวนครัวและทำการเกษตรเนื่องจากทรัพยากรดินมีความอุดมสมบูรณ์ เป็นดินเหนียวสีดำ เหมาะสำหรับการปลูกพืชหลากหลายชนิด โดยเฉพาะลำไย ซึ่งให้ผลปริมาณมาก รสหวาน ขนาดผลโต

การจัดการทรัพยากรน้ำ จากการศึกษา พบว่า ในชุมชนมีแม่น้ำปิงไหลผ่าน มีลำเหมืองย่อยแยกไปในพื้นที่สวนของชาวบ้าน และมีการใช้เครื่องสูบน้ำจากลำเหมืองย่อยต่าง ๆ เพื่อใช้ในการเกษตร อีกทั้งยังพบว่าในชุมชนมีประปาหมู่บ้านเพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภค

การจัดการขยะ มุสลิมบ้านปิงหลวงมีการจัดการขยะโดยการแยกเพื่อนำส่วนที่ยังมีประโยชน์ไปใช้ใหม่ และเผาส่วนที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้แล้ว ร้อยละ 93.30

จะเห็นว่ามุสลิมบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีการถือครองที่ดินซึ่งเป็นของตนเอง มีขนาดที่ดินน้อยกว่า 100 ตารางวา มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นที่พักอาศัยเท่านั้น มีเอกสารสิทธิ์เป็นโฉนดที่ดิน และมีการจัดการขยะโดยการแยกเพื่อนำส่วนที่ยังมีประโยชน์ไปใช้ใหม่ และเผาส่วนที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้แล้ว

เมื่อเปรียบเทียบการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ และการจัดการขยะ ของมุสลิมในบ้านปิงหลวงกับมุสลิมในชุมชนอื่นของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถอธิบายได้ดังนี้

มุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่นอกจากมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเป็นที่พักอาศัยแล้วยังพบว่ามีการทำเกษตรกรรมด้วย เนื่องจากทรัพยากรน้ำอุดมสมบูรณ์ มีน้ำใช้ตลอดปีจากลำเหมืองในชุมชน สอดคล้องกับมุสลิมในบ้านห้วยฝายมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ด้วยการทำเกษตรกรรมตามพื้นที่ราบ และพื้นที่ราบตามเชิงเขา (ภาคินวัฒน์ สุทธิสุข, 2549: 86) และแตกต่างกับมุสลิมในชุมชนบ้านฮ่อ ที่มีสภาพแวดล้อมเป็นชุมชนเมืองเต็มไปด้วยอาคารพานิช ประกอบกับอยู่ในบริเวณ ย่านไนท์บาร์ซาร์ จึงประกอบอาชีพค้าขาย และทำธุรกิจเป็นหลัก (สมชาย คุณาจารัตเดช, 2539: 9 อ้างใน ภาคินวัฒน์ สุทธิสุข, 2549: 86)

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละ การตั้งถิ่นฐาน ลักษณะบ้านเรือน การถือครองที่ดิน ขนาดที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน และเอกสารสิทธิ์ และการจัดการขยะ ของมุสลิมในบ้านปึงหลวง

	ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
		(N=60)	
การตั้งถิ่นฐาน	ตั้งแต่เกิด	52	86.70
	ย้ายเข้ามา	8	13.30
	รวม	60	100.00
ลักษณะบ้านเรือน	ชั่วคราว	1	1.70
	กึ่งถาวร	1	1.70
	ถาวร	58	96.70
	รวม	60	100.00
การถือครองที่ดิน	เป็นของตนเอง	52	86.70
	เช่า	4	6.70
	อยู่ของญาติ	4	6.70
	รวม	60	100.00
ขนาดที่ดิน	น้อยกว่า 100 ตารางวา	31	51.70
	ระหว่าง 101 ถึง 500 ตารางวา	24	40.00
	มากกว่า 501 ตารางวา	5	8.30
	รวม	60	100.00
การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ใช้เป็นที่พักอาศัย	55	91.70
	ใช้เป็นที่พักอาศัยและประกอบอาชีพ	5	8.30
	รวม	60	100.00
เอกสารสิทธิ์	โฉนด	60	100.00
	รวม	60	100.00
การจัดการขยะ	ใช้วิธีการเผา	56	93.30
	ไม่ใช้วิธีการเผา	4	6.70
	รวม	60	100.00

ตอนที่ 5 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ

1. ด้านเศรษฐกิจ

ผลการศึกษาตามตาราง 5 พบว่า

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% ประกอบอาชีพแล้วมีเวลาพักผ่อน และมีเวลาให้กับครอบครัว ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณด้านเศรษฐกิจระดับสูง โดยวิชัย ปินตา (2550: สัมภาษณ์) และอัก ไบนานา (2550: สัมภาษณ์) ตลอดจนคนส่วนมากในชุมชนให้เหตุผลว่า มีเวลามากเพราะค้าขายเอง ค้าขายอยู่กับบ้านจึงมีเวลาให้กับครอบครัวมาก อีกทั้งนงค์ วิปัญโส (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า งานที่ทำจะทำงาน ๆ ครั้งจึงมีเวลาให้ครอบครัวมาก

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 86.70 ไม่ต้องจ้างแรงงานมากในการผลิต ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณด้านเศรษฐกิจระดับสูง โดยจันทร์หา ไชยปิ่น (2550: สัมภาษณ์) และมุสลิมในชุมชนที่มีส่วนลำไยส่วนมากให้เหตุผลว่าจ้างแรงงานเฉพาะฤดูเก็บเกี่ยวลำไย ประมาณ 10 คนเพื่อนำไปขายตามโรงงานอบลำไย แต่ราคาของผลิตไม่แน่นอนและไม่ได้ราคาตามที่ต้องการ เพราะทางโรงงานเป็นผู้กำหนดราคา ทำให้ไม่คุ้มกับต้นทุนของตน อีกทั้งมุสลิม ปัญญาสัย (2550: สัมภาษณ์) และชาลามาต สหมิตร (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าจ้างคนมาช่วยซ่อมรถ 2-3 คน โดยจ่ายเป็นรายวัน

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 56.70 ไม่ต้องการขยายที่พักเพิ่มเติม ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 1 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณด้านเศรษฐกิจระดับต่ำ โดยมาต บุญเป็ง (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าไม่ต้องการขยายที่พักเพิ่มเติมเพราะพอใจกับบ้านในปัจจุบันแล้ว และวิชัย ปินตา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า ไม่ต้องการขยายบ้านเพิ่มเติมเพราะไม่ใช่ส่วนตัวเป็นที่เช่าของมัสยิด นา ศรีสวัสดิ์ (2550: สัมภาษณ์) และมุสลิมในบ้านปิงหลวงอีกจำนวนหนึ่งต้องการขยายที่พักเพิ่มเติมเพราะบ้านคับแคบลูกหลานโตแล้วมีคนมากขึ้น อีกทั้งสายรุ้ง คุณยศยิ่ง (2550: สัมภาษณ์) ต้องการปลูกบ้านใหม่เพราะบ้านเดิมคับแคบ ตลอดจน อัก ไบนานา (2550: สัมภาษณ์) และแก้ว จอมดวง (2550: สัมภาษณ์) ต้องการสร้างบ้านใหม่เพื่อลดขนาดบ้านเพราะมีคนอยู่น้อยและเดินขึ้นบันไดบ้านไม่ไหวเพราะแก่ชราแล้วจึงอยากสร้างบ้านชั้นเดียว และสมอ ความเพียร (2550: สัมภาษณ์) ต้องการสร้างบ้านเป็นของตนเองเพราะตอนนี้เช่าบ้านอยู่

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 71.70 มีการหาปัจจัยยังชีพด้วยกำลังแรงงานของตนเอง และมีปรัชญาที่ดีในการประกอบอาชีพ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 2 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณด้านเศรษฐกิจระดับกลาง โดยนิกร คำแดง (2550: สัมภาษณ์) กล่าวว่าทำงานที่ไม่ต้องได้เงินมากแต่ต้องเป็นงานที่ศาสนาอนุมัติ ซึ่งนิตยา มาลา (2550: สัมภาษณ์) และวันชัย กันภิชัย (2550: สัมภาษณ์) กล่าวว่าทำงานแบบพอมีพอกินไม่เบียดเบียนคนอื่น ไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน อีกทั้งประดิษฐ์ มาลา (2550: สัมภาษณ์) กล่าวว่าทำการค้าขายต้องซื้อสัตย์ต่อลูกค้า รวมทั้งมุสลิม ปัญญาชัย (2550: สัมภาษณ์) และสุกัญญา มาลา (2550: สัมภาษณ์) กล่าวว่าพยายามทำงานของตนเองให้ดีที่สุด ทำวันนี้ให้ดีที่สุด ตลอดจนนงค์ วิปัญโส (2550: สัมภาษณ์) และฮักไบนานา (2550: สัมภาษณ์) กล่าวว่าทำงานของตนเองแล้วให้มีความสุขกับการทำงาน

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 63.30 มีรายจ่ายครัวเรือนที่เพียงพอกับรายรับที่ได้มา ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 2 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณด้านเศรษฐกิจระดับกลาง โดยกัญญาณี ธรรมจารี (2550: สัมภาษณ์) จีรพงษ์ คำคำ (2550: สัมภาษณ์) และบัวจันทร์ ไบนานา (2550: สัมภาษณ์) กล่าวว่ารายจ่ายมีมากกว่ารายได้ จึงทำให้เกิดหนี้สิน

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 66.70 ไม่ต้องการซื้อรถยนต์ใหม่ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 2 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณด้านเศรษฐกิจระดับกลาง โดยอศุลย์ พงษ์มณี (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่ารถคันเดิมก็ใช้ได้อยู่ยังไม่อยากซื้อใหม่ เพราะกลัวว่าจะมีหนี้สินมาก แต่หล้า พงษ์มณี (2550: สัมภาษณ์) และบุญมี ราชา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าต้องการรถยนต์เพื่อทำมาหากิน ค้าขาย และกานดา มาลา (2550: สัมภาษณ์) ต้องการรถที่มีสภาพดีกว่าเดิมเพราะรถคันเก่าสภาพไม่ดี เสียบอบ

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 86.67 มีการชำระหนี้สินต่างๆ ได้สะดวก ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณด้านเศรษฐกิจระดับสูง โดยชาลามาต สหมิตร (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า นำเงินมาใช้ซื้อของเพื่อขายหน้าบ้าน มีหนี้สินอะไรก็สามารถชำระคืนได้สะดวก แต่บัวจันทร์ ไบนานา (2550: สัมภาษณ์) และวิชัย ปินดา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า การชำระหนี้ต่างๆ ไม่ค่อยสะดวก ต้องยืมเงินจากที่อื่นมาใช้หนี้

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 93.30 เห็นว่า ไม่มีผู้ที่ฟุ่มเฟือย สุรุ่ยสุร่ายเกินความจำเป็น ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณด้านเศรษฐกิจระดับสูง โดยนงค์ วิปัญโส (2550: สัมภาษณ์)

และชักโบนานา (2550: สัมภาษณ์) กล่าวเช่นเดียวกับคนส่วนมาก ว่า ตนทำงานแล้วให้มีความสุขกับการทำงาน และเมื่อได้เงินมาก็ใช้จ่ายอย่างประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย ใช้เท่าที่มี ไม่ซื้อของที่จำเป็นแต่วัน กัลหะ (2550: สัมภาษณ์) และแก้ว จอมดวง (2550: สัมภาษณ์) กล่าวว่า หลานชายและลูกชายฟุ่มเฟือย สรุ่ยสุร่ายเป็นบางครั้ง

2. ด้านสังคม

ผลการศึกษาตามตาราง 5 พบว่า มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 98.30 มีการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต มีความยุติธรรม ไม่เอาเปรียบกัน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณด้านสังคมระดับสูง โดยมาลี สมสิงใจ (2550: สัมภาษณ์) และชัก โบนานา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า มุสลิมเป็นพี่น้องกันจึงไม่มีการเอาเปรียบกัน

3. ด้านวัฒนธรรม

ผลการศึกษาตามตาราง 5 พบว่า

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 98.30 พอใจกับสภาพความเป็นอยู่ของตนเองในปัจจุบัน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณด้านวัฒนธรรมระดับสูง โดยวิชัย ปินตา (2550: สัมภาษณ์) นงค์ วิปัญโส (2550: สัมภาษณ์) และมาลี สมสิงใจ (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า พอใจกับความเป็นอยู่ในปัจจุบันเพราะอยู่ในสังคมมุสลิม มีความสุขดีเพราะเป็นบ้านของเราเอง

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% เมื่อพบเห็นคนที่ยากจนกว่าจะรู้สึกสงสาร อยากช่วยเหลือ และนำไปเป็นกำลังใจในการใช้ชีวิตว่าผู้ที่ลำบากกว่าตนยังมีจึงไม่รู้สึกท้อแท้ในความเป็นอยู่ของตน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณด้านวัฒนธรรมระดับสูง โดยยงยุทธ คำแดง (2550: สัมภาษณ์) และอาจ โสวนา (2550: สัมภาษณ์) ตลอดจนคนในชุมชนส่วนมาก ให้เหตุผลว่า เมื่อพบเห็นผู้ยากจนกว่ารู้สึกอยากช่วยเหลือหากช่วยเหลือทางด้านการเงินไม่ได้แต่สามารถเป็นกำลังใจให้ได้ช่วยเหลือด้วยน้ำใจ ไม่ดูถูกคนจน อีกทั้งไชยณรงค์ บุญเป็ง (2550: สัมภาษณ์) กล่าวว่าเมื่อเห็นคนยากจนทำให้เราเข้มแข็งมีมานะเพราะคนที่แ่กว่าเรายังมี และวิชัย ปินตา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า ควรพัฒนาอาชีพแนะนำอาชีพให้แก่คนยากจนเพื่อไม่ให้เกิดความเดือดร้อนในครอบครัว

4. ด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษาตามตาราง 5 พบว่า มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 93.33 ไม่นับการเพาะปลูกพืชเพื่อให้ได้ผลผลิตมาก ๆ โดยมีการคำนึงถึงดินและสภาพแวดล้อม ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความ

พอประมาณด้านสิ่งแวดล้อมระดับสูง โดยพัชรินทร์ พลญานะ (2550: สัมภาษณ์) และบุญมี ราชา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า ต้องคำนึงถึงดินเป็นหลัก ถ้าใส่ปุ๋ยเคมีมากจะทำให้ดินเสียต้องใช้ปุ๋ยอินทรีย์ปุ๋ยมูลสัตว์ช่วย

ตาราง 5 ร้อยละของมุสลิมในบ้านปิงหลวงที่มีวิถีชีวิตสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยวิเคราะห์ในองค์ประกอบของความพอประมาณ

ความพอประมาณ	ร้อยละ		ระดับคะแนน	ระดับความสอดคล้อง
	มี/ใช่	ไม่มี/ไม่ใช่		
ด้านเศรษฐกิจ				
ประกอบอาชีพแล้วมีเวลาพักผ่อน และมีเวลาให้กับครอบครัว	100.00	0.00	3	ระดับสูง
ไม่ต้องจ้างแรงงานมากในการผลิต	86.70	13.30	3	ระดับสูง
ไม่ต้องการขยายที่พักเพิ่มเติม	56.70	43.30	1	ระดับต่ำ
มีการหาปัจจัยยังชีพด้วยกำลังแรงงานของตนเอง และมีปรัชญาที่ดีในการประกอบอาชีพ	71.70	28.30	2	ระดับกลาง
มีรายจ่ายครัวเรือนที่เพียงพอกับรายรับที่ได้มา	63.30	36.70	2	ระดับกลาง
ไม่ต้องการซื้อรถชนิดใดเพิ่ม	66.70	33.30	2	ระดับกลาง
มีการชำระหนี้สินต่างๆ ได้สะดวก	86.67	13.33	3	ระดับสูง
ไม่มีผู้ที่ฟุ่มเฟือย สุรุ่ยสุร่ายเกินความจำเป็น	93.30	6.70	3	ระดับสูง
เฉลี่ยความพอประมาณด้านเศรษฐกิจ	78.13	21.87	2	ระดับกลาง
ด้านสังคม				
มีการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต มีความยุติธรรม ไม่เอาเปรียบกัน	98.30	1.70	3	ระดับสูง
เฉลี่ยความพอประมาณด้านสังคม	98.30	1.70	3	ระดับสูง
ด้านวัฒนธรรม				
พอใจกับสภาพความเป็นอยู่ของตนในปัจจุบัน	98.30	1.70	3	ระดับสูง
เมื่อพบเห็นคนที่ยากจนกว่าตนจะรู้สึกสงสาร	100.0	0.00	3	ระดับสูง
เฉลี่ยความพอประมาณด้านวัฒนธรรม	99.15	0.85	3	ระดับสูง
ด้านสิ่งแวดล้อม				
ไม่เน้นการเพาะปลูกพืชเพื่อให้ได้ผลผลิตมากๆ	93.33	6.67	3	ระดับสูง
โดยมีการคำนึงถึงดินและสภาพแวดล้อม	93.33	6.67	3	ระดับสูง
เฉลี่ยความพอประมาณด้านสิ่งแวดล้อม	93.33	6.67	3	ระดับสูง

ตอนที่ 6 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผล

1. ด้านเศรษฐกิจ

ผลการศึกษาดมตาราง 6 พบว่า

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 96.70 ชอบอาชีพที่ทำอยู่ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความมีเหตุผลด้านเศรษฐกิจระดับสูง โดยสายนที เหล่าะนา (2550: สัมภาษณ์) และพิเชษฐ์ วรรณมาลี (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า ชอบอาชีพค้าขายที่ทำอยู่มากเพราะเป็นอาชีพอิสระ และมีกำไรเป็นประจำ อีกทั้งสายรุ่ง คุณยศยิ่ง (2550: สัมภาษณ์) และนิตยา มาลา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าไม่ชอบอาชีพที่ทำอยู่แต่จำเป็นต้องทำเพราะมีภาระต้องรับผิดชอบ

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 85.00 ไม่ต้องการเปลี่ยนอาชีพ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความมีเหตุผลด้านเศรษฐกิจระดับสูง โดยสนธิ คำคำ (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า อยากเปลี่ยนอาชีพเป็นการค้าขาย อีกทั้งนิตยา มาลา (2550: สัมภาษณ์) และวันชัย กันธิชัย (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าอยากเปลี่ยนเป็นงานที่มีรายได้เพิ่มขึ้น ตลอดจนมาลี สมสิงใจ (2550: สัมภาษณ์) และนงค์ วิปัญโส (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า ไม่อยากเปลี่ยนอาชีพเพราะเป็นอาชีพที่เหมาะสมกับตัวเอง อยู่แล้วและพอใจกับชีวิตแบบนี้

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 68.30 ทำงานในพื้นที่ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 2 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความมีเหตุผลด้านเศรษฐกิจระดับกลาง โดยมีสมาชิกในครัวเรือนออกไปทำงานนอกพื้นที่หมู่บ้านปิงหลวง ซึ่งพิเชษฐ์ วรรณมาลี (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า ลูกสาวทำงานอยู่ประเทศไต้หวัน อนรรักษ์ พลจันทร์ (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าครอบครัวทำการค้าขายอยู่จังหวัดปัตตานี จันท์ สุริยวงศ์ (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าลูกสาวทำงานอยู่ชลประทาน จังหวัดพะเยา บุญส่ง แสงซอน (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าลูกชายรับจ้างขับรถในเมือง ศรีพิน เหล่าะนา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าลูกสาวทำงานอยู่เทศบาลตำบลป่าซาง จังหวัดลำพูน ซาลามัด สหมิตร (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า ภรรยาเปิดร้านขายของชำในหมู่บ้าน อาจ โสวนา (2550: สัมภาษณ์) และจันท์ สุริยวงศ์ (2550: สัมภาษณ์) มีสวนลำไยอยู่นอกพื้นที่ คือที่หมู่บ้านสันติสุข กิ่งอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ และในจังหวัดลำพูน อีกทั้งมุสลิม ปัญญาสัย (2550: สัมภาษณ์) เลี้ยงแพะนอกพื้นที่ รวมถึงซาลามัด สหมิตร (2550: สัมภาษณ์) เปิดซ่อมรถในตัวอำเภอสาร์ภี ตลอดจนพัชรินทร์ พลญานะ (2550: สัมภาษณ์) ค้าขายบนดอยปุย

2. ด้านสังคม

ผลการศึกษาตามตาราง 6 พบว่า มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 85.00 นอกจากส่งลูกเรียนโรงเรียนสามัญแล้ว ในครอบครัวมีการส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ อีก ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีความรู้ด้านสังคมระดับสูง โดยบารอกัต นพวงศ์ (2550: สัมภาษณ์) และคนส่วนมากในชุมชนให้เหตุผลว่า นอกจากเรียนสามัญแล้วครอบครัวและชุมชนส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาด้านศาสนาอิสลามมาก

3. ด้านวัฒนธรรม

ผลการศึกษาตามตาราง 6 พบว่า มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% มีสำนึกว่าพระเจ้ามองเห็นการกระทำของตนเองทุกเรื่องจึงไม่กล้าทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความมีเหตุผลด้านวัฒนธรรมระดับสูงโดยมาลี สมสิงใจ (2550: สัมภาษณ์) และบัวจันทร์ ไบนานา (2550: สัมภาษณ์) ตลอดจนคนส่วนมากในชุมชนให้เหตุผลว่า พระเจ้าทรงรอบรู้จึงกลัวไม่กล้าทำผิด อีกทั้งนงค์ วิปัญญา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าต้องมีสำนึกในการกระทำของตนเองด้วย

4. ด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษาตามตาราง 6 พบว่า มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% เห็นว่า ทรัพยากรดินมีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความมีเหตุผลด้านสิ่งแวดล้อมระดับสูง โดยประดิษฐ์ มาลา (2550: สัมภาษณ์) และบุญมี ราชา (2550: สัมภาษณ์) ตลอดจนคนส่วนมากในชุมชนให้เหตุผลว่าอดีตดินมีสีดาเหนียวสามารถใช้ปลูกข้าวได้ผลผลิตดี และปัจจุบันเปลี่ยนมาปลูกกล้วยก็ได้ผลผลิตดีเพราะดินสมบูรณ์

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 98.30 เห็นว่า ทรัพยากรน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความมีเหตุผลด้านสิ่งแวดล้อมระดับสูง โดยนงค์ วิปัญญา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าเมื่อก่อนน้ำในแม่น้ำคึมได้แต่ตอนนี้คึมไม่ได้ อีกทั้งบุญมี ราชา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าทรัพยากรทางน้ำดี มีชลประทานดี อีกทั้งสามารถขายผลกล้วยให้กับโรงงานอบกล้วยที่ตั้งภายในชุมชนได้โดยไม่ต้องเสียค่าขนส่งมาก ชาวบ้านจึงมีการปลูกกล้วยกัน และวิชัย ปินตา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าน้ำขาดแคลนบ้างแต่ไม่มากนัก

ตาราง 6 ร้อยละของมุสลิมในบ้านปิงหลวงที่มีวิถีชีวิตสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดย
วิเคราะห์ในองค์ประกอบของความมีเหตุผล

ความมีเหตุผล	ร้อยละ		ระดับ คะแนน	ระดับความ สอดคล้อง
	มี/ใช่	ไม่มี/ไม่ใช่		
ด้านเศรษฐกิจ				
ชอบอาชีพที่ทำอยู่	96.70	3.30	3	ระดับสูง
ไม่ต้องการเปลี่ยนอาชีพ	85.00	15.00	3	ระดับสูง
ทำงานในพื้นที่	68.30	31.70	2	ระดับกลาง
เฉลี่ยความมีเหตุผลด้านเศรษฐกิจ	83.33	16.67	3	ระดับสูง
ด้านสังคม				
นอกจากส่งลูกเรียน โรงเรียนสามัญแล้วใน ครอบครัวมีการส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ อีก	85.00	15.00	3	ระดับสูง
เฉลี่ยความมีเหตุผลด้านสังคม	85.00	15.00	3	ระดับสูง
ด้านวัฒนธรรม				
มีสำนึกว่าพระเจ้ามองเห็นการกระทำของตนเองทุก เรื่องจึงไม่กล้าทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง	100.00	0.00	3	ระดับสูง
เฉลี่ยความมีเหตุผลด้านวัฒนธรรม	100.00	0.00	3	ระดับสูง
ด้านสิ่งแวดล้อม				
ทรัพยากรดินมีความอุดมสมบูรณ์	100.00	0.00	3	ระดับสูง
ทรัพยากรน้ำมีความอุดมสมบูรณ์	98.30	1.70	3	ระดับสูง
เฉลี่ยความมีเหตุผลด้านสิ่งแวดล้อม	99.15	0.85	3	ระดับสูง

ตอนที่ 7 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมี ภูมิคุ้มกัน

1. ด้านเศรษฐกิจ

ผลการศึกษาดังตาราง 7 พบว่า

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 55.00 มีอาชีพเสริม ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 1
ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้าน
เศรษฐกิจระดับต่ำ โดยแก้ว ศรีวิชัย (2550: สัมภาษณ์) และจันทร์ทิพย์ กัลป์ละหะ (2550: สัมภาษณ์)
ให้เหตุผลว่ามีอาชีพเสริมคือการทำสวนลำไย ไพริยา นิวนบุตร (2550: สัมภาษณ์) และสมอ ความ
เพียร (2550: สัมภาษณ์) กล่าวว่าอาชีพเสริมคือรับจ้าง ทวี มณีรัตน์ (2550: สัมภาษณ์) และมุสลิม

ปัญญาชัย (2550: สัมภาษณ์) มีอาชีพเสริมคือเลี้ยงแพะ อาจ โสวนา (2550: สัมภาษณ์) มีอาชีพรองคือขายผักส่งตลาด และไชยณรงค์ บุญเป็ง (2550: สัมภาษณ์) มีอาชีพเสริมคือเพาะพันธุ์กระต่ายขาย

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% มีข้าวซื้อเก็บไว้พอกินในครัวเรือน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจระดับสูง โดยน้อย คำคำ (2550: สัมภาษณ์) และคนส่วนมากในชุมชนให้เหตุผลว่ามีการซื้อข้าวไว้ที่บ้านครั้งละ 1 กระสอบ

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 70.00 มีการปลูก ผัก ผลไม้ ไว้บริโภค เมื่อเหลือแล้วจึงขาย ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 2 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจระดับกลาง โดยมา คำภิชัย (2550: สัมภาษณ์) และบารอกัต นพวงศ์ (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าปลูกผักสวนครัว เช่นข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด พริกชี้ฟ้า ฯลฯ และผลไม้ เช่น มะม่วง มะละกอ น้อยหน่า ชมพู ฯลฯ ไว้กินเอง อีกทั้งแก้ว จอมดวง (2550: สัมภาษณ์) บุญส่ง แสงซอน (2550: สัมภาษณ์) และจันทิพย์ กัลละหะ (2550: สัมภาษณ์) ปลูกกล้วยไว้กินและขาย ตลอดจนบุญมี ราชา (2550: สัมภาษณ์) ปลูกมะพร้าว และมะม่วงไว้เพื่อกินและขาย

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 26.70 ในรอบปีที่ผ่านมาตนเองหรือสมาชิกในครอบครัวไม่มีอาการเจ็บป่วย ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 1 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจระดับต่ำ โดยอำนาจ แสงซอน (2550: สัมภาษณ์) และคำจันทร์ พงษ์มณี (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าเป็นโรคเบาหวาน อีกทั้งชิน นีบุตร (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าเป็นโรคหัวใจ รวมทั้งจันทรา ไชยปิ่น (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าเป็นโรคไทรอยด์ ตลอดจนน้อย คำแดง (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าเป็นโรคหอบหืด รวมถึงกุย แก้วพา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าสามีคนเดียวต้องไปรักษาตัวอยู่โรงพยาบาล อีกทั้งอตุลย์ พงษ์มณี (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าภรรยาเป็นโรคกระเพาะและหืดหอบ และสายนที เหล่าระนา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าสามีเป็นโรคเบาหวาน

2. ด้านสังคม

ผลการศึกษาตามตาราง 7 พบว่า

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% เห็นว่า ชุมชนมีการจัดตั้งกองทุนชะกาตเพื่อรวบรวมเงินที่บริจาคมาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านสังคมระดับสูง โดยนิกร คำแดง (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าเงินชะกาตช่วยผู้ที่มีหนี้สิน แม่หม้าย เด็กกำพร้า คนกำลังสร้างครอบครัวใหม่ อีกทั้งอาจ โสวนา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าชะกาตให้แก่คนที่

หนี้สิน เริ่มโครงการมาได้ 2 ปีแล้ว โดยให้ครั้งละ 10,000-20,000 บาท และชาลามัต สหมิตร (2550: สัมภาษณ์) เจื่อนใจคนที่รับชะกาด ต้องลาออกจากกองทุนเงินล้าน ให้เงินไปลงทุนค้าขาย โดยจะช่วยเหลือคน ช้าหน่อยไม่เป็นไร

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% ถ้ามีเงินที่สามารถฝากธนาคารได้จะมีการเลือกฝากเงินกับธนาคารอิสลามที่ไม่ต้องเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านสังคมระดับสูง โดยนิกร คำแดง (2550: สัมภาษณ์) และนิตยา มาลา (2550: สัมภาษณ์) ตลอดจนคนในชุมชนส่วนมากให้เหตุผลว่าเป็นธนาคารอิสลามไม่มีดอกเบี้ย ไม่ขัดต่อหลักการศาสนา

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 85.00 เห็นว่าในชุมชนไม่มีปัญหาเสพติด อบายมุข สิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้น ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านสังคมระดับสูง โดยสายทิพย์ เหล่าชนะ (2550: สัมภาษณ์) และอัชฌา ใบบานา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าไม่มีปัญหาเสพติด อบายมุข สิ่งไม่ดี เพราะเป็นชุมชนมุสลิม อีกทั้งวิชัย ปินตา (2550: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ไม่มีปัญหาเสพติดถึงมีก็เป็นส่วนน้อยเพราะอยากลอง และอาจ โสวนา (2550: สัมภาษณ์) กล่าวว่าไม่มีการพนัน

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 90.00 เห็นว่าในชุมชนไม่ มีเรื่องขัดแย้งกัน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านสังคมระดับสูง โดยณรงค์ วิปัญญา (2550: สัมภาษณ์) และวิชัย ปินตา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าไม่มีการขัดแย้งเพราะเป็นชุมชนมุสลิมเป็นกลุ่มเดียวกัน อีกทั้งจันทร์ ไซยปิ่น (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่ามีการขัดแย้งกันเล็กน้อยเรื่องความคิดเห็นไม่ตรงกัน ตลอดจนศรีพิน เหล่าชนะ (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่ากรรมการหมู่บ้านจะนำคุณธรรมที่ขัดแย้งมาไกล่เกลี่ยกัน

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% เห็นว่าในชุมชนมีกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในการไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านสังคมระดับสูง โดยบัวจันทร์ ใบบานา (2550: สัมภาษณ์) รวมทั้งคนในชุมชนส่วนมากให้เหตุผลว่า อีหม่ามพูดเรื่องสมานฉันท์ในวันศุกร์ที่มัสยิด และวิชัย ปินตา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่ามีปัญหาที่ใช้ทางหลักกฎหมายและหลักศาสนาช่วยก็ไกล่เกลี่ยได้ด้วยดี

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 98.30 เห็นว่าในชุมชนมีความเสมอภาคกัน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านสังคมระดับสูง โดยประคิษฐ์ มาลา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าไม่มีการแบ่ง

ชั้นคนรวย คนจน อีกทั้งบุญมี ราชชา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า ไม่มีการแบ่งพรรคพวก ตลอดจนนางค์ วิปัญญา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าทุกคนเท่าเทียมกัน และศรีพิน เหล่าชนะ (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า ไม่แบ่งแยกกัน อยู่กับแบบพี่น้อง

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 70.00 มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 2 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านสังคมระดับกลาง โดยไชยณรงค์ บุญเป็ง (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า ห้ามลูกไม่ให้คบเพื่อนไม่ดี สอนและตักเตือนลูกเมื่อลูกทำผิด อีกทั้งประดิษฐ์ มาลา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า ช่วยดูแลโดยการอบรมศาสนา และบุญมี ราชชา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า ช่วยเตือนพ่อแม่ของเด็กที่ประพฤติไม่ดี

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% มีการช่วยเหลือกันภายในชุมชนและชุมชนอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านสังคมระดับสูง โดยบุญมี ราชชา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า ในชุมชนมีการช่วยเหลือด้วยการออกแรงช่วยงานต่าง ๆ ของชุมชน หรือเยี่ยมเยียนช่วยเหลือกัน เวลาเจ็บป่วย และวิชัย ปินตา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า ช่วยเหลือผู้ที่ยากจน ให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้นตามศักยภาพของคน

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทั้งภายในครอบครัว ภายในชุมชน และชุมชนอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความมีเหตุผลด้านสังคมระดับสูง โดยแก้ว จอมดวง (2550: สัมภาษณ์) บุญมี ราชชา (2550: สัมภาษณ์) และจันทร์หา ไชยปิ่น (2550: สัมภาษณ์) รวมทั้งคนในชุมชนส่วนมากให้เหตุผลว่า มุสลิมในบ้านปิงหลวงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทั้งภายในครอบครัว ภายในชุมชนและชุมชนอื่น ๆ โดยภายในครอบครัวของมุสลิมในบ้านปิงหลวงมีความรัก ความเมตตา ความอบอุ่น ทำให้ชีวิตครอบครัวดำเนินไปด้วยความราบรื่น มีความมั่นคง อีกทั้งหัวหน้าครอบครัว ประพฤติตนเป็นผู้นำที่ดี ด้วยการให้การดูแล ปกป้องคุ้มครอง ภรรยาและบุตรเป็นอย่างดี มีความสุภาพอ่อนโยนต่อภรรยาและบุตร รับผิดชอบค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว ขวนขวายหาปัจจัยยังชีพมาสู่ครอบครัว ภายในชุมชนเมื่อมีงานอะไรก็จะช่วยเหลือกันทำ มีการไปมาหาสู่กันตลอดเหมือนญาติ และเมื่อชุมชนอื่นมีงานก็ไปช่วยเหลือด้วยเช่นกัน

3. ด้านวัฒนธรรม

ผลการศึกษาตามตาราง 7 พบว่า

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 76.70 เคยเข้าร่วมละหมาด 5 เวลาที่มีสยิด ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 2 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของ

การมีภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมระดับกลาง โดยขึ้น นวบุตร (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าถ้าไม่สบายก็ไม่ได้ไปละหมาดที่มัสยิด อีกทั้งพิเชษฐ์ วรรณมาลี (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าถ้ามีเวลาจะไปละหมาดที่มัสยิด และไพบรียา นีวนุตร (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าไม่ได้เข้าร่วมละหมาด 5 เวลาที่มัสยิดเพราะเป็นผู้หญิงไม่ต้องไปละหมาดที่มัสยิดแต่จะละหมาดที่บ้าน

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 85.00 เคยเข้าร่วมละหมาดในวันศุกร์ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมระดับสูง โดยหล้า ปัญญาชัย (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าไปร่วมละหมาดวันศุกร์ทุกครั้ง และนงค์ วิปัญโส (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าไปละหมาดทุกวันศุกร์ เพราะศาสนากำหนดให้ผู้ชายต้องไปละหมาดวันศุกร์ที่มัสยิด

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% มีการเข้าร่วมละหมาดและฉลองในวันอีดิ้ลฟิตรี และอีดิ้ลอัฎฮาที่มีปีละ 2 ครั้ง ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมระดับสูง โดยจันทร์ดี ไบนานา (2550: สัมภาษณ์) รวมทั้งคนในชุมชนส่วนมากให้เหตุผลว่าทุกคนในครอบครัวและคนในชุมชนเข้าร่วมละหมาดทุกคนเพราะเป็นวันรื่นเริงของศาสนาและเป็นวันที่มีความสุขที่สุด

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 98.30 มีการบริจาควัว (ภาษาอาหรับเรียกว่า ชะกาต ฟิตตะเราะฮ์) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมระดับสูง โดยวิชัย ปินตา (2550: สัมภาษณ์) รวมทั้งคนในชุมชนส่วนมากให้เหตุผลว่าผู้ที่ฐานะดีต้องจ่ายชะกาตฟิตตะเราะฮ์ให้กับผู้ที่มีฐานะยากจนโดยบริจาควัวเป็นอาหารหลักของประเทศนั้น ๆ ซึ่งประเทศไทย คือ วัว โดยบริจาควัวตามหลักการของศาสนาอิสลามจำนวน 1 เชะฮ์ (ประมาณ 4 ลิตร)

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 33.30 มีเชือดสัตว์พลีเพื่อพระเจ้า (ภาษาอาหรับเรียกว่า การทำกรูบาน) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 1 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมระดับต่ำ โดยแก้ว ศรีวิชัย (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าเชือดทุกปี อีกทั้งบุญมี ราชา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า ในชุมชนชาวบ้านส่วนใหญ่ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีจึงมีคนเชือดเพียงไม่กี่คน ซึ่งตนเคยเชือดแต่ 1-2 ปีนี้ไม่ได้ทำเพราะเศรษฐกิจไม่ดี และตามหลักการศาสนาแล้วไม่จำเป็นต้องทำกรูบานก็ได้หากกำลังทรัพย์ไม่พร้อม ตลอดจนประดิษฐ์ มาลา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าทำทุกปีโดยหุ่นกับญาติ

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% มีการเข้าร่วมพิธีแต่งงาน หรือพิธีฝังศพ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของ

การมีภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมระดับสูง โดยมาน โบนานา (2550: สัมภาษณ์) และคนในชุมชนส่วนมากให้เหตุผลว่าในชุมชนเมื่อมีงานต่าง ๆ จะช่วยเหลือกันเสมอเพราะเป็นมุสลิมเป็นพี่น้องกัน

4. ด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษาตามตาราง 7 พบว่า

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% มีน้ำไว้พอใช้ในการเกษตร ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านสิ่งแวดล้อมระดับสูง โดยไฟริยา นิวนูต (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าใช้น้ำเหมืองและอาจโสวนา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าใช้น้ำชลประทาน

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% มีน้ำไว้พอใช้ในครัวเรือน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านสิ่งแวดล้อมระดับสูง โดยกานดา มาลา (2550: สัมภาษณ์) และอาจ โสวนา (2550: สัมภาษณ์) รวมทั้งคนในชุมชนส่วนมากให้เหตุผลว่ามีน้ำเพียงพอเพราะใช้น้ำประปา

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% มีน้ำไว้พอกิน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านสิ่งแวดล้อมระดับสูง โดยจันทร์ ไซยปิน (2550: สัมภาษณ์) รวมทั้งคนในชุมชนส่วนมากให้เหตุผลว่าใช้น้ำที่กรองเอง และจันทร์ สุริยวงศ์ (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าซื้อน้ำดื่มเพราะน้ำประปาไม่สะอาด

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านสิ่งแวดล้อมระดับสูง โดยกานดา มาลา (2550: สัมภาษณ์) รวมทั้งคนในชุมชนส่วนมากให้เหตุผลว่าปลูกต้นไม้ไว้รอบบ้าน และนิตยา มาลา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำไม่เผาพลาสติก

ตาราง 7 ร้อยละของมุสลิมในบ้านปิงหลวงที่มีวิถีชีวิตสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยวิเคราะห์ในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกัน

การมีภูมิคุ้มกัน	ร้อยละ		ระดับคะแนน	ระดับความสอดคล้อง
	มี/ใช่	ไม่มี/ไม่ใช่		
ด้านเศรษฐกิจ				
มีอาชีพเสริม	55.00	45.00	1	ระดับต่ำ
มีข้าวซื้อเก็บไว้พอกิน	100.00	0.00	3	ระดับสูง
มีการปลูก ผัก ผลไม้ ไว้บริโภค เมื่อเหลือแล้วขาย	70.00	30.00	3	ระดับสูง
ตนเองหรือสมาชิกในครอบครัวไม่มีอาการเจ็บป่วย	<u>26.70</u>	<u>73.30</u>	1	ระดับต่ำ
เฉลี่ยการมีภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจ	<u>62.93</u>	<u>37.08</u>	2	ระดับกลาง
ด้านสังคม				
ชุมชนมีการจัดตั้งกองทุนชะกาตเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	100.00	0.00	3	ระดับสูง
ถ้ามีเงินจะเลือกฝากเงินกับธนาคารอิสลาม	100.00	0.00	3	ระดับสูง
ในชุมชนไม่มีปัญหาหาศพติด อายุมุข สิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้น	85.00	15.00	3	ระดับสูง
ในชุมชนไม่มีเรื่องขัดแย้งกัน	90.00	10.00	3	ระดับสูง
ในชุมชนมีกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์	100.00	0.00	3	ระดับสูง
ในชุมชนมีความเสมอภาคกัน	98.30	1.70	3	ระดับสูง
มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชน	70.00	30.00	2	ระดับกลาง
มีการช่วยเหลือกันภายในชุมชนและชุมชนอื่นๆ	100.00	0.00	3	ระดับสูง
มีความสัมพันธ์ดี ในครอบครัว ในชุมชน และชุมชนอื่น ๆ	<u>100.00</u>	<u>0.00</u>	<u>3</u>	<u>ระดับสูง</u>
เฉลี่ยการมีภูมิคุ้มกันด้านสังคม	<u>93.70</u>	<u>6.30</u>	3	ระดับสูง
ด้านวัฒนธรรม				
เคยเข้าร่วมละหมาด 5 เวลาที่มีสติ	76.70	23.30	3	ระดับสูง
เคยเข้าร่วมละหมาดในวันศุกร์	85.00	15.00	3	ระดับสูง
มีการร่วมละหมาดและฉลองวันอีดิ้ลฟิตรีและอีดิ้ลอัฎฮา	100.00	0.00	3	ระดับสูง
มีการบริจาคข้าว (ชะกาตฟิตตะเราะฮ์)	98.30	1.70	3	ระดับสูง
มีเชือกสัตว์พลีเพื่อพระเจ้า (การทำกุรบาน)	33.30	66.70	1	ระดับต่ำ
มีการเข้าร่วมพิธีแต่งงาน หรือพิธีฝังศพ	<u>100.00</u>	<u>0.00</u>	<u>3</u>	<u>ระดับสูง</u>
เฉลี่ยการมีภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม	<u>82.22</u>	<u>17.78</u>	3	ระดับสูง
ด้านสิ่งแวดล้อม				
มีน้ำไว้พอใช้ในการเกษตร	100.00	0.00	3	ระดับสูง
มีน้ำไว้พอใช้ในครัวเรือน	100.00	0.00	3	ระดับสูง
มีน้ำไว้พอกินในครัวเรือน	100.00	0.00	3	ระดับสูง
มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	<u>100.00</u>	<u>0.00</u>	<u>3</u>	<u>ระดับสูง</u>
เฉลี่ยการมีภูมิคุ้มกันด้านสิ่งแวดล้อม	<u>100.00</u>	<u>0.00</u>	3	ระดับสูง

ตอนที่ 8 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้เงื่อนไขของการมีความรู้

1. ด้านเศรษฐกิจ

ผลการศึกษาตามตาราง 8 พบว่า มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 75.00 (ตาราง 8) มีการเลือกพืชที่เพาะปลูก ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 2 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีความรู้ด้านเศรษฐกิจระดับกลาง โดยจันทร์หา ไชยปิ่น (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าเลือกปลูกกล้วย และบัวจันทร์ ใบนานา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าเลือกปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อจะได้ไม่ต้องซื้อกิน และคำจันทร์ พงษ์มณี (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลเช่นเดียวกับคนส่วนมากกว่า ปลูกกล้วยเพราะเห็นว่าระบบการชลประทานดี

2. ด้านสังคม

ผลการศึกษาตามตาราง 8 พบว่า

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 98.30 เห็นว่าตนเองและครอบครัวมีความรู้ด้านหลักการศาสนาอิสลามอยู่ในระดับดีแล้ว ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีความรู้ด้านสังคมระดับสูง โดยชาลามัด สหมิตร (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่ารู้ศาสนาดีเพราะเรียนมาและศึกษาตลอด อีกทั้งอาจ โสวนา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่ารู้ศาสนาประมาณ 70 % เมื่อรู้แล้วก็นำมาปฏิบัติ และวิชัย ปินดา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าสามารถปฏิบัติและให้คำอธิบายได้

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% เห็นว่าตนเองและครอบครัวมีการรับความรู้หรือหาความรู้เพิ่มเติมเรื่องศาสนาได้เสมอ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีความรู้ด้านสังคมระดับสูง โดยสมอ ความเพียร (2550: สัมภาษณ์) รวมทั้งคนส่วนมากในชุมชนให้เหตุผลว่ารับความรู้เรื่องศาสนาโดยการอ่านหนังสือและฟังบรรยาย และอาจ โสวนา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าต้องถามผู้ที่รู้อย่างแท้จริง

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% เห็นว่าคณะกรรมการมัสยิดมีการใช้เหตุผลหรือใช้เสียงส่วนมากในการตัดสินใจดำเนินงานต่างๆ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีความรู้ด้านสังคมระดับสูง โดยอาจ โสวนา (2550: สัมภาษณ์) และคนส่วนมากในชุมชนให้เหตุผลว่าใช้ทั้งเหตุผลและเสียงส่วนมาก โดยต้องยึดถือตามคัมภีร์อัลกุรอานและแบบอย่างของท่านศาสดามุฮัมมัด รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นชาวบ้านส่วนมากด้วย

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% เห็นว่าชุมชนมีหลักเกณฑ์ที่ดีในการเลือกคณะกรรมการมา ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจ

พอเพียงในเงื่อนไขของการมีความรู้ด้านสังคมระดับสูง โดยอาจ โสวนา (2550: สัมภาษณ์) และคนส่วนมากในชุมชนให้เหตุผลว่า ต้องเป็นคนละหมวด เสียสละ มีเวลา รั้งงานมัสยิด แต่คนเหล่านี้มีน้อยจึงได้มาน้อย

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% เห็นว่าคนในชุมชนมีความเคารพ การตัดสินใจจากคณะกรรมการชุมชนในการจัดกิจกรรมหรือดำเนินงานต่างๆ ซึ่งมีการพิจารณาแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีความรู้ด้านสังคมระดับสูง โดยชูเช็น ไบนานา (2550: สัมภาษณ์) และคนส่วนมากในชุมชนให้เหตุผลว่าทุกคนในชุมชนยอมรับและเคารพการตัดสินใจของกรรมการเพราะก่อนจะตัดสินใจถามความคิดเห็นของคนในชุมชนแล้ว

3. ด้านวัฒนธรรม

ผลการศึกษาตามตาราง 8 พบว่ามุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% เมื่อรู้ว่ากระทำการสิ่งที่ไม่ดีจะรู้สึกเสียใจในสิ่งนั้นและขออภัยโทษกับพระเจ้าโดยไม่คิดจะทำสิ่งนั้นอีก ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีความรู้ด้านวัฒนธรรมระดับสูง โดยวิชัย ปินดา (2550: สัมภาษณ์) และณรงค์ วิปัญโญ (2550: สัมภาษณ์) รวมทั้งคนในชุมชนส่วนมากให้เหตุผลว่า อัลลอฮ์ทรงอภัยโทษให้เสมอ โดยต้องขออภัยโทษ และมีความมาเดือนเสมอ ๆ ว่าจากหลักการศาสนาอิสลามที่ว่า เมื่อผิดแล้วต้องขอโทษกัน และจากการสังเกต พบว่า ชาวบ้านเมื่อไปละหมาดวันศุกร์มีการจับมือแล้วกล่าวขออภัยซึ่งกันและกัน

4. ด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษาตามตาราง 8 พบว่า

มุสลิมในบ้านปิงหลวงผู้ที่อยู่ในภาคการเกษตร ทั้ง 100% มีการใช้ปุ๋ยเคมีและสารฆ่าแมลงอย่าง รอบรู้รอบคอบ และระมัดระวัง ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมระดับสูง โดยจันทรา ไชยปิ่น (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า ทำอาชีพเกษตรกรรมมานานแล้ว ซึ่งกานดา มาลา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าใช้ปุ๋ยเคมี และสารฆ่าแมลงตามที่ฉลากกำกับไว้ อีกทั้ง สุกัญญา มาลา (2550: สัมภาษณ์) และคนส่วนมากในชุมชนที่ทำการเกษตรให้เหตุผลว่าทำน้ำหมักชีวภาพใช้

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 93.30 (ตาราง 8) มีความรู้เรื่องสมุนไพร ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมระดับสูง โดยคำจันทร์ พงษ์มณี (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า หญ้าปักกิ่ง แก่เบาหวาน วานหางจรเข้แก้โรคกระเพาะและทำให้ใบหน้าแดงตึงแลดูอ่อนวัย อีกทั้งอุปแก้ว ราชา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าใช้กระเทียม หอม ยาสูบ เหล้า ตะไคร้หอม ข่า ขมิ้น สาบเสือ สะเดา

เปลือกมังคุด หมักรวมกัน ใช้เป็นยาฆ่าแมลงไม่อันตรายต่อคนและพืช และ อดุลย์ พงษ์มณี (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าเมล็ดเทียนดำ (ภาษาอาหรับเรียกว่า ฮับบาตุสเซาเดฮ์) กลั่นเป็นน้ำมันใช้ทาตามที่มีอาการปวด โรคกระเพาะกินว่านหางจระเข้ผสมน้ำผึ้ง

ตาราง 8 ร้อยละของมุสลิมในบ้านปิงหลวงที่มีวิถีชีวิตสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยวิเคราะห์ในแง่ของไขของการมีความรู้

การมีความรู้	ร้อยละ		ระดับคะแนน	ระดับความสอดคล้อง
	มี/ใช่	ไม่มี/ไม่ใช่		
ด้านเศรษฐกิจ				
มีการเลือกพืชที่เพาะปลูก	<u>75.00</u>	<u>25.00</u>	<u>2</u>	<u>ระดับกลาง</u>
เฉลี่ยการมีความรู้ด้านเศรษฐกิจ	<u>75.00</u>	<u>25.08</u>	<u>2</u>	<u>ระดับกลาง</u>
ด้านสังคม				
ตนเองและครอบครัวมีความรู้ด้านหลักการศาสนาอิสลามอยู่ในระดับดีแล้ว	98.30	1.70	3	ระดับสูง
ตนเองและครอบครัวมีการรับความรู้หรือหาความรู้เพิ่มเติมเรื่องศาสนาได้เสมอ	100.00	0.00	3	ระดับสูง
คณะกรรมการมัสยิดมีการใช้เหตุผลหรือใช้เสียงส่วนมากในการตัดสินใจดำเนินงานต่างๆ	100.00	0.00	3	ระดับสูง
ชุมชนมีหลักเกณฑ์ที่ดีในการเลือกคณะกรรมการคนในชุมชนมีความเคารพ การตัดสินใจจากคณะกรรมการชุมชนในการจัดกิจกรรมหรือดำเนินงานต่างๆ ซึ่งมีการพิจารณาแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดี	100.00	0.00	3	ระดับสูง
เฉลี่ยการมีความรู้ด้านสังคม	<u>99.66</u>	<u>0.34</u>	<u>3</u>	<u>ระดับสูง</u>
ด้านวัฒนธรรม				
เมื่อรู้ว่ากระทำการสิ่งที่ไม่ดีจะรู้สึกเสียใจในสิ่งนั้นและขออภัยโทษกับพระเจ้าโดยไม่คิดจะทำสิ่งนั้นอีก	100.00	0.00	3	ระดับสูง
เฉลี่ยการมีความรู้ด้านวัฒนธรรม	<u>100.00</u>	<u>0.00</u>	<u>3</u>	<u>ระดับสูง</u>
ด้านสิ่งแวดล้อม				
มีการใช้ปุ๋ยเคมีและสารฆ่าแมลงอย่างรอบรู้รอบคอบ และระมัดระวัง	100.00	0.00	3	ระดับสูง
มีความรู้เรื่องสมุนไพร	<u>93.30</u>	<u>6.70</u>	<u>3</u>	<u>ระดับสูง</u>
เฉลี่ยการมีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม	<u>96.65</u>	<u>3.35</u>	<u>3</u>	<u>ระดับสูง</u>

ตอนที่ 9 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้านภายใต้เงื่อนไขของการมีคุณธรรม

1. ด้านเศรษฐกิจ

ผลการศึกษาตามตาราง 9 พบว่า มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 23.30 เห็นว่าในชุมชนไม่มีผู้ที่ต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับดอกเบี้ย ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 1 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านเศรษฐกิจระดับต่ำ โดยนิกร คำแดง (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลเช่นเดียวกับมุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่ว่า มีการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านซึ่งต้องมีการเสียดอกเบี้ยด้วย เพื่อนำมาใช้ซื้อปุ๋ย ลงทุนการค้า และใช้จ่ายในเรื่องค่าเทอมบุตร

2. ด้านสังคม

ผลการศึกษาตามตาราง 9 พบว่า

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 98.30 เห็นว่าในชุมชนมีผู้ที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานแล้วให้ความช่วยเหลือผู้อื่นที่มีฐานะด้อยกว่า ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านสังคมระดับสูง โดยนิกร คำแดง (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าอิหม่ามอับดุลเราะห์มาน กลับมาสอนศาสนาในหมู่บ้าน อีกทั้งสมอ ความเพียร (2550: สัมภาษณ์) และอดุลย์ พงษ์มณี (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า อาจารย์อิสฮากมาบรรยายศาสนาสอนคนในหมู่บ้านเป็นประจำ

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 98.30 มีการกำหนดคุณค่าของมนุษย์ด้วยคุณความดี ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านสังคมระดับสูง โดยวิชัย ปินตา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลเช่นเดียวกับมุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่ว่า คู่มือการปฏิบัติ คู่มือจิตสำนึก โดยต้องให้เกียรติกับผู้ที่มีการปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของศาสนา ไม่ใช่ให้เกียรติกับผู้ที่ร่ำรวย หรือมีชื่อเสียงหรือมีอำนาจวาสนา อีกทั้งจันทร์ สุริยวงศ์ (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าคุณคนที่น่าเชื่อถือ มีคุณธรรม และแก้ว จอมดวง (2550: สัมภาษณ์) การช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วย

3. ด้านวัฒนธรรม

ผลการศึกษาตามตาราง 9 พบว่า

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% มีการกล่าวปฎิญาณตน โดยกล่าวว่า “ข้าพเจ้าขอปฎิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ (ช.บ.) และข้าพเจ้าขอปฎิญาณว่ามุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์ (ช.บ.)” ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิด

เศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านวัฒนธรรมระดับสูง โดยบุญมี ราช (2550: สัมภาษณ์) และคนในชุมชนส่วนมากให้เหตุผลว่าทำทุกวันก่อนนอน

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 68.30 มีการปฏิบัติศาสนกิจละหมาด ครบ 5 เวลา ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 2 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านวัฒนธรรมระดับกลาง โดยพิเชษฐ์ วรรณมาลี (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าไม่ได้ละหมาดครบ 5 เวลาเพราะไม่มีเวลา และอาจ โสวนา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าละหมาดครบ 5 เวลาทุกวัน

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 93.30 มีการบริจาค (ภาษาอาหรับเรียกว่าการจ่ายซะกาต) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านวัฒนธรรมระดับสูง โดยหน้อย กันทะวงศ์ (2550: สัมภาษณ์) และคนส่วนมากในชุมชนให้เหตุผลว่าคนในชุมชนที่มีรายได้ก็จะบริจาคแก่คนที่มีสิทธิรับบริจาค

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% มีการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านวัฒนธรรมระดับสูง โดยมาลี ผิวเหลือง (2550: สัมภาษณ์) และคนในชุมชนส่วนมากให้เหตุผลว่ามุสลิมทุกคนต้องถือศีลอด และการถือศีลอดเป็นการรักษาสุขภาพด้วย

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 100.00 ถ้ามีโอกาสสักครั้งในชีวิตมีความต้องการที่จะไปประกอบพิธีฮัจญ์ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านวัฒนธรรมระดับสูง โดยมา คำภิชัย (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าเคยไปทำฮัจญ์แล้ว 1 ครั้ง และอตุลย์ พงษ์มณี (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าตนเคยไปทำฮัจญ์มาแล้ว 6 ครั้งเนื่องจากตอนที่เรียนอยู่เมืองมาคีนะฮ์ประเทศซาอุดีอาระเบียทำให้มีโอกาส แต่ชาวบ้านในชุมชนส่วนมากยังไม่ได้ไปเพราะฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี แต่ถ้ามีโอกาสสักครั้งในชีวิตชาวบ้านก็อยากที่จะไปประกอบพิธีฮัจญ์ และตามหลักศาสนาแล้วไม่จำเป็นต้องไปถ้ากำลังทรัพย์ไม่พร้อม

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% มีสังกะ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านวัฒนธรรมระดับสูง โดยประดิษฐ์ มาลา (2550: สัมภาษณ์) และคนส่วนมากในชุมชนให้เหตุผลว่าคนเราต้องเป็นคนมีสังกะถึงจะมีคนเชื่อถือ

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% มีความอดทน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านวัฒนธรรมระดับสูง โดยอตุลย์ พงษ์มณี (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลเช่นเดียวกับคนส่วนมากใน

ชุมชนว่า คนไม่ท้อแท้ต่อความทุกข์ยาก การไม่สมปรารถนา การเจ็บไข้ และการสูญเสีย ตลอดจนมีกำลังใจที่จะต่อสู้ต่อเพราะเชื่อว่าพระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) จะช่วยคนอย่างแน่อนหากคนพยายามอย่างเต็มความสามารถ โดยมีความศรัทธากับสิ่งที่เกิดขึ้นขณะนี้ว่าเป็นการทดสอบจากอัลลอฮ์ (ช.บ.) ซึ่งพระองค์กำลังทดสอบว่าคนมีความอดทน มีความอดกลั้นเพียงใดและศรีฟิน เหล่วะนา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า คนเป็นโรคร้าย อยู่ที่กำลังใจจากลูก ญาติและชุมชน จึงต้องมีความอดทนสูง

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% มีความบริสุทธิ์ใจไม่ว่าจะช่วยเหลือใครก็ตาม ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านวัฒนธรรมระดับสูง โดยอำนาจ แสงซอน (2550: สัมภาษณ์) และคนส่วนมากในชุมชนให้เหตุผลว่าเมื่อช่วยเหลือใครต้องไม่หวังผลตอบแทน เพราะอัลลอฮ์ (ช.บ.) จะเป็นผู้ตอบแทนความดีกับเรา

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านวัฒนธรรมระดับสูง โดยพัชรินทร์ พลญาณะ (2550: สัมภาษณ์) และคนส่วนมากในชุมชนให้เหตุผลว่าการมีความอ่อนน้อมถ่อมตนจะทำให้มีแต่คนรัก

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% มีการให้อภัยผู้อื่น ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านวัฒนธรรมระดับสูง โดยสาชนที เหล่วะนา (2550: สัมภาษณ์) และคนส่วนมากในชุมชนให้เหตุผลว่าโกรธกันไม่นานก็หาย

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% มีความปรองดอง ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านวัฒนธรรมระดับสูง โดยปราณี ดาคำ (2550: สัมภาษณ์) และคนส่วนมากในชุมชนให้เหตุผลว่าในชุมชนเป็นชุมชนมุสลิมอยู่กันแบบพี่น้องจึงไม่มีเรื่องขัดแย้งกัน

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% มีการดำรงตนอยู่ในแนวทางที่ศาสนากำหนด ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านวัฒนธรรมระดับสูง โดยศรีฟิน เหล่วะนา (2550: สัมภาษณ์) และคนส่วนมากในชุมชนให้เหตุผลว่ามุสลิมไม่ว่าจะประกอบอาชีพอะไรก็ต้องยึดหลักการศาสนาเป็นหลัก

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% มีการปฏิบัติตัวเพื่อสังคมส่วนรวมเสมอ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมี

คุณธรรมด้านวัฒนธรรมระดับสูง โดยสายทิ เหล่าณะ (2550: สัมภาษณ์) และคนส่วนมากในชุมชนให้เหตุผลว่าเป็น อาสาสมัครหมู่บ้าน

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% เห็นว่าคนในชุมชนมีผู้มีความซื่อสัตย์ในการซ่งตวง วัด ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านวัฒนธรรมระดับสูง โดยสายทิ เหล่าณะ (2550: สัมภาษณ์) และคนส่วนมากในชุมชนให้เหตุผลว่าในชุมชนค้าขายด้วยความซื่อสัตย์

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 98.30 เห็นว่าคนในชุมชนมีผู้มีความซื่อสัตย์ในการเขียน (สัญญา) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านวัฒนธรรมระดับสูง พิโรชา ไบนานา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าการเขียนสัญญามีความซื่อสัตย์

4. ด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษาดมตาราง 9 พบว่า

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 98.30 ไม่ทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำของชุมชน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านสิ่งแวดล้อมระดับสูง โดยไพโรชา ไบนานา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าฝึกลบขยะไม่ให้ใกล้แหล่งน้ำ และนิตยา มาลา (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่าไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำเพราะน้ำจะเน่าเสียมีกลิ่นเหม็น

มุสลิมในบ้านปิงหลวงทั้ง 100% มีการแยกขยะ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 3 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านสิ่งแวดล้อมระดับสูง โดยนิตยา มาลา (2550: สัมภาษณ์) และคนส่วนมากในชุมชนให้เหตุผลว่ามีการแยกขยะไว้ขาย

มุสลิมในบ้านปิงหลวงร้อยละ 6.70 เห็นว่า ปัจจุบันชุมชนจัดการขยะโดยไม่ใช้วิธีการเผา ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนน 1 ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านสิ่งแวดล้อมระดับต่ำ โดยคำจันทร์ พงษ์มณี (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลเช่นเดียวกับชาวมุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่ว่า บ้านปิงหลวงอยู่นอกเขตเทศบาล ไม่มีรถขยะมาคอยเก็บไปทิ้งให้ จำเป็นต้องเผาขยะและหากไม่เผาก็ไม่สามารถจัดการกับขยะที่เพิ่มขึ้นทุกวันได้ แต่อดุลย์ พงษ์มณี (2550: สัมภาษณ์) ให้เหตุผลว่า ไม่ได้เผาขยะในชุมชน เนื่องจากมีอาชีพค้าขาย เมื่อไปขายของที่ตลาดก็จะนำขยะไปทิ้งด้วย เช่นเดียวกับผู้ไปขายของที่ตลาดคนอื่น ๆ

ตาราง 9 ร้อยละของมุสลิมในบ้านปิงหลวงที่มีวิถีชีวิตสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดย
วิเคราะห์ในเงื่อนไขของการมีคุณธรรม

การมีคุณธรรม	ร้อยละ		ระดับ คะแนน	ระดับความ สอดคล้อง
	มี/ใช่	ไม่มี/ไม่ใช่		
ด้านเศรษฐกิจ				
ในชุมชนไม่มีผู้ที่ต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับคอกเบี้ย	23.30	76.70	1	ระดับต่ำ
เฉลี่ยการมีคุณธรรมด้านเศรษฐกิจ	23.30	76.70	1	ระดับต่ำ
ด้านสังคม				
ในชุมชนมีผู้ที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานแล้วให้ความช่วยเหลือผู้อื่นที่มีฐานะด้อยกว่า	98.30	1.70	3	ระดับสูง
มีการกำหนดคุณค่าของมนุษย์ด้วยคุณความดี	98.30	1.70	3	ระดับสูง
เฉลี่ยการมีคุณธรรมด้านสังคม	98.30	1.70	3	ระดับสูง
ด้านวัฒนธรรม				
มีการกล่าวปฏิญาณตน	100.00	0.00	3	ระดับสูง
มีการปฏิบัติศาสนกิจละหมาด ครบ 5 เวลา	68.30	31.70	2	ระดับกลาง
มีการบริจาค (จ่ายซะกาต)	93.30	6.70	3	ระดับสูง
มีการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน	100.00	0.00	3	ระดับสูง
ถ้ามีโอกาสท่านจะไปประกอบพิธีฮัจญ์	100.00	0.00	3	ระดับสูง
มีสัจจะ	100.00	0.00	3	ระดับสูง
มีความอดทน	100.00	0.00	3	ระดับสูง
มีความบริสุทธิ์ใจไม่ว่าจะช่วยเหลือใครก็ตาม	100.00	0.00	3	ระดับสูง
มีความอ่อนน้อมถ่อมตน	100.00	0.00	3	ระดับสูง
มีการให้อภัยผู้อื่น	100.00	0.00	3	ระดับสูง
มีความปรองดอง	100.00	0.00	3	ระดับสูง
มีการดำรงตนอยู่ในแนวทางที่ศาสนากำหนด	100.00	0.00	3	ระดับสูง
มีการปฏิบัติตัวเพื่อสังคมส่วนรวมเสมอ	100.00	0.00	3	ระดับสูง
คนในชุมชนมีผู้มีความยุติธรรมในการชั่ง ตวง วัด	100.00	0.00	3	ระดับสูง
คนในชุมชนมีผู้มีความยุติธรรมในการเขียน (สัญญา)	98.30	1.70	3	ระดับสูง
เฉลี่ยการมีคุณธรรมด้านวัฒนธรรม	97.33	2.67	3	ระดับสูง
ด้านสิ่งแวดล้อม				
ไม่ทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำของชุมชน	98.30	1.70	3	ระดับสูง
มีการแยกขยะ	100.00	0.00	3	ระดับสูง
ปัจจุบันชุมชนจัดการขยะโดยไม่ใช้วิธีการเผา	6.70	93.30	1	ระดับต่ำ
เฉลี่ยการมีคุณธรรมด้านสิ่งแวดล้อม	68.33	31.67	2	ระดับกลาง

ตอนที่ 10 ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม

ผลการศึกษาดมตาราง 10 ซึ่งเป็นการสรุปความพอเพียงในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จากตาราง 5-9 พบว่า โดยภาพรวมวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูง เพราะคนในชุมชนเป็นคนที่มีการปฏิบัติตนด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงถึงร้อยละ 86.69 ของผู้ให้ข้อมูล แต่เมื่อแยกพิจารณาจะพบว่ามีความพอเพียงด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ มีความพอเพียงในระดับปานกลาง เพราะคนในชุมชนส่วนใหญ่ปฏิบัติตนสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ 64.52 เท่านั้น
2. ด้านสังคม มีความพอเพียงในระดับสูง เพราะคนในชุมชนส่วนใหญ่ปฏิบัติตนสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ถึงร้อยละ 94.99
3. ด้านวัฒนธรรม มีความพอเพียงในระดับสูง เพราะคนในชุมชนส่วนใหญ่ปฏิบัติตนสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ถึงร้อยละ 95.74
4. ด้านสิ่งแวดล้อม มีความพอเพียงในระดับสูง เพราะคนในชุมชนส่วนใหญ่ปฏิบัติตนสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ถึงร้อยละ 91.49

ความพอเพียงด้านเศรษฐกิจ

ในองค์ประกอบด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การมีความรู้ และการมีคุณธรรม พบว่าโดยรวมแล้วมีความพอเพียงอยู่ในระดับกลาง ทั้งนี้เพราะในการประกอบอาชีพชาวบ้านให้ความสำคัญกับครอบครัวมากกว่าการผลิต จึงมีเวลาพักผ่อนและมีเวลาให้กับครอบครัวโดยไม่ต้องจ้างแรงงานมากในการผลิต ทำได้เท่าที่ทำและชอบอาชีพที่ทำอยู่แล้วโดยไม่ต้องการเปลี่ยนอาชีพใหม่ และส่วนมากแล้วทำงานในพื้นที่ มีการปลูกพืช ผัก ผลไม้ ในบริเวณที่พักอาศัยเพื่อบริโภค ที่เหลือจากการบริโภคจึงขาย นอกจากนี้คนในชุมชนยังมีความรู้ในเรื่องการเลือกชนิดของต้นไม้ที่ปลูกในพื้นที่ เพราะดินและน้ำอุดมสมบูรณ์ และนอกจากนี้คนในชุมชนส่วนหนึ่งเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับดอกเบี้ย

ความพอเพียงด้านสังคม

ในองค์ประกอบด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การมีความรู้ และการมีคุณธรรม พบว่า โดยรวมแล้วมีความพอเพียงอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เพราะมุสลิมบ้านปิงหลวงมีการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต มีความยุติธรรม ไม่เอาเปรียบกัน นอกจากส่งลูกเรียนโรงเรียนสามัญแล้ว ในครอบครัวยังมีการส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ อีกโดยเฉพาะด้านศาสนา อีกทั้งยังมีการจัดตั้งกองทุนชะกาตเพื่อรวบรวมเงินที่บริจาคมาเพื่อประโยชน์ส่วนรวมทั้งในชุมชนไม่มีปัญหาหาเสพติด อบายมุข สิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้น ในชุมชนไม่มีเรื่องขัดแย้งกัน ในชุมชนมี

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในการไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกิดขึ้น ในชุมชนมีความเสมอภาคกัน มีการช่วยเหลือกันภายในชุมชนและชุมชนอื่น ๆ และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทั้งภายในครอบครัว ภายในชุมชน และต่อชุมชนอื่นด้วย นอกจากนี้มุสลิมในบ้านปิงหลวงมีความรู้ด้านหลักการศึกษา อิสลามอยู่ในระดับดี อีกทั้งมีการรับความรู้หรือหาความรู้เพิ่มเติมเรื่องศาสนาได้เสมอ รวมทั้ง คณะกรรมการมัสยิดมีการใช้เหตุผลหรือใช้เสียงส่วนมากในการตัดสินใจดำเนินงานต่าง ๆ โดย ชุมชนมีหลักเกณฑ์ที่ดีในการเลือกคณะกรรมการ ซึ่งชาวบ้านในชุมชนมีความเคารพการตัดสินใจ ของคณะกรรมการในการจัดกิจกรรมหรือดำเนินงานต่าง ๆ เนื่องจากมีการพิจารณาแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดี ชุมชนมีผู้ที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานแล้วให้ความช่วยเหลือผู้อื่นที่มีฐานะด้อยกว่า และมีการกำหนดคุณค่าของมนุษย์ด้วยคุณความดี

ความพอเพียงด้านวัฒนธรรม

ในองค์ประกอบด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การมีความรู้ และการมีคุณธรรม พบว่า โดยรวมแล้วมี ความพอเพียงอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เพราะมุสลิมบ้านปิงหลวงมีความพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ของตนเองในปัจจุบัน และเมื่อพบเห็นคนที่ยากจนกว่าตน จะรู้สึกสงสาร อยากช่วยเหลือ และนำไปเป็นกำลังใจในการใช้ชีวิตว่าผู้ที่ลำบากกว่าตนยังมีสิ่งไม่รู้สึกลำบากใจในความเป็นอยู่ของตน มีสำนึกว่าพระเจ้ามองเห็นการกระทำของตนเองทุกเรื่องจึงไม่กล้าทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง มีการละหมาด 5 เวลา และ ละหมาดร่วมกันในวันศุกร์ ที่มีสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ตลอดจนเข้าร่วมละหมาดและฉลองในวันอีดิ้ลฟิตรีและอีดิ้ลอัฎฮาที่มีปีละ 2 ครั้ง มีการบริจาคข้าว (ภาษาอาหรับเรียกว่า ซะกาตฟิตตะเราะฮ์) และมีการเข้าร่วมพิธีแต่งงาน หรือพิธีฝังศพ และเมื่อรู้ว่า กระทำสิ่งที่ไม่ดีจะรู้สึกเสียใจในสิ่งนั้นและขอภัยโทษกับพระเจ้าโดยไม่คิดจะทำสิ่งนั้นอีก ส่วนในด้านคุณธรรมจะเห็นว่ามุสลิมในบ้านปิงหลวงมีการกล่าวปฏิญาณตน โดยกล่าวว่า “ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ (ช.บ.) และข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่ามุฮัมมัดเป็น ศาสนทูตของอัลลอฮ์ (ช.บ.) ” มีการบริจาค (ภาษาอาหรับเรียกว่า การจ่ายซะกาต) มีการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน มีสัจจะ ความอดทน มีความบริสุทธิ์ใจในการช่วยเหลือผู้อื่น มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน มีการให้อภัยผู้อื่น มีความปรองดองจึงไม่มีเรื่องขัดแย้งกับใคร มีการดำรงตนอยู่ในแนวทางที่ศาสนากำหนด มีการปฏิบัติตัวเพื่อสังคมส่วนรวมเสมอ มีความยุติธรรมในการชั่ง ตวง วัด โดยค้าขายด้วยความยุติธรรม และมีความยุติธรรมในการเขียนสัญญา

ความพอเพียงด้านสิ่งแวดล้อม

ในองค์ประกอบด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การมีความรู้ และการมีคุณธรรม พบว่า โดยรวมแล้วมี ความพอเพียงอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เพราะมุสลิมบ้านปิงหลวงไม่เน้นการเพาะปลูกพืชเพื่อให้ได้ผลผลิตมาก ๆ โดยมีการคำนึงถึงดินและสภาพแวดล้อม

ทรัพยากรดินและทรัพยากรน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ โดยในอดีตดินมีสีดำนี้นับว่าสามารถใช้ปลูกข้าวได้ผลผลิตดี และปัจจุบันเปลี่ยนมาปลูกกล้วยก็ได้ผลผลิตดี มีน้ำไว้พอใช้ในการเกษตร และอุปโภคบริโภคในครัวเรือน ผู้ที่อยู่ในภาคการเกษตร มีการใช้ปุ๋ยเคมีและสารฆ่าแมลงอย่างรอบรู้รอบคอบ และระมัดระวัง และมีความรู้เรื่องสมุนไพร ตลอดจนมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำของชุมชน และมีการแยกขยะ แต่ชุมชนจัดการขยะโดยใช้วิธีการเผา เนื่องจากบ้านปิงหลวงอยู่นอกเขตเทศบาล ไม่มีรถขยะมาคอยเก็บไปทิ้งให้ จำเป็นต้องเผาขยะและหากไม่เผาก็ไม่สามารถจัดการกับขยะที่เพิ่มขึ้นทุกวันได้

ตาราง 10 วิเคราะห์ความพอเพียงในภาพรวม

ความพอเพียง		ร้อยละ มี/ใช่	ระดับ คะแนน	ระดับความ สอดคล้อง
ความพอประมาณ	ด้านเศรษฐกิจ	78.13	2	ระดับกลาง
ความมีเหตุผล	ด้านเศรษฐกิจ	83.33	3	ระดับสูง
การมีภูมิคุ้มกัน	ด้านเศรษฐกิจ	62.93	2	ระดับกลาง
การมีความรู้	ด้านเศรษฐกิจ	75.00	2	ระดับกลาง
การมีคุณธรรม	ด้านเศรษฐกิจ	<u>23.23</u>	1	<u>ระดับต่ำ</u>
ความพอเพียงด้านเศรษฐกิจโดยรวม		<u>64.52</u>	<u>2</u>	<u>ระดับกลาง</u>
ความพอประมาณ	ด้านสังคม	98.30	3	ระดับสูง
ความมีเหตุผล	ด้านสังคม	85.00	3	ระดับสูง
การมีภูมิคุ้มกัน	ด้านสังคม	93.70	3	ระดับสูง
การมีความรู้	ด้านสังคม	99.66	3	ระดับสูง
การมีคุณธรรม	ด้านสังคม	<u>98.30</u>	<u>3</u>	<u>ระดับสูง</u>
ความพอเพียงด้านสังคมโดยรวม		<u>94.99</u>	<u>3</u>	<u>ระดับสูง</u>
ความพอประมาณ	ด้านวัฒนธรรม	99.15	3	ระดับสูง
ความมีเหตุผล	ด้านวัฒนธรรม	100.00	3	ระดับสูง
การมีภูมิคุ้มกัน	ด้านวัฒนธรรม	82.22	3	ระดับสูง
การมีความรู้	ด้านวัฒนธรรม	100.00	3	ระดับสูง
การมีคุณธรรม	ด้านวัฒนธรรม	<u>97.33</u>	<u>3</u>	<u>ระดับสูง</u>
ความพอเพียงด้านวัฒนธรรมโดยรวม		<u>95.74</u>	<u>3</u>	<u>ระดับสูง</u>
ความพอประมาณ	ด้านสิ่งแวดล้อม	93.33	3	ระดับสูง
ความมีเหตุผล	ด้านสิ่งแวดล้อม	99.15	3	ระดับสูง
การมีภูมิคุ้มกัน	ด้านสิ่งแวดล้อม	100.00	3	ระดับสูง
การมีความรู้	ด้านสิ่งแวดล้อม	96.65	3	ระดับสูง
การมีคุณธรรม	ด้านสิ่งแวดล้อม	<u>68.33</u>	<u>2</u>	<u>ระดับกลาง</u>
ความพอเพียงด้านสิ่งแวดล้อมโดยรวม		<u>91.49</u>	<u>3</u>	<u>ระดับสูง</u>
ความพอเพียงทั้งสิ้นด้านโดยภาพรวม		<u>86.69</u>	<u>3</u>	<u>ระดับสูง</u>

วิจารณ์ผลการวิจัย

1. ความพอประมาณ

1.1 ด้านเศรษฐกิจ

มุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากมุสลิมในบ้านปิงหลวงมอบหมายชีวิตของตนไว้ต่อพระผู้อภิบาลด้วยศรัทธามั่นใจว่าจะได้รับการดูแลเรื่องปัจจัยในการดำรงชีวิตจากพระองค์ มีการทำความดีตามที่ศาสนาใช้ และก็วิงวอนขอต่อพระองค์ด้วยควบคู่กันไป มีการหาปัจจัยยังชีพด้วยกำลังแรงงานของตนเอง และมีปรัชญาที่ดีในการประกอบอาชีพ มีการออกมาหากินด้วยความขยันขันแข็งตามกำลังความรู้ความสามารถของตน โดยประกอบอาชีพแล้วมีเวลาพักผ่อน และมีเวลาให้กับครอบครัว ไม่ต้องจ้างแรงงานมากในการผลิต ทำตามศักยภาพของตน ไม่ต้องการขยายที่ปลูกเพิ่มเติมเพราะพอใจกับบ้านในปัจจุบันแล้ว อีกทั้งไม่ต้องการซื้อรถชนิดใดเพิ่มหากไม่จำเป็น และมีการชำระหนี้สินต่าง ๆ ได้สะดวก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทรงชัย ดิยานนท์ (2541: ระบบออนไลน์) คือ หากชาวบ้านในชุมชนทำการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแล้วสามารถทำให้ชาวบ้านมีความพึงพอใจในชีวิต รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของภาทินวัฒน์ สุทธิสุข (2549: 135) คือ เมื่อชาวบ้านมีความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ จึงรู้สึกว่าชีวิตมีความสุข ทำให้มีความซื่อสัตย์ สุจริต พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ พอเพียง ไม่ทับถมใคร เอื้อเฟื้อและแบ่งปันให้กับผู้อื่น และสอดคล้องกับธันวา จิตต์สงวน (2547: ซีดีรอม) คือ บุคคลมีการจัดสรรรายได้เหมาะสมเพื่อใช้จ่ายในปัจจุบันและอนาคต ระหว่างการบริโภค การออม การลงทุน อีกทั้งมีการผลิตที่สมดุลกับทรัพยากร และมีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงต่อเนื่อง ไม่ก้าวกระโดด อีกทั้งสอดคล้องกับ อนุอะฮ์ลา เมาว์ดูดี (2524: 55-62) ที่กล่าวถึงระบบเศรษฐกิจแบบอิสลามว่า เป็นระบอบเศรษฐกิจของสังคมบนหลักสุตธรรมชาติดีให้ทุกคน ได้ใช้ความพยายามของตนเองเปิดโอกาสให้ทุกคนในสังคมได้ใช้ชีวิตเริ่มต้นจากสถานที่ และในฐานะที่อัลลอฮ์ (ซ.บ.) ทรงประทานให้แก่เขา และเริ่มจากสภาพที่เขาอาศัยอยู่ อิสลามแข่งขันกันทางด้านเศรษฐกิจเป็นการแข่งขันที่ยุติธรรม มีความเมตตาเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้ฝังแน่นอยู่ในความนึกคิดของมนุษย์เพื่อจะให้ผู้ที่เด่นและก้าวหน้าในสังคมได้เป็นที่พึ่งพาอาศัยของผู้ที่อ่อนแอ

อีกทั้งมุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณด้านเศรษฐกิจระดับสูง เนื่องจากไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่สุรุ่ยสุร่ายเกินความจำเป็น โดยให้ตั้งอยู่บนความประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อและไม่ตระหนี่ สอดคล้องกับมูสตอฟา หะซัน (2549: สัมภาษณ์) คือ ความจำเป็นที่แท้จริง

ของมนุษย์นั้นคือ สิ่งที่ต้องใช้และมีความจำเป็นในการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร น้ำดื่ม เครื่องนุ่งห่ม และที่พักอาศัย และชีวิตของมุสลิมต้องอยู่ในทางสายกลางระหว่างความฟุ่มเฟือยและความตระหนี่ ที่เราเรียกว่า “ความเพียงพอหรือความพอเพียง” และสอดคล้องกับคัมภีร์อัลกุรอาน บทอัลฟุรคอน โองการที่ 67 ความว่า “และบรรดาผู้ที่เมื่อพวกเขาใช้จ่าย พวกเขาไม่สุร่ยสุร่าย และพวกเขาไม่ตระหนี่ และดำรงอยู่ตรงกลางระหว่างนั้น” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการชี้นำราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 885)

1.2 ด้านสังคม

มุสลิมในบ้านปิงหลงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณด้านสังคมระดับสูง เนื่องจากการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต มีความยุติธรรม ไม่เอาเปรียบกัน มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความโอบอ้อมอารี มีความเสียสละ มีมิตรไมตรีต่อผู้ที่อยู่บ้านใกล้เคียง และญาติพี่น้อง มีการประกอบอาชีพโดยสุจริตเพื่อให้ได้รับปัจจัยยังชีพที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับบัญญัติศาสนา โดยถือว่าการเพียงพอแล้ว ไม่โลภมาก ทะเยอทะยาน ในการแสวงหาปัจจัยยังชีพจนกระทั่งไปแสวงหาและบริโภคในสิ่งต้องห้าม และเป็นการละเมิดคอบัญญัติศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภากินวัฒน์ สุทธิสุข (2549: 135) คือ วิถีชีวิตของมุสลิมในบ้านห้วยฝายส่วนใหญ่อยู่ในทางสายกลางหรือมีความพอเพียง” คือ “ไม่มีความละโมภ รู้จักความพอเพียง อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของประทีป พรหมสิทธิ์ (2544: ระบบออนไลน์) คือ หลักจริยศาสตร์ในพุทธศาสนา คือหลักสันโดษ ซึ่งมีความหมายว่า ความพอดีพอเพียง พอประมาณ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมศรี จินะวงษ์ (2544: ระบบออนไลน์) คือ แนวคิดการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงในอดีตและในปัจจุบันมีจุดร่วมคือการเน้นในเรื่องพออยู่ พอกิน การพึ่งตนเอง การ พึ่งพาซึ่งกันและกัน การมีความสุขตามอัตภาพโดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น และสิ่ง แวดล้อม รวมทั้งสอดคล้องกับคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547ก: 8-11) คือ กิจกรรมพื้นฐานที่ส่งเสริมให้มีการทำบุญอย่างโปร่งใส ให้มีความเอื้ออาทรต่อกันมากกว่าคำนึงถึงตัวเงินหรือวัตถุเป็นหลัก และสอดคล้องกับหลักการศาสนาอิสลามที่ได้วางรูปแบบของการดำเนินชีวิตไว้ และสอดคล้องกับอัลดุละอะ อับรู (2545: 63) คือ การค้าขายที่ทรงอนุมตินั้นจะต้องวางอยู่บนหลักการแห่งความพอใจของทั้งสองฝ่าย ไม่มีการบีบบังคับ ไม่มีการทุจริต ไม่มีการปลอมแปลง และการคดโกงกัน และดั่งคัมภีร์อัลกุรอานบทอันนิซาฮ์ โองการที่ 29 ความว่า

“โอ้บรรดาผู้มีศรัทธาทั้งหลาย พวกเจ้าจงอย่าบริโภคน (หรือรับ) ทรัพย์สินระหว่างกันโดยไม่ชอบธรรม (เช่น การ โกงกินดอกเบี้ย) นอกจากจะเป็นการค้าจากความพอใจของพวกเจ้า (ซึ่งกันและกัน) และพวกเจ้าอย่าได้ฆ่าตัว

ของพวกเจ้าเอง แท้จริงอัลลอฮ์ (ช.บ.) ทรงเมตตาต่อพวกเจ้าอย่างยิ่ง”
(กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นนาราชอาณาจักร
ซาอุดีอาระเบีย, 2541: 183-184)

1.3 ด้านวัฒนธรรม

มุสลิมในบ้านปิงหลงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณด้านวัฒนธรรมระดับสูง เนื่องจากมุสลิมบ้านปิงหลงมีความพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ และมีความเชื่อว่าอัลลอฮ์ (ช.บ.) ได้กำหนดและแบ่งปันปัจจัยยังชีพที่ดี (ภาษาอาหรับ เรียกว่า ริสกี) ให้แก่ตน ถึงแม้ว่าบางคนทำนาทำไร่อยู่ในชุมชน บางคนต้องเข้าไปรับจ้างในตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ หรือในจังหวัดกรุงเทพฯ และบางคนต้องเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ซึ่งไม่ว่าจะประกอบอาชีพอะไรก็ตามได้รับค่าตอบแทนมากหรือน้อย ก็พอใจอิ่มใจ และมีความสุข ตลอดจน เมื่อพบเห็นผู้ยากจนกว่ารู้สึกอยากช่วยเหลือหากช่วยเหลือทางด้านเงินไม่ได้แต่สามารถเป็นกำลังใจได้ ช่วยเหลือด้วยน้ำใจไม่ดูถูกคนจน แต่ในทางตรงข้ามเมื่อพบเห็นคนยากจนกลับทำให้ตนเข้มแข็งขึ้น มีกำลังใจ มีมานะ และมีหลักคิดว่าคนที่แ่กว่าตนยังมีอีก สอดคล้องกับกบงานวิจัยของภาควิชาวัฒนธรรม ศุทธิสุข (2549: 135) คือ มุสลิมในบ้านห้วยผามีหลักศรัทธาข้อหนึ่งที่เรียกว่า “ศรัทธาค่อลิจิด” ทำให้ไม่ท้อแท้กับความลำบาก มีความอดทน พยายาม พากเพียร มีกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไป เพราะศรัทธาว่าพระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) จะให้ความช่วยเหลือแน่นอนหากตนพยายามแสวงหาปัจจัยยังชีพที่พระองค์ลิขิตไว้ให้แล้วอย่างสุดความสามารถ อีกทั้งสอดคล้องกับมุสต่อฟา หะซัน (2549: สัมภาษณ์) คือ ความร่ำรวยนั้นไม่ได้อยู่ที่มีทรัพย์สินเงินทองมากแต่อยู่ที่ความเพียงพอ ความพอใจ ซึ่งถือว่าเป็นความร่ำรวยที่แท้จริง ทำให้มีความสุข ดังท่านศาสดามุฮัมมัด กล่าวว่า “จงเพียงพอในสิ่งที่อัลลอฮ์ (ช.บ.) ทรงแบ่งปันท่าน แล้วท่านจะเป็นผู้ที่ร่ำรวยที่สุด” และสอดคล้องกับคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลอะฮ์ดีด โองการที่ 22 และ 23 ความว่า

“ไม่มีเหตุการณ์เดือดร้อนใด ๆ เกิดขึ้นในพิภพและในตัวของพวกสูเจ้า นอกจากจะอยู่ในกฎสภาวะการณ์มาก่อนที่เราจะสร้างมัน (พิภพและมนุษย์) แท้จริงดังกล่าวนั้นเป็นการง่ายดายแก่อัลลอฮ์ (ช.บ.) เพื่อที่พวกสูเจ้าจะได้ไม่เสียใจในสิ่งที่หลุดมือสูเจ้าไปและไม่ดีใจตื่นเต้นในสิ่งที่มายังเจ้า แท้จริงอัลลอฮ์ (ช.บ.) นั้นไม่ทรงชอบทุกคนที่มีความเย่อหยิ่งและโอ้อวด”
(กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นนาราชอาณาจักร
ซาอุดีอาระเบีย, 2541: 1449)

1.4 ด้านสิ่งแวดล้อม

มุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณด้านสิ่งแวดล้อมระดับสูง เนื่องจากไม่เน้นการเพาะปลูกพืชเพื่อให้ได้ผลผลิตมาก ๆ โดยมีการคำนึงถึงดินและสภาพแวดล้อม เช่น ไม่ใส่ปุ๋ยเคมีมากแต่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ปุ๋ยมูลสัตว์ผสมช่วยด้วยเพื่อให้ดินเสื่อมคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของพล สงคราม (2542: ระบบออนไลน์) คือ เศรษฐกิจพอเพียง มีแนวคิดที่แสดงถึงระบบโครงสร้างการผลิตที่สอดคล้องกับการบริโภค บนพื้นฐานของการดำรงชีพได้อย่างยั่งยืน และสอดคล้องในระบบนิเวศ อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของทรงชัย ติยานนท์ (2541: ระบบออนไลน์) คือ การทำการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงทำให้เกิดการคงใช้สารเคมีซึ่งเป็นการลดต้นทุนการผลิต รวมทั้งสอดคล้องกับคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547ก: 8-11) กล่าวว่า กิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมต่างๆ ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมการทำปุ๋ยชีวภาพ การปลูกผักและผลไม้ปลอดสารพิษ และการทำการเกษตรผสมผสาน และสอดคล้องกับคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลอันอาม โองการที่ 165 ว่า “และพระองค์ คือ ผู้ทำให้สุเจ้าทั้งหลายเป็นผู้แทน ณ แผ่นดิน และพระองค์ทรงทำให้บางคนในพวกสุเจ้ามีเกียรติเหนือกว่าอีกบางคน เพื่อพระองค์จะทรงทดสอบพวกสุเจ้าในสิ่งที่พระองค์ได้ทรงประทานมาให้ แท้จริงพระองค์เป็นผู้ทรงอภัยโทษ ผู้ทรงเมตตาอย่างมากมาย” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอุดีอาระเบีย, 2541: 342)

2. ความมีเหตุผล

2.1 ด้านเศรษฐกิจ

มุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความมีเหตุผลด้านเศรษฐกิจระดับสูง เนื่องจากชอบอาชีพที่ทำอยู่ เพราะเป็นอาชีพอิสระหรือทำแล้วสามารถมีกำไรมาเลี้ยงครอบครัว อีกทั้งไม่อยากเปลี่ยนอาชีพเพราะพิจารณาแล้วว่าเป็นอาชีพที่เหมาะสมกับตัวเอง และมีความพอใจกับชีวิตแบบนี้ อีกทั้งออกไปค้าขายตามตลาดนัดนอกชุมชนก็เนื่องจากมีโอกาสที่ดีกว่า มีรายได้สูงกว่า การประกอบอาชีพเกษตรกรรมในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547ก: 8-11) กล่าวว่า กิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่า ด้วยการหมุนเวียนทุนธรรมชาติภายในพื้นที่ และด้วยวิธีการทำการเกษตรที่เน้นปลูกเพื่อกินเองก่อน อีกทั้งสอดคล้องกับอะหมัด อัซฮาร์ บาชิร (2545: 57) ที่กล่าวว่า คนต้องทำงานและพยายามหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยการเพาะปลูกบนผืน

ดินเพื่อให้ได้รับอาหารการกิน และสอดคล้องกับคัมภีร์อัลกุรอานบทอะบะชะ โองการที่ 24 ถึง 32 ความว่า

“ดังนั้นมนุษย์จึงพึงอาหาร ของเขาเถิด แท้จริงเราได้หลั่งน้ำไหลลงมา ประพรมพื้นดิน ทำให้พืชพันธุ์งอกงาม และเป็นอาหารในที่สุด แล้วเราก็ได้ ทำให้เมล็ดพืชงอกงามขึ้นในนั้น และโดยเฉพาะองุ่น ตลอดจนฝัก รวมทั้ง มะกอกและอินทผลัม อีกทั้งบรรดาเรือกสวนอันหนาที่บ และผลไม้ จนกระทั่งหญ้า ทั้งนี้เพื่อเป็นปัจจัยอำนวยความสะดวกแก่พวกเจ้าและแก่ปศุสัตว์ ของพวกเจ้า” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นนำ ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 1647-1648)

2.2 ด้านสังคม

มุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและ สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากบ้านปิงหลวงมีโรงเรียนสอนหลักการศึกษา อิสลาม ซึ่งอยู่ภายในบริเวณมัสยิดปิงหลวงนั้น ทำให้มุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีโอกาสนำ บุตรหลานของตนมาเรียนหลักการศึกษาได้สะดวกเนื่องจากอยู่ใกล้บริเวณที่พักอาศัย ประกอบกับ เป็นวันเสาร์และอาทิตย์ ซึ่งเยาวชนหยุดเรียนจากโรงเรียนที่สอนตามหลักสูตรของ กระทรวงศึกษาธิการ จึงสามารถมาเรียนได้ ทำให้บุตรหลานของตนได้ศึกษาวิชาการทางศาสนา และได้รู้ถึง ข้อดีข้อเสีย ข้อใช้ข้อห้าม ในบทบัญญัติของศาสนา มีศรัทธาในหลักการที่ถูกต้อง เพราะเรื่องของความดีที่จะมีผลไปถึงตัวเขาในโลกอาคิเราะห์ (โลกหน้า) ต้องเป็นความดีที่ศาสนา อิสลามบอกว่ำนั่นคือความดี ไม่ใช่ความดีที่สังคมมนุษย์ว่าดี เพราะความดีที่สังคมว่าดี และมีผู้นิยม กระทำกันแพร่หลาย แต่ศาสนาอิสลามบ่งบอกว่า นั่นคือความเลวมากมายหลายเรื่อง เช่น การดื่ม สุรา การกินดอกเบี้ย การเที่ยวเตร่ระหว่างหนุ่มสาว ซึ่งสอดคล้องกับแบบอย่างของท่านศาสดา มุฮัมมัด (ซ.ล) ซึ่งนับตั้งแต่ได้เริ่มทำการเผยแผ่ศาสนา ท่านได้เน้นให้ดูแลและพัฒนาเยาวชน เพื่อ อนาคตที่ดีของเขาในทุก ๆ ด้าน ทั้งในด้านสมอง ร่างกาย และหัวใจ ซึ่งเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบ ที่มุสลิมในบ้านปิงหลวงทุกคนต้องพัฒนาและอบรมเยาวชนในชุมชนของตนให้ดำเนินไปอย่าง เหมาะสม เพราะเมื่อเยาวชนมุสลิมในบ้านปิงหลวงมีความรู้ เขาจึงเกรงกลัวอัลลอฮ์ (ซ.บ.) และ กระทำแต่ความดีไม่กล้ากระทำการที่ไม่ดี และปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ ด้วยกับความถูกต้อง

อีกทั้งสอดคล้องกับคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547ข: 71-72) กล่าวว่า การจัดการศึกษาให้ได้อย่างเหมาะสมด้วย ระบบการศึกษายบนพื้นฐานของเศรษฐกิจ พอเพียง จะต้องสอนให้คำนึงถึง ความพอประมาณในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีการ ตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์ ฝึกให้มีการมองไปข้างหน้า และเตรียมตัวให้พร้อม

กับความผันผวนของเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างรู้เท่าทัน รวมถึงการหมั่นแสวงหาความรู้ เพื่อให้เกิดความรอบรู้ในด้านต่าง ๆ ฝึกฝนตนเองให้มีความรอบคอบและระมัดระวัง โดยใช้สติปัญญาในการทำงานและดำเนินชีวิต และที่สำคัญเศรษฐกิจพอเพียงยังเน้นให้นักเรียนนักศึกษา มีคุณธรรม มีความอดทน ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ การไม่เบียดเบียนผู้อื่น การแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต และสอดคล้องกับในคัมภีร์อัลกุรอานบทฟาฏีร โองการที่ 28 ความว่า “...อันที่แท้จริงจากบรรดาข้าทาสของพระองค์ บรรดาผู้ที่มีความรู้เท่านั้นที่เกรงกลัวอัลลอฮ์ (ช.บ.)...” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 1093)

2.3 ด้านวัฒนธรรม

มุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความมีเหตุผลด้านวัฒนธรรมระดับสูง เนื่องจากมุสลิมในบ้านปิงหลวงมีสำนึกว่าพระเจ้ามองเห็นการกระทำของตนเองทุกเรื่องจึงไม่กล้าทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง พระเจ้าทรงรอบรู้จึงกลัวไม่กล้าทำผิด อีกทั้งมีสำนึกในการกระทำของตนเองด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของภาคินวัฒน์ สุทธิสุข (2549: 134) โดยมีศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่กำกับนั้น อาจไม่ต้องอาศัยกฎหมาย เพราะกฎหมายนั้นเป็นเครื่องมือรองรับเมื่อนุษย์มีการละเมิดศาสนา พอมนุษย์มีศาสนาก็จะไม่ละเมิดกฎหมาย เพราะศาสนาจะครอบคลุมลึกเข้าไปข้างในจิตใจ จนถึงสังคมภายนอก มีความสอดคล้องเหมาะสมกับชีวิต ความเป็นอยู่กับทุกสภาพสังคม อีกทั้งสอดคล้องกับคณาณุกรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547ข: 71-72) กล่าวว่า การปลูกฝังระบบคุณค่าต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสติปัญญา ความรอบรู้ และศีลธรรม อันจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็ง และพอเพียง ภายใต้กระแสของโลกาภิวัตน์

มุสลิมในบ้านปิงหลวงมีความศรัทธาว่า ตนมีชีวิตเพียงแค่นี้ก็ปีติต้องจากโลกนี้ไป และมีชีวิตในโลกนี้ก็เพื่อสร้างสมความดีไว้ เพราะเมื่อตายแล้วจะไปสู่โลกหน้าที่ยังยืน ซึ่งหากทำความดีไว้มากกว่าความชั่ว เมื่อตายไปแล้วก็จะได้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในสวรรค์ที่สวยงาม แต่ถ้ากระทำความชั่วไว้ในโลกนี้มากเมื่อตายไปแล้วก็ต้องไปชดใช้บาปกรรมในนรก ดังนั้นมุสลิมในบ้านปิงหลวงจึงไม่หลงในเกียรติยศ ชื่อเสียง ความร่ำรวย และความสุขอื่น ๆ ในโลกดุนยา (โลกมนุษย์) จนไปทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของประทีป พรหมสิทธิ์ (2544: ระบบออนไลน์) คือ หลักเศรษฐกิจพอเพียง ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาจากภายในสู่ภายนอกที่มุ่งเอา ชนเกิเลสที่มีอยู่ในจิตใจ คือความโลภ ความโกรธ ความหลง เน้นการมีปัญญารู้เท่าทันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของภาคินวัฒน์ สุทธิสุข (2549: 136) คือ มุสลิม

ในบ้านหัวฝ่ายมีความเชื่อว่า โลกนี้เป็นเพียงแค่ทางผ่าน แต่โลกหน้าคือโลกที่แท้จริงที่ตนจะต้องอยู่อย่างตลอดกาลจึงมีการทำความดีต่าง ๆ เพื่อสะสมไว้ให้ส่งผลในโลกหน้า

อีกทั้งสอดคล้องกับยูनुส วารีย์ (2549: สัมภาษณ์) กล่าวว่า มุสลิมถือว่า โลกนี้เป็นเพียงแค่ทางผ่าน แต่โลกหน้าคือโลกที่แท้จริงที่เขจะต้องอยู่อย่างตลอดกาล ด้วยเหตุนี้มุสลิมจะให้ความสำคัญกับการทำความดีเพื่อโลกหน้า มากกว่าการขวนขวายเพื่อจะอยู่ใน โลกนี้ ดังที่คัมภีร์อัลกุรอาน บทอัลบะเกาะเราะห์ โองการที่ 62 ได้ระบุไว้ว่า “...ผู้ใดศรัทธาต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) และวันโลกหน้า และประกอบสิ่งที่ดีงามแล้วไซ้ร พวกเขาจะได้รับรางวัลของเขาจากพระผู้อภิบาลของพวกเขา และไม่มี ความหวาดกลัวใด ๆ แก่พวกเขา และทั้งพวกเขาจะไม่เสียใจ” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอุดีอาระเบีย, 2541: 20) และสอดคล้องกับคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลอัมบิยาฮ์ โองการที่ 35 มีความว่า “ทุกชีวิตย่อมต้องลิ้มรสแห่งความตายและเราจะทดสอบพวกเจ้าอย่างจริงจังด้วยความยากแค้นและความสุขสบาย (สลับกันไป) และเจ้าจะต้องถูกนำตัวกลับมา ยังเรา (เพื่อรับการพิพากษาต่อไป)” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอุดีอาระเบีย, 2541: 775)

2.4 ด้านสิ่งแวดล้อม

มุสลิมในบ้านปิงหลงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของควมมีเหตุผลด้านสิ่งแวดล้อมระดับสูง เนื่องจากเห็นว่า ในอดีตทรัพยากรดินและน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ มีความเหมาะสมในการดำเนินชีวิต การใช้เป็นที่อยู่อาศัย ทำการเกษตร และเลี้ยงปศุสัตว์ โดยในอดีตนั้นน้ำในแม่น้ำสามารถกินได้ น้ำใส และมีการชลประทานดี อีกทั้งมีดินเหนียวที่มีสีดำทำให้สามารถปลูกข้าวได้ผลผลิตดี สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติวัฒน์ อัคเศ (2543: ระบบออนไลน์) คือ ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ คือ สภาพทางภูมิศาสตร์อยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับการทำการเกษตรและมีน้ำใช้เพื่อการเกษตรได้ตลอดปี รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของพล สงคราม (2542: ระบบออนไลน์) คือ มุ่งเน้นความพอเพียงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เริ่มจากการผลิต บนพื้นฐานการพึ่งตนเอง ตามแนวทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 1 พึ่งตนเองระดับครอบครัว ด้วยการจัดสรร พื้นที่และแหล่งน้ำให้เหมาะสมกับการผลิต อีกทั้งสอดคล้องกับชนวนา จิตต์สงวน (2547: ซีดีรอม) กล่าวว่า การผลิตที่ใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมตามสภาพภูมิศาสตร์ ทำให้ต้นทุนที่แท้จริงลดต่ำลง และสามารถดำเนินการผลิตต่อไปได้อย่างดี ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ มุสลิมในบ้านปิงหลงมีความเชื่อว่าอัลลอฮ์ (ช.บ.) ได้ทรงสร้างขึ้นมาเพื่อให้เป็นประโยชน์กับทุกคน เป็นความเมตตาที่พระองค์ทรงให้กับทุกคนในหมู่บ้านนี้และสอดคล้องกับในอัลกุรอานบทอัลเราะฮ์มาน โองการที่ 10 ความว่า “และแผ่นดินนี้อัลลอฮ์ (ช.บ.) ได้สร้างขึ้นเพื่อมนุษยชาติทั้งมวลและ

สรรพสิ่งทั้งปวง” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอูดีอาร์เบีย, 2541: 1415)

3. การมีภูมิคุ้มกัน

3.1 ด้านเศรษฐกิจ

มุสลิมในบ้านปิงหลงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจระดับกลาง เนื่องจากการปลูกพืชผัก ผลไม้ และธัญญาหารเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งไว้กินในครัวเรือนและขาย เช่น ข้าว ตะไคร้ ใบมะกรูด พริกขี้หนู มะม่วง มะละกอ น้อยหน่า ชมพู และปลูกรมะพร้าว สอดคล้องกับคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547ข: 25-26) กล่าวว่า แนวทางในการพัฒนาการเกษตรในชนบทเน้นให้มีความพอเพียง พอกินพอใช้ และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองก่อน เพื่อเป็นทางเลือกในการดำรงชีพของเกษตรกร แทนการมุ่งทำการเกษตรเพื่อการค้าแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งจะทำให้มีความเสี่ยงมากจากความผันผวนของปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ชุมชนโดยรวมเกิดความพอเพียงในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับ อะห์มัด อัซฮาร์ บาซิริ (2545: 57) กล่าวว่า คนต้องทำงานและพยายามหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยการพลิกผืนดินเพื่อให้ได้รับอาหารการกิน และสอดคล้องกับกัมกีร์อัลกูรานบทอะบะชะฮะ โองการที่ 24 ถึง 32 ความว่า

“ดังนั้นมนุษย์จึงพึงพิจารณา ของเขาเกิด แท้จริงเราได้หลั่งน้ำอันหลากหลาย ไหลลงมาประพรมพื้นดิน ทำให้พืชพันธุ์งอกงาม และเป็นอาหารในที่สุด แล้วเราก็ได้ทำให้เมล็ดพืชงอกงามขึ้นในนั้น และโดยเฉพาะองุ่น ตลอดจนฝักรวมทั้งมะกอกและอินทผลัม อีกทั้งบรรดาเรือกสวนอันหนาที่บ และผลไม้จนกระทั่งหญ้า ทั้งนี้เพื่อเป็นปัจจัยอำนวยความสะดวกแก่พวกเจ้าและแก่ปศุสัตว์ของพวกเจ้า” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอูดีอาร์เบีย, 2541: 1647-1648)

แต่แม้บ้านมุสลิมในบ้านปิงหลงส่วนหนึ่งไม่มีอาชีพเสริม ซึ่งจากการเข้าไปประชุมกลุ่มกับแม่บ้านกลุ่มนี้ได้ข้อสรุปจากความคิดเห็นของชาวบ้านและเป็นการต้องการของชาวบ้านเองว่าต้องการสร้างกลุ่มอาชีพเพื่อผลิตหนึ่งปองจำหน่ายในจังหวัดเชียงใหม่และในต่างจังหวัด เพื่อเป็นอาชีพเสริมให้กับกลุ่มแม่บ้านที่ว่างงานในช่วงที่เก็บผลผลิตของลำไยเสร็จแล้ว ซึ่งจะช่วยให้มีรายได้เพิ่มขึ้นเพื่อใช้จ่ายในครอบครัว ดังนั้นจึงควรส่งเสริมอาชีพนี้ให้กับชาวบ้านเนื่องจากเป็นความต้องการของชาวบ้านเอง อีกทั้งเป็นภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจให้กับมุสลิมในบ้านปิงหลง

อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547ก: 8-11) กล่าวว่า หลักปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนนั้น มีกิจกรรมการรวมกลุ่มเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านศูนย์การเรียนรู้ และกิจกรรมการผลิตของกลุ่มต่าง ๆ เช่น การรวมกลุ่มทำขนมของแม่บ้าน

นอกจากนี้ในการขายผลผลิตลำไยชาวบ้านจะขายตามราคาที่โรงงานตั้งไว้ ทำให้ราคาของผลิตไม่แน่นอน และไม่ได้ราคาตามที่ต้องการ ดังนั้นมุสลิมในบ้านปิงหลวงและชาวบ้านที่ปลูกลำไยจึงควรรวมกลุ่มกันเพื่อให้เกิดอำนาจในการต่อรองกับทางโรงงาน ช่วยให้สามารถตั้งราคาที่คุ้มกับต้นทุนของตนได้ และการขายผลผลิตลำไยในนามกลุ่มของชุมชนสามารถสร้างความน่าเชื่อถือ ทำให้สามารถส่งไปขายได้ราคาสูงทั้งในเชียงใหม่และต่างจังหวัดได้ ซึ่งสอดคล้องกับธันวา จิตต์สงวน (2547: ชีดี-รอม) กล่าวว่า เพื่อลดความเสี่ยง มีการกระจายตลาด ลูกค้า และการลงทุน รวมทั้งมีระบบประกันราคา ผลผลิต และการซื้อขายล่วงหน้า

3.2 ด้านสังคม

มุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านสังคมระดับสูง เนื่องจากการช่วยกันดูแลไม่ให้สารเสพติดและอบายมุขได้เข้ามาในชีวิต และสังคมของตน ซึ่งสอดคล้องกับคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547ก: 53-54) กล่าวว่า กิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ กิจกรรมที่ทำร่วมกันของสมาชิกในชุมชนด้วยทุนทางสังคมที่มีอยู่ ซึ่งเกิดจากความรักและความเอื้ออาทรของสมาชิกในชุมชน เช่น กิจกรรมต่อต้านยาเสพติด ตลอดจนจนถึงคำนึงถึงคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความไม่โลภ ความรู้จักพอ ความขยันหมั่นเพียร การไม่เบียดเบียนกัน รู้จักแบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อีกทั้งสอดคล้องกับคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลมาอิดะห์ โองการที่ 90 และ 91 ความว่า

“โอ้บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย แท้จริง สุรา การพนัน การเชือดเพื่อบูชายันต์ และการเลียงยา เป็นสิ่งโสมนม มันเป็นงานของมารร้าย ฉะนั้น จงหลีกเลี่ยงจากมัน เพื่อว่าพวกท่านจะได้รับความสำเร็จ แท้จริงมารร้ายมันปรารถนาที่จะก่อให้เกิดการเป็นศัตรู และการเกลียดชังกันในระหว่างพวกท่านโดยที่มันใช้สุราและการพนัน และมันจะหันเหพวกท่านให้ห่างไกลจากการรำลึกถึงอัลลอฮ์ (ช.บ.) และจากการละหมาด แล้วพวกท่านจะยุติการกระทำที่เลวร้ายกันไหม” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอูดีอาร์เบีย, 2541: 273)

มุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านสังคมระดับสูง

เนื่องจากมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทั้งภายในครอบครัว ภายในชุมชน และชุมชนอื่น ๆ โดยภายในครอบครัวของมุสลิมในบ้านปิงหลวงมีความรัก ความเมตตา ความอบอุ่น ทำให้ชีวิตครอบครัวดำเนินไปด้วยความราบรื่น มีความมั่นคง อีกทั้งหัวหน้าครอบครัว ประพฤติตนเป็นผู้นำที่ดี ด้วยการให้การดูแล ปกป้องคุ้มครอง ภรรยาและบุตรเป็นอย่างดี มีความสุภาพอ่อนโยนต่อภรรยาและบุตร รับผิดชอบค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว ขวนขวายหาปัจจัยยังชีพมาสู่ครอบครัว และให้การศึกษาแก่บุตร ทั้งการศึกษาทางโลกและทางธรรม ทำให้บุตรเข้าใจถึงหลักธรรมคำสอนต่าง ๆ ของศาสนา และสามารถปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างถูกต้อง สามารถเป็นหลักประกันการดำเนินชีวิตในโลกนี้ให้มีความมั่นคง โดยอาศัยความรู้ที่ได้รับเป็นเครื่องนำทาง พร้อมทั้งยังสามารถดูแล และปกป้องเยาวชน ผู้บริสุทธิ์ให้ห่างไกลจากวงจรของสุราและสารเสพติด อีกทั้งมีการช่วยเหลือกันภายในชุมชนและชุมชนอื่น ๆ ภายในชุมชนเมื่อมีงานอะไรก็จะช่วยเหลือกัน ทั้งการช่วยเหลือด้วยการออกแรง ช่วยงานต่าง ๆ ของชุมชน มีการไปมาหาสู่กันตลอดเหมือนญาติ เข้มแข็งช่วยเหลือกันเวลาเจ็บป่วย ช่วยเหลือผู้ที่ยากจน ให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้นตามศักยภาพของตน และเมื่อชุมชนอื่นมีงานก็ไปช่วยเหลือด้วยเช่นกัน ซึ่งระบบคุณค่านี้เป็นพื้นฐานของวิถีปฏิบัติที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน ก่อให้เกิดสังคมแห่งความพอเพียงได้ในที่สุด และสอดคล้องกับรายงานของท่านบัยฮะกี ความว่า “ผู้ใดเดินร่วมกับคนอธรรม เพื่อส่งเสริมให้เขาแข็งแรง ในขณะที่เขารู้ว่าเขาเป็นคนอธรรม ผู้นั้นได้ออกจากศาสนาอิสลาม” อีกทั้งรายงานของบุคคอรฺ มุสลิม อิบนิ มายะฮ์ ตีรมีซีย์ และนาซาอี ความว่า “คนหนึ่งคนใดในหมู่ผู้เจ้ายิ่งไม่ศรัทธาจนกว่าเขาผู้นั้นจะรักให้พี่น้องของเขามี หรือเป็นในสิ่งที่เขาเองอยากจะให้มีหรือเป็น” (อบูอะฮ์ลา เมาว์ดูดี, 2524: 42-54) และสอดคล้องกับในคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลมาอิดะฮ์ โองการที่ 10 ความว่า “จงช่วยเหลือซึ่งกันและกันในคุณธรรมและการยำเกรงต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) และอย่าช่วยเหลือกันในเรื่องที่บาปและเป็นการรุกราน” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 244)

ถึงแม้ว่ากระแสของสังคมภายนอกชุมชนในปัจจุบันนั้นบางอย่างก็เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของมุสลิมในบ้านปิงหลวง แต่การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น ห้ามลูกไม่ให้คบเพื่อนไม่ดี สอนและดักเตือนลูกเมื่อลูกทำผิด ช่วยเตือนพ่อกับแม่ของเยาวชนที่ประพฤติน่ากลัว ทำให้สามารถสร้างสรรค์ให้ชุมชนนี้ร่มเย็นเป็นสุข เปี่ยมล้นด้วยมิตรภาพ ไมตรีจิตและความหวังดีต่อกันโดยแท้จริง จึงกล่าวได้ว่า มุสลิมในบ้านปิงหลวงมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านสังคมระดับกลาง เพราะปัญหาสังคมทั้งหมดมีการช่วยกันแก้ไขแม้ปัญหาจะยังไม่หมดไป แต่เยาวชนก็มีตัวอย่างที่ดีให้เห็นมากขึ้น สิ่งเลวร้ายบางอย่างสามารถผลักดันออกไปจากชุมชน ดังนั้นการมีส่วนร่วมที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของมุสลิมในบ้านปิงหลวง คือ การร่วมมือ

กันในการแก้ไขปัญหามุขมน โดยแต่ละคนจะต้องมีหน้าที่ในการปรับปรุงแก้ไขปัญหามุขมนให้ดีขึ้น และผลที่ตามมา คือ จิตสำนึกของทุกคนที่จะไม่ทำลายมุขมนที่ตนอาศัยอยู่นั่นเอง ดังคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลอะฮ์รอฟ โองการที่ 56 ความว่า “และพวกเจ้าจงอย่าก่อความเสียหายขึ้นบนแผ่นดิน หลังจากที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว...” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 361)

รวมทั้งมุสลิมในบ้านปิงหลวงไม่มีเรื่องขัดแย้งกัน ถึงแม้มีเรื่องที่ขัดแย้งกันบ้าง ก็มีกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในการไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกิดขึ้นโดยใช้ทางหลักศาสนาช่วยก็ไกล่เกลี่ยได้ด้วยดี ในมุขมนมีความเสมอภาคกัน ไม่มีการแบ่งพรรคพวก อยู่กันแบบพี่น้อง อยู่เหมือนครอบครัวเดียวกัน เป็นครอบครัวที่มีเอกภาพ มีความสุข สงบ และร่มเย็นอย่างแท้จริง

ความเป็นพี่น้องกันในหมู่มุสลิมผู้ศรัทธานั้น ผลที่จะติดตามมาก็คือ ความรักใคร่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การให้ความช่วยเหลือ และความร่วมมือกัน นี่คือนัยของหลักของศรัทธา เป็นการบ่งชี้ว่าการเป็นพี่น้องกันในอิสลามนั้นเข้มข้นกว่าการเป็นพี่น้องทางสายเลือดหรือวงศ์ตระกูล คืออย่าให้การแตกแยกเข้ามาบีบคั้น และอย่าให้การเกลียดชังระหว่างกันอยู่ในหมู่คณะ ดังในคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลฮุญรูดโองการที่ 10 ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ศรัทธานั้นเป็นพี่น้องกัน ดังนั้นพวกเจ้าจงไกล่เกลี่ยประนีประนอมกันระหว่างพี่น้องทั้งสองฝ่ายของพวกเจ้า และจงยำเกรงอัลลอฮ์เถิด หวังว่าพวกเจ้าจะได้รับความเมตตา” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 1350)

การประนีประนอมระหว่างคู่กรณีเอง หรือบางครั้งก็จะมีคณะกรรมการในมุขมนเป็นผู้ที่มากลี่ยให้ ทำให้ชาวบ้านเข้าใจกัน ไม่เกิดการอคติ แบ่งพรรคแบ่งพวก เกิดเป็นทุนทางสังคมจึงทำให้มุขมนสงบสุข การทำงานร่วมกันจึงประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับคัมภีร์ อัลกุรอานบทอัลฮุญรูด โองการที่ 9 ความว่า

“และหากผู้ศรัทธาสองกลุ่มรบกันหรือพิพาทกัน พวกเจ้าต้องทำให้ทั้งสองฝ่ายคืนดีกัน หากฝ่ายหนึ่งละเมิดอีกฝ่ายหนึ่ง พวกเจ้าก็จงลงโทษฝ่ายที่ละเมิดนั้นจนกว่าพวกเขาจะกลับคืนสู่คำสั่งของอัลลอฮ์ (ช.บ.) หากพวกนั้นกลับคืนแล้ว ก็จงประนีประนอมระหว่างทั้งสองฝ่ายด้วยความเป็นธรรม พวกเจ้าจงให้ความเป็นธรรมเถิด แท้จริงอัลลอฮ์ (ช.บ.) ทรงรักมวลผู้มีความยุติธรรม อันที่จริงบรรดาผู้ศรัทธาชนนั้นเป็นพี่น้องกัน ดังนั้นพวกเจ้าจงประนีประนอมระหว่างพวกเจ้าเถิด” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 1349-1350)

ตลอดจนพระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) ทรงรักการให้อภัย ทั้งนี้เพื่อความอาฆาต และการเป็นศัตรูกันจะได้ลดน้อยถอยลง อันทำให้สังคมมีความผาสุกโดยแท้จริง และพระองค์ได้ทรงรับรองไว้ว่า คุณธรรมดังกล่าวนี้เป็นส่วนหนึ่งจากพฤติกรรมของบรรดาผู้มีขันติธรรม อันเป็นกลุ่มชนที่จะได้รับผลบุญตอบแทนอย่างงดงาม ดังในคัมภีร์อัลกุรอานบทฟุศสิลัต โองการที่ 34 ความว่า “ความดีและความชั่วนั้นก็หาเท่าเทียมกันไม่ เจ้าจงจับไล่ (ความชั่ว) ด้วยสิ่งที่มันดีกว่า แล้วเมื่อนั้นผู้ที่ระหว่างเจ้าและระหว่างเขาเคยเป็นอริกันก็จะกลับกลายเป็นเยี่ยงมิตรที่สนิทกัน” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการชี้นำราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 1231)

3.3 ด้านวัฒนธรรม

มุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมระดับสูง เนื่องจากมุสลิมในบ้านปิงหลวงมีการมาละหมาดร่วมกันที่มัสยิดนุรุลฮูดา ซึ่งมีทั้งหมด 5 เวลา ในหนึ่งวัน หรืออย่างน้อยเจ็ดวันครั้งในวันศุกร์ มีการเข้าร่วมละหมาดและฉลองในวันอีดิลฟิตรี และอีดิลอัฎฮาที่มีปีละ 2 ครั้ง ถึงแม้ต่างวัย และต่างฐานะ ทุกคนยืนก็ยืนละหมาดร่วมกัน และการที่มุสลิมปฏิบัติละหมาดก็เท่ากับว่าเขาได้รำลึกถึงพระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) ดังในคัมภีร์อัลกุรอานบทฎอฮา โองการที่ 14 ว่า “แท้จริงข้าคืออัลลอฮ์ (ช.บ.) ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากข้า ดังนั้นเจ้าจงเคารพภักดีต่อข้าและจงดำรงไว้ซึ่งการละหมาด เพื่อรำลึกถึงข้า” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการชี้นำราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 741)

อีกทั้งเมื่อพบหน้ากันก็จับมือให้สลามกัน พอมีการจับมือให้สลามกันก็จะมีหน้าตาที่ยิ้มแย้มให้กัน เพราะไม่เคยมีใครหน้าบึ้งหน้าตึงให้กันพร้อมกับการจับมือให้สลามกัน จึงทำให้ผู้ที่มีความโกรธกันสลายความอาฆาตชิงชังให้หมดไป อีกทั้งมีการเข้าร่วมพิธีแต่งงาน หรือพิธีฝังศพทำให้มุสลิมในบ้านปิงหลวงมีโอกาสดูแลกันได้มาพบกัน ได้ร่วมกันคิดและทำกิจกรรมต่าง ๆ ก็ยังทำให้เกิดความรักกัน ให้ความเคารพ ยกย่อง ซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น ชุมชนก็มีแต่ความร่มเย็น การทำงานร่วมกันก็จะประสบความสำเร็จ รวมทั้งมุสลิมในบ้านปิงหลวงมีความเชื่อว่า โลกนี้เป็นเพียงแค่วางผ่าน แต่โลกหน้าคือโลกที่แท้จริงที่ตนจะต้องอยู่อย่างตลอดกาล ด้วยเหตุนี้มุสลิมในบ้านปิงหลวงจึงให้ความสำคัญกับการทำความดีเพื่อโลกหน้า มากกว่าการขวนขวายเพื่อจะอยู่ในโลกนี้ โดยมุสลิมในบ้านปิงหลวงที่มีฐานะดีซึ่งถึงแม้จะมีน้อยในชุมชนก็มีการช่วยเหลือสังคมในชุมชนโดยการบริจาคข้าว (ภาษาอาหรับเรียกว่า สะกาตฟิตตะเราะฮ์) ให้กับผู้ที่ยากจน อีกทั้งมีการเชือดสัตว์พลีเพื่อพระเจ้า (ภาษาอาหรับเรียกว่า การทำกรุบาน) โดยแบ่งเนื้อสัตว์ที่เชือดให้กับผู้ที่ยากจน เป็นการลดช่องว่างทางสังคม และหลักปฏิบัติข้อนี้ไม่ใช่ข้อบังคับของมุสลิมที่มีฐานะยากจน ฉะนั้นหลักการข้อนี้จึงช่วยบรรเทาสังคม ซึ่งจากการเข้าไปศึกษาชุมชนจึงมุ่งที่จะศึกษาในประเด็น

ภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม ไม่ใช่มองว่าชุมชนนี้ไม่ปฏิบัติตามหลักการอิสลามในข้อนี้หรือไม่ ดังนั้น ผลการศึกษาตามตาราง 7 พบว่า มุสลิมบ้านปิงหลวงมีการเชื่อดัตว์พลีในระดับต่ำ เพราะในความเป็นจริงแล้วคนในชุมชนไม่ใช่เป็นคนร่ำรวย จึงมีผู้ที่เชื่อดัตว์พลีได้จำนวนหนึ่งเท่านั้น ผู้ที่ยากจนก็เป็นผู้ที่รับการเสียสละจากผู้ที่มีฐานะดีนำมาบริจาคเพื่อหวังผลตอบแทนจากพระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภาคินวัฒน์ สุทธิสุข (2549: 136) คือ มุสลิมในบ้านหัวฝายมีความเชื่อว่า โลกนี้เป็นเพียงแค่ทางผ่าน แต่โลกหน้าคือโลกที่แท้จริงที่ตนจะต้องอยู่อย่างตลอดกาล จึงมีการทำความดีต่าง ๆ เพื่อสะสมไว้ให้ส่งผลในโลกหน้า อีกทั้งสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการเป็นชุมชนเข้มแข็ง ตามที่แนวทางพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547ข: 21-22) กล่าวว่า ชุมชนจะต้องมีจิตสำนึกสาธารณะ มีความเอื้ออาทรกัน มีความคิดที่จะแจกจ่ายแบ่งปันไปให้ผู้อื่น ซึ่งจะทำให้ได้เพื่อนและเกิดเป็นวัฒนธรรมที่ดีที่จะช่วยลดความเห็นแก่ตัว และสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในจิตใจ และสอดคล้องกับในคัมภีร์อัลกุรอาน ความว่า “และในสิ่งที่เราปรารถนาเป็นปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา พวกเขาก็จิบจาก” อับดุลฮาซิม วันแอเลาะ (2536: 52-68) ตลอดจนยังเป็นการทำความดีเพื่อหวังผลตอบแทนจากอัลลอฮ์ (ช.บ.) ในโลกหน้าด้วย สอดคล้องกับคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลบะเกาะเราะฮ์ โองการที่ 62 ความว่า “ผู้ใดศรัทธาต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) และวันโลกหน้า และประกอบสิ่งที่ดีงามแล้วไซ้ร พวกเขาจะได้รับรางวัลของเขาจากพระผู้อภิบาลของพวกเขา และไม่มีความหวาดกลัวใด ๆ แก่พวกเขา และทั้งพวกเขาจะไม่เสียใจ” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 20)

3.4 ด้านสิ่งแวดล้อม

มุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านสิ่งแวดล้อมระดับสูง เนื่องจากมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น มีการปลูกต้นไม้ไว้รอบบ้าน มีการไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำไม่เผาพลาสดิก และที่สำคัญชาวบ้านจะไม่ทิ้งขยะลงแหล่งน้ำเนื่องจากต้องนำน้ำมาใช้ในการเกษตร หรือใช้อุปโภคในครัวเรือน อีกทั้งมุสลิมในบ้านปิงหลวงมีความเชื่อว่าอัลลอฮ์ (ช.บ.) ได้ทรงสร้างขึ้นมาเพื่อให้เป็นประโยชน์กับทุกคน จึงควรที่จะช่วยกันอนุรักษ์ไว้ไม่ให้มีน้ำเน่าเสีย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภาคินวัฒน์ สุทธิสุข (2549: 135) คือ มุสลิมบ้านหัวฝายมีความเชื่อว่าคนมีหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของอัลลอฮ์ (ช.บ.) บนหน้าแผ่นดินจึงต้องมีการรักษาสภาพแวดล้อมให้มีความสมดุลทางนิเวศวิทยาตลอดไป อีกทั้งสอดคล้องกับ คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547ก: 8-11) กล่าวว่า กิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ กิจกรรมต่างๆ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับในอัลกุรอานบทอัลเราะฮ์มาน โองการที่ 10

ความว่า “และแผ่นดินนี้อัลลอฮ์ (ช.บ.) ได้สร้างขึ้นเพื่อมนุษยชาติทั้งมวลและสรรพสิ่งทั้งปวง” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นนาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 1415)

4. การมีความรู้

4.1 ด้านเศรษฐกิจ

มุสลิมในบ้านปิงหลงมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีความรู้ด้านเศรษฐกิจระดับกลาง โดยมีการเลือกพืชที่เพาะปลูก เช่น การเลือกปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อจะได้ไม่ต้องซื้อกิน โดยบางส่วนมีการปลูกลำไยเพราะเห็นว่าระบบการชลประทานดี อีกทั้งสามารถขายผลลำไยให้กับโรงงานอบลำไยที่ตั้งภายในชุมชนได้โดยไม่ต้องเสียค่าขนส่งมาก ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เกิดจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และการได้รับการศึกษามากขึ้น แล้วจึงเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของตน ทำให้ชาวบ้านสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรสุดา เจริญรัต (2542: ระบบออนไลน์) คือ ศักยภาพในการปรับตัวโดยระดมหลากหลายทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ทุน เทคโนโลยี จากแหล่งต่าง ๆ นำมาสร้างกระบวนการเรียนรู้ใหม่ร่วมกันของชุมชนที่มีได้ตัดตอนจากภูมิปัญญา เดิมแต่กลับได้นำความรู้สมัยใหม่มาบูรณาการกันได้อย่างเหมาะสม ปัจจัยเหล่านี้เป็นเงื่อนไข สำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจพอเพียงยังคงสามารถดำรงอยู่ในชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของ บริบทแวดล้อมได้อย่างยั่งยืนตลอดมา อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาคินวัฒน์ สุทธิสุข (2549: 135) คือ การให้ความสำคัญกับการศึกษามาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้เยาวชนรุ่นหลังเรียนจบคณะวิศวกรรมศาสตร์ นิติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และอื่น ๆ ทำให้มีโอกาสเข้าไปทำงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐและภาคเอกชนได้มากขึ้น อีกทั้งมีความสามารถในด้านภาษาจีน จึงเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ และต่างประเทศ กับบริษัทที่ต้องการผู้ที่มีความรู้ด้านภาษาจีน เนื่องจากมีโอกาสที่ดีกว่า มีรายได้สูงกว่าการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในชุมชน และมีความรู้เท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกชุมชนมากขึ้น รวมทั้งสอดคล้องกับ ยูनुส วารีย์ (2549: สัมภาษณ์) กล่าวว่า มุสลิมมีการทำอะไรด้วยการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นก่อนด้วยความรู้ไม่ใช่การคิดเอาเองว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ดังในคัมภีร์อัลกรุอานบทอัลหุญรู๊ด โองการที่ 12 ความว่า “โอ้ศรัทธาชนทั้งหลาย! พวกเจ้าจงปลิดตัวให้พ้นจากส่วนใหญ่ของการสงสัย (คิดเอาเอง) แท้จริงการสงสัยบางอย่างนั้นเป็นบาป...” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นนาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 1351)

4.2 ด้านสังคม

มุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีความรู้ด้านสังคมระดับสูง เนื่องจากมีความรู้ด้านหลักการศาสนาอิสลามอยู่ในระดับดี สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อีกทั้งมีการรับความรู้หรือหาความรู้เพิ่มเติมเรื่องศาสนาได้เสมอจากการถามผู้รู้ หรือฟังบรรยายจากอาจารย์อิสฮาก พงษ์มณี ซึ่งเป็นลูกหลานของมุสลิมบ้านปิงหลวงที่ไปศึกษาต่อนอกชุมชน แล้วกลับมาบรรยายศาสนากับคนในชุมชนเสมอ ทำให้มุสลิมในบ้านปิงหลวงมีการปฏิบัติตามที่ศาสนากำหนดไว้ และไม่กล้าทำในสิ่งที่ศาสนาห้าม สอดคล้องกับงานวิจัยของภากินวัฒน์ สุทธิสุข (2549: 134) คือ มุสลิมในบ้านห้วยฝาย มีศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่กำกับ จึงไม่กล้าทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง อีกทั้งสอดคล้องกับธันวา จิตต์สงวน (2547: ซีดีรอม) กล่าวว่า หลักปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีทัศนคติที่ดี เชื่อในกรรม เชื่อในเหตุและผล ขวนขวายหาความรู้ ข้อมูล แลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่เสมอ ใช้สติคุมจิตใจให้เกิดปัญญาในการตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ และสอดคล้องกับในคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลมาอิดะฮ์ โองการที่ 92 ว่า

“และพวกเจ้าจงน้อมภักดีต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) และจงน้อมภักดีต่อผู้เป็นศาสนทูตของพระองค์ และพึงระวังตัว หากทางห่างไกลจากความชั่วไว้เถิด ถ้าหากพวกเจ้าหันหลังไม่นำพาต่อการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) และ ศาสนทูตแล้ว พวกเจ้าก็พึงทราบไว้ด้วยเถิดว่าศาสนทูตของเรา มีหน้าที่เพียงแต่เป็นผู้ประกาศแจ้งความเกี่ยวกับข้อใช้ข้อห้ามไปยังพวกเจ้าเท่านั้นส่วนการตอบแทนผลกรรมแต่พวกเจ้าเป็นหน้าที่ของเรา” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 274)

อีกทั้งมุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีความรู้ด้านสังคมระดับสูง เนื่องจากผู้นำชุมชนของมุสลิมในบ้านปิงหลวงบริหารงานของชุมชนเป็นอย่างดี เนื่องจากชุมชนมีหลักเกณฑ์ที่ดีในการเลือกคณะกรรมการมา โดยมีความเชื่อว่าผู้มีหน้าที่ในการบริหารงานต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างดี อีกทั้งทำให้คนในชุมชนมีความเคารพ การตัดสินใจจากคณะกรรมการชุมชนในการจัดกิจกรรมหรือดำเนินงานต่างๆ และมีการพิจารณาแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดี เนื่องจากคณะกรรมการมัสดิดมีการใช้เหตุผลหรือใช้เสียงส่วนมากในการตัดสินใจดำเนินงานต่าง ๆ ยึดถือตามคัมภีร์อัลกุรอานและแบบอย่างของท่านศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.) มีการรับฟังความคิดเห็นชาวบ้านส่วนมาก และมีการปฏิบัติหน้าที่สมกับตำแหน่ง เพราะเชื่อว่าจะต้องถูกพระเจ้าสอบสวนในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย จึงทำให้การบริหารงานของชุมชนเป็นไปอย่างดี ทุกคนทำงานด้วยใจ ไม่มีผลประโยชน์

แบบแผน ก่อให้เกิดเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับชุมชน ด้วยการพัฒนาชุมชนอันมีพื้นฐานมาจากความมีคุณธรรมของผู้นำ ทำให้ชุมชนมีแต่ความรักและความสามัคคี ไม่ชิงดีชิงเด่นกัน ต่างก็เป็นอาสาสมัครเพื่อเข้ามาช่วยเหลืองานของส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิรติวัฒน์ อัครเส (2543: ระบบออนไลน์) คือ ผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่มุ่งมั่นใน การทำงาน ขยันขันแข็งเอาใจใส่ในหน้าที่ และงานที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ทุกประการ รวมทั้งสอดคล้องกับชุมชนมุสลิมที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการเป็นชุมชนเข้มแข็ง ตามที่แนวทางพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547ข: 21-22) กล่าวว่า ชุมชนจะต้องมีจิตสำนึกสาธารณะ มีความเอื้ออาทรกัน มีผู้นำที่ดี มีคุณธรรม เมตตาธรรม รู้จักวิเคราะห์ข้อมูลของตนเอง มีกระบวนการเรียนรู้ พัฒนากิจกรรมบนพื้นฐานของศักยภาพชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุล และมีกระบวนการพัฒนาและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลอัมฟาต โองการที่ 27 ว่า “โอ้บรรดาชนผู้ศรัทธา พวกเจ้าอย่าได้ทุจริตต่ออัลลอฮ์ (ซ.บ.) และศาสนทูตของพระองค์ และอย่าได้ทุจริตต่อหน้าที่ความรับผิดชอบในตำแหน่งของพวกเจ้าก็ทราบดีว่าสิ่งที่พวกเจ้ากระทำนั้นเป็นเรื่องไม่ถูกต้อง” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอุดีอาระเบีย, 2541: 416)

4.3 ด้านวัฒนธรรม

มุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องใจของการมีความรู้ด้านวัฒนธรรมระดับสูง เนื่องจากมีสำนึกเมื่อรู้ว่าตนกระทำความผิดและรู้สึกเสียใจในสิ่งนั้น อีกทั้งขอภักย์โทษกับพระเจ้าโดยไม่คิดจะทำสิ่งนั้นอีก เนื่องจากมีความเชื่อว่าอัลลอฮ์ (ซ.บ.) นั้นทรงมองเห็นการกระทำ และคำพูดของตน ดังที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงตรัสไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานว่า “ไม่มีวาจาใดเปล่งออกมา นอกจากที่นั่นมีรอเก็บ อะดีด (ผู้จดบันทึก)” ด้วยความเชื่อดังกล่าว มุสลิมในบ้านปิงหลวงจึงมีความระมัดระวังทั้งคำพูด และการกระทำ โดยจะพยายามทำหรือพูด แต่สิ่งที่เป็นประโยชน์เท่านั้น จะไม่กระทำหรือไม่ละเมิดสิ่งที่ต้องห้าม และเมื่อไรที่เกิดกระทำความผิดก็เกิดสำนึกแล้วรีบหลีกเลี่ยงจากความผิดที่กระทำนั้น ไม่ว่าจะเป็นความชั่วที่เปิดเผย หรือที่ซ่อนเร้น ไม่มีใครเห็นก็ตาม สอดคล้องกับอับลุฮาติม วันแอะเลาะ (2536: 44) กล่าวว่า การมีสำนึกนั้นมีส่วนสำคัญมากต่อการเป็นผู้ศรัทธาที่สมบูรณ์ และสอดคล้องกับฮันวา จิตต์สวงวน (2547: ซีด็อรอม) กล่าวว่า หลักปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีทัศนคติที่ดี เชื่อในกรรม เชื่อในเหตุและผล

4.4 ด้านสิ่งแวดล้อม

มุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมระดับสูง เนื่องจากการใช้ปุ๋ยเคมีและสารฆ่าแมลงอย่างรอบรู้รอบคอบ และระมัดระวัง โดยมีการใช้ปุ๋ยเคมีและสารฆ่าแมลงตามที่ฉลากกำกับไว้ อีกทั้งการที่คนส่วนมากในชุมชนมีการเกษตรและทำน้าหมักชีวภาพใช้เองเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาแมลงที่มาทำลายพืชผล ซึ่งถือเป็นปัญหาที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีตของชาวบ้านในการทำการเกษตร โดยมีการพัฒนาเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับระบบนิเวศน์เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ใช้กระเทียม หอม ขาฉุน เหล้า ตะไคร้หอม ข่า ขมิ้น สาบเสือ สะเดา เปลือกมังคุด หมักรวมกัน ใช้เป็นยาฆ่าแมลงไม่อันตรายต่อคนและพืช ดังนั้นในขั้นต่อไปจากนี้ มุสลิมในบ้านปิงหลวงคนอื่น ๆ ก็ยังคงใช้สารเคมีอยู่ควรหันกลับมาใช้ภูมิปัญญาดังกล่าว ตลอดจนทำการเกษตรแบบปลอดสารพิษเพื่อลดความรุนแรงของปัญหาและให้สิ่งแวดล้อมเกิดความสมดุล เพราะจากพื้นฐานความเชื่อของมุสลิมในบ้านปิงหลวงในการเป็นผู้แทนของพระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) บนผืนแผ่นดินนี้ มุสลิมในบ้านปิงหลวงจึงควรปฏิบัติหน้าที่ในการดูแล ควบคุม พัฒนา บริหาร ชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า ในขณะที่เดียวกันก็จำเป็นต้องรักษาสิ่งแวดล้อมให้มีความกลมกลืนตามธรรมชาติ และให้มีความสมดุลทางนิเวศวิทยาตลอดไป ดังคำภีร์อัลกุรอานบทอัลอันอาม โองการที่ 165 ว่า “และพระองค์ คือ ผู้ทำให้สุเจ้าทั้งหลายเป็นผู้แทน ณ แผ่นดิน และพระองค์ทรงทำให้บางคนในพวกสุเจ้ามีเกียรติเหนือกว่าอีกบางคน เพื่อพระองค์จะทรงทดสอบพวกสุเจ้าในสิ่งที่พระองค์ได้ทรงประทานมาให้ แท้จริงพระองค์เป็นผู้ทรงอภัยโทษ ผู้ทรงเมตตาอย่างมากมาย” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 342) และสอดคล้องกับคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547ก: 8-11) กล่าวว่า กิจกรรมการผลิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในภาคการเกษตร คือ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม แต่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่า ด้วยการหมุนเวียนทุนธรรมชาติภายในพื้นที่ และด้วยวิธีการทำการเกษตรที่เน้นปลูกเพื่อกินเองก่อน เช่น กิจกรรมการทำปุ๋ยชีวภาพ การปลูกผักและผลไม้ที่ปลอดสารพิษ

5. การมีคุณธรรม

5.1 ด้านเศรษฐกิจ

มุสลิมในบ้านปิงหลวงมีการจัดตั้งกองทุนชะกาตเพื่อรวบรวมเงินที่บริจาคมาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม หรือให้ผู้ที่มีความจำเป็นที่ต้องใช้เงินยืม โดยที่ไม่ต้องเสียดอกเบี้ย แต่มุสลิมบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่ก็ยังเป็นผู้ที่มีความเดือดร้อนเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และทำให้

หรือไม่ หรือถ้าแล้วนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้หรือไม่ ซึ่งหากรัฐยังไม่ปรับวิธีการปล่อยเงินกู้ก็จะทำให้เกิดวงจรหนี้สินเพิ่มขึ้นไม่รู้จบ (เอ็นนู ซื่อสุวรรณ. 2550: เอกสารประกอบการสอน) หรือไม่เช่นนั้นชุมชนต้องปฏิเสธกองทุนหมู่บ้านที่เข้ามาทำให้วิถีของชุมชนเปลี่ยนไป อีกทั้งให้การศึกษากับคนในชุมชนมากขึ้น ให้รู้เท่าทันปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น ตลอดจนมีการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรโดยใช้วิธีทางชีวภาพไม่ใช่การใช้สารเคมี การปลูกพืชแบบผสมผสาน รวมถึงการรวมกลุ่มผู้ปลูกกล้วยเพื่อลดความเสี่ยงจากราคาผลผลิตตกต่ำ ตลอดจนมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อมิให้ระบบนิเวศถูกทำลาย ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่สำคัญของมุสลิมในบ้านปิงหลวงควรแก้ไขเพื่อปัญหาหนี้สินของตนเอง

อย่างไรก็ตามหากมองปัญหาอย่างเป็นกลาง ปรากฏการณ์ที่เห็นว่ามีมุสลิมในบ้านปิงหลวงบางส่วนต้องกู้เงินที่มีดอกเบี้ยสูงนั้นเกิดมาจากระบบโครงสร้างทางธุรกิจ เนื่องจากการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน มีหลายอย่างซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเกือบทุกอย่าง ต่างวางรากฐานอยู่บนระบบดอกเบี้ย ซึ่งมาแทรกแซงอยู่ในทุก ๆ ระบบธุรกิจ รวมทั้งมุสลิมในบ้านปิงหลวงบางส่วนเช่นกันที่มีการเจริญรอยตามระบบเศรษฐกิจแบบตะวันตก ซึ่งวางรากฐานเศรษฐกิจบนระบบดอกเบี้ย จึงทำให้มุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีปัญหาหนี้สิน เพราะระบบดอกเบี้ยกินทั้งเงินต้น กินทั้งสินทรัพย์ที่นำมาค้ำประกัน จนที่สุดดอกเบี้ย ก็กินศีลธรรมและกินชีวิตของผู้ที่ตกเป็นทาสของมัน เมื่อบทพิสูจน์ได้ปรากฏชัดเจนถึงความล้มเหลวของระบบดอกเบี้ย มุสลิมในบ้าน ปิงหลวงต้องมีบทพิสูจน์เพื่อเป็นทางเลือกใหม่แก่สมาชิกในชุมชนด้วยการสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบกองทุนเพื่อยืมโดยไม่มียอดดอกเบี้ยของตน มิใช่แค่เพียงสำหรับมุสลิมในบ้านปิงหลวงเท่านั้น แต่หมายถึงชาวบ้านปิงหลวงทั้งหมดทั้งผู้ที่เป็นมุสลิมและพุทธศาสนิกชน ซึ่งหากมุสลิมในบ้านปิงหลวงทำให้ระบบเศรษฐกิจแบบอิสลามเป็นที่พึ่งของคนได้ ระบบเศรษฐกิจแบบอิสลามจะได้รับการนำไปปฏิบัติอย่างทั่วถึงทั้งบ้านปิงหลวง ซึ่งอัลลอฮ์ (ช.บ) ทรงกำหนดการป้องกันอย่างสมบูรณ์แบบที่สุดเอาไว้แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการห้ามการกินดอกเบี้ยอย่างเด็ดขาด บทลงโทษที่ตายตัวบนโลกนี้เมื่อเขามีชีวิตอยู่และต้องการทราบอย่างแสนสาหัสในโลกหน้า อัลลอฮ์ (ช.บ.) ได้กำหนดการจ่ายชะกาตขึ้นมาเพื่อกระจายเม็ดเงินสู่สังคมอย่างแท้จริง นั่นคือการแก้ไขปัญหาระบบอย่างถูกต้องที่สุด ดังที่คัมภีร์อัลกุรอานได้บัญญัติในเรื่องของดอกเบี้ยและชะกาตไว้ในบทอธรรม โองการที่ 39 ความว่า

“และสิ่งที่พวกเจ้าจ่ายออกไปจากทรัพย์สิน (ดอกเบี้ย) เพื่อให้มันการเพิ่มพูนในทรัพย์สินของมนุษย์ มันจะไม่เพิ่มพูน ณ ที่อัลลอฮ์ (ช.บ.) และสิ่งที่พวกเจ้าจ่ายไปจากชะกาต โดยพวกเจ้าปรารถนาพระพักตร์ของอัลลอฮ์ (ช.บ.) คนเหล่านั้นแหละ พวกเขา คือผู้ที่ได้รับการตอบแทนอย่างทวีคูณ” (กระหรวง

กิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอุดีอาร

เบีย , 2541: 1,007-1,008)

อีกทั้งสอดคล้องกับคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547ก: 8-11)

กล่าวว่า กิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ การทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิก ในชุมชนด้วยทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนได้ โดยรวมตัวกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากความรัก และความเอื้ออาทรของสมาชิกในชุมชน มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ

5.2 ด้านสังคม

มุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและ สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านสังคมระดับสูง เนื่องจาก มีการเกื้อกูลช่วยเหลือกัน โดยผู้ที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานแล้วให้ความช่วยเหลือผู้อื่นที่มี ฐานะด้อยกว่า เช่น อาจารย์อิสฮาก พงษ์มณีที่เรียนศาสนามาแล้วกลับมาสอนคนในหมู่บ้าน หรือ อิหม่ามอดุลย์ พงษ์มณี ที่เรียนจบแล้วกลับมาเป็นอิหม่ามสอนชาวบ้าน อีกทั้งผู้ที่มีฐานะดีก็มีการ แบ่งปันทรัพย์สินหรืออาหารแก่คนยากจน ซึ่งสอดคล้องกับ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ พอเพียง (2547ก: 8-11) กล่าวว่า กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จิตสำนึกท้องถิ่น คือ การส่งเสริมวิถี ชีวิตและวัฒนธรรมของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน โดยมีกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังจริยธรรมความดีงาม และจิตสำนึกรักท้องถิ่นให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกของชุมชน ซึ่งมุ่งปลูกฝังสมาชิกในชุมชนให้มีความเอื้อ อาทรต่อกันมากกว่าคำนึงถึงตัวเงินหรือวัตถุเป็นพื้นฐานความสัมพันธ์ และสอดคล้องกับแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง และหลักการศาสนาอิสลามที่ได้เรียกร้องให้มีการสร้างความสมดุลในวิถีชีวิตทาง เศรษฐกิจ ดังรายงานของนุคคอรี มุสลิม อิบนิมาเยฮ์ ดิรมิซีย์ และนาซาฮี ความว่า “คนหนึ่งคนใด ในหมู่บ้านยังไม่ศรัทธาจนกว่าเขาผู้นั้นจะรักให้พี่น้องของเขามี หรือเป็นในสิ่งที่เขาเองอยากจะให้มี หรือเป็น” (อบูอะฮ์ลา เมาว์ดูดี, 2524: 42-54)

อีกทั้งมุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและ สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านสังคมระดับสูง เนื่องจาก มีการให้เกียรติกับผู้ที่มีการปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของศาสนา ไม่ใช่ให้เกียรติกับผู้ที่ร่ำรวย หรือมี ชื่อเสียงหรือมีอำนาจวาสนา แต่ผู้ที่มีเกียรติมีศักดิ์ศรี สำหรับมุสลิมในบ้านปิงหลวง คือ ผู้ที่มีศรัทธา มั่นคง มีความยำเกรงมีการขอบคุณ สำนึกในพระเมตตาแห่งพระองค์ และอดทนเมื่อประสบกับ เรื่องที่ไม่พึงปรารถนา ถึงแม้เขาจะเป็นคนยากจนขนาดไหนก็ตาม สอดคล้องกับธันวา จิตต์สงวน (2547: ชีตโรม) กล่าวว่า หลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ การอดทน อดกลั้น ต่อปัญหาที่มี หรือความสำเร็จที่ยังมาไม่ถึง มีความเพียรต่อสิ่งที่กระทำ และไม่มัวเมาในการ แสวงหาทรัพย์สินหรือหาความสุข ต่างจากในสังคมปัจจุบันที่บางคนมีความร่ำรวย มีทรัพย์สินมาก มี

อำนาจมาก ที่ล้มตัวไม่ได้สำนึกว่าทรัพย์สิน อำนาจ ที่ดิน ไร่นา ที่ตัวเองครอบครองอยู่เวลานี้มาจากการประทานให้จากองค์พระผู้อภิบาล โดยคิดว่ามาจากความเก่ง มาจากความรู้ มาจากโชควาสนาของตัวเอง จึงวางท่า อวดตัว ใครไม่ยกย่องตนก็ไม่พอใจ แถมบางคนยังละเมิดบัญญัติของศาสนาไม่ยอมทำตามที่ศาสนาใช้ ไม่ยอมออกห่างเรื่องที่ศาสนาห้าม เห็นคนยากจนแล้วเกิดความรังเกียจ ไม่อยากเข้าใกล้ ไม่อยากคบหาสมาคมด้วย ดังที่คัมภีร์อัลกุรอานได้บัญญัติเตือนในเรื่องของการดำเนินชีวิตไว้ในบทอัลอะลัก โองการที่ 6 และ 7 ความว่า “เป็นที่เที่ยงแท้ที่สุด อันมนุษย์นั้นย่อมล่วงละเมิดต่อบัญญัติของอัลลอฮ์ (ช.บ.) เป็นประจำ โดยเหตุที่เขาเห็นว่าตัวเขาเองนั้นร่ำรวยแล้ว ทั้งทรัพย์สิน อำนาจ วาสนา บารมี และบิราร” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 27)

5.3 ด้านวัฒนธรรม

มุสลิมในบ้านปิงหลงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านวัฒนธรรมระดับสูง เนื่องจากแนวทางการดำเนินชีวิตของมุสลิมในบ้านปิงหลงนั้น มีการนำแนวทางของอัลลอฮ์ (ช.บ.) ซึ่งเที่ยงตรง เรียบง่าย บริสุทธิ์ และชัดเจน เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อหวังความสำเร็จทั้งในโลกนี้ และโลกหน้า ทำให้มุสลิมในบ้านปิงหลงมีหลักปฏิบัติที่ต้องทำ คือ การกล่าวปฏิญาณตน โดยกล่าวว่า “ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ (ช.บ.) และข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่ามุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์ (ช.บ.) มีการปฏิบัติศาสนกิจละหมาด มีการบริจาค (ภาษาอาหรับเรียกว่าการจ่ายชะกาต) มีการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน และมีการไปประกอบพิธีฮัจญ์ อีกทั้งมีการปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านศาสดามุฮัมมัด คือ มีการดำรงตนอยู่ในแนวทางที่ศาสนากำหนด มีการปฏิบัติตัวเพื่อสังคมส่วนรวมเสมอ มีสัจจะ มีความบริสุทธิ์ใจในช่วยเหลือผู้อื่นโดยหวังผลตอบแทนจากอัลลอฮ์ (ช.บ.) มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีการให้อภัยผู้อื่น มีความปรองดอง มีการค้าขายด้วยความยุติธรรม และมีความยุติธรรมในการเขียน(สัญญา)ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภากินวัฒน์ สุทธิสุข (2549: 134) คือ มุสลิมในบ้านห้วยฝายมีหลักศาสนาอิสลามเป็นพื้นฐานในจิตใจ ซึ่งถือเป็น “ภูมิคุ้มกัน” ที่สำคัญในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและพอดี เพราะการกลั่นกรอง หรือการเลือกในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม อีกทั้งสอดคล้องกับคัมภีร์อัลกุรอานที่ได้บัญญัติในเรื่องของการดำเนินชีวิตไว้ในบทอัลอันอาม โองการ ที่ 153 ความว่า “แท้จริงแนวทางของฉันนี้ เป็นแนวทางอันเที่ยงตรง ดังนั้นท่านทั้งหลายจงตามแนวทางนี้ และอย่าได้ตามบรรดาแนวทางอันหลากหลาย อันเป็นเหตุให้ท่านทั้งหลายต้องแตกแยกไปจากแนวทางนั้น” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 338) ตลอดจนแนวทางการดำเนินชีวิตที่สำคัญนั้น อัลลอฮ์ (ช.บ.) ทรงบัญญัติไว้ก็คือไม่ให้คิดแต่

จะประกอบอาชีพเพื่อหาความสุขในโลกนี้อย่างเดียว หรือแสวงหาแต่บุญกุศลเพื่อโลกหน้าเพียงอย่างเดียว แต่ปฏิบัติตนอยู่บนทางสายกลางควบคู่กันไปทั้งสองอย่าง โดยที่ตนและครอบครัวมีปัจจัยยังชีพในโลกนี้ และมีผลงานเพื่อชีวิตในโลกหน้าด้วยการละหมาดโดยไม่บกพร่องด้วย อย่างนี้ถือว่าชาวบ้านเป็นผู้ศรัทธาในศาสนาอิสลามอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับคัมภีร์อัลกุรอาน บทอัลญุมอะห์ โองการที่ 9 และ 10 ความว่า

“โอ้บรรดาผู้ที่มีศรัทธาทั้งหลาย เมื่อมีการอะซานเชิญชวนเพื่อเรียกร้องให้ไปละหมาดวันศุกร์ ดังนั้นพวกเจ้าจงรีบเร่งไปสู่การละหมาดวันศุกร์เพื่อการรำลึกถึงอัลลอฮ์ (ช.บ.) และเจ้าจงเว้นการค้าขายเอาไว้ก่อนเถิดเป็นการชั่วคราว เมื่อเสร็จพิธีละหมาดแล้วค่อยกลับไปทำการค้าขายดังเดิม นั่นเป็นสิ่งที่งามสำหรับพวกเจ้าหากพวกเจ้ารู้ ครั้นเมื่อการละหมาดเสร็จสิ้นแล้ว พวกเจ้าก็จงแยกย้ายกันไปในพื้นที่ดินเถิดและพวกเจ้าจงแสวงหาความโปรดปรานของอัลลอฮ์ (ช.บ.) ด้วยประการต่าง ๆ ตามความถนัดของแต่ละคน และพวกเจ้าจงรำลึกถึงอัลลอฮ์ (ช.บ.) ให้มากเถิด เพื่อพวกเจ้าจักประสบชัยชนะในที่สุด” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นนาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 1497-1498)

อีกทั้งมุสลิมในบ้านปิงหลงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านวัฒนธรรมระดับสูง เนื่องจากการที่คนส่วนมากในชุมชนไม่ท้อแท้ต่อความทุกข์ยาก หรือความไม่สมปรารถนา การเจ็บไข้ และการสูญเสีย ตลอดจนมีกำลังใจที่จะต่อสู้ต่อไป เพราะเชื่อว่าพระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) จะช่วยตนอย่างแน่นอนหากตนพยายามอย่างเต็มความสามารถ โดยมีความศรัทธากับสิ่งที่เกิดขึ้นขณะนี้ว่าเป็นการทดสอบจากอัลลอฮ์ (ช.บ.) ซึ่งพระองค์กำลังทดสอบว่าตนมีความอดทน มีความอดกลั้นเพียงใด สอดคล้องกับงานวิจัยของภาคินวัฒน์ สุทธิสุข (2549: 134) คือ มุสลิมในบ้านห้วยผามีหลักศรัทธาข้อหนึ่งที่เรียกว่า “ศรัทธาต่อลิจิต” ทำให้ไม่ท้อแท้กับความลำบาก มีความอดทนพยายาม พากเพียร มีกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไป อีกทั้งสอดคล้องกับในคัมภีร์อัลกุรอาน บทอัลบะเกาะเราะห์ โองการที่ 155 ความว่า “และขอยืนยันว่าเราจะทดสอบพวกเจ้าอย่างแน่นนอนด้วยบางสิ่งเพียงเล็กน้อย (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นนาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 47) และสอดคล้องกับกลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (2546: 41-42) คือ วิถีชีวิตที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของความมีคุณธรรมในการมีความพากเพียรนั้นต้องอาศัยความตั้งใจ และเพียรพยายามจึง

จะสามารถทำงานต่าง ๆ ได้สำเร็จ โดยตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ในการดำเนินชีวิต โดยเน้นความอดทนและความเพียร

5.4 ด้านสิ่งแวดล้อม

มุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านสิ่งแวดล้อมระดับสูง เนื่องจากการไม่ทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำของชุมชนเพราะจะทำให้ น้ำจะเน่าเสียและมีกลิ่นเหม็นอีกทั้งฝังกลบบขยะไม่ให้ไหลลงแหล่งน้ำ ตลอดจนมีการแยกขยะ เพราะขยะบางชนิดสามารถนำไปขาย หรือนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ซึ่งถือว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรอีกทางหนึ่ง สอดคล้องกับคัมภีร์อัลกุรอาน บทอัลอันอาม โองการที่ 165 ว่า “และพระองค์ คือ ผู้ทำให้สุเจ้าทั้งหลายเป็นผู้แทน ณ แผ่นดิน และพระองค์ทรงทำให้บางคนในพวกสุเจ้ามีเกียรติเหนือกว่าอีกบางคน เพื่อพระองค์จะทรงทดสอบพวกสุเจ้าในสิ่งที่พระองค์ได้ทรงประทานมาให้ แท้จริงพระองค์เป็นผู้ทรงอภัยโทษ ผู้ทรงเมตตาอย่างมากมาย” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย, 2541: 342)

แต่มุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านสิ่งแวดล้อมระดับกลางเนื่องจากในชุมชนไม่มีรถขยะมาคอยเก็บขยะไปทิ้งให้ ดังนั้นมุสลิมและพุทธศาสนิกชนในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่จึงเลือกใช้วิธีการเผาขยะ เนื่องจากเห็นว่าหากไม่เผาก็ไม่สามารถจัดการกับขยะที่เพิ่มขึ้นทุกวันได้ ยิ่งไปกว่านั้นการที่ชุมชนมีการเผาขยะกันมากก็ยิ่งทำให้เกิดมลพิษทางอากาศมาก และยิ่งบ้านปิงหลวงตั้งอยู่ในอำเภอสารภีด้วยแล้วยิ่งทำให้มลพิษจากการเผาขยะมีผลกระทบรุนแรงมากกับคนที่อาศัยในพื้นที่ เพราะสภาพพื้นที่เป็นบริเวณแอ่งกระทะมวลของอากาศที่เป็นพิษจะถูกกดไว้ไม่ให้ลอยออกไปได้ ดังนั้นการเผาขยะของมุสลิมในบ้านปิงหลวงจึงเป็นวิถีชีวิตที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิมและมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านสิ่งแวดล้อมระดับต่ำ จึงควรนำความเชื่อของมุสลิมในบ้านปิงหลวงเรื่องการเป็นผู้แทนของพระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) บนผืนแผ่นดินนี้มาช่วยแก้ปัญหา อีกทั้งควรร่วมกันเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวกับชาวบ้านทุกคนในชุมชนทั้งผู้ที่เป็นมุสลิม และพุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะหน่วยงานของ อบต. ที่สามารถรับฟังและร่วมแก้ปัญหาได้ เช่น อบต.อาจจัดถังขยะมาตั้งให้กับชุมชนและมีรถขยะของ อบต. มาเก็บไปทิ้งให้ทุกวัน เป็นต้น เพื่อให้ชาวบ้านและลูกหลานของบ้านปิงหลวงได้หายใจในสภาพอากาศมีความบริสุทธิ์ และเป็นการคืนความสมดุลให้กับระบบนิเวศ ดังที่อัลลอฮ์ (ช.บ.) ทรงให้มนุษย์มาเป็นตัวแทนพระองค์เพื่อดูแลรักษาผืนแผ่นดินนี้ตามที่มียุทธศาสตร์ยืนยันในคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลอันอาม โองการที่ 165 ว่า “และ

พระองค์ คือ ผู้ทำให้สุเจ้าทั้งหลายเป็นผู้แทน ณ แผ่นดิน และพระองค์ทรงทำให้บางคนในพวกสุเจ้า มีเกียรติเหนือกว่าอีกบางคน เพื่อพระองค์จะทรงทดสอบพวกสุเจ้าในสิ่งที่พระองค์ได้ทรงประทาน มาให้ แท้จริงพระองค์เป็นผู้ทรงอภัยโทษ ผู้ทรงเมตตาอย่างมากมาย” (กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอุดีอาระเบีย, 2541: 342) และสอดคล้องกับ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชน ดังที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547ก: 11-16) กล่าวว่า การที่สมาชิกจากแต่ละครอบครัวในชุมชนรู้จักรวมกลุ่มกันทำประโยชน์ เพื่อส่วนรวม เพื่อบริหารจัดการปัจจัยต่าง ๆ เช่น ทรัพยากร ภูมิปัญญา หรือศักยภาพของสมาชิกใน ท้องถิ่นที่มีอยู่ให้สามารถนำไปใช้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและสมดุล ของชุมชนโดยส่วนรวม

ความพอเพียงในภาพรวม

โดยภาพรวมวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวง มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงในระดับสูงโดยมีความพอเพียงในด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในระดับสูง แต่มี ความพอเพียงในด้านเศรษฐกิจในระดับกลาง

ดังนั้นงานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบว่า ในการดำเนินชีวิตหากปฏิบัติตามวิถีชีวิตมุสลิมและ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์สุข ปฏิบัติแล้วมีความสุข ซึ่งเห็นได้จาก ภาพรวมทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของมุสลิมในบ้านปิงหลวง ที่คนใน ชุมชนมีการให้ความสำคัญกับครอบครัว โดยไม่เน้นการผลิตเพื่อให้ได้เงินปริมาณมาก ๆ แต่จะทำการผลิตตามศักยภาพของตนเองโดยไม่ต้องจ้างแรงงานมากในการผลิต ทำให้มีเวลาสำหรับร่วม ประกอบศาสนกิจละหมาดที่มัสยิดในวันศุกร์ ทำให้มีโอกาสดูปฏิบัติสัมพันธ์กัน มีการปฏิบัติตาม บัญญัติของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด รวมทั้งเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเยาวชนในชุมชน มีการให้ ความสำคัญกับการอบรมบุตรหลานและส่งเสริมให้เรียนหลักการศาสนาอิสลามเพิ่มเติม ทำให้เด็กมี จิตสำนึกที่ดี ทำให้ครอบครัวเข้มแข็ง ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง ประกอบกับภายในชุมชนไม่มีแหล่ง อบาบูมุข เช่น ร้านค้าขายสุรา หรือร้านคาราโอเกะ ทำให้มีสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับเยาวชนโดยไม่ต้องเห็นตัวอย่างที่ไม่ดี อีกทั้งไม่กระทำความผิดทบัญญัติตามหลักการศาสนาอิสลามที่ตนได้เรียนมา จึง ไม่กระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย และทำให้ในชุมชนไม่มีปัญหาอาชญากรรม ตลอดจนให้ความสำคัญ กับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในพื้นที่ ดังจะเห็นได้จากการไม่ทิ้งขยะลงแหล่งน้ำ มีการใช้น้ำหมัก ชีวภาพและปุ๋ยมูลสัตว์ในการเกษตรแทนการใช้สารเคมี

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของมุสลิมในบ้านปิงหลวง

1. วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ

ในอดีตมุสลิมในบ้านปิงหลวงทำการเกษตรเพื่อยังชีพ แต่ปัจจุบันมีชาวบ้านเพียง 18.33 % ที่ยังทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก คือ ปลูกลำไย เพราะเห็นว่าการทำอาชีพอื่นคุ้มค่ากว่า การทำนาปลูกข้าวกินเอง ปัจจุบันมุสลิมบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่ 81 % มีอาชีพหลัก คือ ค้าขาย และ รับจ้าง ประมาณครึ่งหนึ่งมีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน แต่ทั้งหมด 100 % มี รายจ่ายไม่เกิน 10,000 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน ส่วนใหญ่ คือ 78.30 % มีเงินออมสะสมต่ำกว่า 10,000 บาท และประมาณครึ่งหนึ่ง คือ 31 ใน 60 ครัวเรือนไม่มีหนี้สินเลย

2. วิถีชีวิตด้านสังคม

มุสลิมผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน คือมีอายุอยู่ระหว่าง 15 ถึง 60 ปี เกือบทั้งหมดมีการศึกษาชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่สมรสแล้ว ประมาณ 2 ใน 3 ทำงาน ภายในชุมชน บรรพบุรุษของมุสลิมในบ้านปิงหลวง มาจากชมพูทวีป เมื่อประมาณ 200 ปี ที่ผ่านมามี เริ่มแรกประกอบอาชีพการเกษตรและเลี้ยงปศุสัตว์ ปัจจุบันมีถนนลาดยางผ่านหมู่บ้าน สามารถ เดินทางไปตัวเมืองเชียงใหม่ในเวลา 30 นาที มีน้ำประปาหมู่บ้าน และอยู่ใกล้กับโรงพยาบาล มีศาสนสถานที่สำคัญ คือ มัสยิดนุรุลฮูดา ภายในชุมชนมุสลิมแท้ ๆ ไม่มีแหล่งอบายมุข ได้แก่ ร้าน เหล้าคอง ร้านคาราโอเกะ ไม่มีการเล่นการพนันในงานศพ ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันมุสลิม บ้านปิงหลวง มีความสัมพันธ์ที่ดีทั้งภายในครอบครัว ภายในชุมชน และเพื่อนบ้าน อีกทั้งมีการ รวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันทั้งในกลุ่มมุสลิมด้วยกันและกับชาวไทยพุทธที่อยู่ห้วและท้ายหมู่บ้านด้วย

3. วิถีชีวิตด้านวัฒนธรรม

มุสลิมบ้านปิงหลวงมีความเชื่อว่า อัลลอฮ์ (ช.บ.) เป็นพระเจ้า และสร้างมนุษย์มา เพื่อทดสอบความภักดีต่อพระองค์ โดยหลังจากตายแล้ววิญญาณของแต่ละคนจะถูกนำไปยังพระเจ้า ถ้าหากวิญญาณนั้นดำเนินชีวิตที่ดี เขาจะได้เข้าสวรรค์ หากกระทำชั่วต้องถูกลงโทษในนรก อีกทั้งมีความเชื่อว่าไม่ควรแบ่งชนชั้นกัน ทุกคนมีสิทธิและฐานะทางสังคมเท่าเทียมกัน มีการให้เกียรติกับผู้ ที่มีจริยธรรมและมีความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) มากที่สุดรวมทั้งมีความเชื่อว่าทรัพยากรธรรมชาติ

ต่าง ๆ นั้นพระเจ้าสร้างมาเพื่อตอบสนองความต้องการในชีวิตของตน และต้องประกอบการทำงานที่สุจริต และมีการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมส่วนรวม เพราะมนุษย์ถูกสร้างมาเพื่อเป็นตัวแทนของอัลลอฮ์ (ช.บ.) ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนโลกนี้

4. วิถีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม

บ้านปิงหลวงมีสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่มน้ำท่วมขังในฤดูฝน อีกทั้งเป็นบริเวณแอ่งกระทะของจังหวัดเชียงใหม่ มีแม่น้ำสาขาของแม่น้ำปิงไหลผ่านหมู่บ้าน มีลำเหมืองเพื่อใช้ในการเกษตร โดยมุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่มีการตั้งถิ่นฐานในชุมชนมาตั้งแต่เกิด มีลักษณะบ้านเรือนเป็นแบบถาวรในที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์เป็นโฉนดที่ดินของตนเอง มีขนาดน้อยกว่า 100 ตารางวา และมีการจัดการขยะโดยการแยกเพื่อนำส่วนที่ยังมีประโยชน์ไปใช้ใหม่ และเผาส่วนที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้แล้ว

ความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวงกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอประมาณ

ผลการศึกษา พบว่า วิถีชีวิตมุสลิมในบ้านปิงหลวง มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความพอประมาณด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อมในระดับสูง ส่วนความพอประมาณด้านเศรษฐกิจ พบว่า มีความสอดคล้องในระดับกลาง

2. ความมีเหตุผล

ผลการศึกษา พบว่า วิถีชีวิตมุสลิมในบ้านปิงหลวง มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของความมีเหตุผลด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อมในระดับสูง

3. การมีภูมิคุ้มกัน

ผลการศึกษา พบว่า วิถีชีวิตมุสลิมในบ้านปิงหลวง มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อมในระดับสูง ส่วนความพอประมาณด้านเศรษฐกิจ พบว่า มีความสอดคล้องในระดับกลาง

4. การมีความรู้

ผลการศึกษา พบว่า วิธีชีวิตมุสลิมในบ้านปิงหลวง มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีความรู้ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อมในระดับสูง ส่วนความพอประมาณด้านเศรษฐกิจ พบว่า มีความสอดคล้องในระดับกลาง

5. การมีคุณธรรม

ผลการศึกษา พบว่า วิธีชีวิตมุสลิมในบ้านปิงหลวง มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีคุณธรรมด้านสังคม และด้านวัฒนธรรมในระดับสูง ส่วนความพอประมาณด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า มีความสอดคล้องในระดับกลาง

โดยภาพรวมวิธีชีวิตมุสลิมบ้านปิงหลวง มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูงโดยมีความพอเพียงในด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในระดับสูง แต่มีความพอเพียงในด้านเศรษฐกิจในระดับกลาง ดังนั้นงานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบว่า ในการดำเนินชีวิตหากปฏิบัติตามวิธีชีวิตมุสลิมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์สุข ทำแล้วเป็นสุข

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนมุสลิมในบ้านปิงหลวง

1. ควรหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ เนื่องจากแม่บ้านมุสลิมในบ้านปิงหลวงส่วนหนึ่งไม่มีอาชีพเสริม ซึ่งจากการเข้าไปประชุมกลุ่มกับแม่บ้านกลุ่มนี้ได้ข้อสรุปจากความคิดเห็นของชาวบ้านและเป็นการต้องการของชาวบ้านเองว่าต้องการสร้างกลุ่มอาชีพเพื่อผลิตหนังปองจำหน่ายในจังหวัดเชียงใหม่และในต่างจังหวัด เพื่อเป็นอาชีพเสริมให้กับกลุ่มแม่บ้านที่ว่างงานในช่วงที่เก็บผลผลิตของลำไยเสร็จแล้ว ซึ่งจะช่วยให้มีรายได้เพิ่มขึ้นเพื่อใช้จ่ายในครอบครัว ดังนั้นจึงควรส่งเสริมอาชีพนี้ให้กับชาวบ้านเนื่องจากเป็นความต้องการของชาวบ้านเอง อีกทั้งเป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจอีกด้วย

2. ชุมชนควรให้ความสนใจในการนำปฏิมูลสัตว์และปฏิวัวภาพมาใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยควรมีการพัฒนาเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับระบบนิเวศน์ เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เช่น ใช้กระเทียม หอม ยาสูบ เหล้า ตะไคร้หอม ข่า ขมิ้น สาบเสือ สะเดา เปลือกมังคุด หมักรวมกัน ใช้เป็นยาฆ่าแมลงไม่อันตรายต่อคนและพืช และเพื่อให้สิ่งแวดล้อมเกิดความสมดุลอีกด้วย

เป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันและในเงื่อนไขของการมีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

3. ชุมชนควรร่วมกับทาง อบต. เพื่อแก้ไขปัญหาขยะ โดยมุสลิมและพุทธศาสนิกชนในบ้านปิงหลวงส่วนใหญ่ที่เลือกใช้วิธีการเผาขยะ เนื่องจากเห็นว่าหากไม่เผาก็ไม่สามารถจัดการกับขยะที่เพิ่มขึ้นทุกวันได้ เนื่องจากในชุมชนไม่มีรถขยะมาคอยเก็บขยะไปทิ้งให้ ยิ่งไปกว่านั้นการที่ชุมชนมีการเผาขยะกันมากก็ยิ่งทำให้เกิดมลพิษทางอากาศมาก ดังนั้นจึงควรนำความเชื่อของมุสลิมในบ้านปิงหลวง เรื่องการเป็นผู้แทนของพระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) บนผืนแผ่นดินนี้มาช่วยแก้ปัญหา อีกทั้งควรมีการร่วมกันเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวระหว่างชาวบ้านทุกคนในชุมชนทั้งผู้ที่เป็นมุสลิม และพุทธศาสนิกชน ให้กับหน่วยงานของ อบต. ที่สามารถรับฟังและร่วมแก้ปัญหาดังกล่าวได้ เช่น อบต. อาจจัดถังขยะมาตั้งให้กับชุมชนและมีรถขยะของ อบต. มาเก็บไปทิ้งให้ทุกวัน เป็นต้น อีกทั้งเป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ชาวบ้านและลูกหลานของบ้านปิงหลวงได้หายใจในสภาพอากาศมีความบริสุทธิ์ และเป็นการคืนความสมดุลให้กับระบบนิเวศ

4. ผู้ที่มีเงินพอที่จะบริจาคได้ในแต่ละปีควรให้ความสำคัญกับกองทุนชะกาต เพื่อเป็นการช่วยเหลือสังคม เพราะถึงแม้ว่ามุสลิมในบ้านปิงหลวงจะมีการจัดตั้งกองทุนชะกาตเพื่อรวบรวมเงินที่บริจาคมาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม หรือให้ผู้ที่มีความจำเป็นที่ต้องใช้เงินยืม โดยที่ไม่ต้องเสียดอกเบี้ย แต่มุสลิมบ้านปิงหลวงส่วนหนึ่งก็ยังเป็นผู้ที่มีความเดือดร้อนเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และทำให้ในชุมชนมีผู้ที่ต้องไปกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านที่ต้องเสียดอกเบี้ยสูง ทั้งที่เดิมในอดีตไม่มีกองทุนหมู่บ้านให้ชาวบ้านกู้ยืมชาวบ้านก็สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ แต่เมื่อกองทุนหมู่บ้านเริ่มเข้ามา ทำให้ชาวบ้านเริ่มกู้เงินเพื่อนำไปซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น รถยนต์ บ้าน เครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ โดยไม่ได้แสวงหาเงินสดเพื่อนำไปซื้อเหมือนดังเช่นในอดีตก่อนที่กองทุนหมู่บ้านจะเข้ามา ดังนั้นคณะกรรมการพิจารณากองทุนหมู่บ้านจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรมในการปล่อยเงินกู้ และมีความรู้ โดยพิจารณาบุคคลที่มาขอกู้เงินว่ามีความจำเป็นที่แท้จริงในการกู้เงินหรือไม่ หรือกู้แล้วนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้หรือไม่ หรือชุมชนต้องปฏิเสธกองทุนหมู่บ้านที่เข้ามาทำให้วิถีของชุมชนเปลี่ยนไป อีกทั้งให้การศึกษากับคนในชุมชนมากขึ้น ให้รู้เท่าทันปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น เพราะถึงแม้ว่าในสังคมไทยจะเห็นว่าดอกเบี้ยไม่ใช่เรื่องผิด แต่ตามหลักการอิสลามแล้วดอกเบี้ยถือเป็นสิ่งต้องห้าม ดังนั้นจึงควรสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบกองทุนเพื่อยืมโดยไม่มียอดดอกเบี้ยของตน ด้วยการให้ผู้ที่ยืม หรือมีศักยภาพพอที่จะบริจาคได้ในแต่ละปีทั้งที่เป็นเงินร้อยละ 2.5 บาทต่อปี หรือเป็นสัตว์สำหรับผู้ที่เลี้ยงปศุสัตว์แล้วเข้าหลักเกณฑ์ของศาสนาที่ต้องจ่ายชะกาต เพื่อให้เป็นการกระจายรายได้และช่วยเหลือผู้ที่ยากจน เด็กกำพร้า และ

แม่นยำ ทำให้ไม่เกิดช่องว่างทางสังคม และเพื่อช่วยเหลือมุสลิมในบ้านปิงหลวงไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับคอกเบี้ย อีกทั้งเป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านสังคมและในเงื่อนไขของการมีคุณธรรมด้านเศรษฐกิจ

5. มุสลิมในบ้านปิงหลวงที่มีหนี้สินทั้ง 28 ครัวเรือน ควรไปศึกษา หรือขอคำแนะนำในเรื่องการบริหารค่าใช้จ่ายในครัวเรือนจากผู้ที่ไม่ใช่หนี้สินทั้ง 31 ครัวเรือน เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาหนี้สินของครัวเรือน เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการแก้ปัญหาร่วมกันของคนในชุมชน

6. ควรมีการรวมกลุ่มชาวสวนลำไยเพื่อเกิดอำนาจในการต่อรองราคา เพราะในการขายผลผลิตลำไยชาวบ้านจะขายตามราคาที่โรงงานตั้งไว้ ทำให้ราคาของผลิตไม่แน่นอน และไม่ได้ราคาตามที่ต้องการ ดังนั้นมุสลิมในบ้านปิงหลวงและชาวบ้านที่ปลูกลำไยจึงควรรวมกลุ่มกันเพื่อให้เกิดอำนาจในการต่อรองกับทางโรงงาน ช่วยให้ได้ราคาที่คุ้มกับต้นทุนของตนได้ อีกทั้งการขายผลผลิตลำไยในนามกลุ่มของชุมชนสามารถสร้างความน่าเชื่อถือ ทำให้สามารถส่งไปขายได้ราคาสูงทั้งในเชียงใหม่และต่างจังหวัดได้ อีกทั้งเป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์ประกอบของการมีภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ชาวมุสลิมในบ้านปิงหลวงทุกคน ควรใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อร่วมกันเสนอแนวทางการปฏิบัติที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. ควรมีการวิจัยวิถีชีวิตของมุสลิมที่อยู่ในชุมชนอื่น ๆ

บรรณานุกรม

กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักรชาอุดีอาระเบีย. ฮ.ศ. 1419.

พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย. นครมาดินะฮ์: ศูนย์กษัตริย์
พะฮัด เพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน แห่งนครมาดินะฮ์.

กัญญาณี ชรรณจารี. 2550. สัมภาษณ์. 3 กุมภาพันธ์.

กานดา มาลา. 2550. สัมภาษณ์. 31 มกราคม.

กิริติวัฒน์ อักเส. 2543. “การดำเนินงานตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านห้วย
ชัน”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา [http://thesis.tiac.or.th/\(5 กันยายน 2549\)](http://thesis.tiac.or.th/(5 กันยายน 2549)).

กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. 2546. **กรอบ
แนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

กวย แก้วพา. 2550. สัมภาษณ์. 3 กุมภาพันธ์.

แก้ว จอมดวง. 2550. สัมภาษณ์. 31 มกราคม.

แก้ว ศรีวิชัย. 2550. สัมภาษณ์. 4 กุมภาพันธ์.

คณะกรรมการดำเนินการก่อสร้างมัสยิดนุรุลฮุดา. 2523. **นุรุลฮุดาอนุสรณ์.** เชียงใหม่: พระสังฆ์
การพิมพ์.

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. 2547ก. **การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ.

_____. 2547ข. **นานาคำถามเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

_____. 2547ค. **รายละเอียด 15 พื้นที่เศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (เอกสารโรเนียว).

_____. 2547ง. **ประมวลคำในพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ภูมิพล อดุลยเดชตั้งแต่พุทธศักราช 2493-2542 ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ.

คำจันทร์ พงษ์มณี. 2550. สัมภาษณ์. 1 กุมภาพันธ์.

- จันทร์ดี ไบนานา. 2550. สัมภาษณ์. 4 กุมภาพันธ์.
- จันทร์หา ไชยปิ่น. 2550. สัมภาษณ์. 1 กุมภาพันธ์.
- จันทร์พิทย์ กัลละหะ. 2550. สัมภาษณ์. 4 กุมภาพันธ์.
- จิรพงษ์ ดาคำ. 2550. สัมภาษณ์. 3 กุมภาพันธ์.
- จีน นีวบุตร. 2550. สัมภาษณ์. 3 กุมภาพันธ์.
- ไชยณรงค์ บุญเป็ง. 2550. สัมภาษณ์. 17 มกราคม.
- ชาลามาต สหมิตร. 2550. สัมภาษณ์. 15 มกราคม.
- ทรงชัย ดิยานนท์. 2541. “การศึกษาทัศนคติของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://thesis.tiac.or.th/> (5 กันยายน 2549).
- ทวี มณีรัตน์. 2550. สัมภาษณ์. 2 กุมภาพันธ์.
- ทองจันทร์ สุริยวงศ์. 2550. สัมภาษณ์. 6 มกราคม.
- ธันวา จิตต์สงวน. 2547. การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับจุลภาค: เอกสารประกอบการสอน พก. 521 เศรษฐกิจพอเพียง สาขาการพัฒนากฎมิต้องอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ 26 กันยายน 2547. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ณรงค์ วิปัญญาโส. 2550. สัมภาษณ์. 17 กุมภาพันธ์.
- น้อย คำแดง. 2550. สัมภาษณ์. 1 กุมภาพันธ์.
- น้อย ดาคำ. 2550. สัมภาษณ์. 4 กุมภาพันธ์.
- นา ศรีสวัสดิ์. 2550. สัมภาษณ์. 3 กุมภาพันธ์.
- นิกร คำแดง. 2550. สัมภาษณ์. 1 กุมภาพันธ์.
- นิตยา มาลา. 2550. สัมภาษณ์. 31 มกราคม.
- บรรจง ปินกาชัน. 2523. เศรษฐศาสตร์อิสลาม. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการบริหารงานต้อนรับศตวรรษที่ 15 แห่งอิจญ์เราะฮ์ศักราช.
- _____. 2543. เศรษฐกิจการเงินอิสลาม. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสืออิสลาม.
- บัวจันทร์ ไบนานา. 2550. สัมภาษณ์. 17 กุมภาพันธ์.
- บุญมี ราช. 2550. สัมภาษณ์. 6 กุมภาพันธ์.
- บุญส่ง แสงซอน. 2550. สัมภาษณ์. 2 กุมภาพันธ์.
- ประจักษ์ สุดประเสริฐ. 2531. การพัฒนารูปแบบการสอนวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รายงานการวิจัยคณะศึกษาศาสตร์. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ประดิษฐ์ มาลา. 2550. สัมภาษณ์. 31 มกราคม.
- ประทีป พรหมสิทธิ์. 2544. “การศึกษาวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://thesis.tiac.or.th/> (5 กันยายน 2549).
- ปราณี คำคำ. 2550. สัมภาษณ์. 17 มกราคม.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. 2546. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อูษาการพิมพ์.
- พล สงคราม. 2542. “การศึกษาเปรียบเทียบเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธกับเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมไทย”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://thesis.tiac.or.th/> (5 กันยายน 2549).
- พัชรินทร์ พลญาณะ. 2550. สัมภาษณ์. 2 กุมภาพันธ์.
- พิเชษฐ์ วรรณมาลี. 2550. สัมภาษณ์. 4 กุมภาพันธ์.
- พีโรยา ไบนานา. 2550. สัมภาษณ์. 12 มีนาคม.
- ไพโรยา นิวบุตร. 2550. สัมภาษณ์. 6 กุมภาพันธ์.
- ภาคินวัฒน์ สุทธิสุข. 2549. **เศรษฐกิจพอเพียงกับวิถีชีวิตของมุสลิมในบ้านห้วยฝาย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- มา คำภิชัย. 2550. สัมภาษณ์. 3 กุมภาพันธ์.
- มาน ไบนานา. 2550. สัมภาษณ์. 4 กุมภาพันธ์.
- มาล บุญเป็ง. 2550. สัมภาษณ์. 31 มกราคม.
- มาลี ผิวเหลือง. 2550. สัมภาษณ์. 31 มกราคม.
- มาลี สมสิงใจ. 2550. สัมภาษณ์. 17 มกราคม.
- มูสตอฟา หะซัน. ประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเชียงใหม่. 2549. สัมภาษณ์.
- มูสลิม ปัญญาชัย. 2550. สัมภาษณ์. 1 กุมภาพันธ์.
- ยงยุทธ คำแดง. 2550. สัมภาษณ์. 6 มกราคม.
- ยุнос วารีย์. 2549. สัมภาษณ์. 12 กันยายน.
- วัน กัลหะ. 2550. สัมภาษณ์. 1 กุมภาพันธ์.
- วันชัย กันภิชัย. 2550. สัมภาษณ์. 31 มกราคม.
- วิชัย ปินตา. 2550. สัมภาษณ์. 17 กุมภาพันธ์.
- ศรีพิน เหล่าจะนา. 2550. สัมภาษณ์. 15 มกราคม.
- สนิท คำคำ. 2550. สัมภาษณ์. 3 กุมภาพันธ์.

- สมศรี จินะวงษ์. 2544. “การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ในชุมชน ที่ใช้แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา [http://thesis.tiac.or.th/\(5 กันยายน 2549\)](http://thesis.tiac.or.th/(5 กันยายน 2549)).
- สมอ ความเพียร. 2550. สัมภาษณ์. 2 กุมภาพันธ์.
- สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม. 2521. **อะไรในอิสลาม**. กรุงเทพฯ: สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม.
- สายทิพย์ เหล่าจะนา. 2550. สัมภาษณ์. 15 มกราคม.
- สายรุ้ง คุณยศยิ่ง. 2550. สัมภาษณ์. 3 กุมภาพันธ์.
- สุกัญญา มาลา. 2550. สัมภาษณ์. 31 มกราคม.
- หน้อย กันทะวงศ์. 2550. สัมภาษณ์. 3 กุมภาพันธ์.
- หล้า ปัญญาชัย. 2550. สัมภาษณ์. 3 กุมภาพันธ์.
- หล้า พงษ์มณี. 2550. สัมภาษณ์. 3 กุมภาพันธ์.
- อดุลย์ พงษ์มณี. 2550. สัมภาษณ์. 17 มกราคม.
- อนรรักษ์ พลจันทร์. 2550. สัมภาษณ์. 4 กุมภาพันธ์.
- อนุต-อะฮฺลา เมวี่คูดี. 2524. **ระบบอบชีวิตแห่งอิสลาม**. แปลโดย ฮาซิม หนูนอนันต์. มาเลเซีย: Polygraphic Press.
- อรสุดา เจริญรัตน์. 2542. “การเกิดขึ้น การดำรงอยู่และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา [http://thesis.tiac.or.th/\(5 กันยายน 2549\)](http://thesis.tiac.or.th/(5 กันยายน 2549)).
- อับดุลกะรีม ไซดาน. 2525. **ระบบสังคมในอิสลาม**. แปลโดย อิสมาอีล อาลี และมาลิก โยธาสมุทร. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิทักษ์การพิมพ์.
- อับดุลเลาะ อับรู่. 2545. **ระบบเศรษฐกิจอิสลามเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อัล-อิหม่าน.
- อับดุลฮาكيم วันแอเลาะ. 2536. **จริยธรรมอิสลาม**. กรุงเทพฯ: ส.วงศ์แสงชัย.
- อัลลามะฮ์ ซัยยิด สุลัยมาน นัควี และอับดุล อะซีซ เซค. 2543. **ชะกาด หลักประกันสังคมในอิสลาม**. แปลโดย บรรจง บินกาซัน. กรุงเทพฯ: อัล อะมีน.
- อาจ โสวนา. 2550. สัมภาษณ์. 31 มกราคม.
- อิสฮาก พงษ์มณี. 2550. สัมภาษณ์. 4 กุมภาพันธ์.
- อำนวย แสงซอน. 2550. สัมภาษณ์. 31 มกราคม.

เอ็นนู ชื่อสุวรรณ. 2550. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชน: ประสบการณ์ของ รทส.

เอกสารประกอบการสอน พท. 521 เศรษฐกิจพอเพียง สาขาการพัฒนากุมิสังคม

อย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ 17 มีนาคม 2550. เชียงใหม่:

มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ฮัก ไบนานา. 2550. สัมภาษณ์. 17 มกราคม.

ฮูเซ็น ไบนานา. 2550. สัมภาษณ์. 2 กุมภาพันธ์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ความหมาย ประเภท และอัตราษะกาด

อัลลามะฮ์ ซัยยิด สุลัยมาน นัควี และอับดุล อะซีซ เซค (2543: 11-36) ได้อธิบายความหมายของชะกาต ประเภทของชะกาต และอัตราชะกาต ดังนี้

ความหมายของชะกาต

คำว่า “ชะกาต” โดยทางภาษาแปลว่า “การชักฟอกการทำให้สะอาดบริสุทธิ์ และการเจริญเติบโต” และคำว่า “ชะกาต” นี้ได้ถูกกล่าวควบคู่กับการละหมาดในคัมภีร์กุรอานไม่ต่ำกว่า 20 ครั้ง ด้วยเหตุนี้ มุสลิมที่ปฏิบัติละหมาดแต่ไม่ยอมจ่ายชะกาตนั้น ความเป็นมุสลิมของเขาจึงยังไม่สมบูรณ์

การจ่ายชะกาต คือ การจ่ายทรัพย์สินในอัตราที่ศาสนากำหนดไว้จำนวนหนึ่งจากทรัพย์สินที่สะสมไว้เมื่อครบกำหนดเวลา โดยจะต้องจ่ายทรัพย์สินนี้ให้แก่คนที่มีสิทธิได้รับ 8 จำพวกตามที่คัมภีร์กุรอานได้กำหนดไว้อันได้แก่

1. คนยากจน
2. คนที่อึดอัดขัดสน
3. คนที่มีหัวใจโหม่มาสู่อิสลาม
4. ผู้บริหารการจัดเก็บและจ่ายชะกาต
5. ใต้ทาส
6. ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว
7. คนพลัดถิ่นหลงทาง
8. ใช้ในหนทางของอัลลอฮ์ (ช.บ.)

วัตถุประสงค์ที่อิสลามกำหนดให้มุสลิมจ่ายชะกาตก็คือเพื่อเป็นการยืนยันถึงความศรัทธา นอกจากนั้นแล้วการจ่ายชะกาตก็ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อชักฟอกทรัพย์สินและจิตใจของผู้จ่ายให้มีความสะอาดบริสุทธิ์ ขณะเดียวกันก็เพื่อเป็นการสร้างความเจริญให้แก่สังคมอีกด้วย

ที่กล่าวว่าชะกาตมีวัตถุประสงค์เพื่อชักฟอกทรัพย์สินและจิตใจของผู้จ่ายชะกาต ก็เพราะอิสลามถือว่าทรัพย์สินที่มุสลิมหามาได้นั้นถึงแม้ว่าจะหามาด้วยความสุจริตก็ตาม ถ้าหากทรัพย์สินที่สะสมไว้นั้นยังไม่ได้นำมาจ่ายชะกาต ทรัพย์สินนั้นก็ยังไม่บริสุทธิ์ เพราะชะกาตเป็นสิทธิของคน 8 ประเภทดังกล่าว การไม่จ่ายชะกาตก็คือการยึดยอกทรัพย์สินของคนเหล่านั้น ขณะเดียวกัน การจ่ายชะกาตก็จะช่วยชำระจิตใจของผู้จ่ายให้หมดจดจากความตระหนี่ถี่เหนียวและความโลภซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสกปรกทางใจอย่างหนึ่ง

หากเรามองหลักการจ่ายชะกาดจากแง่สังคม เราจะเห็นว่าบรรดาผู้มีสิทธิได้รับชะกาดนั้นมักจะเป็นผู้ที่ปัญหาในสังคม ดังนั้นการนำชะกาดไปให้แก่คนเหล่านี้จึงเป็นการแก้ปัญหาสังคมที่ถูกจุด ขณะเดียวกัน ถ้าเรามองจากทางด้านเศรษฐกิจ เราจะเห็นว่าชะกาดจะทำให้คนยากจนคนอนาถาในสังคมมีอำนาจซื้อเพิ่มขึ้น เพราะมีการถ่ายเททรัพย์สินจากคนรวยไปสู่คนจน และเมื่อคนเหล่านี้มีอำนาจซื้อ ก็จะส่งผลให้มีการผลิตสนองตอบความต้องการ ทำให้มีการจ้างงานและมีการกระจายรายได้ทางเศรษฐกิจติดตามมา

ดังนั้น จึงอาจพูดได้ว่าการจ่ายชะกาดนอกจากจะเป็นการแสดงออกถึงความศรัทธาแล้ว ยังเป็นการแสดงความเคารพศักดิ์ต่ออัลลอฮ์ โดยผ่านทางความช่วยเหลือสังคมด้วย

ประเภทของชะกาด

ชะกาดมี 2 คือ

1. **ชะกาดฟิตเราะฮ์** คือ ชะกาดที่มุสลิมที่สามารถจะเลี้ยงตัวได้ต้องจ่ายให้แก่คนยากจนหรือคนอนาถาในเดือนรอมฎอนอันเป็นเดือนถือศีลอด โดยจ่ายเป็นอาหารหลักที่คนในท้องถิ่นกินกันเป็นประจำซึ่งได้แก่ข้าวสารประมาณ 3 ลิตร (หรืออาจให้เป็นเงินที่มีมูลค่าเท่ากับข้าวสารจำนวนดังกล่าว) สำหรับผู้ที่ป็นหัวหน้าครอบครัวนั้นจะต้องรับผิดชอบการจ่ายชะกาดฟิตเราะฮ์นี้ แทนสมาชิกในครอบครัวด้วย หากยังไม่ได้จ่ายชะกาดฟิตเราะฮ์ อัลลอฮ์ก็จะยังไม่รับการถือศีลอดของเขา

2. **ชะกาดมาล** หรือ ชะกาดทรัพย์สิน เป็นชะกาดที่จ่ายจากทรัพย์สินที่สะสมไว้ หลังจากการใช้จ่ายครบรอบปีแล้ว ในอัตราที่ต่างกันตามประเภทของทรัพย์สินตั้งแต่ร้อยละ 2.5 ไปจนถึง 20

อัตราชะกาด

ทรัพย์สินที่จะต้องจ่ายชะกาดมีดังต่อไปนี้

1. **ผลผลิตทางการเกษตร** พระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) ทรงกล่าวไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน บทอัลอันอาม โองการที่141 ความว่า

“และพระองค์อัลลอฮ์เท่านั้น ที่เป็นผู้ทรงให้งอกขึ้นมา ซึ่งส่วนที่มีพันธุ์ไม้ เลื้อยและไม่เลื้อย ดันอินทผลัม และพืชผลซึ่งผลของมันต่างรสชาติต่างชนิดกัน มะกอก และทับทิม มีรสคล้ายกัน และไม่คล้ายกัน จงบริโภคน้ำของมัน

เมื่อมันออกผล จงจ่ายส่วนที่เป็นข้อบังคับ (ชะกาต) ในวันที่เก็บเกี่ยวมัน”
(กระทรวงกิจการอิสลาม ศาสนสมบัติ เผยแพร่ และการขึ้นาราชอาณาจักร
ซาอุดีอาระเบีย, 2541: 333)

จากโองการนี้จะเห็นได้ว่า ผลไม้ พืชผลทุกชนิดจะต้องจ่ายชะกาต จริงอยู่ในฮาดิษมี
ระบุว่า ให้เก็บชะกาตเฉพาะพืชผล และผลไม้ 4 อย่างเท่านั้น คือ ข้าวบาเลย์ ข้าวสาลี องุ่น และอินท
ผลัม ฮาดิษบันทึกโดย อัลดอบรอนีย์ และอัลฮากิม จากการรายงานของอับดุลอะซิซ อัลอัศอารีย์ และมุ
อาซ ทานนบีศอลลัลลอฮ์อูลัลยะฮะสลัลม ได้สั่งแก่ท่านทั้งสองว่า ท่านทั้งสองอย่าเก็บสิ่งบริจา
ชะกาต นอกจาก 4 อย่าง คือ ข้าวบาเลย์ ข้าวสาลี องุ่น และอินทผลัม แต่จากโองการดังกล่าว
ข้างต้น ที่ว่า จงบริโภคน้ำผลไม้ของมันเมื่อมันออกผล และจงจ่ายส่วนที่เป็นข้อบังคับ (ชะกาต) ในวัน
เก็บเกี่ยวมัน บ่งบอกถึงพืชผลต่าง ๆ หรือผลิตผลจากไร่นาทุกอย่างต้องออกชะกาต เมื่อครบตาม
อัตรา และระยะเวลาที่กำหนดไว้ ชะกาตของผลผลิตทางการเกษตรนั้นมีดังนี้

1.1 หากการเกษตรอาศัยน้ำฝน หรือที่ลุ่มที่มีน้ำอยู่แล้ว หรือการชลประทานที่ดี
ต้องออกชะกาต 10%

1.2 หากอาศัยน้ำที่หาได้โดยลำบาก ต้องออกชะกาต 5% ฮาดิษบันทึกโดย บุคคอรีย
จากรายงานของชาลิม บุตรของอับดุลลอฮ์ จากการบอกเล่าของพ่อของท่านว่า ท่านนบีศอลลัลลอฮ์
อูลัลยะฮะสลัลม กล่าวว่า พืชผลที่อาศัยน้ำฝน หรือตาน้ำ หรือที่ดินที่มีน้ำ ชะกาตของพืชผลนั้น
คือ 1 ใน 10 แต่ถ้าอาศัยการรดน้ำ ชะกาตของมันคือ ครึ่งหนึ่งของ 1 ใน 10 จำนวนพืชผลที่น้อยที่สุด
ที่จะต้องจ่ายชะกาต คือ 5 วัชก มียะคิส บันทึกโดยมุสลิม และคนอื่น ๆ จากรายงานของอะบูชะอิด
ท่านนบีศอลลัลลอฮ์อูลัลยะฮะสลัลม กล่าวว่า อินทผลัมและพืชผลที่ไม่ถึง 5 วัชก นั้นไม่
จำเป็นต้องบริจาชะกาต (5 วัชก ประมาณ 726 กิโลกรัม หรือข้าวเปลือกประมาณ 73 ถัง) โดย การ
จ่ายชะกาตนั้น กระทำในฤดูเก็บเกี่ยว

2. ปุศัตว์ จากฮาดิษบันทึกโดยบุคคอรีย รายงานจากอานัสว่า ท่านอาบูบักร ได้เขียน
หนังสือถึงเขา สรุปได้ดังนี้

2.1 อูฐ

อูฐ 1-4 ตัว	ไม่ต้องจ่ายชะกาต
อูฐ 5-9 ตัว	จ่ายชะกาตเป็น แพะ 1 ตัว
อูฐ 10-14 ตัว	จ่ายชะกาตเป็น แพะ 2 ตัว
อูฐ 15-19 ตัว	จ่ายชะกาตเป็น แพะ 3 ตัว
อูฐ 20-24 ตัว	จ่ายชะกาตเป็น แพะ 4 ตัว
อูฐ 25-35 ตัว	จ่ายชะกาตเป็น อูฐตัวเมียที่มีอายุ 1 ปี 1 ตัว

2.2 แพะ แกะ

แพะ แกะ 1-39 ตัว ไม่ต้องจ่ายชะกาด

แพะ แกะ 40-120 ตัว จ่ายชะกาด 1 ตัว

แพะ แกะ 121-200 ตัว จ่ายชะกาด 2 ตัว

แพะ แกะ 201-300 ตัว จ่ายชะกาด 3 ตัว

แพะ แกะ มากกว่า 300 ตัว จ่ายชะกาด 1 ตัว ต่อทุก ๆ 100 ตัวที่เพิ่ม

เจ้าของหลาย ๆ คนจะรวมแพะ แกะ ของตนเป็นฝูงเดียวเพื่อให้ชะกาดของตนน้อยลง ย่อมทำไม่ได้ เช่น คน 2 คน มีแพะคนละ 40 ตัว เมื่อถึงเวลาจ่ายชะกาด จะต้องจ่ายคนละ 1 ตัว ถ้าทั้งสองคนรวมแพะของตนเป็นฝูงเดียว รวมเป็น 80 ตัว ก็ยังอยู่ในข่ายที่จะต้องจ่าย 1 ตัวอยู่นั่นเอง การรวมเพื่อเจตนาเช่นนี้ย่อมทำไม่ได้

2.3 วัว กระบือ

วัว กระบือ 1-29 ตัว ไม่ต้องจ่ายชะกาด

วัว กระบือ 30-39 ตัว จ่ายชะกาด 1 ตัว ที่มีอายุครบ 1 ปี

วัว กระบือ 40-59 ตัว จ่ายชะกาด 1 ตัว ที่มีอายุครบ 2 ปี

3. เงิน ทอง ในชาติที่บันทึกโดยบุคคลอื่น รายงานโดยอานัส พอสรูปได้ดังนี้

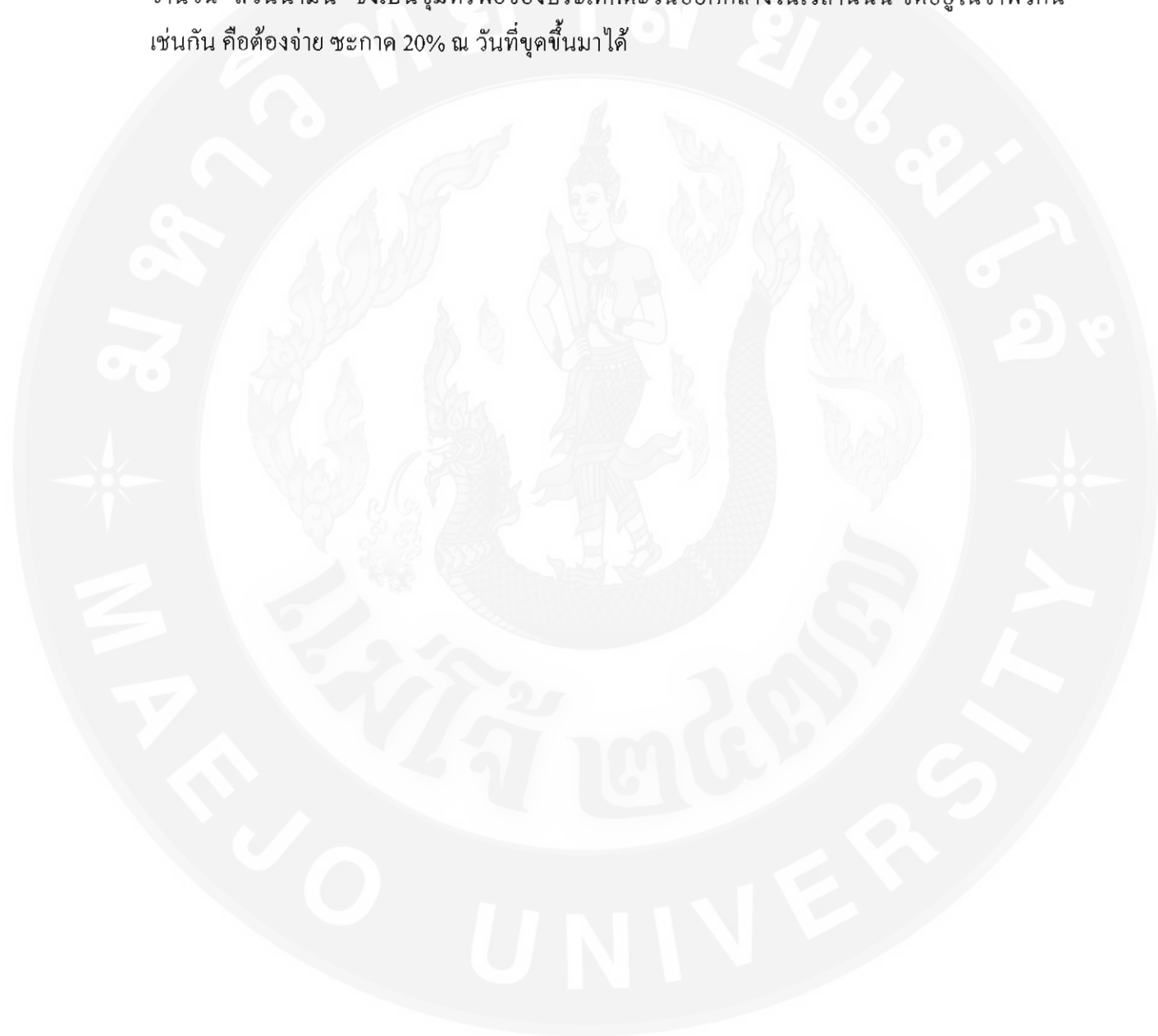
3.1 ทองคำ ตั้งแต่ 20 ดีนาร และ เงินตั้งแต่ 200 ดีรฮัม เมื่อครบกำหนด 1 ปี ต้องจ่ายชะกาด 2.5%

3.2 ทอง 20 ดีนาร เท่ากับ 84 กรัม หรือ หน้าก 5.6 บาทเงิน 20 ดีรฮัม เท่ากับ 588 กรัม

3.3 เงินตราที่เก็บไว้ ไม่ว่าเก็บไว้ที่ธนาคารอย่างปัจจุบันหรือเก็บที่อื่นถ้าครบตามอัตรา (เทียบกับราคาทองคำหนัก 5.6 บาท) ก็ต้องจ่ายชะกาด 2.5% เช่นกัน

4. สินค้า อัลลอฮ์ตะอาลา ตรัสไว้ในคัมภีร์อัลกุรอ่านบทที่ 2 โองการที่ 267 ว่า “บรรดาผู้ศรัทธา จงบริจาคสิ่งที่ดี ที่ผู้เจ้าได้แสวงหา และจากสิ่งที่เราได้ให้มันงอกเงย สำหรับผู้เจ้าจากแผ่นดิน” อิมามบุคคอรฺ ได้อธิบายข้อความ “จากสิ่งที่ดีที่ผู้เจ้าแสวงหา” นี้ว่าเป็นกิจการค้า ชะกาดของสินค้า เมื่อครบรอบปี เจ้าของกิจการต้องประเมินสินค้าที่มีอยู่รวมกับเงินที่ใช้หมุนเวียนในทางการค้า ทั้งเงินสดหรือที่ฝากธนาคาร รวมทั้งหนี้สินที่อยู่กับลูกหนี้ที่เขาคิดว่าจะได้คืน และหักหนี้สินที่เขามีต่อบุคคลอื่น แล้วจ่ายชะกาดในอัตรา 2.5% นักปราชญ์บางท่านมีความเห็นว่า หนี้สินที่อยู่กับลูกหนี้นั้น ให้จ่ายชะกาด ณ วันที่ลูกหนี้เอามาชำระ

5. ขุมทรัพย์ และสินแร่ ต่าง ๆ ฮาคีเสาะฮี รายงานของอนุสุรอยเราะห์ ว่าท่านนบี ศอลลัลลอฮ์ฮูอาลัยฮิอะสลัม กล่าวว่า เงินทอง สินแร่ ต่าง ๆ รวมทั้งของโบราณที่ขุดพบตลอดจน อำพัน และไข่มุก จะต้องจ่ายชะกาต 20% และต้องจ่ายในวันที่ได้มาโดยไม่มีกำหนดเวลา และ จำนวน ส่วนน้ำมัน ซึ่งเป็นขุมทรัพย์ของประเทศตะวันออกกลางในเวลานี้นั้น จัดอยู่ในจำพวกนี้ เช่นกัน คือต้องจ่าย ชะกาต 20% ณ วันที่ขุดขึ้นมาได้

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง วิถีชีวิตมุสลิมกับเศรษฐกิจพอเพียง:

กรณีศึกษาบ้านปิงหลวงอำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัย นางสาวอมรา อารีย์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาสาวิชาการพัฒนากุมิสังคม
อย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

ประกอบด้วย **ตอนที่ 1** ข้อมูลทั่วไปของชุมชนมุสลิมบ้านปิงหลวง
ตอนที่ 2 ข้อมูลวิถีชีวิตของชุมชนมุสลิมบ้านปิงหลวงด้านเศรษฐกิจ สังคม
วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม
ตอนที่ 3 ข้อมูลวิถีชีวิตของชุมชนมุสลิมบ้านปิงหลวง ที่สอดคล้องกับปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง ใน 3 องค์ประกอบ และ 2 เงื่อนไข

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของชุมชนมุสลิมบ้านปิงหลวง

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....เบอร์โทรศัพท์.....

บ้านเลขที่.....หมู่ 7 บ้านปิงหลวง ตำบล สันทราย อำเภอ สาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่

วันที่.....ผู้เก็บข้อมูล.....

1. เพศ () ชาย () หญิง
2. อายุ.....ปี
3. การศึกษา.....
4. สถานภาพการสมรส (โสด, สมรสแล้ว,หม้าย/หย่าร้าง,แยกกันอยู่).....
5. สถานภาพในครอบครัว.....

6. จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน

(เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี.....วัยแรงงานอายุ 15-60 ปี..... และคนแก่อายุสูงกว่า 60 ปี.....คน)

ชื่อ-สกุล	สถานภาพ ในครอบครัว	เพศ	อายุ (ปี)	การศึกษา/ สถาบัน	อาชีพ		สถานที่ประกอบอาชีพ
					หลัก	เสริม	

7. การตั้งถิ่นฐาน (อยู่มาแต่เกิด, ย้ายเข้ามาอยู่.....ปี, ย้ายมาจาก.....สาเหตุ

.....

8. ลักษณะบ้านเรือน (ชั่วคราว, กึ่งถาวร, ถาวร)

9. ขนาดการถือครองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ก. เป็นของตนเอง.....ไร่ตารางวา/ การใช้ประโยชน์

.....

ข. เช่า.....ไร่.....ตารางวา / การใช้ประโยชน์

.....

ค. เช่า / เป็นเจ้าของ.....ไร่.....ตารางวา / การใช้ประโยชน์

.....

10. เอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่ถือครอง (โฉนด , น.ส.3 / น.ส.3 ก , ส.ค.1 , ที่สาธารณะประโยชน์ ,
อื่นๆ.....)

**ตอนที่ 2 ข้อมูลวิถีชีวิตของชุมชนมุสลิมบ้านปิงหลวงด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ
สิ่งแวดล้อม**

ด้านเศรษฐกิจ

รายได้

1. ท่านมีรายได้.....บาท/เดือน.....บาท/ปี

2. สามี/ภรรยามีรายได้.....บาท/เดือน.....บาท/ปี

3. ลูก/หลานที่อยู่ด้วยมีรายได้.....บาท/เดือน.....บาท/ปี

รวมรายได้ต่อปี.....บาท/ปี

รายจ่าย

4. ครอบครัวท่านมีรายจ่ายประจำ (คงที่)

ค่าน้ำ.....บาท/เดือน ค่าไฟฟ้า.....บาท/เดือน
 ค่าโทรศัพท์.....บาท/เดือน ค่าจ้างแรงงาน.....บาท/เดือน
 ค่าเช่าที่อยู่อาศัย.....บาท/เดือน ค่าเช่าที่ทำกิน.....บาท/เดือน
 รวมรายจ่ายต่อปี.....บาท/ปี

5. ครอบครัว ท่านมีรายจ่ายทั่วไป(ไม่คงที่).....บาท/เดือน.....บาท/ปี

เงินออม

6. ท่านมีการออมเงิน จำนวน.....บาท/เดือนบาท/ปี
 เก็บไว้ที่.....
 7. คนในครอบครัวของท่านมีการออมเงิน.....บาท/เดือน.....บาท/ปี
 เก็บไว้ที่.....
 รวมเงินออมต่อปี.....บาท/ปี

หนี้สิน

8. ท่านมีหนี้สินจำนวน.....บาทจาก.....
 9. คนในครัวเรือนท่านมีหนี้สิน.....บาทจาก.....
 รวมหนี้สินครัวเรือน.....บาท

การประกอบอาชีพ

10. ท่านมีอาชีพหลัก คือ.....

การผลิตและการบริโภค

11. ท่านเพาะปลูกพืช คือ.....เพื่อ.....(เพื่อกินในครัวเรือน เพื่อขาย หรือ เพื่อทั้งกินและขาย)
 12. ท่านมีสัตว์เลี้ยงไว้ คือ.....เพื่อ.....

13. ท่านมีรถใช้ในครอบครัว คือ

รถจักรยานยนต์ จำนวน.....คัน และใช้เพื่อ.....
 รถยนต์ จำนวน.....คัน และใช้เพื่อ.....
 อื่นๆ คือ.....จำนวน.....คัน และใช้เพื่อ.....

ด้านสังคม

ประวัติความเป็นมา

14. ชุมชนที่ท่านอาศัยในปัจจุบันนี้มีประวัติความเป็นมา คือ.....

โครงสร้างพื้นฐานประชากร

15. จากคำถามในตอนต้นที่ 1 ข้อ 1-6

สาธารณูปโภค

16. ท่านและครอบครัวมีการใช้วิธีการไปโรงพยาบาล สถานีอนามัย หรือ คลินิกเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย

17. ท่านมีการรับรู้ข่าวสารเสมอจากแหล่งต่างๆ คือ

ความสัมพันธ์ในครอบครัว และชุมชน –เพื่อนบ้านและกลุ่มอื่นในชุมชน

18. สมาชิกในครอบครัวท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและครอบครัวท่านช่วยผลักดันให้เยาวชนเป็นคนดีได้ หรือไม่ อย่างไร.....

19. ครอบครัวท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีกับญาติพี่น้อง หรือไม่ อย่างไร.....

20. ครอบครัวท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้านหรือไม่ อย่างไร.....

21. ชุมชนของท่านมีการรวมกลุ่มกัน คือ..... และท่านเป็นสมาชิกกลุ่มของ.....

ผู้นำ สถาบันที่สำคัญ

22. ท่านมีการส่งลูกเรียน โรงเรียนสามัญที่.....

23. ท่านมีการส่งลูกไปเรียน โรงเรียนสอนศาสนาในชุมชนหรือไม่..... เพราะ.....

24. หากท่านไม่เข้าใจหรือสงสัยเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตให้ถูกต้องตามหลักการอิสลามท่านมีการถามผู้รู้มากกว่า คือ และซึ่งมีตำแหน่งเป็น.....ในชุมชน

25. ท่านคิดว่าคณะกรรมการมัสยิดในชุมชนมีการบริหารงานที่ดีแล้ว หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

ด้านวัฒนธรรม

ความเชื่อเรื่องพระเจ้า การเกิดของสิ่งต่างๆ และชีวิตหลังความตาย

26. ท่านมีความเชื่อเรื่องพระเจ้าอย่างไร.....

27. ท่านมีความเชื่อเรื่องลิขิต ที่พระเจ้ากำหนดไว้ (กฎศกาวการณ์) อย่างไร.....

28. ท่านมีความเชื่อเรื่องคัมภีร์อัลกุรอานและคัมภีร์ต่างๆ อย่างไร.....

29. ท่านมีความเชื่อเรื่องศาสดามุฮัมมัดและศาสดาต่างๆ อย่างไร.....

30. ท่านมีความเชื่อเรื่องโลกหน้าอย่างไร.....

31. ท่านมีความเชื่อเรื่องทูตรับใช้พระเจ้า(มาลาอิกะฮ์) อย่างไร.....
- ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติ
32. ท่านมีความเชื่อว่าพระเจ้าสร้างมนุษย์มาเพื่ออะไร.....
33. ท่านคิดว่าสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับมนุษย์อย่างไรบ้าง.....

สิ่งแวดล้อม

สภาพภูมิประเทศ

34. สภาพภูมิประเทศของชุมชนเหมาะสมในการดำรงชีวิต หรือไม่ อย่างไร.....
- การตั้งถิ่นฐานและสภาพทั่วไปของชุมชน
35. จากคำถามในตอนต้นที่ 1 ข้อ 7-10
- การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ และการจัดการขยะ
36. ปัจจุบันทรัพยากรดินมีความอุดมสมบูรณ์หรือไม่ อย่างไร.....
37. ปัจจุบันทรัพยากรน้ำมีความอุดมสมบูรณ์หรือไม่ อย่างไร.....
38. ปัจจุบันชุมชนจัดการขยะโดยไม่ใช้วิธีการเผาหรือไม่ อย่างไร.....

ตอนที่ 3 ข้อมูลวิถีชีวิตของชุมชนมุสลิมบ้านปิงหลวง ที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใน 3 องค์ประกอบ และ 2 เงื่อนไข

ความพอประมาณ

ด้านเศรษฐกิจ

1. ท่านทำอาชีพนี้แล้วท่านมีเวลาพักผ่อน สามารถมีเวลาให้กับครอบครัวได้หรือไม่ อย่างไร.....
2. คนในครัวเรือนของท่านทำงานในพื้นที่ /ออกไปทำงานนอกพื้นที่ โดยไปทำงานที่.....
3. ท่านไม่ต้องการจ้าง / จ้าง แรงงานช่วยในการผลิต จำนวน.....คน
4. ท่านมีความต้องการขยายที่พักอาศัยเพิ่มเติมหรือไม่ เพราะเหตุใด.....
5. ท่านมีการหาปัจจัยยังชีพด้วยกำลังแรงงานของตนเอง และมีปรัชญาที่ดีในการประกอบอาชีพ หรือไม่ อย่างไร.....
6. ท่านมีรายจ่ายครัวเรือนที่เพียงพอกับรายรับที่ได้มา หรือไม่ เพราะเหตุใด.....
7. ท่านมีความต้องการที่จะซื้อรถชนิดใดเพิ่ม หรือไม่ เพราะเหตุใด.....
8. ท่านมีการชำระหนี้สินต่างๆ เหล่านี้ได้อย่างสะดวก (คล่อง) หรือไม่ เพราะเหตุใด.....

9. มีผู้ที่ท่านเห็นว่าฟุ่มเฟือย สรุ่ยสุร่าย เกินความจำเป็น หรือไม่ เพราะเหตุใด.....

สังคม

10. ในชุมชนมีผู้ประกอบอาชีพด้วยความสุจริต มีความยุติธรรม ไม่เอาเปรียบกัน หรือไม่ เพราะเหตุใด.....

วัฒนธรรม

11. ท่านพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ หรือไม่ เพราะเหตุใด.....

12. เมื่อพบเห็นคนที่ยากจนกว่าท่าน ท่านรู้สึกสงสาร และยังเป็นกำลังให้ท่านไม่ท้อแท้ในการดำเนินชีวิต หรือไม่

สิ่งแวดล้อม

13. ท่านปลูกพืชหรือไม่

() ไม่ปลูก

() ปลูก และท่านใช้วิธีการปลูกพืช

() โดยเน้นการเพาะปลูกพืชเพื่อให้ได้ผลผลิตมากๆ โดยไม่คำนึงถึงดินและสภาพแวดล้อม

() โดยไม่เน้นการเพาะปลูกพืชเพื่อให้ได้ผลผลิตมากๆ โดยคำนึงถึงดินและสภาพแวดล้อม

ความมีเหตุผล

ด้านเศรษฐกิจ

14. ท่าน ชอบ / ไม่ชอบ อาชีพที่ทำอยู่ เพราะ.....

15. ท่านและครอบครัวไม่ต้องการ/ ต้องการ ที่จะเปลี่ยนเป็นอาชีพ.....
เพราะ.....

16. ท่านทำงานในพื้นที่ / ออกไปทำงานนอกพื้นที่ โดยไปทำงานที่.....

สังคม

17. นอกจากส่งลูกเรียนโรงเรียนสามัญแล้วครอบครัวท่านมีการส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านอื่นๆ อีก คือ.....เพราะ.....

วัฒนธรรม

18. ท่านมีสำนึกว่าพระเจ้าทรงเห็นการกระทำของตนทุกเรื่องจึงไม่กล้าทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง หรือไม่.....เพราะ.....

สิ่งแวดล้อม

19. อดีตทรัพยากรดินมีความอุดมสมบูรณ์หรือไม่ อย่างไร.....
20. อดีตทรัพยากรน้ำมีความอุดมสมบูรณ์หรือไม่ อย่างไร.....

การมีภูมิคุ้มกัน

ด้านเศรษฐกิจ

21. ท่านมีอาชีพรอง คือ.....
22. ท่านมีข้าวซื้อเก็บไว้พอกิน หรือไม่ เพราะ.....
23. ท่านมีการปลูก ผัก ผลไม้ ไว้บริโภค เมื่อเหลือแล้วจึงขาย หรือไม่ เพราะ.....
24. ในรอบปีที่ผ่านมาท่านและสมาชิกในครอบครัวมีอาการเจ็บป่วยด้วยโรค.....

สังคม

25. ชุมชนมีการจัดตั้งกองทุนชะกาดเพื่อรวบรวมเงินที่บริจาคมาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือไม่ อย่างไร.....
26. ถ้ามีเงินที่สามารถฝากธนาคารได้ ท่านจะเลือกไปฝากเงินกับธนาคารอิสลามที่ไม่ต้องเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย หรือไม่ เพราะ.....
27. ชุมชนมีปัญหาเสพติด อบายมุข สิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้น หรือไม่ เพราะ.....
28. ในชุมชน มีเรื่องขัดแย้งกัน หรือไม่เพราะ.....
29. ชุมชนมีกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในการไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกิดขึ้น หรือไม่ อย่างไร.....
30. ในชุมชนมีความเสมอภาคกัน หรือไม่ อย่างไร.....
31. ท่านมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชน หรือไม่ อย่างไร.....
32. มีการช่วยเหลือกันภายในชุมชนหรือกับชุมชนอื่น หรือไม่ อย่างไร.....
33. ชุมชนท่านและชุมชนอื่นๆ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทั้งภายในครอบครัว ภายในชุมชน และกับชุมชนอื่น ๆ เพราะ.....

วัฒนธรรม

34. ท่านเคยเข้าร่วมละหมาด 5 เวลาที่มัสยิด หรือไม่ เพราะ.....
35. ท่านเคยเข้าร่วมละหมาด วันศุกร์ หรือไม่ เพราะ.....
36. ท่านมีการเข้าร่วมละหมาดและฉลองในวันอีดิลฟิตติและอีดิลอัฎฮาที่มีปีละ 2 ครั้ง หรือไม่ เพราะ.....

37. ท่านมีการบริจาคข้าว(ชะกาดพิตุตระฮ์) หรือไม่ เพราะ.....
38. ท่านมีเชือกศัตว์พลีเพื่อพระเจ้า (การทำกรูบาน) หรือไม่ เพราะ.....
39. ท่านมีการเข้าร่วมพิธีแต่งงาน หรือพิธีฝังศพ หรือไม่ เพราะ.....

ตั้งแวกด้อม

40. ท่านทำการเกษตรหรือไม่
- () ไม่ทำ
- () ทำ และท่าน () มีน้ำพอใช้ในการเกษตร ซึ่งได้มาจาก.....
- () มีน้ำไม่พอใช้ในการเกษตร
41. ท่านมีน้ำไว้พอใช้ในครัวเรือนได้มาจาก.....
42. ท่านมีน้ำไว้พอกินซึ่งได้มาจาก.....
43. ท่านมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หรือไม่ อย่างไร.....

ความรู้

ด้านเศรษฐกิจ

44. ท่านมีความรู้ในเรื่องการปลูกพืชที่ท่านปลูกอยู่หรือไม่
() ไม่รู้
() รู้ อย่างไร.....

สังคม

45. ท่านคิดว่า ตนและครอบครัวมีความรู้ด้านหลักศาสนาอิสลามอยู่ในระดับดีแล้ว เพราะ.....
46. ท่านและครอบครัวมีการรับความรู้หรือหาความรู้เพิ่มเติมเรื่องศาสนาได้เสมอจาก.....
47. คณะกรรมการมัสยิดมีการใช้เหตุผลหรือใช้เสียงส่วนมากในการตัดสินใจดำเนินงานต่างๆ เพราะ.....
48. ชุมชนมีหลักเกณฑ์ที่ดีในการเลือกคณะกรรมการมา หรือไม่ เพราะ.....
49. ท่านและคนอื่นที่อยู่ในชุมชนมีความเคารพ การตัดสินใจจากคณะกรรมการชุมชนในการจัดกิจกรรมหรือดำเนินงานต่างๆ ซึ่งท่านเห็นแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดี

วัฒนธรรม

50. เมื่อรู้ว่ากระทำการสิ่งที่ไม่ดีท่านจะเสียใจในสิ่งนั้นและขออภัยโทษกับพระเจ้าโดยไม่คิดจะทำ
สิ่งนั้นอีกหรือไม่ เพราะ.....

สิ่งแวดล้อม

51. ท่านอยู่ในภาคการเกษตรหรือไม่

() ไม่อยู่ (ให้ข้ามไปตอบข้อ 54)

() อยู่ (ให้ตอบข้อ 52 และ 53 ต่อ)

52. และท่านมีการใช้ปุ๋ยเคมีและสารฆ่าแมลง

() อย่าง รอบรู้รอบคอบ และระมัดระวัง

() อย่าง ไม่รอบรู้ไม่รอบคอบ และไม่ระมัดระวัง

53. ท่านมีความรู้เรื่องสมุนไพร หรือไม่ อะไรบ้าง.....

คุณธรรมด้านเศรษฐกิจ

54. ในชุมชนมีผู้ที่ต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับดอกเบี้ย หรือไม่ อย่างไร.....

สังคม

55. ในชุมชนมีผู้ที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานแล้วให้ความช่วยเหลือผู้อื่นที่มีฐานะ
ด้อยกว่าหรือไม่ ใครบ้าง.....อย่างไร.....

56. ท่านมีการกำหนดคุณค่าของมนุษย์ด้วยคุณความดี หรือไม่ อย่างไร.....

วัฒนธรรม

57. ท่านมีการกล่าวปฎิญาณตน โดยกล่าวว่า “ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้า (อื่นใด) นอก
จากอัลลอฮ์ และข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า มุฮัมมัดเป็นศาสนทูต (รซูล/ศาสดา) ของอัลลอฮ์”
หรือไม่ เพราะ.....

58. ท่านมีการปฏิบัติศาสนกิจละหมาด ครบ 5 เวลา หรือไม่ เพราะ.....

59. ท่านมีการบริจาค (จ่ายซะกาต) หรือไม่ เพราะ.....

60. ท่านมีการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน หรือไม่ เพราะ.....

61. ถ้ามีโอกาสสักครั้งในชีวิตท่านมีความต้องการที่จะไปประกอบพิธีฮัจญ์หรือไม่ เพราะ.....

62. ท่านมีสัจจะ หรือไม่ เพราะ.....

63. ท่านมีความอดทน หรือไม่ เพราะ.....

64. ท่านมีความบริสุทธิ์ใจไม่ว่าจะช่วยเหลือใครก็ตาม หรือไม่ เพราะ.....

65. ท่านมีความอ่อนน้อมถ่อมตน หรือไม่ เพราะ.....

66. ท่านมีการให้อภัยผู้อื่น หรือไม่ เพราะ.....

67. ท่านมีความปรองดอง จึงไม่มีเรื่องขัดแย้งกับใคร หรือไม่ เพราะ.....

68. ท่านมีการดำรงตนอยู่ในแนวทางที่ศาสนากำหนด หรือไม่ เพราะ.....

69. ท่านมีการปฏิบัติตัวเพื่อสังคมส่วนรวมเสมอ หรือไม่ เพราะ.....

70. ในชุมชนมีผู้มีความยุติธรรมในการชั่ง ตวง วัด หรือไม่ เพราะ.....

71. ในชุมชนมีผู้มีความยุติธรรมในการเขียน(สัญญา) หรือไม่ เพราะ.....

สิ่งแวดล้อม

72. ท่านทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำของชุมชนหรือไม่ เพราะ.....

73. ท่านมีการแยกขยะหรือไม่ (เศษอาหาร ขยะมีพิษ ขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้)
เพราะ.....

ภาคผนวก ค

ประมวลภาพวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม
และสิ่งแวดล้อม ของมุสลิมในบ้านโป่งหลวง

ก

ข

ค

ง

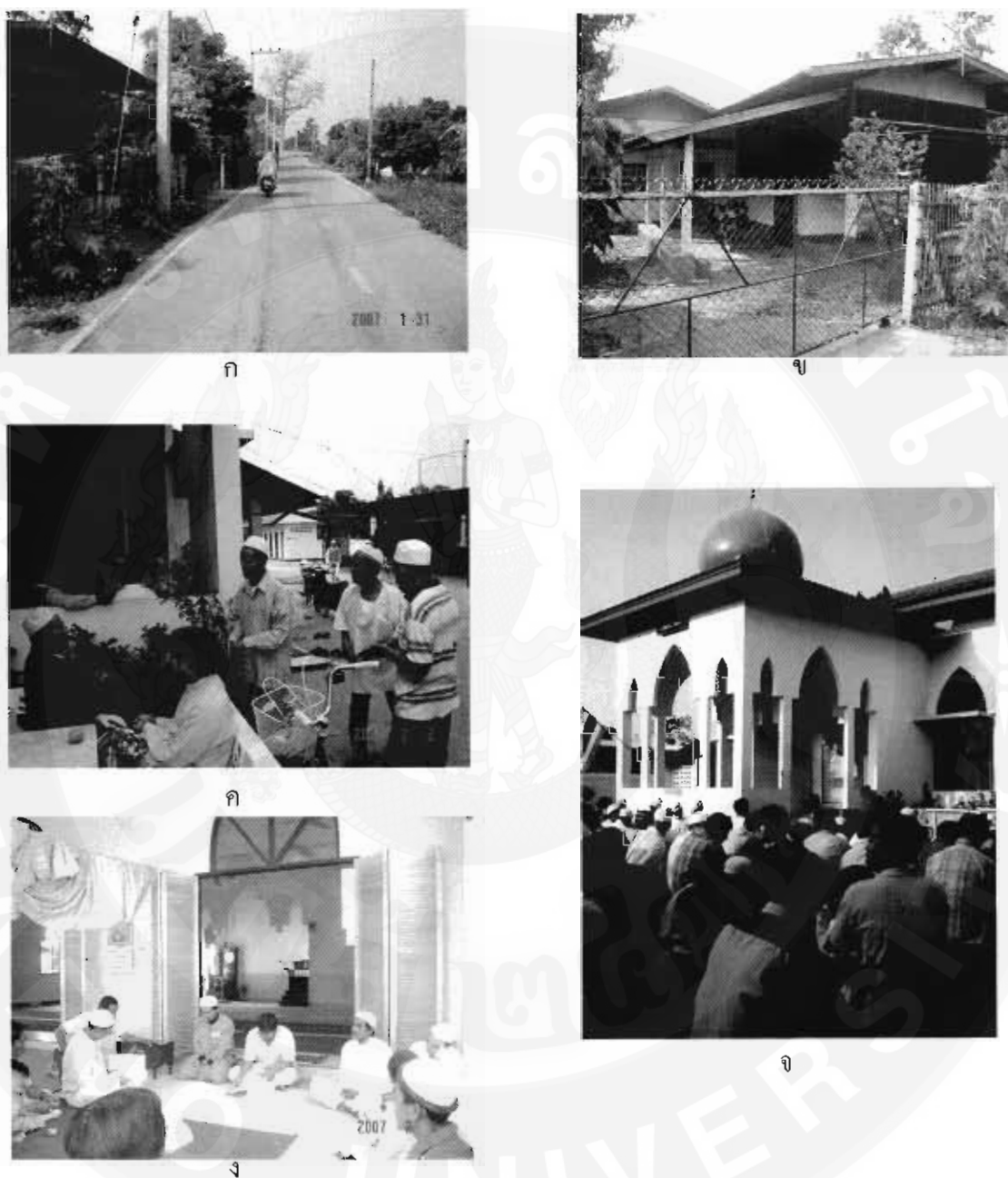

จ

ฉ

ภาพ 5 ประมวลภาพวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ ของมุสลิมในบ้านปิงหลวง (ก) อาชีพเลี้ยงแพะ (ข) อาชีพเลี้ยงไก่ (ค) อาชีพค้าขาย (ง) อาชีพเกษตรกรรม (ปลูกลำไย) (จ) อาชีพจักสาน และ(ฉ) อาชีพขายขนม

ภาพ 6 ประมวลภาพวิถีชีวิตด้านสังคม ของมุสลิมในบ้านปึงหลวง (ก) ถนนลาดยางในชุมชน (ข) บ้านที่สร้างด้วยวัสดุคงทนถาวร (ค) ชาวบ้านพบประพุดคุยกันหลังละหมาดวันศุกร์ (ง) คณะกรรมการบริหารมัสยิดนุรุลศูดาประชุมเพื่อวางแผนดำเนินกิจกรรมในชุมชน และ(จ) ชาวบ้านร่วมละหมาดและฉลองในวันอีดีลฟิตรี

ก

ข

ค

ง

ภาพ 7 ประมวลภาพวิถีชีวิตด้านวัฒนธรรม ของมุสลิมในบ้านปึงหลวง (ก) ชาวบ้านประกอบศาสนกิจ (ละหมาด) ร่วมกันในมัสยิดนุรุลฮูดา (ข) ผู้นำชุมชน (อิหม่าม) แสดงธรรมเพื่อเตือนสติในการดำเนินชีวิตตามหลักการศาสนาอิสลาม (ค) การแต่งการของสตรีมุสลิมในชุมชน (ง) สถานที่ฝังศพของมุสลิมในชุมชน

ก

ข

ค

ง

ภาพ 8 ประมวลภาพวิถีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ของมุสลิมในบ้านปึงหลวง (ก) ทรัพยากรดินและน้ำอุดมสมบูรณ์สามารถปลูกพืชได้ผลผลิตดี (ข) ชาวบ้านมีการจัดการทรัพยากรน้ำโดยการใช้เครื่องสูบน้ำจากลำเหมืองย่อย (ค) ชาวบ้านมีการจัดการขยะโดยการแยกขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ได้ (ง) ในชุมชนไม่มีรถขยะมาเก็บและไม่มีเตาเผาขยะ ชาวบ้านจึงจัดการขยะโดยใช้วิธีการเผา

ภาคผนวก ง
ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวอมรา อารีย์	
เกิดเมื่อ	16 เมษายน 2501	
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2516	มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระหฤทัยวิทยาลัย
	พ.ศ. 2519	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย เชียงใหม่
	พ.ศ. 2524	บริหารธุรกิจบัณฑิต (การบัญชี) มหาวิทยาลัยพายัพ
	พ.ศ. 2534	หลักสูตรโครงการสรรค์สร้างวิชาสู่สังคม PAYAP MICRO M.B.A. รุ่นที่ 1
	พ.ศ. 2538	บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยพายัพ
	พ.ศ. 2541	หลักสูตรอาสาสมัครไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน รุ่นที่ 2
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2524-ปัจจุบัน	เจ้าของธุรกิจ ร้านฟาริสไหมไทย
	พ.ศ. 2541-ปัจจุบัน	อาสาสมัครไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน
	พ.ศ. 2546-ปัจจุบัน	กรรมการสงเคราะห์สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและ เยาวชนจังหวัดเชียงใหม่ ผู้ประนีประนอมประจำศาลแขวงเชียงใหม่ ผู้ประนีประนอมประจำศาลจังหวัดเชียงใหม่ ผู้พิพากษาสมทบศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด เชียงใหม่